

**UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”  
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE**



# IMPACT STRATEGIC

**Nr. 1[22]/2007**

Șos. Panduri, nr. 68-72, sector 5

Telefon: (021) 319.56.49; Fax: (021) 319.55.93

E-mail: [cssas@unap.ro](mailto:cssas@unap.ro); Adrese web: <http://impactstrategic.unap.ro>, <http://cssas.unap.ro>

**EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”  
BUCUREȘTI**

**Consiliul editorial:**

Prof. univ. dr. Marius Hanganu, președinte

C.S. I dr. Constantin Moștofleu, președinte executiv, editor-șef

C.S. I dr. Nicolae Dolghin

Prof. dr. Hervé Coutau-Bégarie (Institutul de Strategie Comparată, Paris, Franța)

Prof. dr. John L. Clarke (Centrul European pentru Studii de Securitate "George C. Marshall")

Prof. univ. dr. ing. Adrian Gheorghe (Swiss Federal Institute of Technology, Zurich, Elveția)

Dr. Josef Procházka (Institute for Strategic Studies, Defence University, Brno, Cehia)

C.S. I dr. Gheorghe Văduva

Prof. univ. dr. Ion Emil

**Colegiul de redacție:**

Redactor șef: C.S. Vasile Popa

Secretar de redacție: Corina Vladu

Redactor: George Răduică

---

---

**Referenți științifici:**

Prof. univ. dr. Mihai Velea

C.S. I dr. Grigore Alexandrescu

---

---

Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor, respectând prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna conduită în cercetarea științifică.

ISSN 1842-810X



## **CUPRINS**

### **ACTUALITATEA POLITICO-MILITARĂ**

#### **Transformarea și extinderea NATO**

Dr. Mircea MUREȘAN, Doina MUREȘAN.....7

#### **Actualitate și perspective privind operațiile în sprijinul păcii**

Dr. Gheorghe MINCULETE, Gabriel-Tiberiu BUCEAC .....14

### **GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI**

#### **Geopolitica resurselor energetice strategice. Resursele energetice strategice**

Dr. Silviu NEGUȚ, Marius Cristian NEACȘU, dr. Liviu Bogdan VLAD..... 23

#### **Resursele energetice. Consecințe în domeniul securității**

Cristian BĂHNĂREANU .....33

### **NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: POLITICI, STRATEGII, ACȚIUNI**

#### **Polonia vis-à-vis de Uniunea Vest-Europeană și de instrumentele militare europene**

Dr. Janusz SOLAK .....38

#### **Conceptele de asigurare a securității - domeniu de coordonare, cooperare și competiție al instituțiilor de securitate europene**

Pascu FURNICĂ .....44

#### **Securitatea umană și calitatea vieții în contextul integrării europene a României**

Dr. Petre DUȚU .....48

### **SECURITATE ȘI STRATEGIE MILITARĂ**

#### **Securitate, noi provocări. “Need to know” versus “need to share”**

Victor BOBOC..... 56

#### **Politica cehă de apărare. Cadru instituțional și documente**

Dr. Libor FRANK, Dr. Josef PROCHÁZKA.....62

#### **Dezvoltarea politicii de securitate și apărare a Republicii Slovace**

Elemir NECEJ ..... 69

#### **De la Agenția japoneză de apărare la Ministerul nipon al apărării - (re)nașterea unei puteri militare**

Iulian PÎRVAN .....76

#### **Managementul securității naționale prin securitate colectivă**

Dr. Eugen SITEANU, Marian SANDU .....80

#### **Sistemul siguranței militare - prezent și perspectivă**

Cornel CUCU .....86

### **SOCIETATE INFORMAȚIONALĂ. PACE ȘI RĂZBOI**

#### **Considerente privind războiul în gândirea politică românească și străină**

Dr. Dorel BUȘE ..... 93



### *ANALIZE, SINTEZE, EVALUĂRI*

#### *Irakul după aproape patru ani de război*

Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN .....100

### *EVENIMENT STRATEGIC*

#### *Noua politică energetică a UE*

Vasile POPA .....107

### *PUNCTE DE VEDERE*

#### *Umbre și umbrele asimetriche*

Dr. Gheorghe VĂDUVA .....111

### *NOTE DE LECTURĂ*

#### *Informațiile militare în contextul de securitate actual*

C.C. ....117

#### *Psihologia terorismului. Studiu psihologic asupra teroriștilor*

I.C. ....119

### *AGENDA CSSAS*

#### *Activități ale CSSAS ianuarie-martie 2007*

Irina CUCU.....120

*În atenția autorilor.....*121



## CONTENTS

### *THE POLITICAL-MILITARY PRESENT*

- NATO transformation and expansion - Mircea MUREȘAN, PhD, Doina MUREȘAN/p.7*  
*Actuality and perspectives on Peace Support Operations - Gheorghe MINCULETE, PhD, Gabriel-Tiberiu BUCEAC/p.14*

### *GEOPOLITICS AND GEOSTRATEGIES ON THE FUTURE'S TRAJECTORY*

- The geopolitics of strategic energy resources. Strategic energetic resources - Silviu NEGUȚ, PhD, Marius Cristian NEACȘU, Liviu Bogdan VLAD, PhD/p.23*  
*Energy resources. Consequences in security field - Cristian BĂHNĂREANU/p.33*

### *NATO AND EU: POLITICS, STRATEGIES, AND ACTIONS*

- Poland vis-à-vis the West European Union and European military tools - Janusz Solak, PhD/p.38*  
*Security concepts - field of coordination, cooperation, competition for European security institutions - Pascu FURNICĂ/p.44*  
*Sécurité humaine et qualité de la vie dans le contexte d'intégration européenne de la Roumanie - Petre DUȚU, PhD/p.48*

### *SECURITY AND MILITARY STRATEGY*

- Security, new challenges. "Need to know" versus "Need to share" - Victor BOBOC/p.56*  
*Czech defence policy and its institutional and documentary framework - Libor FRANK, PhD, Josef PROCHÁZKA, PhD/p.62*  
*The development of the security and defence policy of the Slovak Republic - Elemir NECEJ/p.69*  
*From the Defence Agency to the Japanese Ministry of Defence - the (re)birth of a military power - Iulian PÎRVAN/p.76*  
*National security management through collective security - Eugen SITEANU, PhD, Marian Sandu/p.80*  
*The military security system - present and perspective - Cornel CUCU/p.86*



---

## STRATEGIC IMPACT

---

### *INFORMATIONAL SOCIETY. PEACE AND WAR*

*Reasons regarding the war in the Romanian and foreign political thinking - Dorel BUȘE, PhD/p.93*

### *ANALYSIS. SYNTHESIS. EVALUATIONS*

*Iraq - after four years of war - Constantin-Gheorghe BALABAN, PhD/p.100*

### *STRATEGIC EVENT*

*EU's new energy policy - Vasile POPA/p.107*

### *POINTS OF VIEW*

*Asymmetric shadows and umbrellas - Gheorghe VĂDUVA, PhD/p.111*

### *REVIEWS*

*Military intelligence within the current security context - C.C./p.117*

*The psychology of terrorism: a psychological study on terrorists - I.C./p.119*

### *CDSSS' AGENDA*

*The activities of the Centre for Defence and Security Strategic Studies, January - March 2007 - Irina CUCU/p.120*

*Instructions for authors/p.121*



# TRANSFORMAREA ȘI EXTINDEREA NATO

*Dr. Mircea MUREȘAN  
Doina MUREȘAN*

*Procesul de reexaminare globală a rolului și misiunilor NATO, declanșat la prima reuniune a responsabililor cu transformarea, desfășurată la 13 septembrie 2006, la sediul Comandamentului Aliat pentru Transformare de la Norfolk, s-a materializat, ulterior, la Summit-ul de la Riga, din 28-29 noiembrie, într-o analiză riguroasă a transformării organizației, în condițiile securității mondiale în schimbare și ale riscurilor erei post-bipolare, ca fundament al pregătirii operaționale și eficacității structurilor euro-atlantice. Acest aspect important, în principal, alături de cel al „politicii ușilor deschise“ a Alianței, este tratat în materialul de față.*

## **1. Transformarea politică și militară a NATO**

În coordonatele sale primare, transformarea politică și militară a NATO, aflată în centrul discuțiilor șefilor de stat și de guvern ai celor 26 țări membre, întruniți în noiembrie 2006 la Riga, are viziunea comună despre armonizarea obiectivelor Transformării Alianței și a fiecărui stat membru, lansată la Norfolk (Virginia), realizată în urma transferului de experiență, învățăminte și informații asupra celor mai bune practici în domeniu, a abordării problematicii interoperabilității, capacităților viitoare, planurilor de apărare, formării și antrenamentului interarme, elaborării și experimentării conceptelor.

În acest context, este esențială Directiva politică globală adoptată recent, la summit-ul din capitala letonă<sup>1</sup>, considerată a fi fundamentul viitoarei transformări militare a NATO, care trasează orientările în materie de capacități ale Alianței pentru următorii 10-15 ani, determinând limitele în care se execută transformarea organizației, a mijloacelor și capacităților sale, ca și restructurarea domeniilor planificării apărării. Realizăm, practic, că, prin aceasta, se dau un nou impuls și o orientare mai decisă programului de

transformare a NATO, lansat în 2002 la Praga. Angajamentul de îmbunătățire a capacităților militare într-o serie de domenii-cheie și inițierea punerii în operă a unei Forțe de Reacție Rapidă a NATO (NRF) au subliniat nevoia imperioasă de implicare a NATO în roluri ca acelea de prevenire a conflictelor, gestionare a crizelor, menținere a păcii, intervenție în caz de catastrofe și asistență umanitară. Rapiditatea reacției în caz de criză este apreciată ca un factor critic pentru reușita unei misiuni sau pentru limitarea pagubelor, iar aceasta incumbă agilitate, coordonare și pregătire. În același timp, este evident că forțele Alianței trebuie să fie interarme, obișnuite să acționeze împreună, capabile de a fi desfășurate în timp scurt și de a fi menținute în teatru o perioadă prelungită, adică de a fi expediționare. Această suplețe a forțelor NATO, privită la nivelul cel mai înalt, este imperioasă și permite organizației să-și adapteze forțele în funcție de evoluția cererilor și de mediile diferite. Totodată, îi conferă capabilitatea de a răspunde exigențelor sporite cerute de responsabilitatea politică, de reducerea riscurilor, diminuarea numărului de pierderi și pagube colaterale.

Parcursul celei de-a treia etape a devenirii Alianței, o Alianță tot mai relevantă în cooperarea internațională, axat pe cerința de a acționa în afara spațiului euro-atlantic, este unul matur, complex și globalizant, pentru că se traduce printr-o redefinire a rolului NATO în arhitectura de securitate mondială. La întrebarea care va fi rolul viitor al NATO, răspunsul este legat de procesul intrinsec al transformării sale, care o face aptă de a îndeplini noile misiuni tot mai complexe, pentru secolul XXI, într-o lume amenințată global de terorism și teroarea armelor de distrugere în masă și marcată de riscuri asimetrice, neconvenționale, state eșuate, dar și pentru o abordare la un nivel superior de performanță a misiunilor de menținere a păcii, umanitare și înlocuirea forțelor SUA din teatrele de operații (Afganistan).





Obiectul transformării trebuie să țină cont, astăzi, mai mult ca oricând, de amenințările din mediul de securitate, de caracteristicile noului mediu, ale noilor misiuni și regiuni, ale noilor riscuri, teroriste, să se raporteze nemijlocit la sarcinile luptei cu terorismul intern și transnațional, ale confruntării cu acesta în teatrele de operații, să includă problematica complexă și actuală a apărării NBCR, a gestiunii consecințelor unor catastrofe, a susținerii crizelor umanitare, a confruntării cu adversari neconvenționali, disimetrice (neuniformi) sau asimetrice, a desfășurării unor operații prelungite, a realizării unei capacități de intrare inițială rapidă în teatru și de susținere îndelungată a luptei, ca și a acțiunii în situații geografice noi și variate.

La ce se referă această transformare, dacă analizăm cadrul militar al procesului? În primul rând, la acea reformă graduală, cu achiziția de noi sisteme de arme, ce include modernizarea tehnologică accelerată, reforma doctrinară și reorientarea și reorganizarea structurilor de forțe, o cultură mult mai deschisă schimbării și evoluției riscurilor. În forma în care a fost concepută inițial<sup>2</sup>, aceasta impunea o redefinire a manierei în care forța era generată și folosită și a noilor moduri de proiectare și ducere a operațiilor militare, o încurajare a dezvoltării perspectivei și obiectivelor comune care permit să se elimine deficitele securitare existente între diferitele state membre ale Alianței și să se consolideze interoperabilitatea. Trebuia schimbată maniera în care era văzută confruntarea, ca o întreprindere legată mai ales de capacități, decât de amenințări specifice din mediul de securitate. Prin urmare, noua viziune presupune crearea unei game de capacități care să asigure un răspuns rapid, precis și suplul la o varietate de adversari și situații acoperind întreg spectrul de operații.

Pe de altă parte, transformarea, în forma în care s-a preconizat la orizontul anului 2002 și s-a completat ulterior, obliga la o ajustare a capacităților pentru a reduce deficitul existent între acestea și aspirațiile NATO. Aceasta presupunea realizarea unei forțe care să poată executa operații expediționare, având, în acest scop, însemnate capacități de transport strategic maritim și aerian. Erau în discuție și mijloacele de comandament, control și comunicații ajustabile, care să permită acoperirea marilor distanțe dintre zonele de operații ale forțelor Alianței și națiunile care le susțin. O

forță expediționară completă, operațională, ce s-a finalizat în 2006, va colabora cu capacități aeriene și maritime interarme suficient de importante pentru a acoperi un evantai de opțiuni: de supraviețuire, transport, interdicție și intervenție, asemenea capacităților ofensive și defensive. De la astfel de forțe expediționare interarme se pretinde o trecere rapidă de la o situație de luptă la sprijinul umanitar și invers, ca și o capacitate de cooperare strânsă cu diverse alte organizații pe timpul conflictului și postconflict.

Demersul sistematic și coerent de transformare a forțelor a fost realizat pe baza unui ansamblu de concepte ce au identificat nevoile și le-au tradus în programe permițând înnoirea și dezvoltarea capacităților. Conceptul-cheie de Operații Bazate pe Efecte (EBAO), lansat în premieră la Summit-ul NATO din 2004 de la Istanbul, pretinde o selecție a capacităților care pot produce efectele cerute și evita risipirea eforturilor și un război de uzură inutil. Din această perspectivă, sunt agreate soluțiile care recurg la integrarea capacităților militare interarme. EBAO, deși un concept cunoscut și aplicat din cele mai vechi timpuri, are, în înfățișarea actuală, caracteristici noi, prin utilizarea noilor tehnologii și a noilor strategii, ca și a celor vechi, însă într-o manieră diferită. Specialiștii militari NATO întrevăd rezultate de excepție în sinergia tehnologiilor moderne și EBAO, care oferă oportunități de realizare deplină a conceptului, iar Alianței capacitatea de a folosi pe deplin și coerent toate instrumentele. În abordarea sa globală, conceptul asumat de Alianță din rațiuni militaro-strategice implică atingerea unor obiective de transformare majore<sup>3</sup>: superioritatea în decizie, coerența efectelor și proiecția și susținerea interarme, iar acestea presupun dezvoltarea unor domenii prioritare, a așa-ziselor obiective transformatoriale (TOA): superioritatea la nivelul informației (IS), conceptul NATO de capacități de rețea (NNEC), eficacitatea angajamentului (EE), manevra interarme (JM), cooperarea civilo-militară consolidată (EC), operațiile expediționare (EO) și logistica integrată (IL). Ducerea de operații bazate pe rețea beneficiază de avantajele dispunerii de informații în timp real, percepției corecte și oportune a situației, coordonării acțiunilor cu ceilalți și, totodată, de efortul membrilor Alianței de a dezvolta noi capacități interoperabile, care să acționeze în comun, în cadru multinațional integrat.





Directiva politică globală 2006d, analizând viitorul mediu probabil de securitate și acceptând posibilitatea producerii unor evenimente impredictibile, acordă transformării, pentru următorii 10-15 ani, o și mai mare importanță decât până în prezent. Transformarea, ca pilon de rezistență al Alianței, are în vedere complexitatea mediului în schimbare, extensia în viitor a terorismului la nivel mondial, dar și a armelor de distrugere în masă, instabilitatea generată de statele eșuate sau în curs de eșuare, crizele și conflictele regionale, cauzele și efectele lor. În același timp, se raportează la factori importanți, cum sunt: răspândirea din ce în ce mai mare a armamentului convențional sofisticat, folosirea greșită a tehnologiilor emergente, influențarea negativă a fluxului de resurse vitale, probabil unul din principalele riscuri și provocări la adresa Alianței în această perioadă.

Un element fundamental al orientării procesului transformării îl reprezintă posibilitatea ca atacurile viitoare care ar necesita activarea art. 5 al Tratatului de la Washington să vină din afara regiunii euro-atlantice și să uzeze de forme nonconvenționale de agresiune armată, folosind mijloace asimetrice și intervenția armelor de distrugere în masă.

Un cadru adecvat de orientări politice pentru continuarea transformării NATO este trasat în noua Directivă a organizației, prin sublinierea liniilor directoare pentru nevoile Alianței în materie de capacități<sup>5</sup>: agilitate și suplețe, pentru a înlătura pericolele complexe și imprevizibile ce pot să survină departe de frontierele statelor membre și după un scurt preaviz; aranjamente eficiente pentru împărțirea surselor de informații și a informațiilor; capacitate de a lansa și purta simultan operații interarme de mare anvergură și operații de mică amploare, pentru apărarea colectivă și răspunsul la crize, pe teritoriul său, la periferie și la distanță strategică; capacitate conservată de a duce operații la scară mare și de mare intensitate; structură de comandament și control permițând planificarea și ducerea unei campanii cu realizarea unui obiectiv strategic sau operațional, prin combinarea corespunzătoare a elementelor aeriene, terestre și maritime; forțe structurate, echipate, dotate și antrenate pentru operații expediționare.

În problema capacităților, se reține ca direcții și: nevoia de a avea suficiente forțe terestre în întregime desfășurabile și sustenabile, ca și elemente aeriene și maritime corespunzătoare, dar

și o angajare suficientă a resurselor, cu creșterea investițiilor în capacități esențiale. Ameliorările aduse pentru a răspunde exigențelor capacitate ale următorilor 10-15 ani includ: aptitudinea de a purta și susține operații expediționare interarme multinaționale departe de teritoriul național, cu un sprijin redus sau nul din partea țării-gază, pe perioade prelungite; facultatea de a adapta rapid și eficiente dispozitivele forțelor și răspunsurile militare în funcție de circumstanțe neprevăzute; aptitudinea de a descuraja și dejuca orice act de terorism, a se apăra și proteja, de a contribui la protecția populațiilor, teritoriului și infrastructurilor și forțelor esențiale ale Alianței și de a-și aduce contribuția la gestionarea consecințelor.

Sunt incluse aici și capacitatea de a proteja de cyberatacuri sistemele de informații a căror importanță este esențială pentru organizație, ca și capacitatea de a duce operații ținând cont de amenințările legate de ADM și riscurile CBRN și de a apăra forțele NATO desfășurate contra amenințărilor legate de rachetele din teatru.

Directiva politică globală menționează, de asemenea, aptitudinea forțelor NATO de a duce operații în medii geografice și climatice pretențioase; capacitatea, bazată pe echipament și proceduri corespunzătoare, de a identifica elementele ostile, incluzând zonele urbane, și a duce operații cu reducerea la minimum a pierderilor involuntare și a riscului pentru propriile forțe; capacitatea și suplețea de a duce operații în condițiile unor eforturi diverse ale numeroaselor autorități, instituții și țări, coordonate într-un cadru global și unde diverși actori pot întreprinde simultan activități de luptă, stabilizare, reconstrucție, reconciliere și ajutor umanitar.

Este relevant aici accentul pus pe aptitudinea Alianței de a aduce un sprijin militar operațiilor de stabilizare și activităților de reconstrucție, în toate fazele unei crize, și aptitudinea de a desfășura forțe aliate ale căror interoperabilitate și normalizare sunt întinse cât e posibil, și suplețea dorită pentru a coopera cu forțele partenerilor.

Astfel de capacități presupun o mare deschidere spre nou în tehnologii, concepte, doctrine și proceduri, utilizarea completă și coerentă a diverselor instrumente ale Alianței pentru a crea efecte globale care să permită obținerea rezultatului scontat. Performante în acest mod, forțele NATO vor putea duce operații bazate pe efecte, prezervând interesele generale ale Alianței în domeniul securității.



Transformarea are, în primul rând, în atenție aspectele calitative, ce nasc priorități de genul: forțe expediționare interarmate și capacitate de desfășurare și de a le asigura susținerea, forțe cu înalt nivel de pregătire, aptitudine de a face față amenințărilor asimetrice, superioritate în domeniul informației, aptitudine de a regrupa mai bine diversele instrumente ale Alianței folosite în timpul unei crize și de a le uni, și capacitatea de a asigura coordonarea cu alți actori.

În context, cercetarea și tehnologia joacă un rol important, pentru că permit găsirea unor soluții noi și inovatoare spre a satisface nevoile capacitare critice ale Alianței. Armonizarea capacităților prezente și viitoare este rezultatul unui proces riguros de planificare a apărării care are loc la nivel național și la nivel NATO, privind forțele, resursele, armamentele, logistica, comandamentul și controlul, domeniul nuclear și cel al protecției civile. Planificarea apărării și procesul de dezvoltare a capacităților garantează comandamentelor operative capacitățile stabilite pe baza nevoilor actuale, furnizând condiții de dezvoltare a unei game de capacități necesare pentru misiunile de mâine și amenințările neprevăzute.

### 2. Perspectivele „politicii ușilor deschise“

NATO nu este, însă, preocupată în prezent exclusiv de transformare, ca resursă inepuizabilă a forței sale, ci și de operaționalizarea strategiei aliate privind stabilizarea Balcanilor de Vest, vizând, pe de o parte, promovarea unei politici credibile a ușilor deschise, în vederea accederii în Alianță a Albaniei, Croației și Macedoniei, iar pe de altă parte, susținerea eforturilor Bosniei-Herțegovina, Serbiei și Muntenegrului de a accede în PfP.

Summit-ul NATO de la Riga a relansat „politica ușilor deschise“ a Alianței, dând un mesaj încurajator celor trei țări candidate (Albania, Croația și Macedonia) și accentuând asupra necesității consolidării dialogului și parteneriatelor între țările membre și cu țările aspirante.

Procesul în sine depinde de modul în care statele candidate îndeplinesc criteriile politice și militare, în care își transformă structurile și își performează activitățile, iar în acest cadru, orientările noi pe care le lansează Directiva politică globală adoptată în capitala letonă au o importanță hotărâtoare.

Șefii de stat și de guvern ai Alianței au avansat, cu aceeași ocazie, ideea perspectivei pe termen lung

a Georgiei și Ucrainei de a fi admise în NATO, ca și a perspectivei euro-atlantice a Serbiei, Bosniei-Herțegovina și Muntenegrului, susținând obținerea de către acestea din urmă a statutului de partener pentru pace, ca prim nivel de dialog instituțional cu organizația euro-atlantică, cu mențiunea că se așteaptă ca Serbia și Bosnia să coopereze deplin cu Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie.

Ideea transformării Alianței într-o organizație de securitate globală, avansată în preajma summit-ului de la Riga de ambasadorul american la NATO, a generat o vie opoziție îndeosebi din partea Franței, care vede în aceasta o slăbire a organizației. Schimbarea esenței NATO nu este agreată, ci se preferă o îmbunătățire a mijloacelor practice de îndeplinire a misiunilor, cu rămânerea în continuare a organizației în postura cunoscută, de alianță euro-atlantică. Ministrul francez al apărării își exprima temerea că transformarea NATO într-un parteneriat global ar risca să distrugă solidaritatea dintre Europa și SUA, în plus față de transformarea Alianței într-un organism șters, alienat față de non-membri.

„Nu avem nevoie de un NATO cu vocație mondială, sublinia chiar secretarul general al Alianței, pe timpul unei conferințe publice ținute la Bruxelles. Nu în aceasta constă transformarea noastră. Tipul de NATO de care avem nevoie – și pe care îl creăm cu succes - este o Alianță care își apără membrii împotriva amenințărilor globale: terorism, răspândirea armelor de distrugere în masă și statele eșuate. Pentru aceasta, NATO nu are nevoie să devină un jandarm mondial. Avem nevoie însă de o atitudine din ce în ce mai globală față de securitate, unde organizațiile, inclusiv NATO, își joacă rolul lor”<sup>26</sup>.

Aducerea în organizație a unor state ca: Australia, Brazilia, Japonia, India, Noua Zeelandă, Africa de Sud și Coreea de Sud, după amendarea Articolului 10 din Tratatul de la Washington, este o mișcare văzută, inclusiv de unii experți americani, ca greșită, pentru că ar duce la dispariția Alianței, și nu la înnoirea ei. Charles Kupchan, expert la Council on Foreign Relations, este, în acest sens, de părere că, „decât să se transforme într-un mini-ONU al democrațiilor, NATO ar trebui să aibă obiective mai modeste și mai realiste: creșterea influenței, consolidarea misiunilor actuale, finalizarea planurilor de extindere în sud-estul Europei și adaptarea instituțiilor la noile realități politice”<sup>27</sup>.



### 3. Transformarea Armatei României

Și Armata României se va integra, în continuare, în procesul de transformare al Alianței, urmărind aplicarea orientărilor cuprinse în Directiva politică globală, adoptată la summit-ul din capitala baltică, privitoare la performarea capacităților. Finalizând restructurările de bază ale etapei 2005-2007, ea va realiza restructurarea și reorganizarea sistemului de conducere la nivel strategic și operativ, va definitiva procesul de reorganizare, resubordonare și desființare a unităților, va continua operaționalizarea unităților planificate pentru NATO și UE și va realiza nivelul de încadrare potrivit prevederilor Capabilităților Operaționale Esențiale ale NATO.

Începând cu 2008 și până în 2015, în cadrul etapei termenului mediu, Armata română va operaționaliza unitățile în dezvoltare pentru NATO și UE, va continua implementarea Obiectivelor Forței, va finaliza restructurarea sistemului logistic de nivel strategic și operativ, va continua achizițiile de echipamente noi și programele majore de înzestrare, va reorganiza învățământul militar, va extinde implementarea unor cerințe ale Obiectivelor Forței și, totodată, va crește valoarea efectivelor participante la NRF și a contribuției cu forțe și capacități la UE.

Între 2016 și 2025, va realiza integrarea tehnică deplină în NATO și în UE, pe parcursul etapei termenului lung al transformării, prin: concentrarea resurselor financiare și umane în vederea edificării tuturor capabilităților tehnice prevăzute în Obiectivele Forței, continuarea modernizării înzestrării cu echipamente noi și realizarea compatibilității depline cu armatele statelor membre NATO și UE, crearea condițiilor pentru dispunerea marilor unități și unităților în baze militare cu facilități complete pentru asistență socială, cazare, dispunerea echipamentelor militare și instrucție.

Realizând o armonizare a eforturilor naționale cu angajamentele internaționale, prin îndeplinirea obiectivelor incluse în Strategia de transformare a Armatei României, conducerea sa militară monitorizează atent evoluțiile din mediul de securitate, riscurile și amenințările actuale la adresa securității statului român, ale căror granițe dintre național, regional și global devin pe zi ce trece tot mai difuze, dimensionează structurile militare potrivit intereselor naționale și de Alianță

și costurilor implicate, realizează infrastructura, capabilitățile și forțele necesare, integrează într-un sistem unitar obiectivele pe termen scurt, mediu și lung, la nivelul tuturor componentelor armatei, asigură coerența și unitatea întregului demers transformățional, pune în operă noua organigramă ce va scurta lanțul decizional și spori eficiența utilizării resurselor, realizând un lanț de comandă simplu și eficient, compatibil și bine relaționat cu cel al Alianței, operaționalizează forțele planificate, concomitent cu menținerea capacității operaționale a capabilităților operaționalizate deja, prin rularea acestor capacități în teatrele de operații<sup>8</sup>.

Setul amplu de obiective de transformare ale armatei pe care România îl operaționalizează – ca parte componentă a procesului de transformare a Alianței și a structurilor de securitate și apărare europene – îi performează capacitățile, optimizând, prin aceasta, înseși capacitățile Alianței și materializând Politica Europeană de Securitate și Apărare, făcând-o aptă de a acționa – cu noile comandamente operaționale întrunite și noile structuri, flexibile, dislocabile, sustenabile – întrunit, individual și în cadrul Alianței, pentru îndeplinirea unui spectru larg de misiuni.

### 4. Concluzii

Pentru da un răspuns adecvat exigențelor viitorului, Alianța este obligată să-și amplifice capacitatea de a face față pericolelor, indiferent de origine, care pândesc securitatea statelor membre. Ea trebuie să-și dezvolte capacitatea de a anticipa și evalua amenințările, riscurile și pericolele cu care este confruntată, mai ales amenințările terorismului și proliferării armelor de distrugere în masă. Mediul de securitate arată că va fi necesar ca organizația să pună la dispoziție forțe capabile de a executa o gamă completă de operații și misiuni militare, să poată face față rapid situațiilor neprevăzute și să folosească propriile instrumente de gestionare a crizelor ca un ansamblu.

În acest sens, transformarea, ca proces în desfășurare, va permite, potrivit Directivei politice globale adoptate la Riga, conservarea capacității NATO de a îndeplini un evantai complet de misiuni, de la cele de înaltă la cele de joasă intensitate, concentrându-se asupra operațiilor cele mai probabile, răspunzând nevoilor operaționale actuale și viitoare și fiind capabilă să execute operațiile cele mai pretențioase.



Cercetarea strategică constată, pe lângă sublinierea relevanței capacității NATO, deci inclusiv a Armatei României, de a se adapta la noile misiuni și la situația mondială în schimbare, că recentul summit euro-atlantic reprezintă, prin problemele abordate, o etapă importantă în continuarea transformării Alianței într-o organizație cu vocație politică mondială.

Este tot mai evidentă preocuparea statelor membre de a da o definiție mai clară a rolului pe care NATO trebuie sau nu trebuie să-l joace în viitor, de a afirma organizația euro-atlantică nu ca un simplu instrument de constituire a forțelor, ci ca instanță ce permite schimbul de vederi prospective asupra amenințărilor și provocărilor viitoare.

Disputa liderilor organizației asupra limitelor sale spațiale viitoare pare să fie tranșată în favoarea unei moderații a extinderii. Chiar dacă s-au avansat la summit unele nume de țări cu șanse de intrare în Alianță, perspectivele largirii nu vor depăși, cel puțin pe termen mediu, limitele vest-balkanice sau caucaziene. Aceasta pentru că adaptarea prin supradimensionare la globalizarea riscurilor este un proces dificil, cel puțin din punct de vedere al costurilor implicate, dacă nu al conducerii și coordonării activităților militare.

### BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

·*Directiva politică globală adoptată de șefii de stat și de guvern ai NATO, la Riga, în 29 noiembrie 2006*, <http://www.nato.int/docu/basicxt/b061129f.htm>

·*Declarația Summit-ului de la Riga publicată de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic de la Riga, din 29 noiembrie 2006*, <http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm>

·*Comunicatul Summit-ului de la Istanbul publicat de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord, Istanbul, 28 iunie 2004*, <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096e.htm>

·*Global NATO: Overdue or Overstretch?, Speech by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer, at the SDA Conference, Brussels, 6 November 2006*, <http://nids.hq.nato.int/docu/speech/2006/s061106a.htm>

·Alain de NEVE, *Les directives politiques*

*globales et l'avenir de la transformation de l'OTAN: vers une vision commune*, în *Sécurité et stratégie* nr. 91, martie 2006.

·James JONES, *NATO Transformation and Challenges*, *Rusi Journal*, vol. 150, no. 2, April 2005, pp. 14-18.

·Edmund P. GIAMBASTIANI, Jan FORBES, *A New Day for NATO: The Allied Command Transformation (ACT)*, *NATO's nations and partners for peace*, vol. 50, no. 2, 2005, pp. 38-42.

·Viceamiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN, *Continuarea procesului de transformare a Armatei României, condiție a îndeplinirii obiectivelor de securitate în domeniul apărării asumate de țara noastră*, *Revista de Știință Militară* nr. 2(11), Anul VI, 2006, pp. 6-9.

·Rupert PENGELLEY, *NATO's Transformation: Moving from Uselessness to Useability*, *International Defense Review*, vol. 37, January 2004, pp. 34-39.

### NOTE:

<sup>1</sup> Ne referim aici la *Comprehensive Political Guidance*, document aprobat în cadrul Summit-ului NATO de la Riga, din 28-29 noiembrie 2006. Directivele politice globale au fost înscrise formal în programul Alianței la Summit-ul NATO de la Istanbul, din 23 iunie 2004, în paragraful 21 al Comunicatului șefilor de state participanți la reuniune, unde acestea erau motivate astfel: „spre a veni în sprijinul conceptului strategic pentru ansamblul problemelor de capacități, discipline de planificare și activități de învățământ ale Alianței, care răspund nevoilor Alianței în forțe interoperabile și desfășurabile, capabile de a duce operații majore, ca și operații de mai mică anvergură, concomitent, dacă e necesar, și de a opera întrunit într-un mediu de securitate complex”.

<sup>2</sup> Vezi *Transformation OTAN*, <http://www.act.nato.int/multimedia/facts/UNMT%20Booklet%20French%20Version.pdf>

<sup>3</sup> Ibidem, pp. 5-6.

<sup>4</sup> *Directive politique globale entérinée par les chefs d'État et de gouvernement de l'OTAN*, Riga, Letonia, 29 nov. 2006, <http://www.nato.int/docu/basicxt/b061129f.htm>

<sup>5</sup> Ibidem, pct. 10-18, partea a 3-a, pp. 3-5.

<sup>6</sup> *Global NATO: Overdue or Overstretch?*, Speech by NATO Secretary General, Jaap de Hoop Scheffer,



at the SDA Conference, Brussels, 6 November 2006, <http://nids.hq.nato.int/docu/speech/2006/s061106a.htm>

<sup>7</sup>Apud Vlad BĂRLEANU, *Riga 2006 – Cât de mult se poate întinde elasticul NATO?*, <http://www.prezentonline.ro/article-detail.php?idarticle=2922>

<sup>8</sup>Viceamiral prof. univ. dr. Gheorghe MARIN, *Continuarea procesului de transformare a Armatei României, condiție a îndeplinirii obiectivelor de securitate în domeniul apărării asumate de țara noastră*, *Revista de Știință Militară* nr. 2(11), Anul VI, 2006, pp. 6-9.

*Generalul prof. univ. dr. Mircea MUREȘAN (muresan@unap.ro), comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare „Carol I”, adaugă actuala analiză din câmpul transformațional al organizației euro-atlantice abordărilor anterioare, diverse și complexe, din varii domenii, transpuse în lucrări editoriale sau articole de revistă, referitoare la: provocările începutului de mileniu, strategia parteneriatelor, războiul viitorului, cooperarea internațională în lupta globală cu terorismul și proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictualitatea Orientului Mijlociu, spațiul de confluență și cooperare al Mării Negre etc.*

*Locotenent-colonelul Doina MUREȘAN este lector universitar la catedra de Logistică, Finanțe, Contabilitate din cadrul Facultății de Comandă și Stat Major din Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și doctorand în științe militare.*





# ACTUALITATE ȘI PERSPECTIVE PRIVIND OPERAȚIILE ÎN SPRIJINUL PĂCII

*Dr. Gheorghe MINCULETE  
Gabriel-Tiberiu BUCEAC*

*Schimbările radicale în arhitectura de securitate mondială, intervenite la sfârșitul mileniului trecut, odată cu dispariția pericolului confruntării Est-Vest, și la începutul secolului XXI, în urma atentatelor din septembrie 2001 asupra SUA, s-au succedat cu rapiditate. Fragmentările politice și geografice ale spațiului continental, îndeosebi cel european, menținerea sau reactivarea unor tensiuni latente la nivel statal și interstatal, înscrierea unor state în fenomenul amplu al globalizării au avut un impact puternic asupra mediului de securitate internațional. Apariția unor noi riscuri și amenințări la adresa securității lumii moderne a impus o nouă abordare a modului de răspuns la crizele emergente. Problemele de prevenire și reglementare a conflictelor și crizelor rezultate ca urmare a acestor schimbări au devenit prioritare în politica externă a comunității mondiale. Drept urmare, s-a intensificat cooperarea statelor în cadrul organismelor internaționale sau regionale de securitate. ONU, OSCE, precum și alte organisme internaționale au impus o revitalizare a proceselor complexe de gestionare a păcii la nivel global.*

## 1. Scurt istoric al operațiilor în sprijinul păcii

Până în prezent se disting cinci etape în evoluția operațiilor în sprijinul păcii desfășurate sub egida ONU<sup>1</sup>.

ETAPA I, cuprinsă între anii 1947-1956, este caracterizată exclusiv de prezența observatorilor militari. Este etapa de pionierat a implicării organismelor internaționale în gestionarea unor crize majore cu impact semnificativ asupra mediului de securitate mondial. Principala caracteristică a etapei este reprezentată de numărul restrâns de misiuni și personal desfășurat în zona de conflict.

În această etapă, implicarea ONU în gestionarea situațiilor de criză a fost marcată, în principal, de următoarele misiuni de menținere a păcii:

- UNSCOB (Comitetul Special ONU pentru Balcani), între 1947 – 1951, în Grecia;
- UNTSO (Organizația Națiunilor Unite pentru Supravegherea Armistițiilor), misiune începută în iunie 1948, în Israel;
- UNMOGIP (Grupul Militar de Observatori ONU pentru Pakistan și India), din 1949 până în prezent.

ETAPA a II-a, cuprinsă între anii 1956-1967, a fost caracterizată de utilizarea, pentru prima dată, a forțelor multinaționale de urgență. Acestea aveau rolul de a se interpune între forțele părților aflate în conflict, contribuind prin aceasta la facilitarea încetării totale a ostilităților și deschiderea posibilităților privind rezolvarea diferendelor pe cale politico-diplomatică.

Principalele misiuni din această perioadă au fost:

- Forța de Urgență a ONU în Orientul Apropiat – UNEF I, desfășurată între anii 1956-1957 în Peninsula Sinai. Aceasta a fost prima misiune ONU caracterizată explicit ca misiune de peacekeeping;
- Operația ONU din Congo – ONUC-, între 1960-1964;
- Forța de Securitate ONU din Noua Guinee – UNSF -, între anii 1962-1969.

ETAPA a III-a a fost cuprinsă între anii 1967-1988 și a reprezentat o combinație a ambelor forme de operații multinaționale, acțiunile observatorilor militari fiind coroborate cu utilizarea forțelor de urgență. Etapa a constituit un moment de cotitură în politica internațională, atât prin conștientizarea necesității implicării comunității internaționale în gestionarea conflictelor, cât și prin creșterea în amploare a operațiilor.

Cele mai reprezentative misiuni din această perioadă au fost:

- Forța de Urgență ONU în Orientul Apropiat - UNEF II, între 1973-1979, în Egipt și Israel;
- Forța de Menținere a Păcii din Cipru - UNFCYP, desfășurată începând din anul 1974 și până în prezent.



ETAPA a IV-a, cuprinsă între anii 1988-1992, are ca trăsătură distinctivă acțiunea multidimensională a operațiilor în sprijinul păcii și reprezintă o perioadă de tranziție. În această etapă crește implicarea actorilor statali și apar o serie de actori nonstatali care încep să aibă o prezență mult mai activă pe scena internațională în soluționarea conflictelor. Caracterul multidimensional și multicultural al operațiilor în sprijinul păcii este determinat de faptul că forțele participante provin din tot mai multe țări, fiecare dintre acestea aducând propriile ei caracteristici, cutume culturale, de instruire și de acțiune, componenta civilă începând să aibă un rol din ce în ce mai important în economia desfășurării acțiunilor. Începute, de regulă, ca misiuni de observare, cu un mandat limitat și forțe relativ reduse, operațiile din această perioadă cunosc o dezvoltare majoră, transformându-se în operații complexe, cu obiective ambițioase și mult mai vizibile.

Deși relativ scurtă, etapa reprezintă o creștere, în special din punct de vedere calitativ, a rolului organismelor de securitate în gestionarea crizelor. În această etapă, sintagma „operații de menținere a păcii” este înlocuită treptat cu „operații în sprijinul păcii”.

ETAPA a V-a, începută în anul 1992, reprezintă o integrare a operațiilor în sprijinul păcii în ansamblul măsurilor de luptă împotriva terorismului internațional, de prevenire a conflictelor, restabilire, impunere și construcție a păcii.

Operațiile militare desfășurate sub mandat ONU includ operațiile în sprijinul păcii, dar nu sunt limitate doar la acestea. Ele reprezintă latura militară a procesului de management al crizelor și soluționare a conflictelor. În cadrul acestor operații, pe lângă obiectivele tradiționale, precum încetarea ostilităților, dezangajarea forțelor, protecția refugiaților și a persoanelor strămutate, apar și obiective specifice, cum ar fi:

- constituirea unor capacități comune de apărare;
- asistența tranziției, combaterea organizațiilor și activităților teroriste;
- protecția intervenției organizațiilor umanitare;
- misiuni de salvare, umanitare și evacuare a necombatantilor;
- participarea la reconstrucția unor obiective importante și activități de stabilizare postconflict.

În această etapă, amploarea operațiilor în sprijinul păcii a crescut structural, organizatoric

și funcțional. Odată cu această etapă se remarcă o creștere substanțială a componentei civile a forțelor multinaționale, prin mărirea numărului organizațiilor internaționale, umanitare, guvernamentale, neguvernamentale și private ce participă la acest gen de operații.

Diversificarea tipurilor și formelor de acțiune în cadrul operațiilor în sprijinul păcii a impus apariția și reconsiderarea unor termeni. Principalele forme, general recunoscute, ale operațiilor în sprijinul păcii sunt:

- de prevenire a conflictului (conflict prevention);
- de realizare a păcii (peacemaking);
- de menținere a păcii (peacekeeping);
- de impunere a păcii (peace enforcement);
- de construcție a păcii (peacebuilding);
- de ajutor umanitar (humanitarian aid).

Amploarea angajării în soluționarea diferitelor crize este dependentă de disponibilitatea statelor de a contribui financiar și voința de implicare.

### **2. Contribuția României la procesul global de gestionare a crizelor. Participarea la operațiile în sprijinul păcii sub mandat ONU, OSCE și NATO**

Participarea României la operațiile în sprijinul păcii este o opțiune politică, are la bază interesele naționale și angajamentele asumate pe plan internațional și are în vedere:

- existența unei amenințări la adresa păcii și securității, recunoscută internațional de către ONU, OSCE sau altă organizație de securitate;
- existența unui proces legitim de reglementare politică prin care să se încerce rezolvarea conflictului;
- existența unui mandat elaborat de organismele internaționale de securitate, ONU, OSCE etc.;
- acceptul părților aflate în conflict și cererea națiunii-gazdă privind sprijinul organismelor de securitate;
- analiza temeinică și evaluarea corectă a efectelor participării românești asupra relațiilor cu țările implicate, inclusiv pe termen lung.

Începând cu anul 1991, România, în baza tratatelor și înțelegerilor la care a aderat, a luat parte la un număr însemnat de misiuni în sprijinul păcii, fiind recunoscută de comunitatea internațională ca un partener de încredere în efortul internațional pentru stingerea focarelor de conflict și intrarea în





normalitate a vieții politice și economico-sociale în regiunile afectate<sup>2</sup>.

Dacă în prima jumătate a anilor '90, Armata română a trimis în teatrele de operații, în misiuni în sprijinul păcii sub egida ONU, mai ales unități medicale sau de sprijin, după 1996, odată cu misiunea IFOR, centrul de greutate al participării României la misiuni externe s-a schimbat, accentul fiind pus pe unități de geniu, și apoi de infanterie. S-a trecut relativ repede de la misiuni predominant umanitare – în baza unui mandat stabilit conform Capitolului VI al Cartei ONU - la misiuni operative, desfășurate în baza prevederilor Capitolului VII din Carta ONU.

Prima misiune a Armatei române în afara granițelor naționale, după cel de-al Doilea Război Mondial, a fost consemnată odată cu participarea Spitalului Chirurgical de Campanie nr. 100 la acțiunile coaliției multinaționale din zona Golfului Persic, în cadrul operației Desert Storm.

La 9 februarie 1991, ca urmare a tratatelor dintre Guvernul român și cel al Marii Britanii și a acordului Parlamentului României privind trimiterea contingentului românesc, unitatea militară românească a fost dislocată în Golful Persic.

Spitalul românesc era destinat asigurării asistenței medicale de ROL 3, avea o capacitate de 100 de paturi și era format din 384 de cadre medicale militare și civile. Aceasta a fost una dintre primele cooperări militare, în condiții reale, între o unitate militară românească și o structură militară NATO, reprezentată de contingentul britanic, în al cărui dispozitiv logistic a fost integrat spitalul militar românesc de campanie.

După această primă misiune, România a continuat să se manifeste ca o prezență activă pe scena internațională. Au urmat misiunile desfășurate în Africa, sub egida ONU: UNOSOM II din Somalia, UNAVEM III, MONUA și UNMA din Angola, UNMIK de la granița irakiano-kuweitiană, UNAMIR II din Rwanda.

În afara misiunilor cu trupe, România a contribuit și continuă să contribuie la operațiunile ONU în sprijinul păcii, cu un număr însemnat de observatori militari, monitori de frontieră și ofițeri de legătură. Astfel, militari români participă la misiunile ONU din RD Congo (MONUC), Coasta de Fildeș (ONUCI), Sudan (UNMIS), Burundi (UNOB), Liberia (UNMIL), Etiopia-Eritreea (UNMEE), Georgia (UNOMIG), Afganistan

(UNAMA) și Kosovo (UNMIK). Ofițerii români încadrează funcții atât ca membri ai echipelor de observare-monitorizare, cât și ca personal de stat major în diferite comandamente.

Implicarea masivă în operațiile multinaționale ale ONU a fost un pas necesar și extrem de important în evoluția organismului militar românesc spre etapa următoare, cea a participării active la operații NATO.

Participarea Batalionului 96 Geniu „Joseph Kruzel”, începând cu data de 18 februarie 1996, la misiunea IFOR (Implementation Force – Forța de Implementare) din Bosnia-Herțegovina, a constituit prima angajare a unei unități militare românești într-o operațiune condusă de NATO.

După încetarea mandatului IFOR, batalionul românesc, care a trecut prin mai multe restructurări pentru a se adapta la noile cerințe ale misiunii, a făcut parte din noua structură militară din Bosnia-Herțegovina - Forța de Stabilizare – SFOR (Stabilisation Force). Oferta României în cadrul SFOR a devenit mult mai diversificată, structurii de geniu adăugându-i-se subunități de poliție militară, transport, structuri specializate de informații, operații psihologice, CIMIC și personal de stat major.

Implicarea României în soluționarea crizelor din Balcani a continuat cu misiunea KFOR din Kosovo și misiunea ALTHEA a Uniunii Europene din Bosnia-Herțegovina, unde sunt prezente subunități românești de infanterie, poliție militară, aviație, informații, transport, operațiuni psihologice etc. Experiența acestei misiuni s-a dovedit extrem de utilă pe termen lung, în special prin considerabilul plus de competență profesională dobândit de participanți și structurile de conducere implicate în operație.

Misiunile desfășurate de militarii români în Balcani au constituit un pas important pentru angajarea Armatei române în operațiile din Afganistan în 2002 și Irak în 2003.

Participarea Armatei României la operațiile coaliției multinaționale din Afganistan reprezintă angajarea unor trupe românești în primele acțiuni de luptă de după cel de-al Doilea Război Mondial.

Oferta militară românească inițială pentru misiunile ISAF (Forța Internațională pentru Asistență de Securitate – International Security Assistance Force in Afghanistan) și Enduring Freedom a cuprins un batalion de infanterie, subunități de poliție militară, de geniu, medicale,



NBC, ofițeri de legătură și de stat major și o aeronavă de transport C-130 Hercules. Pe măsura evoluției situației concrete din teatru, România și-a sporit contribuția militară cu un detașament constituit din instructori militari pentru formarea și instruirea noii armate afgane, personal specializat în informații militare și o echipă de specialiști în cooperarea civili-militari (CIMIC), pentru a participa la procesul de reconstrucție a Afganistanului.

Implicarea militară românească în Irak, în cadrul operațiunii Iraqi Freedom, a reprezentat continuarea politicii de alianță și solidaritate a României cu comunitatea internațională în cadrul războiului antiterorist.

La fel ca și în Afganistan, angajarea militară românească a fost consistentă și diversificată, pe lângă unități de infanterie fiind desfășurate în teatrul de operații subunități de geniu, poliție militară, protecție NBC, ofițeri de stat major și de legătură, precum și un detașament special, care a avut misiuni de culegere și analiză de informații în folosul forțelor Coaliției. O companie de infanterie a fost dislocată la Basra, pentru a asigura protecția personalului ONU din cadrul misiunii UNAMI.

Alături de unitățile luptătoare și de sprijin, ofițerii români încadrează funcții de stat major în comandamentele Forțelor Coaliției din Tampa, la Autoritatea Provizorie a Coaliției din Bagdad, la Comandamentul Permanent Întrunit din Northwood – Marea Britanie și la Comandamentul Operațional Intercategorii din Roma.

Implicarea masivă a Armatei Române în misiuni în afara teritoriului național face ca România să se prezinte astăzi cu importante contingente militare în patru misiuni internaționale, situate pe trei continente, în cele mai fierbinți zone de conflict ale lumii, Irak și Afganistan, în Balcani, precum și observatori militari răspândiți din Africa până în Caucaz. În același timp, se poate vorbi și de o evidentă evoluție a gradului de dificultate, complexitate și risc al implicării militare românești în operații internaționale în sprijinul păcii.

### 3. Dezvoltări actuale ale operațiilor în sprijinul păcii

Contextul geopolitic actual impune ca, în paralel cu mijloacele diplomatice, politice și economice utilizate în soluționarea conflictelor, comunitatea internațională să ia în considerare, într-un context

mult mai larg, posibilitatea folosirii mijloacelor militare. Ultimele evoluții pe scena politică mondială evidențiază că opțiunea militară poate fi o modalitate forte de rezolvare a unor conflicte. Tendința crescândă de angajare a forțelor armate în operații în sprijinul păcii devine, astfel, factorul-cheie în crearea sistemului de securitate colectivă, în consolidarea păcii, în reorganizarea instituțiilor politice, economice și legislative.

Acest fapt duce, inevitabil, la **creșterea rolului operațiilor în sprijinul păcii.**

Deși posibilitatea apariției unui conflict de mare amploare, purtat cu mijloace convenționale, este relativ redusă, analiștii militari nu exclud posibilitatea ca, odată cu dezvoltarea amenințărilor asimetrice la adresa păcii, opțiunea militară privind rezolvarea conflictelor să rămână și pe viitor o soluție viabilă. Antagonismele generate de conflictele interetnice, naționalismul extremist și disputele politice între diferite state generează un climat dăunător stabilității și păcii. Datorită multiplicării riscurilor, dificultății de a înțelege, analiza și previziona evoluția lor viitoare, este necesară existența unui răspuns efectiv, ferm și controlat. În aceste condiții, națiunile și organizațiile internaționale trebuie să ia în considerare constituirea unor structuri de management al crizelor care să poată fi angajate, individual sau colectiv, în acțiuni de control al crizelor înainte ca acestea să evolueze către conflicte deschise. Componenta militară a acestor structuri este bazată pe contribuția voluntară a statelor membre ale unor organizații regionale sau internaționale de securitate, care își exprimă voința de a participa la gestionarea situațiilor de criză sau rezolvarea conflictelor.

**Extinderea spectrului de misiuni** care trebuie îndeplinite pe parcursul pregătirii și desfășurării operațiilor în sprijinul păcii constituie o altă tendință în evoluția conceptului întrebunțării forțelor armate în rezolvarea conflictelor pe plan mondial.

Dacă până la începutul anilor '90 misiunile în sprijinul păcii se rezumau la observarea situației în zona de conflict și, eventual, interpunerea între părțile beligerante, forțele de menținere a păcii îndeplinind în principal rolul de mediator, după anul 1990 rolul și tipul misiunilor în sprijinul păcii au suferit o transformare radicală. Acest fapt a fost determinat, în primul rând, de schimbarea naturii conflictelor, care au încetat să mai aibă



doar un caracter interstatal, manifestându-se și în interiorul statelor, între grupări etnice, religioase sau politice rivale. Astfel, s-a diminuat în mod corespunzător numărul așa-ziselor operații clasice, desfășurate de contingente ale statelor neutre. Acest lucru a presupus regândirea modului de rezolvare a conflictelor, prin fundamentarea ordinii internaționale pe multilateralism și dezvoltarea unei societăți internaționale puternice, cu instituții internaționale funcționale, guvernată conform principiilor de drept internațional. În acest context, cooperarea între diferite organisme de securitate regională s-a impus ca o necesitate. Poate cel mai elocvent exemplu, în acest sens, este reprezentat de operațiunile ce se desfășoară în Sudan, unde, pe lângă forțele ONU care acționează în cadrul misiunii UNMIS, sunt prezente trupe ale Organizației Unității Africane, în cadrul misiunii AMIS, forțe și mijloace aparținând NATO și UE, implicate, în special, în asigurarea sprijinului și asistenței logistice.

**Schimbarea caracterului și creșterea numărului operațiilor în sprijinul păcii** s-au manifestat pregnant începând cu sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI. Operațiile în sprijinul păcii s-au transformat din operații strict militare în operații complexe, multifuncționale, care își propun să soluționeze o gamă largă de probleme. Pe lângă structurile militare clasice, în teatrele de operații sunt prezente formațiuni care îndeplinesc funcții polițienești, structuri specializate în reconstrucția economică (de genul PRT-Provincial Reconstruction Teams, prezente în Afganistan), umanitare etc.

Ca rezultat al creșterii numărului de crize și conflicte deschise inter și intrastatale, implicarea structurilor și organizațiilor de securitate internaționale a cunoscut o creștere și din punct de vedere numeric. Astăzi, forțe militare desfășurate în operații în sprijinul păcii sunt prezente, practic, în toate zonele fierbinți din lume, începând din Orientul Apropiat, Asia și până în Africa.

O decizie de lansare a unei operații în sprijinul păcii impune, din partea actorilor implicați, schimburi reciproce de informații, stabilirea unor strategii comune de combatere a riscurilor care determină apariția unor situații de criză, gestionarea comună a acestora și armonizarea strategiilor de neproliferare. Actuala provocare constă în a pune laolaltă și a asigura cadrul organizatoric necesar pentru ca diferitele instrumente și capacități să

poată acționa împreună. Acest lucru a determinat crearea unei culturi strategice menite să asigure o intervenție rapidă, robustă și în timp oportun, folosind instrumente și acțiuni politice, diplomatice, militare și comerciale, reacția de răspuns la crize devenind mai activă și mai coerentă.

**Accentuarea aspectelor de prevenire a conflictelor** a însemnat translatarea centrului de greutate al operațiilor în sprijinul păcii de la componenta strict militară la componenta politico-diplomatică. Reacția la amenințări și combaterea acestora, inclusiv prin mijloace nonclasice, constituie, în etapa actuală, prioritatea politico-militară a organismelor de securitate. Prevenirea conflictelor a devenit tot mai pregnant un apanaj al diplomației, prin implicarea organismelor regionale și organizațiilor neguvernamentale în eradicarea sărăciei și apărarea drepturilor omului, precum și prin constituirea unor forțe de reacție rapidă capabile să intervină în scurt timp și să stingă din fașă potențialele conflicte. Acest lucru conduce la fundamentarea unor noi teorii și obiective strategice privind misiunile de pace, conform cărora niciuna dintre amenințările actuale la adresa păcii nu este pur militară și, deci, nu poate fi combătută doar prin mijloace exclusiv militare. În consecință, se impune o abordare multilaterală a răspunsurilor la diversele provocări la adresa securității.

**Specializarea forțelor participante la operațiile în sprijinul păcii** s-a impus ca o necesitate stringentă, odată cu extinderea spectrului de misiuni ce trebuie îndeplinite pe parcursul pregătirii și desfășurării operațiilor.

În operațiile în sprijinul păcii de tip clasic, specializarea forțelor participante era relativ limitată, misiunile acestora constând, în principal, în interpunerea între facțiunile în conflict și supravegherea zonei demilitarizate<sup>3</sup>. Creșterea complexității acțiunilor și a numărului organismelor participante la misiuni a determinat apariția unor structuri de forțe organizate într-o viziune întrunită (joint) și multinațională, capabile să utilizeze eficient resursele și să asigure susținerea optimă ori de câte ori cerințele operaționale o impun, instruite și dotate corespunzător tipurilor de misiuni și mediului operațional din zona de dislocare. Forțele specializate participante la o misiune ONU trebuie să fie suficient de mobile pentru a fi în măsură să susțină forțe combatante manevriere într-un teatru de operații discontinuu, neliniar. Acest lucru a impus apariția unei noi filozofii privind instruirea



trupelor, unor noi proceduri și standarde de operare, precum și necesitatea îmbunătățirii mecanismelor de coordonare între diferitele componente ale misiunii. Astfel, au apărut, ca entități distincte în cadrul forțelor angajate într-o operație în sprijinul păcii, unități și subunități destinate protecției forțelor ONU, formațiuni specializate de transport, structuri care asigură colectarea și dezmembrarea muniției și armamentului recuperat de la combatanți, subunități EOD etc.

#### 4. Perspective de evoluție a operațiilor în sprijinul păcii

Idea reformei operațiilor în sprijinul păcii a apărut ca o necesitate a transformării acestora dintr-o activitate cu caracter provizoriu, desfășurată la limita minimă a resurselor și cu o organizare precară, într-o funcție principală a organismelor internaționale de securitate, îndeplinită în condiții de coerență organizațională și eficiență.

Deși au fost voci care au clamat ideea abandonării sau reducerii rolului ONU în gestionarea operațiilor de pace, în favoarea unor organisme regionale de securitate sau coaliții ad-hoc, analiștii militari consideră că, și în viitor, ONU va continua să joace același rol important în cadrul procesului global de soluționare a conflictelor. Acest lucru se datorează faptului că, prin Adunarea Generală și Consiliul de Securitate al ONU, toate statele sunt implicate în rezolvarea problemelor de securitate ale lumii moderne, multe dintre ele având o contribuție activă și valoroasă în cadrul operațiilor în sprijinul păcii desfășurate de-a lungul timpului.

În acest sens, putem anticipa, ca probabile, următoarele perspective privind evoluția operațiilor în sprijinul păcii:

·**accentuarea caracterului multinațional și multidimensional al operațiilor în sprijinul păcii**, determinat de implicarea în operații a unui număr mărit de state, care nu sunt neapărat membre ale unui organism de securitate. Multidimensionalitatea operațiilor este caracteristica de bază care se va impune, datorită adoptării unor noi soluții privind gestionarea conflictelor, în special în procesul de luare a deciziilor privind angajarea într-o operație în sprijinul păcii. La început de secol XXI, nu se mai poate vorbi decât de operații întrunite, indiferent de organizația sub egida căreia se desfășoară acestea. Pe lângă faptul că tot mai multe state participă la efortul comun în domeniul păcii,

multidimensionalitatea presupune și organizarea pe noi baze a componentelor unei misiuni, pe principiul operației întrunite, în cadrul căreia operațiile, susținerea forțelor, comanda și controlul devin mai coerente, mai eficiente, mai integrate, iar, ceea ce este mai important în condițiile economice de azi, costurile sunt substanțial reduse. La atingerea obiectivului strategic al unei misiuni în sprijinul păcii, pe lângă forțele militare, concură o multitudine de agenții, organizații nonguvernamentale sau private și contractori din diferite domenii economice. Acest fapt determină apariția unei noi „culturi“ în domeniu, unde concurența între diferitele componente ale misiunii este înlocuită de colaborare, astfel realizându-se sinergia necesară maximizării efectelor.

·**modificarea statutului organizațiilor internaționale de securitate**, în sensul acordării unui rol mărit și unor prerogative sporite în gestionarea operațiilor în sprijinul păcii. Astfel, se discută, din ce în ce mai frecvent, necesitatea lărgirii componenței Consiliului de Securitate al ONU, fluidizarea procesului de adoptare a deciziilor în cadrul Adunării Generale, precum și posibilitatea ca anumite organisme internaționale să poată desfășura operații în sprijinul păcii în baza unei rezoluții și sub stindardul ONU, fără o implicare directă a organizației.

·**creșterea eficienței forțelor participante la operațiile în sprijinul păcii**, în vederea asigurării într-un timp cât mai scurt a cadrului favorabil instaurării unui regim democratic în țările în care ONU desfășoară misiunea. Acest lucru va impune atât schimbări doctrinare, cât și în modul de utilizare efectivă a forțelor în teatrul de operații. Pentru a asigura eficiența intervenției, se impune construirea unor capacități care să ofere posibilitatea unei desfășurări rapide, folosirea într-un grad mult mai ridicat a resurselor existente în teatrul de operații și combinarea tehnicilor tradiționale de angajare cu noile opțiuni de răspuns la provocările asimetrice. Implicarea directă a statelor în procesul de dezvoltare și operaționalizare a unor noi structuri, susținând, în același timp, dezvoltarea complementară a unor capacități militare de reacție rapidă, cu evitarea duplicărilor și a abordărilor competitive, va determina o evidentă îmbunătățire a eficienței forțelor desfășurate în teatrele de operații.

·**crearea unor capacități de reacție rapidă** capabile să intervină în cel mai scurt timp





Într-o zonă de conflict și să creeze condițiile necesare desfășurării forțelor principale. Această caracteristică este strâns legată de reducerea numerică a componentei militare. Forțele de reacție rapidă ar putea interveni, în perioada de tensiune, înainte de declanșarea propriu-zisă a conflictului, și, în anumite cazuri, ar putea chiar determina rezolvarea situației de criză fără a mai fi necesară intervenția forțelor principale. Totuși, acest lucru este relativ greu de pus în practică, având în vedere că dotarea și nevoile de mobilitate ale acestor forțe vor implica, din partea statelor contribuatoare, costuri ridicate și probleme de susținere în teatrul de operații, în situația în care perioada de intervenție s-ar prelungi. Din această perspectivă, se are în vedere inițierea demersurilor pentru participarea la formarea unor grupări de forțe (Battle Group) multinaționale, de tipul SHIRBRIG - Brigada Multinațională cu Capacitate de Luptă Ridicată a Forțelor ONU în așteptare. Pe termen scurt, este puțin probabil ca acest deziderat să poată fi materializat, datorită constrângerilor legislative și economice, având în vedere diferențele culturale, sociale, politice și economice specifice potențialelor state candidate la operaționalizarea acestor structuri. Este important, însă, ca, prin demersurile viitoare, diplomatice, politico-militare și militare, să se statueze necesitatea asocierii acestora la procesul de generare a capacității operaționale a unor forțe de reacție rapidă care să poată fi puse la dispoziția organismelor de securitate.

**·reducerea numerică a forțelor participante la operații**, odată cu creșterea profesionalismului, îmbunătățirea organizării, pregătirii și dotării acestora. Tendința actuală, evidentă în restructurarea armatelor moderne, de reducere numerică, odată cu creșterea din punct de vedere calitativ a forțelor, se va manifesta și în cadrul operațiilor în sprijinul păcii desfășurate sub egida ONU sau OSCE. Provocările logistice și financiare, determinate de transportul și desfășurarea unor cantități mari de tehnică și materiale și a unui număr însemnat de trupe, vor impune necesitatea reducerii dimensiunilor forței, fără însă a se afecta capacitatea operațională a acesteia. Ideea de bază este crearea unor structuri simple și flexibile, dotate cu tehnica și armamentul corespunzătoare condițiilor concrete din teatrul de operații, dublate de o susținere logistică adecvată. Reducerea numerică a forțelor armate ar putea fi suplinită prin creșterea componentei polițienești

și a celei civile, care pot prelua o serie de sarcini și misiuni, îndeplinite în mod tradițional de militari (paza și asigurarea securității convoaielor umanitare, a campusurilor de refugiați, reabilitarea unor facilități și a infrastructurii etc.).

**·creșterea capacității coercitive a forțelor angajate în baza capitolului VII din Carta ONU.** În mod tradițional, forțele desfășurate într-o operație în sprijinul păcii au o capacitate combativă relativ redusă, militarii (cu excepția observatorilor militari) având în dotare armament ușor, fiind autorizați să-l folosească doar pentru autoapărare. Odată cu extinderea spectrului de misiuni și creșterea complexității operațiilor, s-a impus necesitatea lărgirii cadrului în care se poate folosi armamentul. Astfel, în baza articolului 42 din Carta ONU, utilizarea forței va fi autorizată în funcție de tipul operației, fiind, totuși, supusă unor anumite restricții. Acest lucru va presupune desfășurarea în teatrul de operații a unor contingente puternice nu atât numeric, cât calitativ, echipe și dotate adecvat, cu o bună susținere logistică, apte să reprezinte o descurajare credibilă. Forțele trebuie să fie autorizate să intervină, în special atunci când se constată violențe împotriva civililor sau când se încalcă grav acordurile convenite între părți. Cu toate acestea, documentele oficiale ONU subliniază faptul că, deși în anumite situații utilizarea forței poate fi una din opțiuni, primordială pentru construcția unei păci durabile trebuie să rămână câștigarea suportului în rândul populației civile pentru implementarea mandatului forței de pace.

**·schimbări în domeniul doctrinei și strategiei operațiilor în sprijinul păcii**, impuse de realitățile lumii moderne. Acest lucru va determina creșterea accentului pus pe analiza militară și valorificarea experienței dobândite pe parcursul misiunilor de pace, elaborarea unor noi strategii și tehnici pentru contracararea rețelelor de crimă organizată și terorism internațional, precum și a celor din domeniul informatic. Definirea unui nou „modus operandi” pentru structura de comandă și cea de execuție, în cadrul căruia construirea păcii să înceapă de jos (așa-numitul principiu peacebuilding from below), va constitui prioritatea strategică a organismelor de securitate. În domeniul schimbărilor doctrinare, se prevede creșterea rolului operațiilor psihologice și informaționale, acestea urmând să dețină un rol din ce în ce mai important în ansamblul general al desfășurării operațiilor.



Doctrina operațiilor în sprijinul păcii va trebui să statueze principiul construirii consensului și să ofere oportunitățile necesare cooperării între forțele de pace și părțile aflate în conflict. Soluțiile doctrinare vor trebui să țină cont și de necesitatea extinderii cooperării între elementul militar și cel civil al misiunii. Interesul major al organismelor de securitate se va concentra pe promovarea dialogului, astfel încât recurgerea la forță să devină o măsură extremă. În sens larg, obiectivele unei operații în sprijinul păcii trebuie să fie strâns legate de scopul strategic - soluționarea conflictului și instaurarea unei păci durabile, fără a genera noi linii de demarcație.

De asemenea, se prevede utilizarea pe o scară mult mai largă a așa-numitelor „căști albe” (angajați permanenți și specialiști civili), care să participe la dezvoltarea unor proiecte umanitare și să suplinească, în anumite situații, activitatea „căștilor albastre” tradiționale<sup>4</sup>.

**dezvoltarea suportului logistic, achizițiilor și managementului cheltuielilor**, prin creșterea eficienței folosirii tehnologiei informației (IT) în procesul planificării și conducerii operațiilor în sprijinul păcii, va reprezenta una din marile provocări în domeniu. Actualul sistem logistic ONU este relativ greoi și necesită cheltuieli importante. Mărimea misiunilor, distanțele mari între sursele de aprovizionare și teatrele de operații, slaba eficiență a unor contractori și necesitatea folosirii cu preponderență a mijloacelor de transport aerian pot determina adevărate sincope în sistemul logistic al misiunii.

Experiența ultimelor misiuni ONU și OSCE, în special cele din Balcani și Africa, a evidențiat clar necesitatea modificării radicale a procedurilor privind susținerea forțelor. Specialiștii militari propun noi modele organizaționale, comportamentale și de gândire, bazate pe susținerea asimetrică, unde sistemul clasic de aprovizionare, bazat pe eșalonare, va fi înlocuit treptat cu aprovizionarea directă, ducând la scurtarea timpului și reducerea efortului uman, material și financiar.

### 5. Concluzii

Treizece misiuni în sprijinul păcii au fost conduse și desfășurate de ONU între anii 1945 și 1987, alte peste douăzeci desfășurându-se de atunci, atât sub egida ONU, cât și a OSCE.

Natura operațiilor în sprijinul păcii a evoluat rapid, în special în ultimii ani. Principiile și practicile operațiilor în sprijinul păcii, stabilite de-a lungul timpului pe baza experienței acumulate, au fost adaptate în mod flexibil noilor provocări, dar condițiile de bază pentru atingerea succesului au rămas neschimbate: un mandat clar și realizabil; cooperarea între părți și voința de implementare a mandatului forțelor de pace; sprijinul permanent al Consiliului de Securitate; disponibilitatea statelor membre de a contribui cu personal militar, forțe de poliție și specialiști civili conform cerințelor misiunii; un sprijin financiar și logistic adecvat.

Pe măsură ce climatul internațional s-a schimbat, iar operațiile în sprijinul păcii au devenit mult mai orientate spre implementarea înțelegerilor și aranjamentelor de pace, noi probleme și cerințe au apărut în privința susținerii logistice, asigurării echipamentelor, personalului și fondurilor necesare. În același timp, așteptările crescânde ale comunității internaționale în privința posibilităților ONU de a gestiona crizele la nivel mondial impun luarea unor decizii fundamentale pentru creșterea capacității organizaționale și acționale a organizațiilor internaționale de securitate. Secretarul General al ONU a subliniat necesitatea utilizării forțelor de pace în circumstanțe clar definite și cu un mandat stabilit în avans. Aceste forțe vor avea un înalt grad de disponibilitate și vor fi constituite prin contribuția voluntară a statelor. Unitățile vor fi dotate cu tehnică și armament corespunzătoare situației concrete zonei de dislocare și vor urma un program intensiv de pregătire în cadrul armatelor naționale. Desfășurarea în teatrul de operații se va face cu autorizarea Consiliului de Securitate al ONU, iar comanda se va exercita de către Secretarul General.

Experiența misiunilor desfășurate după anul 1991 indică faptul că operațiile în sprijinul păcii de mare anvergură nu mai sunt o opțiune viabilă în perspectiva gestionării conflictelor la nivel mondial. Acestea sunt extrem de complexe și costisitoare, necesită un proces îndelungat de planificare, iar rezultatele obținute nu sunt întotdeauna în concordanță cu eforturile depuse. Pentru aceste motive, organizațiile internaționale de securitate trebuie să se orienteze spre desfășurarea unor operații mult mai puțin complexe și, deci, mai ușor de planificat și condus. Acest lucru va influența atât costurile finanțării misiunilor, cât și modul de abordare a pregătirii și dotării contingentelor



naționale care vor participa la misiuni în sprijinul păcii sub egida ONU sau OSCE.

În măsura în care organizațiile internaționale de securitate vor continua să joace și pe viitor un rol major în gestionarea crizelor și soluționarea conflictelor pe plan mondial, este necesar să reflectăm asupra beneficiilor, dar, desigur, și asupra constrângerilor pe care noile tendințe în domeniul operațiilor în sprijinul păcii le impun.

### NOTE:

<sup>1</sup>F. T. LIU, **The History of United Nations Peacekeeping Operations**, The United Nations Institute for Training and Research, New York, 1998.

<sup>2</sup>Călin HENTEA, Cornel SCAFEȘ, Horia ȘERBĂNESCU, **Armata Română în misiuni internaționale, 1991-2003**, București, 2004.

<sup>3</sup>\*\*\*\*\*, *The Blue Helmets*, New York, 2001.

<sup>4</sup>Boutros Boutros-GHALI, *Agenda for Peace*, New York, 1992.

*Locotenent-colonelul dr. Gheorghe MINCULETE (minculetteh@yahoo.com) este conferențiar universitar la Facultatea de Comandă și Stat Major din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I“.*

*Locotenent-colonelul Gabriel-Tiberiu BUCEAC (kaassai@yahoo.com) lucrează la Direcția Operații din Statul Major General și este doctorand în Științe Militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I“.*





# GEOPOLITICA RESURSELOR ENERGETICE STRATEGICE. RESURSELE ENERGETICE STRATEGICE

*Dr. Silviu NEGUȚ*

*Marius Cristian NEACȘU*

*Dr. Liviu Bogdan VLAD*

*The Strategic Energetic Resources – Geopolitical considerations. Oil is not a simple word or a resource like any others. It defines another category of resources – the geo-strategic ones. On the other hand, it defines our civilization, the civilization of 20th-21st centuries. The most part of what we use everyday: electricity, fuel, transportation, plastics, pills, paint, clothes, even food, in a way, derives from oil. This is the resource that has launched many international conflicts. Oil is the most important geo-strategic resource.*

## **1. De la geostrategia solurilor fertile la geostrategia petrolului sau de la agropolitică la petropolitică**

De multe ori specialiștii au încercat să vadă cât din istoria de până acum a omului a fost marcată atât de momente de pace și cât de conflict. O astfel de curioasă întreprindere a avut și un rezultat la fel de surprinzător: din 3600 î.Hr. (începutul Antichității) și până în prezent s-au înregistrat doar 292 de ani de pace<sup>1</sup>, restul, perioade măcinate de tensiuni și războaie.

Cele mai multe dintre conflictele lumii au avut și au drept cauză declanșatoare *accesul la resurse*, indiferent de imaginea sub care acestea se desfășoară – conflicte ideologice, religioase, etnice etc., iar dintre acestea, se conturează o categorie aparte, încă nu pe deplin definită, și anume *resursele strategice*, respectiv acelea fără de care este aproape imposibil de conceput dezvoltarea social-economică într-o anumită perioadă istorică<sup>2</sup>.

De exemplu, multă vreme acest atribut era conferit *fertilității solului și pășunilor naturale*, care permiteau culturi bogate și practicarea creșterii animalelor, în scopul obținerii de produse care asigurau hrănirea unei armate puternice, cu care erau cucerite și stăpânite noi teritorii (care, la rândul lor, sporeau această zestre).

Odată cu revoluția industrială au devenit resurse strategice materiile prime de bază folosite în obținerea fontei și oțelului: *fier, unele minereuri neferoase, cărbuni cocsificabili*; fonta și oțelul erau indispensabile producerii de „mașini” în sensul cel mai generic al termenului. S-au adăugat și altele, între care bumbacul, pentru a se putea asigura necesarul de produse textile pentru o populație în creștere accelerată. Astfel se explică faptul că, în 1872, când se afla în momentul de maximă dezvoltare ca primă putere economică a lumii, Marea Britanie asigura peste jumătate din producția de cărbune și minereu de fier a lumii și producea mai mult de jumătate din fonta, oțelul și firele de bumbac de pe Glob.

În a doua jumătate a secolului XX și acum, la începutul mileniului III, principalele resurse strategice au ajuns *petrolul și gazele naturale*, la care se pot adăuga unele metale neferoase (alumiuniul, staniul etc.), radioactive (uraniul) și prețioase (aurul mai ales).

Între resursele strategice, atât în secolul XX, cât și la începutul secolului actual, se detașează petrolul. Fiind (ajungând) indispensabil, grație numeroaselor sale calități, petrolul a declanșat o incredibilă luptă pentru a-l poseda. Avem foarte clară în minte imaginea publicată în numărul din iunie 2004 al revistei *National Geographic*<sup>3</sup>, care ilustrează, printr-un impact vizual deosebit, de ce petrolul, hidrocarburile au dat și vor da naștere în continuare unor conflicte pe Terra. Încercând să înțeleagă care este rolul petrolului în societățile zilelor noastre, familia dr. Mark Foster (specialist în polimeri) a scos în curtea din fața casei tot ceea ce provenea din lumea hidrocarburilor. Întreprindere dificilă de altfel, deoarece au trebuit să scoată aproape tot...

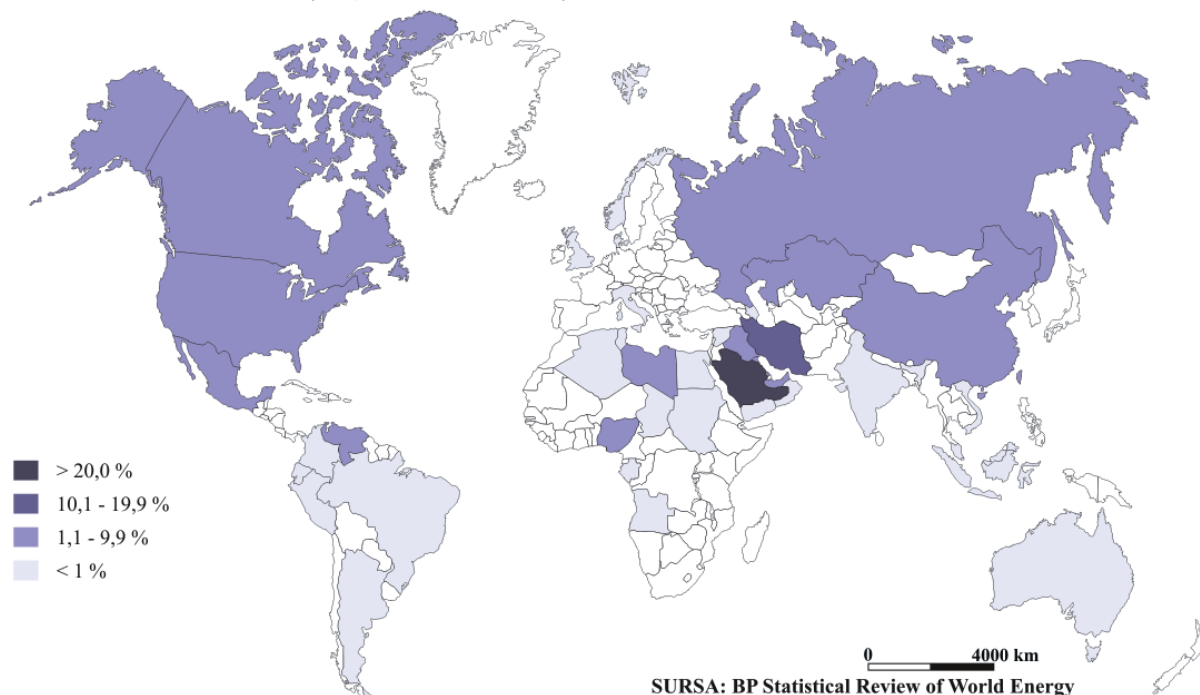
Ne putem defini ca o *civilizație a petrolului*? Deși nu are decât 100 de ani de existență economică, petrolul pare a defini azi sensul civilizației noastre.

Înainte de toate, hidrocarburile înseamnă energie. Acea energie care este utilizată în locomoția mecanică pe Terra – mașina, autobuzul, avionul etc. – iar sub altă formă (energia electrică) asigură fluxul mondial de informație, la o viteză inimaginabilă în toată istoria omenirii. În fond, viața, materia nu au înregistrat pe Terra un salt calitativ deosebit de la cel petrecut acum cca. 2 milioane de ani – apariția omului, însă viteza cu care circulă informația a crescut considerabil. Fără acest lucru, nu ar fi fost posibilă *globalizarea*, în sensul acceptat astăzi.

clipboard-uri etc. –, alte produse petrochimice (vopsele), medicamentele, fibrele sintetice etc. sunt produse fără de care nu mai poate fi concepută viața în *epoca hidrocarburilor*.

Toate acestea acordă „respectul” cuvenit petrolului pe orice piață a lumii și în orice societate, fie ea occidentală, asiatică, arabă sau africană. *Accesul la resursele de petrol și securizarea fluxurilor cu hidrocarburi sunt imperative pentru polii de putere ai planetei, dependenți, și vulnerabili, în aceeași măsură, de acest „accident” geologic.*

REZERVE CERTE DE PETROL (2005, % din totalul mondial)



Mijloacele de transport sunt dependente de hidrocarburi, nu numai prin sursa de energie necesară mișcării, dar și prin componentele lor: cauciucul sintetic, fără de care deplasarea prin orașele lumii de astăzi nu mai poate fi imaginată, bordul, capitonajele etc., însuși bitumul străzilor nefiind altceva decât petrol rezidual oxidat.

Cea mai mare parte din componentele materiale ale civilizației noastre derivă direct sau indirect din petrol. De exemplu, materialele plastice sunt nelipsite din activitatea noastră cotidiană – țițele în care ne purtăm sandwich-urile, pungile din plastic, fără de care prezența în supermarket-uri ar fi de neconceput, pixuri, rame de ochelari, carcase de telefon mobil, calculatoare, laptop-uri, mape,

## 2. Disparități teritoriale: rezerve – producție – poli de consum<sup>4</sup>

Rezervele mondiale certe de petrol sunt apreciate, în prezent, a fi de circa 140 mld. de tone.

Aparent paradoxal, acestea sunt mult mai mari decât în urmă cu 25 de ani (circa 87 mld. de tone), nu mai vorbim de acum aproape 70 de ani (4 mld. de tone în 1938). Întrucât petrolul nu se formează în timpuri istorice, explicația o găsim în faptul că, în timpurile noastre, există metode care permit o evaluare mult mai corectă a zăcămintelor.

La fel ca și alte resurse, și cele de petrol sunt mai degrabă concentrate ca distribuție spațială.



Astfel:

· circa 70% din rezervele certe ale planetei se găsesc pe continentul asiatic, iar aici, în principal, sub nisipurile deșerturilor Orientului Mijlociu (între 62 și 66% din totalul mondial). În această regiune se și află, de altfel, țările cele mai bogate în petrol: Arabia Saudită (circa 35 mld. de tone – aproape un sfert din totalul mondial), Iran (circa 18 mld. tone), Irak (circa 16 mld. de tone), Kuweit și Emiratele Arabe Unite (fiecare dintre cele două țări cu peste 13 mld. de tone);

Orientul Mijlociu este spațiul cel mai fragil al sistemului geopolitic mondial; este locul unde se întâlnesc continentele, este locul unde se întâlnesc culturile și marile religii ale omenirii.

· circa 15% se află în America (impunându-se zona Golfului Mexic), remarcându-se Venezuela (circa 11 mld. de tone), Mexicul (în funcție de sursă, între 2,5 și 5 mld. de tone) și SUA. Ultimele studii indică, pe lista locurilor bogate în hidrocarburi, Canada, depășind Mexicul.

· se adaugă o serie de „areale petroliere”, precum zona Mării Caspice, care, potrivit unor estimări mai recente, ar fi a doua regiune de pe Glob în domeniu (de unde și proiectul „Drumul energiei caspice spre Europa”), Africa de Nord sahariană, Africa de Vest ecuatorială, Marea Nordului și altele.

pe fondul reducerii drastice a rezervelor mexicane (50 de mld. barili în anii '80, doar 17 mld. barili în anii 2000) și al trendului descendent al SUA, în ultimul caz, în mod evident, invers proporțional cu capacitatea de consum.

În cazul producției se nuanțează două situații:

a) mari producători, cu capacități de producție excedentare, dar și cu rezerve considerabile; este situația Orientului Mijlociu, care concentrează peste 30% din producția mondială (din care, Arabia Saudită cu 16 %, urmată de Iran cu peste 7%), a Rusiei, cu o pondere de peste 13% și a altor producători, cu ponderi mai mici în ierarhia mondială (Mexic, China, Venezuela etc.);

b) țări sau regiuni cu o producție ridicată, dar bazate în cea mai mare parte pe importuri. Este cazul, de exemplu, al SUA, care asigură jumătate din producția Americii de Nord și 13-14% din totalul mondial (în 1972 deținea un sfert din totalul mondial).

SUA, deși concentrează doar 4,6% din populația Globului, reprezintă cel mai mare consumator mondial de petrol, cu peste 900 mil. tone/an (un sfert din consumul mondial!), în condițiile unei producții de puțin peste 300 mil. tone/an (de trei

**Tabloul nr. 1 - Primii cinci producători de petrol ai lumii (1972-prezent)**

Nr. crt.	1972 (înainte de „șocurile petrolului”)	1982 (după „șocurile petrolului”)	1992 (după intervenția în Golf)	În prezent
1.	SUA	SUA	Arabia Saudită	Arabia Saudită
2.	Arabia Saudită	Arabia Saudită	SUA	SUA
3.	Iran	Mexic	Rusia	Rusia
4.	Kuweit	Iran	Iran	
5.	Venezuela	Marea Britanie	Mexic	Mexic

Sursa: B.P. Statistical Review of World Energy

Dacă, în general, cantitatea rezervelor de petrol declarate sigure a crescut la nivel mondial în ultimele două decenii, creștere susținută de dublarea rezervelor în Orientul Mijlociu (400 de mld. barili în anii '80, peste 725 de mld. barili în anii 2000) și Africa (peste 50 de mld. barili în anii '80, peste 100 de mld. barili în anii 2000), trendul ușor ascendent din regiunile Asia-Pacific și Eurasia, singura regiune ale cărei rezerve sigure de petrol sunt în scădere este America de Nord, de la 95 la 64 de mld. barili în același interval de timp,

ori mai puțin decât consumul!), spre deosebire de al doilea mare consumator al lumii, China, cu un consum de 300 mil. tone/an (la o producție de 175 mil. tone/an și deservind 20% din populația planetei).

Începând cu anii 2000, consumul mondial de petrol a crescut cu 1,5 mil. barili / zi, iar SUA și China concentrează 90% din această creștere.

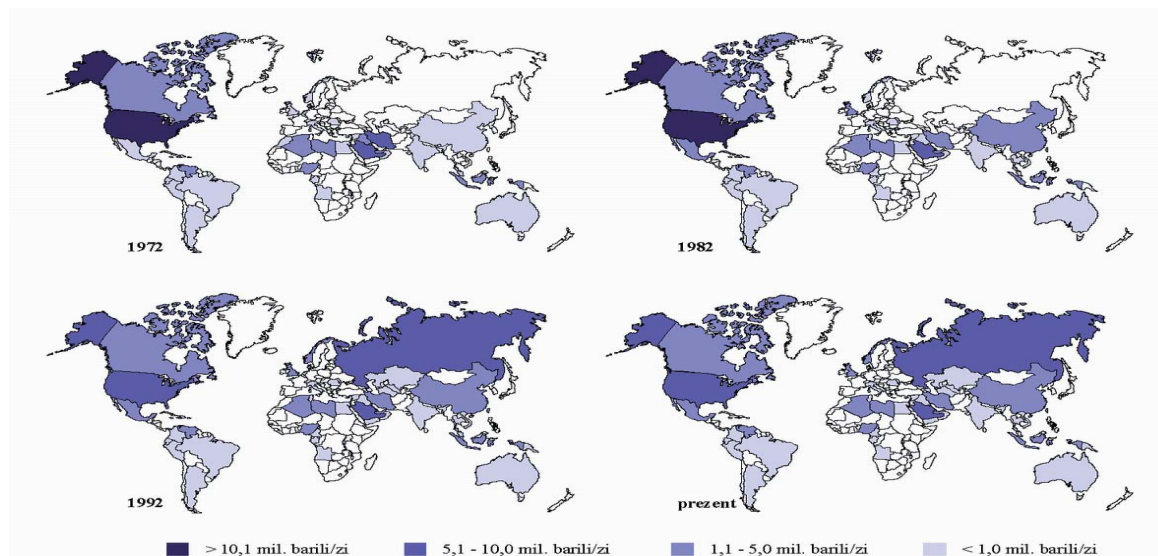
În discursul anual („Starea națiunii”), din ianuarie 2006, președintele american George W. Bush a declarat: „Avem o problemă gravă: America este dependentă de petrol, care este importat din

zone instabile ale lumii”. Drept urmare, Bush jr. a prezentat, în 31 ianuarie 2006, un proiect care prevede înlocuirea a 75% din petrolul importat din zona Golfului, până în 2025, cu etanol și alte surse de energie; 20% dintre importurile de petrol ale SUA vin din Orientul Mijlociu. În plus, Bush a cerut creșterea fondurilor alocate oamenilor de știință care studiază alternative energetice.

milion de victime umane și pagube materiale greu de estimat (cifrele variază de la peste 100 la 1 000 mld. \$). Unii analiști susțin că Saddam Hussein a făcut acest lucru presat fiind de SUA și Arabia Saudită.

· în 1982, Iranul reușește să-și recucerească pierderile teritoriale. Atacuri aeriene asupra

**Figura nr. 2 - Dinamica producției de petrol pe Glob (1972-prezent)**



Sursa: B.P. Statistical Review of World Energy

### 3. Războaiele Golfului - războaie cu miros de petrol

Între conflictele armate din ultimele două-trei decenii care au avut ca miză și petrolul se înscriu:

- 1980-1988 – Iran-Irak;
- 1990-1991 – Irak-Kuweit;
- 1991 – SUA (coaliția antiirakiană sub egida ONU) -Irak;
- 2003-prezent – SUA-Irak.

Iată foarte sintetic derularea acestora<sup>5</sup>:

Războiul Iran – Irak (15 septembrie 1980-20 august 1988)

· 15 septembrie 1980. Forțele armate irakiene ocupă zona de frontieră în dispută cu Iranul (Shatt-al-Arab), revocând tratatul din 1975, pun stăpânire pe portul iranian Khorramshahr și asediază terminalul petrolier Abadan. Așa a început unul dintre cele mai lungi și mai sângeroase conflicte din timpurile moderne, care a făcut cel puțin un

Bagdadului și, invers, irakiene, asupra instalațiilor petroliere de pe insula Kharq.

· octombrie 1983. Administrația Reagan începe tratative secrete cu Iordania, Arabia Saudită, Kuweit și Egipt, pentru ca acestea să devină „intermediari” ai livrărilor clandestine de arme americane către Irak, inclusiv elicoptere Howitzer și rachete – contrar Arms Export Control Act/ Legea pentru Controlul Exportului de Arme.

· 30 martie 1984. Consiliul de Securitate ONU condamnă utilizarea de arme chimice de către Irak.

· martie 1986. SUA și Marea Britanie blochează o rezoluție a Consiliului de Securitate ONU care condamnă Irakul pentru utilizarea armelor chimice. În mai, Departamentul Comerțului al SUA eliberează 70 de licențe de export pentru arme biologice în Irak. Armele vor fi livrate până în 1989, transportul cuprinzând și 21 de bacili ai antraxului. În aceeași lună, Departamentul Comerțului aprobă livrarea de botulină.



- martie 1987. Președintele Reagan admite concluziile Comisiei Tower și recunoaște că a vândut arme și Iranului, în schimbul eliberării celor 52 de ostatici americani de la Ambasada SUA din Teheran. Bani obținuți au fost însă folosiți, potrivit președintelui, pentru finanțarea forțelor „contras” (anticomuniste) din Nicaragua.

- aprilie-august 1988. Au loc trei bătălii în care irakienii au utilizat masiv armele chimice americane contra iranienilor. În confruntarea din august, 65 000 de iranieni au fost uciși cu armele chimice (violare a Acordului de la Geneva din 1925).

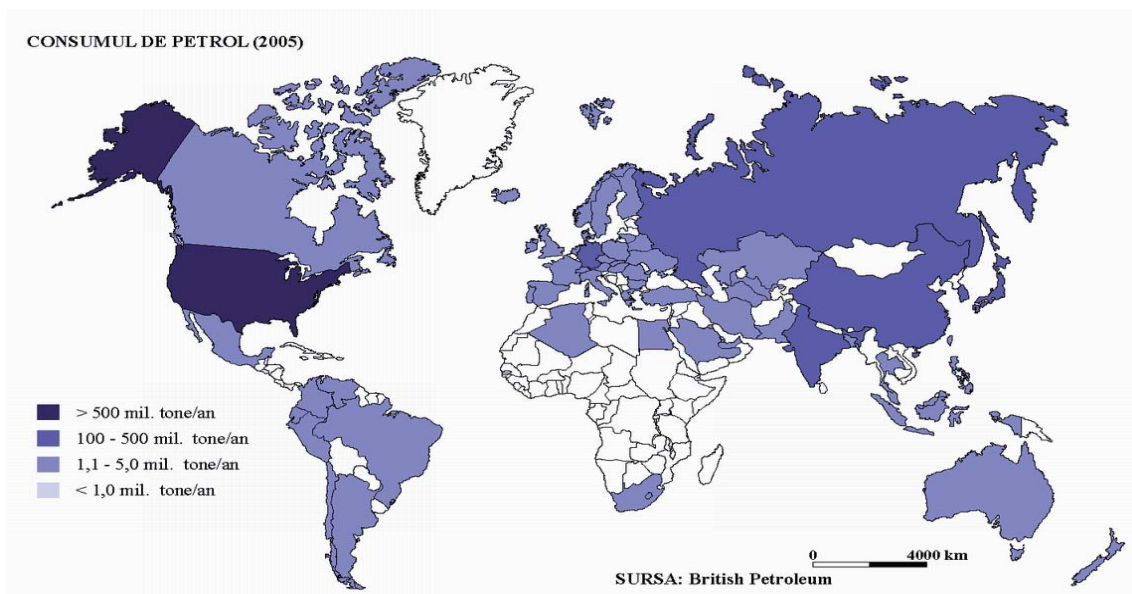
La 5 zile după încetarea războiului, Saddam Hussein își trimite aviația militară să bombardeze masiv, cu arme chimice, satele kurde (de unde și speculația că, de fapt, încetarea agresiunii irakiene a fost determinată de „focarul” kurd).

*Invazia irakiană în Kuweit (sau Al doilea război din Golf) și atacul coaliției*

La 25 iulie 1990, Ambasadoarea SUA la Bagdad, Avril Gilespe, se întâlnește cu Saddam Hussein și îl asigură că președintele Bush „dorește relații mai bune și mai adânci” cu Irakul. Convins că SUA vor rămâne neutre, Saddam Hussein invadează în august 1990 Kuweitul.

- 2 august 1990. 30 000 de soldați irakieni, în frunte cu Garda Republicană, atacă Kuweitul acesta fiind cucerit în numai trei zile și declarat a 19-a provincie irakiană. Consiliul de Securitate ONU condamnă invazia și cere retragerea. ONU impune sancțiuni economice, iar Consiliul de Securitate autorizează aliații să uzeze de forță pentru a le impune. Masarea trupelor irakiene la granița cu Arabia Saudită îl determină pe președintele Bush să inițieze “US Operation Desert Shield”.

**Figura nr. 3 - Distribuția consumului de petrol pe Glob**



- 15 ianuarie 1991. Consiliul de Securitate stabilește această dată ca termen limită pentru retragerea trupelor irakiene. A doua zi (ora 8.00, ora locală), forțele aliate ONU atacă, forțele fiind formate de SUA, Marea Britanie, Franța, plus alte 26 de state (comandant suprem al forțelor ONU – Generalul Norman Schwartzkopf).

- în 27 februarie 1991, Operațiunea „Furtună în Deșert” este încheiată, iar în 3 martie Irakul acceptă Rezoluția ONU.

- la 3 martie 1991, Irakul acceptă termenii de încetare a focului, și luptele se încheie. Conform

primelor estimări, aproximativ 100 000 de militari combatanți irakieni au fost uciși, dar aprecieri mai recente indică numai 20 000 victime militare și aproximativ 2 300 victime civile<sup>6</sup>.

Democrații, veniți la putere, vor declanșa ancheta “Irangate”. Congresmenul democrat Henry Gonzales va declara în plin Congres, la 27 iulie 1992: „Administrația Bush a ajutat deliberat, și nu întâmplător, la înarmarea Irakului, expediind acolo tehnologie militară americană (...). În perioada administrației Bush, firme americane și străine au obținut licențe de export, transportând



tehnologie americană direct la uzinele irakiene, deși devenise evident că acele uzine produceau, de fapt, armament”.

Analizii apreciază că în ambele conflicte, dincolo de motivația formală (în cazul războiului Irak-Iran, redobândirea zonei Shatt-al-Arab, pierdută de Irak prin Acordul din 1975, iar în cazul invaziei irakiene în Kuweit, pretenția Irakului asupra acestui stat, care ar fi fost provincie a sa), principalul motiv l-a constituit petrolul, la care s-au adăugat interesele strategice occidentale, în principal americane, în zonă. Americanii, după ce au fost obligați să părăsească zona Golfului, în urma evenimentelor din Iran, din 1979, au găsit modalitatea de a reveni.

### *Operațiunea „Vulpea deșertului”*

· în septembrie 1998, Consiliul de Securitate al ONU a votat o rezoluție care prevedea ridicarea sancțiunilor împotriva Irakului, cu condiția ca acesta să accepte reluarea cooperării cu inspectorii ONU. SUA și Marea Britanie au dat o replică militară dură regimului irakian, dar nu au determinat prăbușirea regimului Saddam Hussein.

### *Intervenția SUA în Irak (2003-prezent)*

· anul 2003 a început prin continuarea acțiunilor comunității internaționale desfășurate în scopul determinării regimului lui Saddam Hussein să renunțe la totalitarismul intern și la sfidarea organismelor politice internaționale. Izolarea regimului de la Bagdad de celelalte state arabe s-a reușit printr-un război informațional concertat, exploatându-se caracterul dictatorial al regimului irakian.

· lumea arabă și o serie de alte state – Franța, Germania, Rusia, China – s-au opus unei acțiuni militare unilaterale a SUA împotriva Irakului, inițiate în afara unei rezoluții ONU. În absența unei rezoluții ONU care să autorizeze explicit folosirea forței împotriva regimului lui Saddam Hussein, administrația Bush a adresat un ultimatum, la 17 martie 2003, dictatorului irakian, stipulând părăsirea țării, de către acesta, în 48 de ore<sup>7</sup>.

· la 20 martie 2003 se declanșează operațiunea Iraqi Freedom, condusă de SUA, care au atacat cu rachete o clădire din Bagdad în care se presupunea că se adăpostește Saddam Hussein.

· la începutul lunii mai 2003, aliații au câștigat o victorie militară rapidă și clară, urmată de un dificil proces de reconstrucție a țării. Stingerea

conflictului la 2 mai 2003, când președintele american a concluzionat că „noi și aliații noștri am învins”, nu a însemnat însă și stingerea ostilităților și începerea reconstrucției Irakului, ci începutul unei noi etape de redefinire instituțională, politică, economică și socială.

· Întrucât, înainte de 2003, Irakul a concesionat aproape jumătate din petrolul său Federației Ruse, Franței, Germaniei și Chinei, după încheierea ostilităților militare, SUA nu au recunoscut aceste decizii ale regimului lui Saddam Hussein, susținând că „petrolul aparține poporului irakian” și, ca atare, accesul trebuie să fie permis, în primul rând, statelor coaliției care au ajutat la democratizarea țării.

· iulie 2003. SUA au instalat o administrație civilă și un guvern de tranziție, recunoscut drept atâr de statele arabe, cât și de marile puteri. Teritoriul irakian este împărțit în trei zone: cea de sud, având ca principal centru orașul Basra, controlată de forțe britanice, cea centrală, sub comandament polonez, având în subordine contingente militare din 23 de state, între care și România, și cea mai importantă, de nord, cu orașele Bagdad, Kirkuk și Mosul, controlată de armata SUA.

· rezoluția nr. 1511 a Consiliului de Securitate ONU, adoptată în unanimitate la 16 noiembrie 2003, împuternicește o forță multinațională, sub o comandă unică, să ia toate măsurile pentru menținerea siguranței și securității în Irak.

· în ianuarie 2005, au avut loc alegeri libere parlamentare, finalizate la 6 mai 2005, prin alegerea președintelui Jalal Talabani. După ocuparea țării, măsurile radicale ale administrației americane, de demantelare a structurilor dictaturii, au favorizat însă coagularea unei rezistențe împotriva forțelor SUA, care s-a repercutat și asupra noului regim democratic irakian, proaspăt instalat.

## 4. Schimbări de atitudine în lumea arabă

În aprilie 2004 s-a produs un moment istoric: vizita la Bruxelles (UE) a liderului libian Moamer al Khadafi (Gaddafi), la invitația lui Romano Prodi, președintele Comisiei Europene. Cu două avioane de transport, au ajuns la Bruxelles un cort de beduin, un imens Mercedes blindat și o echipă de bodyguarzi formată din tinere femei, plus trupe de dansatori libieni sosiți cu o zi mai înainte. Susținător al naționalismului arab, Gaddafi s-a prezentat la sediul UE metamorfozat total în susținător activ al

proiectului mediteranean al UE, în aliat al puterilor europene și adept al „Noii Ordini Mondiale”. Prodi a profitat de faptul că Gaddafi (italian după mamă) derulează mari afaceri în Italia și că liderul de la Tripoli, de când este pe „lista neagră” a SUA, a căutat cu disperare o soluție diplomatică pentru a ieși din izolarea impusă de americani, spre a preveni un război și a relua relațiile diplomatice abandonate în ultimii 15 ani.

Puterile europene au reacționat pozitiv. Mai ales pentru a demonstra Statelor Unite că există întotdeauna o soluție diplomatică, preferabilă războiului.

Noua relație cordială dintre UE și Libia are la bază un factor-cheie: petrolul. UE consideră că petrolul libian este ieftin și prezintă avantajul că, fiind situat la Mediterana, costurile de transport sunt mici. Libia are, se pare, rezerve de cel puțin trei ori mai mari decât declară oficialitățile de la Tripoli (4,7 mld. tone). În plus, conform estimărilor UE, Libia dispune de rezerve semnificative de gaze naturale, care pot fi imediat exploatare de companiile europene.

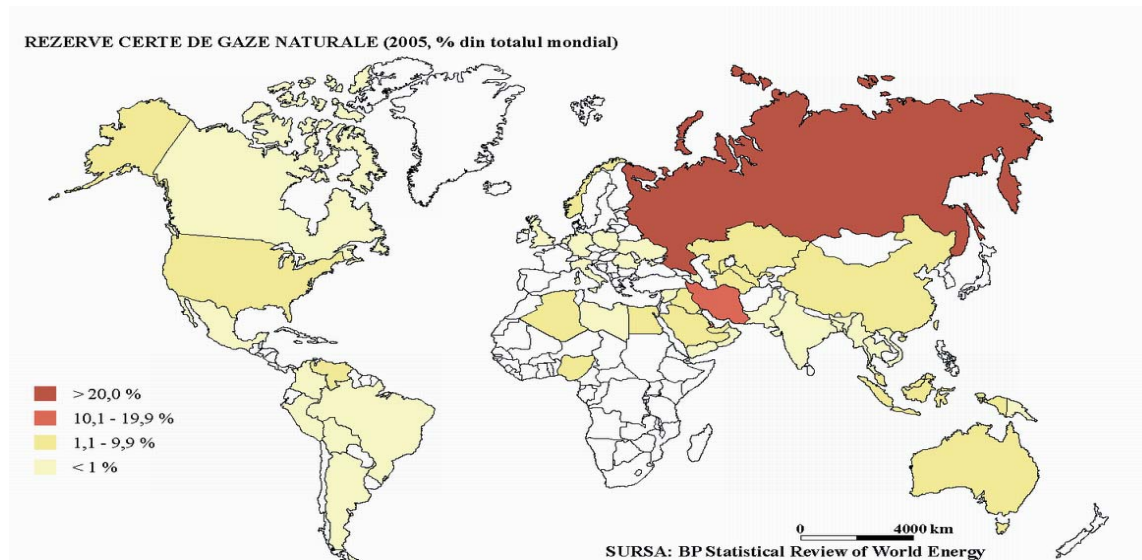
În ultimii trei ani, Libia și-a modificat vizibil politica externă: a oferit ajutor SUA în „războiul cu terorismul” și a acceptat să colaboreze necondiționat cu inspectorii internaționali din domeniul neproliferării mijloacelor de distrugere în masă. Autoritățile de la Tripoli au acceptat responsabilitatea (plătind mari compensații) pentru victimele atentatului aerian de la Lockerbie (1988).

Această spectaculoasă metamorfoză a lui Gaddafi (din lider al terorismului în „paznic” al granițelor sudice ale UE) este un rezultat al diplomației europene, dar marchează și amurgul naționalismului arab.

### 5. Gazele naturale – o altă resursă energetică strategică sau „robinetul” politic?

Ultima perioadă (sfârșitul anului 2006 și începutul anului 2007) a scos în evidență o altă resursă energetică strategică – gazele naturale, care, aflate în „mâna” unui singur actor, în condițiile dependenței multor beneficiari, pot

**Figura nr. 4 - Distribuția rezervelor certe de gaze naturale pe Glob**

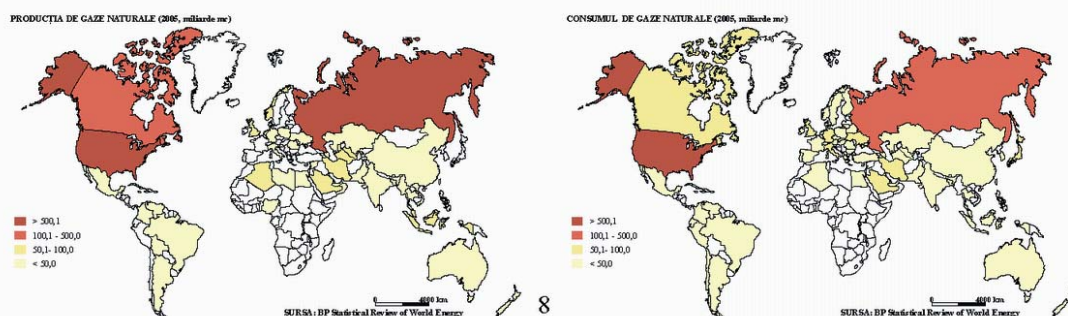


deveni un instrument de forță în influențarea politicii externe. Rezervele mondiale certe de gaze naturale sunt apreciate, în prezent, a fi de circa 177 de mii mld. m<sup>3</sup> și sunt concentrate, în mod deosebit, în trei țări: Rusia (mai mult de un sfert din totalul mondial), Iran și Qatar (fiecare cu aproximativ 15% din rezervele mondiale certe). În ceea ce privește producția, se remarcă două

țări importante care ocupă primele locuri: Rusia și SUA (cu peste 500 mld. m<sup>3</sup> fiecare), urmate la mare distanță de Canada, Marea Britanie și Iran. Aceleași două sunt prezente și în topul ierarhiei consumului – SUA înregistrează cel mai mare consum mondial de gaze naturale (peste 600 mld. m<sup>3</sup>), urmate de Rusia. Marile producătoare sunt și mari consumatoare!



Figura nr. 5 - Distribuția producției și consumului de gaze naturale pe Glob



Dar de cel mai mare producător mondial este dependentă întreaga Europă. Dependența energetică de o singură sursă este, evident, periculoasă, cu atât mai mult când „furnizorul” are interese contrare celor ale „beneficiarului” și are posibilitatea de a-i forța mâna ori de a-l „pedepsi”.

De pildă, în noaptea de 21 spre 22 ianuarie 2006, s-au înregistrat două explozii pe tronsonul principal și pe un branșament secundar al gazoductului Mozdok – Tbilisi, principala conductă care alimentează cele două foste republici sovietice. Deflagrațiile au avut loc în partea rusă, nu departe de frontiera cu Georgia. Apoi o altă deflagrație a întrerupt și furnizarea de energie electrică Georgiei.

Rușii i-au acuzat pe georgieni și armeni de „sabotaj”! În realitate, aceștia n-aveau niciun interes, pentru că rezervele le erau suficiente doar pentru 24 de ore. Ca urmare, președintele georgian, Saakashvili, a denunțat „șantajul” exercitat de Moscova: „Am auzit mult timp amenințările politicianilor ruși, potrivit cărora am putea rămâne fără gaze naturale și lumină, iar acum acest lucru s-a întâmplat”.

Unii analiști merg mai departe și văd multe alte scenarii similare:

□ După ce a mărit substanțial prețul gazelor naturale livrate Ucrainei și Georgiei, analiștii apreciind aceasta drept represalii în urma „revoluțiilor portocalii”, GAZPROMUL a anunțat și mărirea prețului la gazele livrate Belarusului (începând cu 2007, preț triplu). S-a apreciat că, de fapt, compania rusească dorea să preia 50% din acțiunile companiei belaruse Beltransgaz,

proprietara rețelei de gazoducte care alimentează Europa, pentru a nu mai plăti taxe Belarusului, ci să le încaseze direct gigantul rusesc.

□ Rusia a șters datoria Algeriei (de 5 mld. \$), cu două condiții:

□ prima: cumpărarea de armament în valoare de 4 mld. \$ (40 avioane MIG 29, 20 avioane SU-30 și 40 de tancuri T-90);

□ a doua: accesul GAZPROM la câmpurile de petrol și gaze naturale, Algeria fiind al treilea furnizor de energie pentru UE, după Rusia și Norvegia; în plus, Algeria este și membră OPEC.

□ În martie 2006, președintele rus Vladimir Putin a semnat, cu președintele chinez Hu Jintao, un acord prin care se angajează să construiască două conducte de gaze naturale către China, devenind cel mai mare furnizor de gaz al acestei țări. Acordul a iscat îngrijorare în Uniunea Europeană, deoarece o parte din gazul ce va fi furnizat Chinei va fi exploatat din vestul Siberiei, regiune din care provine și gazul pe care Rusia îl exportă europenilor. Livrările ar urma să înceapă în 2011, între 60 și 80 mld. m<sup>3</sup> anual. Kremlinul a anunțat că Rusia ar putea construi și o conductă de petrol, supărând astfel și Japonia, pentru că nu ar putea face față ambelor cereri.

La rândul ei, și Venezuela amenință cu folosirea petrolului, însă ca „robinet politic”. Este cunoscut faptul că această țară reprezintă principalul furnizor în domeniu al celui mai mare importator american, SUA. Or, președintele venezuelean Hugo Chavez, care, recent, a câștigat un nou mandat (cu sloganul „Socialismul, Patria sau Moartea”), are o antipatie declarată față de SUA și, mai ales, de președintele



George Bush jr., astfel încât nu surprinde afirmația lui Chavez că va începe „demersurile pentru a întrerupe furnizarea de petrol către americani” (1,5 milioane barili pe zi)!

Toate aceste elemente – și se mai pot adăuga și altele (boicotarea proiectului NABUCCO – proiect de gazoduct în care este inclusă și România –, relansarea, recent, a oleoductului Burgas – Alexandropolis etc.) – induc, potrivit anumitor analize, ideea că Rusia, în prezent, se transformă dintr-o „defunctă superputere militară – deși încă nucleară –, într-o nouă superputere energetică”<sup>8</sup>.

### *Blue Stream – o conductă mică, o simbolică mare*

Acest gazoduct a fost inaugurat cu mare tam-tam, la 17 noiembrie 2005, în prezența președintelui Rusiei, Vladimir Putin, și a primului-ministru al Turciei, Recep Erdogan, participând însă și Silvio Berlusconi, prim-ministrul Italiei. Explicația era, aparent, simplă: Rusia „oferea” gazele naturale, Turcia „beneficia”, iar Italia participa în calitate de corealizator al proiectului, prin trustul ENI (alături de colosul rus GAZPROM).

Câteva date: conducta submarină (cea mai adâncă de pe Glob, la 2150 m sub nivelul mării) măsoară 309 km și leagă porturile Djugba (Rusia) și Samsun (Turcia). Este completată de alți 373 km pe teritoriul Rusiei (de la câmpurile gazeifere Izobilnoj), plus 501 km pe cel al Turciei (de la Samsun până la Ankara, capitala țării). De la 3,7 mld. m<sup>3</sup> de gaze naturale inițial, urmează să transporte 15 mld. m<sup>3</sup> anual, iar în final o cantitate dublă.

S-au mai inaugurat conducte, și mai înainte, și după, dar niciuna n-a trezit atâta interes. Analistii n-au întârziat să constate că, la mijloc, se află un joc cu bătaie lungă, care „deschide noi orizonturi pentru Rusia”<sup>9</sup>. Nu întâmplător, Kremlinul a propus construirea unor noi conducte spre Turcia, nu numai de gaze naturale, ci și de petrol.

Aceste proiecte înseamnă că „Moscova dorește astfel să fie capabilă să contrabalanseze influența SUA - Marea Britanie în regiune (care au fost promotoarele oleoductului BTC, respectiv Baku – Tbilisi – Ceyhan, n.n.), altfel decât din punctul de vedere al securității militare”<sup>10</sup>. Altfel spus, dacă SUA au devenit „furnizorul de securitate” pentru multe dintre fostele țări comuniste, Rusia vrea să echilibreze, devenind „furnizorul de energie”, dar

nu numai pentru Europa de Sud-Est, ci și pentru Uniunea Europeană, care este deficitară în resurse energetice și depinde în bună măsură de Rusia. Se poate aprecia că, în acest fel, Rusia dorește să-și recâștige influența și să-și protejeze interesele în Europa de Est, sporindu-și, totodată, puterea financiară și, de ce nu, pe cea politică<sup>11</sup>.

### *Un „OPEC” al gazelor naturale?*

Este binecunoscut rolul OPEC-ului pe scena mondială, odată cu „șocul petrolului” din 1973, care a știut să exploateze din plin cea mai căutată și utilizată resursă energetică strategică; au fost, desigur, și sincope pe parcurs, dar nu fac obiectul acestui studiu. Ei bine, în ultima vreme se vorbește de un cartel similar în domeniul gazelor naturale. Deși unii înclină să-i atribuie paternitatea ayatolahului iranian Ali Khamenei, care, în ianuarie 2007, a propus ceva similar, *Financial Times* a folosit termenul cu două luni înainte (noiembrie 2006), când, citând un Raport NATO, a menționat dorința Rusiei de a crea o astfel de organizație.

Este foarte interesantă configurația prefiguratului cartel, în care ar intra Rusia, unele țări din Regiunea Golfului (Iran și Qatar), nordul Africii (Libia și Algeria) și din Asia Centrală (Kazahstan, Turkmenistan, Uzbekistan etc.). Ceea ce ar însemna o forță extraordinară, pentru că numai Rusia și Iranul concentrează 42% din rezervele mondiale de gaze naturale!

Securitatea energetică este, probabil, cel mai frecvent utilizat termen în prezent în literatura și discuțiile privind economia mondială.

Chiar și cel mai puternic bloc regional de pe mapamond, Uniunea Europeană, are în atenție această problemă, reafirmată cu tărie de către Germania, care deține președinția Uniunii în primul semestru al anului 2007, prin glasul ministrului de externe, Frank-Walter Steinmeier, care a declarat „securitatea energetică drept o prioritate a acestui mandat.”

Dacă adăugăm și poziția în domeniu a celei mai mari puteri a lumii, SUA (împreună cu Uniunea Europeană, realizează circa 2/3 din PIB-ul mondial!), vom înțelege și mai bine cât de mare este importanța resurselor energetice strategice.



### NOTE:

- <sup>1</sup> Peace Pledge Union ([www.ppu.org.uk](http://www.ppu.org.uk)).
- <sup>2</sup> Silviu NEGUȚ (2006), **Introducere în geopolitică**, Editura Meteor Press, București, pp. 135-136.
- <sup>3</sup> Tim APPENZELLER (2004), *Sfârșitul petrolului ieftin*, National Geographic, iunie, pp. 28-29.
- <sup>4</sup> S-au folosit mai multe surse: CIA World Factbook, BP Statistical Review of World Energy etc.
- <sup>5</sup> A se vedea, printre altele, pentru detalii: François MASSOULIE (2003), **Conflictele din Orientul Mijlociu**, Editura All, București, Vladimir ALEXE (2005), **De la Stalin la Saddam. Secrete biografice**, Editura Orizonturi, București, revista „Lumea” (anii 2003-2006).
- <sup>6</sup> Desert-Storm.com: military presence allied forces.
- <sup>7</sup> Horia C. MATEI, Silviu NEGUȚ, Ion NICOLAE, **Enciclopedia Statelor Lumii**, Editura Meronia, București, 2005, p. 233.
- <sup>8</sup> \*\*\*, *Russia's Newly Found "Soft Power"*, The Globalist, August 26, 2004.
- <sup>9</sup> A se vedea, de exemplu, Federico BORDONARO, *Blue Sream opens new horizons for Russia*, Power and Interest News Report, November 21, 2005.
- <sup>10</sup> Ibidem.
- <sup>11</sup> Pentru întreaga problematică, a se vedea și partea a IV-a (*Les points chauds du Globe*) din Yves LACOSTE, pp. 206-328.

*Profesorul universitar dr. Silviu NEGUȚ ([silviu.negut@biblioteca.ase.ro](mailto:silviu.negut@biblioteca.ase.ro)) este prodecan al Facultății de Relații Economice Internaționale și director al Masterului de Geopolitică și Relații Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice din București.*

*Marius Cristian NEACȘU ([marius.neacsu@biblioteca.ase.ro](mailto:marius.neacsu@biblioteca.ase.ro)) este lector universitar la Facultatea de Relații Economice Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice din București, doctorand în geografie.*

*Dr. Liviu Bogdan VLAD ([liviubogdan.vlad@biblioteca.ase.ro](mailto:liviubogdan.vlad@biblioteca.ase.ro)) este lector universitar la Facultatea de Relații Economice Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice din București.*



# RESURSELE ENERGETICE. CONSECINȚE ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII

Cristian BĂHNĂREANU

*Încă de la începuturile sale, exploatarea resurselor energetice s-a intersectat cu disputele de putere pe scena internațională și cu diversele forme de război local, regional sau mondial. În studiul de față vom face o analiză a rolului pe care îl joacă resursele energetice, în special petrolul și gazele naturale, în crizele și conflictele începutului de mileniu, ținând cont de „jocul” și interesele actorilor implicați în această „goană după aurul negru”.*

## 1. Considerații teoretice

„Aurul negru” sau gazele naturale înseamnă, adesea, pe lângă posibile venituri financiare importante, și dificultăți și mizerie pentru societățile unde acestea sunt descoperite. Majoritatea țărilor producătoare de hidrocarburi, mai ales cele din Est, este condusă de regimuri autoritare și corupte, marcate de o dezvoltare economică nesustenabilă și conflicte violente.

Riscul unor dispute și conflicte având la bază accesul, controlul și exploatarea resurselor energetice se menține, în continuare, destul de ridicat. Un astfel de conflict poate lua diverse forme, de la un război clasic ce implică forțele militare ale marilor puteri, precum în războiul din Golful Persic, până la lupte interne pentru putere între diferite facțiuni politice, etnice sau tribale. În unele cazuri, conflictele în desfășurare sunt intensificate de descoperirea unor rezerve energetice, iar în altele acestea au fost declanșate de aspectele complexe ale resurselor energetice din zonă. Prin urmare, abordarea problematicei energiei, în special a resurselor de hidrocarburi, cu mijloace preponderent militare se asociază cu:

- *disputele teritoriale* – neînțelegeri asupra zonelor de graniță și a celor maritime, care brusc devin foarte valoroase, ca urmare a descoperirii unor importante rezerve de hidrocarburi. Exemple de astfel de zone sunt cele din: Marea Caspică, mai

ales cele revendicate atât de Azerbaidjan, cât și de Iran; sudul Mării Chinei, preținse de China, Vietnam, Filipine și Malaiezia; precum și Peninsula Bakassi din vestul Africii, reclamată de Nigeria și Camerun;

- *acțiunile separatiștilor* – atunci când veniturile obținute din producția de petrol dintr-o zonă locuită mai ales de o minoritate etnică sunt acaparate de guvern. Membrii minorității încearcă adesea să se separe și să-și facă propriul stat, astfel încât să obțină toate veniturile din petrolul respectiv. Astfel de situații se întâlnesc în Indonezia (regiunea Aceh), Irak (regiunea kurdă) și partea de sud a Sudanului. În alte cazuri, precum regiunea Delta din Nigeria, minoritățile etnice luptă pentru a obține o mai largă autonomie și, astfel, un procent mai mare din veniturile din petrol;

- *ciocnirile dintre grupuri conducătoare locale* – datorită faptului că oricine controlează guvernele statelor producătoare de petrol controlează, totodată, și alocarea veniturilor. Astfel, cei care dețin acest control caută să-și mențină puterea cât mai mult posibil, apelând la orice mijloace, inclusiv represii, iar cei excluși de la putere sunt interesați să uziteze de orice mijloace, inclusiv rebeliune armată, terorism sau lovitură de stat, pentru a câștiga controlul. Arabia Saudită și Nigeria sunt exemplele cele mai cunoscute. În alte țări, precum Venezuela, disputele asupra distribuției veniturilor din petrol au căpătat accente de violență politică;

- *recurgerea de către marile puteri la acțiuni în forță*, la procedee specifice colonialismului și neo-colonialismului.

Competiția pentru resurse energetice în lumea contemporană rămâne, deci, o sursă importantă de crize și conflicte, atâta timp cât cererea crește mult mai rapid decât oferta, iar rezervele majore de hidrocarburi sunt localizate în zone caracterizate de profunde dezechilibre politico-economice și instabilitate. Sărăcia, „proasta guvernare”, corupția, înapoierea economică, resentimentele față de





statele și națiunile dezvoltate și față de globalizare alimentează, într-o măsură majoră, terorismul internațional și mulțimea de conflicte locale.

În viitor, ne putem aștepta ca, odată ce producția de hidrocarburi va atinge cotele maxime, iar consumul și prețurile vor continua să crească, disputele și conflictele pe marginea acestor resurse epuizabile să sporească și să constituie o constantă pe agențele de securitate ale comunității internaționale.

### 2. Dispute și conflicte ce au la bază interese energetice

Correspondențele dintre petrol și conflictele militare au devenit pregnante, îndeosebi în preliminarile și în timpul Primului Război Mondial. Chiar și depozitele petroliere din România au fost, atunci, în atenția conducerilor coalițiilor militare, într-o etapă istorică în care țara noastră se plasa între primele cinci forțe petroliere mondiale. Cel de-al Doilea Război Mondial, război mecanizat, a evidențiat în mod dramatic dependența statului de învingător militar de controlul asupra resurselor petroliere, Națiunile Unite deținând în acest sens o supremație absolută. Ulterior, în deceniile Războiului Rece, competiția pentru petrol și conflictele politico-militare au stat în permanență în atenția comunității internaționale. Confruntările dintre competitori s-au angajat, îndeosebi, în mod indirect, marile puteri văzându-se obligate să respecte – mai mult sau mai puțin formal – dreptul statelor la valorificarea independentă a hidrocarburilor. Însă, din anii 1973-1974, în contextul unui nou război israeliano-arab, s-a ajuns la întrebuintarea deschisă a „armei petroliere” în soluționarea unor crize politico-militare<sup>1</sup>. A fost un moment unic, de solidaritate arabă, care a surprins Occidentul și care a plasat OPEC-ul în poziția de actor economico-politic de primă mărime în viața internațională.

Totuși, după 1975 și, mai ales, după inaugurarea celor dintâi tratate de pace dintre Israel și unele state arabe (Egipt, Iordania), superputerile SUA și URSS și-au refăcut controlul în spațiile esențiale deținătoare de resurse de hidrocarburi. În anumite zone, superputerile au cooperat. Astfel, în Orientul Apropiat și Mijlociu, influența SUA a devenit preponderentă în Arabia Saudită și în statele Golfului, unde sunt plasate principalele câmpuri petroliere ale lumii. URSS rămânea influentă în Libia și Algeria. În alte zone, Africa de Vest și de

Sud-Vest, de pildă, superputerile s-au confruntat, prin „interpuși” (Cuba și Africa de Sud în Angola, Algeria și Maroc în Sahara de Vest).

Conflictul armat dintre Iran și Irak, din anii '80<sup>2</sup>, a pus în discuție echilibrul politic, militar și petroliere din regiunea primordială a Orientului Apropiat și Mijlociu. URSS și SUA au susținut, alternativ, ambele tabere. În 1988-1990, în mod surprinzător, Moscova părea câștigătoare: Iranul islamist, izolat pe plan internațional, depindea tot mai evident de sprijinul diplomatic și militar al Uniunii Sovietice; iar Irakul, dezamăgit de inconsecvența diplomației americane, evolua tot în direcția URSS. Chiar și după primul Război din Golf, din 1991, cercurile militare și de afaceri din Federația Rusă au câștigat poziții dominante în sectorul petrolier, alături de Germania și Franța. Concomitent, Kuweitul, Arabia Saudită și emiratele Golfului au ajuns, sub presiunea militară a regimului Saddam Hussein, să depindă drastic de protecția de securitate a SUA și Marii Britanii. În plus, alianța explicită a SUA cu Arabia Saudită și Kuweit a permis Washingtonului să dirijeze prețurile petroliere pe piața internațională într-o direcție favorabilă intereselor Occidentului.

Cumpăna secolelor XX-XXI aduce, însă, câteva mutații fundamentale în planurile regionale și la nivel global. Sfârșitul Războiului Rece și destrămarea URSS modifică geopolitica Eurasiei. În strânsă legătură cu aceste evenimente majore, se declanșează competiția pentru zona petrolieră și de gaze naturale Caspica-Asia Centrală, pe care Moscova nu mai este în măsură s-o stăpânească doar prin mijloace administrative și militare. Amplificarea procesului globalizării economice pune, la rândul ei, în termeni noi, tematica petrolieră. Transnaționalele presează în direcția liberalizării piețelor și liberului acces la resursele energetice și de materii prime, sprijinite puternic de organismele financiare internaționale. Treptat, din Federația Rusă până în Libia și Algeria, piețele petroliere au început să se deschidă. În contextul globalizării, se înregistrează și ascensiunea puterilor energetice, a „tigrilor asiatici”, Chinei, Indiei, Braziliei etc. Tabloul economic al lumii se dinamizează, concurența se intensifică, atât pe piețele resurselor, cât și pe cele manufacturiere și de servicii. În același context, se remarcă sporirea puterii economice a Uniunii Europene și Japoniei, cu toate că SUA rămân principalul vector și valorificator al globalizării.





Repoziționările economico-politice au produs și „obișnuitele” ciocniri militare. Respectivul conflicte, majoritar locale, au fost purtate în interiorul statului, adesea cu amestec din exterior, sau între state.

Astfel, după 1990, în zona Caspică și central Asiatică s-au derulat conflictele din: Cecenia, Daghestan, Nagorno-Karabach, Georgia, Uzbekistan. O adevărată cursă a înarmărilor se derulează în Azerbaidjan, Georgia, Armenia, Iran, Uzbekistan etc. Numeroase conflicte armate, dintre cele amintite, s-au materializat în spații bogate în hidrocarburi și pe traseele unor carburi alternative, în raport cu cele administrate de Moscova. Menținerea Ceceniei și Daghestanului în cadrul Federației Ruse, se explică, între altele, și prin interesul pentru conducta Baku-Novorossiisk<sup>3</sup>. În schimb, diversele diviziuni din Georgia (Osetia de Sud, Abhazia, Adjaria) sau Nagorno-Karabach s-au situat periculos de aproape de conducta alternativă Baku-Tbilisi-Ceyhan. Concomitent, rebeliunea kurdă din Turcia de Sud-Est și din Iranul de Nord-Vest amenința ambițiosul proiect al magistralei Nabucco (din Iran până în Europa Centrală).

În Orientul Apropiat și Mijlociu, cel de-al doilea Război din Golf, din 2003, soldat cu prăbușirea regimului Saddam Hussein, a modificat prin mijloace militare geopolitica locală a petrolului<sup>4</sup>. Resursele energetice irakiene, controlate până în 2003 de ruși, germani și francezi, au intrat în administrarea guvernului de la Bagdad, desemnat în mod democratic în 2004-2005. Pe de altă parte, principalele depozite locale tind să treacă în stăpânirea autorităților semi-independente din Kurdistanul irakian și din zona Basra. Miza veniturilor petroliere explică, între altele, și intensificarea luptelor dintre comunitățile šiită și sunnită, precum și aprobarea unei noi legi de federalizare a statului.

Cu toate disputele interne, conflictele interreligioase și atacurile Al-Qaeda, în Irak se realizează afaceri petroliere foarte rentabile, de care profită atât liderii locali, cât și Iranul, Arabia Saudită, Kuweitul și, desigur, companiile transnaționale. Un impresionant dispozitiv militar, terestru, naval și aerian – prioritar american – protejează extragerea, prelucrarea și exportul produselor petroliere și de gaze naturale spre Asia de Est, Uniunea Europeană și America de Nord. Recent, forțe de pace ONU (preponderent NATO) s-au instalat în Libanul de Sud<sup>5</sup>, consolidând flancul

de la Mediterana al acestui dispozitiv strategic, vital pentru economia mondială.

La est de Irak, tensiunile americano-iraniene sunt, de asemenea, în primul rând confruntări asociate competiției pentru resurse petroliere. Dotarea regimului islamist de la Teheran cu un program militar nuclear vizează tocmai descurajarea oricărei tentative americane de introducere forțată a Iranului în circuitul economiei mondiale. În același timp, peste tensiunile americano-iraniene se suprapun jocurile de interese ruso-americane, ruso-chineze și americano-chineze. Amenințate de Administrația George W. Bush, autoritățile de la Teheran sunt nevoite să apeleze insistent la protecția Federației Ruse și Chinei.

Interesante ni se par și remarcabilele progrese ale extinderii influenței economice chineze în Asia Centrală. Deja, o conductă strategică unește Kazahstanul de China. Altă conductă strategică se va construi rapid din Turkestan, Uzbekistan și Tadjikistan până în China de Est<sup>6</sup>. Specialiștii chinezi sunt foarte activi și în zonele de hidrocarburi din Iran și Pakistan. Prin urmare, „marele joc” petrolier de la Caspica se va desfășura între SUA, Federația Rusă, UE și China, statele limitrofe (Kazahstanul, Turkestanul, Iranul, Azerbaidjanul) trebuind cât de curând să ia în calcul un nou context regional. S-ar putea ca, în viitorul apropiat, statele respective să se vadă constrânse să facă alegeri diplomatico-economice și militare greu de imaginat anterior: să se integreze ori în sistemul Grupului de la Shanghai, ori în diferitele modalități de asociere cu NATO și UE.

De asemenea, diverse conflicte militare din Asia de Sud și de Sud-Est se asociază cu problemele valorificării resurselor de hidrocarburi. Între altele, se speculează faptul că operațiile militare NATO și americane din Afganistan și Pakistan ar viza crearea unei rute alternative Asia Centrală - Oceanul Indian. În Bangladesh, radicalii islamiști acționează violent împotriva autorităților și companiilor străine, iar în Pakistan, Baluchistanul petrolier luptă pentru independență. Îndelungatul conflict civil din zona Aceh<sup>7</sup>, din Indonezia de Vest, se asociază direct cu împărțirea beneficiilor rezultate din valorificarea hidrocarburilor, între localnici și puterea centrală. Thailanda, Vietnamul, Malaiezia, China și Filipine își dispută zăcămintele maritime din regiune. Dictatura militară din Birmania este supusă focului încrucișat, susținut de gherilele locale, China, India, Thailanda și de marile companii



regionale și transnaționale. Timorul de Est a devenit scena luptelor interne, pe fundalul competiției de hidrocarburi dintre Indonezia și Australia.

Tensiunile, crizele și conflictele locale din Africa<sup>8</sup> au la origine numeroase cauze, în mod tradițional etnice și tribale, religioase, dispute teritoriale etc. Ultimele decenii au înregistrat, însă, o interferență a ciocnirilor de acest tip cu amplificarea competiției internaționale pentru resurse, în special petroliere. Astfel, competiția economică în Africa, din punct de vedere petrolier, se concentrează pe concurența dintre companiile străine. Se acționează prin diferite mijloace de forță: mituirea liderilor locali, sprijinul politic al unor regimuri etc. Unde există lideri puternici, care au reușit să concentreze sub influența lor toate grupurile de interese, precum în Libia și Gabon, populația a obținut un anumit profit din punct de vedere economic și al nivelului de trai. La celălalt pol, avem țări precum Nigeria sau Angola, unde corupția este cuvântul de ordine, iar lipsa de transparență din partea statului și a companiilor petroliere ascunde aproape totul în acest domeniu, în afară de efectele poluării: distrugerea biosferei, condițiile mizere de existență ale populației și rata mare a mortalității.

În acest context, petrolul poate reprezenta o adevărată șansă pentru Africa. Astăzi, însă, el rămâne încă preponderent o șansă pentru Occident. Corelația dintre disputele internaționale pentru hidrocarburi și alte resurse și conflictele locale este vizibilă în: războiul civil din Sudan (purta în zonele petroliere din est, sud și vest, chiar și în Darfur); repetatele rebeliuni din Ciad; recenta lovitură de stat „islamistă” din Mauritania; acțiunea constantă a islamiștilor în Algeria; rebeliunile populațiilor din Delta Nigerului; războiul civil din cele două republici Congo, îndeosebi din zona Ituri, de la frontiera R.D. Congo cu Uganda, și Ruanda. Angola a traversat o lungă perioadă de război civil. Dictaturile sunt susținute de companii transnaționale, în Guinea Ecuatorială, ori în Sao Tome și Principe. Mișcarea secesionistă a supraviețuit în Nigeria de Est, în masa populației ibo.

Experții consideră că marile companii internaționale urmăresc o strategie complexă în Africa. Aceasta ar include: introducerea resurselor de hidrocarburi în circuitul economiei mondiale; liberalizarea piețelor; încurajarea regimurilor politice stabile și rezolvarea conflictelor locale prin negocieri, în cadrul Uniunii Africane și ONU.

În general, companiile anglo-americane domină continentul. Aflate uneori în concurență cu cele franceze, aceste companii se opun extinderii influenței chineze, cu precădere în Sudan.

### 3. Concluzii

Competiția pentru hidrocarburi pare a domina începutul de mileniu, cu polarizarea atenției pe statele Golfului, bazinul Caspic, Siberia de Est și de Vest, Africa de Vest, Asia de Sud-Est etc. Interesant este faptul că și disputele, și conflictele se concentrează în spațiile respective. De altfel, legătura strânsă dintre resursele energetice și conflict derivă din două caracteristici esențiale ale acestora: importanța vitală pentru puterea economică și militară a națiunilor și distribuția geografică inegală.

Problema epuizării resurselor energetice și a securității energetice domină agendele actorilor scenei mondiale. Competiția pentru resurse energetice în lumea contemporană rămâne încă o sursă importantă de crize și conflicte, cu un rol deosebit de polarizare și/sau de catalizare a forțelor, atâta timp cât cererea crește mult mai rapid decât oferta, iar rezervele majore de hidrocarburi sunt localizate în zone caracterizate de profunde dezechilibre politico-economice și instabilitate.

Însă, dacă competiția economică pe piața mondială a petrolului și gazelor naturale s-ar derula după reguli concurențiale clare, aceasta nu ar atrage automat după sine declanșarea de crize și conflicte politico-militare.

Mai mult, în domeniul energetic, marii actori trebuie să țină cont de provocările pe care le aduce cu sine procesul de globalizare, de numeroasele dispute și conflicte locale sau regionale, orice disfuncționalitate sau vulnerabilitate dintr-o parte a mapamondului (a unei surse energetice) afectând consumatorii din întreaga lume.

Probabil că soluția cea mai adecvată epocii actuale o constituie democratizarea și securizarea surselor prin mijloace preponderent non-militare. De asemenea, interdependența, și nu independența energetică pare să fie calea cea mai viabilă de rezolvare a consumului din ce în ce mai mare de resurse energetice.



**NOTE:**

<sup>1</sup> GILPIN, Robert, *Economia mondială în secolul XXI. Provocarea capitalismului global*, Ed. Polirom, București, 2004, p. 64.

<sup>2</sup> DUFOUR, Jean-Louis, *Crizele internaționale*, Ed. Corint, București, 2002, pp. 181-184.

<sup>3</sup> FRUNZETI, Teodor; Vladimir ZODIAN (coord.), *Lumea 2005. Enciclopedie politică și militară*, Ed. CTEA, București, 2005, p. 354.

<sup>4</sup> Ibidem, pp. 258-260.

<sup>5</sup> UN, United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL), [www.un.org/Depts/dpko/missions/unifil](http://www.un.org/Depts/dpko/missions/unifil).

<sup>6</sup> Energy Information Administration, Country Analysis Brief - China, [www.eia.doe.gov/emeu/cabs/China/Full.html](http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/China/Full.html).

<sup>7</sup> International Crisis Group, Crisis Watch, [www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=conflict\\_search&l=1&t=1&c\\_country=49](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=conflict_search&l=1&t=1&c_country=49).

<sup>8</sup> World Factbook 2007, [www.cia.gov/cia/publications/factbook](http://www.cia.gov/cia/publications/factbook).

*Cristian BĂHNĂREANU (cristibahnareanu@gmail.com) este asistent de cercetare științifică în cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, doctorand în Științe Militare.*



# POLONIA VIS-Ă-VIS DE UNIUNEA VEST-EUROPEANĂ ȘI DE INSTRUMENTELE MILITARE EUROPENE

Dr. Janusz SOLAK

*Politica Poloniei față de Uniunea Europei Occidentale (UEO) și instrumentele europene adecvate de apărare, neconsultându-se cu nimeni, pune aliații Poloniei într-o situație dificilă, stârnește contradicție și uimire. După ce Polonia, împreună cu Spania, a blocat Constituția Uniunii, au apărut temeri că Polonia în viitor poate să blocheze votarea și să contracareze planurile Uniunii Europene în domeniul Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC).*

*În loc să devină un participant activ al discuției preia tactica de observare a americanilor și devine dependentă de decizia Washingtonului, care condiționează ca, în niciun caz, politica „europeană” să nu poată fi îndreptată împotriva NATO.*

*Strategia „ambivalentă” a Poloniei (sub aspectul politicii și al securității - orientarea deplină spre SUA, sub aspectul economic - așteptarea ajutorului multilateral din partea UE) nu aduce profiturile scontate. Pe de o parte, slăbește poziția Poloniei pe arena internațională, iar pe de alta – per saldo - devine rentabilă atât în concepția obiectivă a stării de rațiune poloneză, cât și în senzația subiectivă a cetățenilor.*

Polonia, prin președintele său Lech Kaczyński, a arătat necesitatea înființării unei armate a Uniunii Europene „afiliate la NATO”, cu un număr de 100 mii de soldați, care “ar putea să reacționeze în situațiile critice în orice parte a lumii și ar apăra Europa”.<sup>1</sup> Această inițiativă — neconsultată cu nimeni — nu a căzut pe un teren prea fertil și i-a pus în încurcătură pe aliații Poloniei.

Uniunea Europeană s-a distanțat de această idee și a apreciat că procesul de creare a forțelor militare europene este atât de avansat, încât adoptarea postulatelor poloneze în această problemă ar

necesita modificarea totală a politicii Uniunii de până acum. Înființarea unei armate independente a Uniunii Europene, care ar fi subordonată din punct de vedere politic președintelui Comisiei Europene, însă, din punct de vedere militar condusă de către NATO, ar deschide o nouă dezbatere pe tema politicii de securitate. Acesta este un lucru absolut nerealist, deoarece politica de securitate nu intră în cadrul prerogativelor comunității, iar CE nu are putere de decizie.

Uniunea Europeană nu și-a subordonat în mod conștient detașamentele NATO, și acest lucru nu pentru că Alianța este dominată de către SUA, ci din cauza faptului că dorește să dispună de un instrument militar al politicii sale externe și de securitate.

În Germania, propunerea a fost întâmpinată destul de sceptic. Îngrijorare a stârnit în special ideea ca aceste unități să acționeze în cadrul NATO. Asta ar însemna ca armatele europene să fie conduse de la Washington; în cazul Germaniei — unde acordul privind folosirea forței militare îl dă Bundestagul —, acest lucru ar fi, practic, imposibil de realizat. La Berlin s-a înțeles că „polonezii percep demult Europa național-conservatoare nu numai ca pe o amenințare. (...) Sunt convinși, din cauza fricii permanente față de Rusia și Germania, că forțele militare europene integrate ar fi pentru țara lor folositoare. (...) Însă, ele ar trebui să fie în așa fel organizate, încât Germania și Franța, care sunt percepute ca fiind nefavorabile Poloniei, să aibă asupra lor o influență cât mai mică. Acesta este motivul principal pentru care planificata forță armată ar trebui să fie nu în subordinea șefilor guvernului, ci a Comisiei Europene și NATO”.<sup>2</sup>

În Franța, propunerea poloneză de „natoficare” a detașamentelor UE a iscat atât opoziție, cât și mirare. Opoziție care decurge din locul și rolul



Franței în NATO, mirare - deoarece procesul de creare a capacităților militare ale UE se află deja în derulare și cu participarea Poloniei.

Irlanda a justificat refuzarea propunerii de înființare a forțelor militare ale UE afiliate la NATO prin prevederea din constituția irlandeză. Nu va participa la niciun fel de soluționări care prevăd ideea apărării comune. Eventuala participare a forțelor sale militare în acțiunile detașamentelor comunitare de luptă și intervenție rapidă va consta în procedura așa-zisei triple asigurări (decizia guvernului, susținută de acordul parlamentului, pentru misiunea autorizată de către ONU). Poziția exprimată de Dublin a fost că orice decizii referitoare la politica de securitate și apărare a Uniunii Europene sunt adoptate pe principiul unanimității. În acest context, politica poloneză era distructivă.

Secretarul general al NATO Jaap de Hoop Scheffer a avertizat despre pericolul organizării de „concursuri de frumusețe” între NATO și UE și a exclus introducerea temei relațiilor dintre UE și NATO pe ordinea de zi a întâlnirii la vârf a NATO de la Riga (28-29 noiembrie 2006).

Încheierea confruntării Est-Vest, unificarea Germaniei, dezintegrarea Uniunii Sovietice și ruperea definitivă cu ordinea de la Ialta, care împărțea Europa în zone de interes, au făcut ca direcțiile de dezvoltare ale arhitecturii securității europene să devină un element permanent al discuțiilor purtate la forurile organizațiilor internaționale și al instituțiilor care căutau cele mai eficiente soluții, care ar fi în stare să se ridice la înălțimea curentelor și potențialelor provocări la adresa securității europene. La baza noii ordini europene stă concepția sistemului de securitate cooperativ, care se sprijină pe colaborarea dintre instituții independente: Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), Uniunea Vest-europeană (UEO) și Conferința (mai târziu Organizația) pentru Securitate și Colaborare în Europa (OSCE).

Una dintre prioritățile strategiei complexe, astfel înțelese, a devenit extinderea NATO. În acest sistem, Alianța îndeplinea rolul unei verigi centrale, care organiza o colaborare multilaterală în domeniul securității. Pilonul său european avea să fie Uniunea Vest-europeană (WEU), reactivată și preferată în mod special de către Franța și Germania, care susținea acțiunile viitoarei Uniuni Europene în domeniul securității și apărării. Încredințarea către UEO a misiunii de elaborare a politicii Uniunii referitoare la securitate și apărare decurgea din

faptul că aceasta era singura organizație europeană cu caracter militar și din faptul că, în cadrul ei, intrau nouă din cei doisprezece membri de atunci ai Comunității Europene (în afara UEO rămâneau Danemarca, Grecia și Irlanda).<sup>3</sup>

În schimb, OSCE avea să fie un for de colaborare, găsim a înțelegerii și de discuții pe teme de securitate europeană. În cadrul discuției care a avut loc acolo asupra modelului securității în secolul XXI, o susținere din ce în ce mai mare a dobândit-o propunerea britanică de creare a unei „platforme de securitate cooperativă” care ar avea ca scop întărirea securității continentului prin colaborare și acțiuni comune NATO, UE/UEO și OSCE, cu menținerea însă a propriilor particularități, identități și dreptul la extinderea structurilor proprii.

Ideea principală a noilor structuri militare europene în cadrul UEO a fost intenția de a avea forțe armate independente de NATO, capabile să realizeze sarcinile din domeniul militar, al prevenirii și soluționării conflictelor armate, al acordării de ajutor umanitar și - lucru important, deși puțin expus - gata să preia „funcțiile de rezervă”, în cazul în care SUA ar înceta să mai fie interesate de prezența militară în Europa. Deciziile privind folosirea acestor forțe în regiunile inflamabile din afara teritoriului de responsabilitate (out of area) al NATO urmau să fie luate de către UEO din inițiativa ONU sau OSCE.

Declarația UE de la Helsinki (1999), care cerea înființarea până în anul 2003 a Forțelor Europene de Intervenție Rapidă (European Rapid Reaction Force - ERRF), era la fel de îndepărtată ca și perspectiva trimiterii unor astfel de forțe oriunde în afara Europei.<sup>4</sup> O amenințare pentru întregul plan s-a dovedit a fi tendința liderilor europeni de a se preface că au atins niște scopuri, deși în mod evident nu era așa.

Cu toate acestea, UE a permis armatelor țărilor-terțe să participe la operațiunile de criză care se desfășurau sub egida ei: șase țări membre NATO care nu aparțineau de UE (Cehia, Islanda, Norvegia, Polonia, Ungaria și Turcia) și nouă țări care nu aparțineau de NATO și erau candidate la UE (Bulgaria, Cipru, Estonia, Lituania, Letonia, Malta, România, Slovacia și Slovenia). Polonia s-a purtat ambiguu: ce-i, drept a declarat o brigadă-cadru, în care puteau intra două până la patru batalioane și un grup aerian de căutare-salvare (trei avioane, dintre care unul de transport), un grup de sprijin





maritim (două dragoare maritime și un vas de salvare), precum și o secție de jandarmi militari, însă nu a precizat numărul exact de soldați declarați la ERRF, justificând acest lucru prin elasticitatea în alegerea militarilor pentru diferite misiuni. Într-adevăr, unitățile militare menționate urmau să participe atât la misiunile NATO, cât și UE pe principiul „dublei subordonări”.

Această nehotărâre poloneză a ieșit și mai mult în evidență în timpul discuției referitoare la Tratatul Constituției Europene, care s-a terminat aproape cu o catastrofă. După ce, în timpul întâlnirii la vârf de la Bruxelles (2003), Polonia, sub motto-ul absurd „Nisa sau moartea”, a blocat, împreună cu Spania, Constituția europeană, la Berlin și la Paris au început să apară îngrijorări serioase referitoare la faptul că Polonia va putea bloca și în viitor votul și va torpila planurile comunitare în domeniul politicii externe și de securitate comune. Nu fără motiv. Această problemă a fost, în Polonia, foarte mult timp amânată, iar cabinetele care s-au succedat s-au ferit să adopte o poziție clară, deoarece ea, de fapt, nu a fost niciodată formulată pe deplin.

Nu fără vina „europenilor” înșiși. Când Polonia a semnat Acordul European (1991), care stabilea asocierea cu Comunitățile Europene, PESC încă nu exista. A apărut în perioada de dinainte de intrarea Poloniei în NATO, când calitatea de membru în structurile de securitate transatlantice era unul dintre scopurile principale ale politicii externe poloneze. A însemnat un element al unei strategii generale, calculată pentru integrarea cu structurile economice, politice și militare vestice, și s-a bucurat de susținerea elitelor politice poloneze și a marii majorități a societății. Integrarea în NATO a reprezentat garanții de securitate reale și credibile, precum și sentimentul că, în cazul unei agresiuni din exterior, va fi pus în mișcare mecanismul de apărare colectivă. NATO era, așadar, percepută drept comunitatea unor țări a căror colaborare se bazează pe respectarea valorilor fundamentale - a democrației și a economiei de piață. În ceea ce privește participarea la UEO și colaborarea activă cu membrii ei - de exemplu, în cadrul Triunghiului de la Weimar (Polonia, Germania, Franța) -, Varșovia intenționa, ce-i drept, să colaboreze la crearea identității europene în domeniul securității și al apărării (ESDI), însă trata dezvoltarea acestei identități ca un proces absolut conform cu întărirea rolului NATO (cu condiția ca el să se bazeze pe principiul complementarității și al respectului față

de autonomia diferitelor organizații: NATO, UEO și OSCE, astfel încât să fie foarte clar delimitate granițele competențelor dintre ele, creându-se, în același timp, mecanisme de colaborare). La integrarea Poloniei în aceste două organizații un rol deosebit de important l-a avut realizarea concepției Forțelor Multinaționale Întrunite (Combined Joint Task Force). Varșovia, în loc să fie un participant activ la discuție (experiențele dobândite în operațiunile IFOR au condus la faptul că Polonia ar fi putut să-și aducă, în cadrul ei, o contribuție reală și constructivă), a preferat să aleagă tactica comodă de a se uita la ce fac americanii și de a-și lega decizia de poziția Washingtonului, subliniind că, în niciun caz, politica „europeană” nu poate fi îndreptată împotriva Organizației Nord-Atlantice.

La Varșovia, exista speranța că modificările întreprinse la Nisa (2000) vor conduce la o funcționare mai bună a PESC - ca o completare indispensabilă a acesteia — la dezvoltarea în continuare a Politicii Europene de Securitate și Apărare.<sup>5</sup>

Polonia, ca membru de facto al NATO și al UE, a susținut construirea capacităților comunitare militare și civile, care reprezentau, în același timp, pilonul european al NATO și care se foloseau de sursele Alianței. Declara — exagerând puțin — că va depune eforturi în scopul realizării unui aport corespunzător, atât din punct de vedere militar, cât și civil, la aceste capacități. În acest scop, prezenta postulatul armonizării treptate a achizițiilor, precum și a pieței europene de armament, într-un mod care să asigure folosirea capacităților și a experiențelor specifice tuturor membrilor UE. Prezenta poziția conform căreia eforturile comunitare în domeniul capacităților operaționale și în domeniul obligațiilor pragheze (de la Praga) referitoare la apărarea NATO ar trebui să se completeze și să se întărească reciproc (printre altele, prin întreprinderea de către forțele europene a operațiunilor de pace), în așa fel încât să fie asigurată o complementaritate totală între acțiunile UE și NATO.

Susținea, așadar, inițiativele care urmăreau întărirea structurală, colaborarea și acțiunile de lucru comune ale celor două organizații, care asigurau folosirea la maximum de eficacitate a resurselor lor, cu condiția însă, ca ESDI să asigure UE statutul de partener din ce în ce mai important al SUA.

Totodată, însă, prezența militară americană în Europa avea să întărească în continuare sen-



timentul de siguranță (securitate) în dimensiunea transatlantică și europeană. Pentru Polonia, viitorul Europei care se unifica era un lucru prea important, pentru a-l lăsa numai în mâinile „europenilor” certăreți. Atunci când UE și NATO au fost „obligate” să meargă pe drumuri diferite, destinul Poloniei în NATO — cel puțin așa se considera la Varșovia — a fost ceva mai mult decât observarea pasivă a eroziunii treptate a Alianței de către asertivă Uniune Europeană. Existau temeri că ESDI va submina existența NATO și, în consecință, va slăbi poziția americană în Europa, iar susținerea unei astfel de politici reprezintă vânzarea oarbă a intereselor naționale în folosul Uniunii Europene.

Odată cu extinderea Uniunii Europene prin intrarea României și Bulgariei (27 de țări), realizarea proiectului de unificare a Europei a ajuns la momentul în care PESA a devenit o necesitate. Absolut necesare au devenit, de asemenea, acțiunile concrete în ceea ce privește construirea unei imagini mai clare a Poloniei ca țară deschisă la o participare mai constructivă în PESA, cu atât mai mult cu cât mai înainte — din cauza retoricii prudente, ba chiar, uneori negative - implicarea de facto a Poloniei în acțiunile concrete ale UE era, practic, inexistentă.

La Varșovia s-a conștientizat faptul că politica proatlantică era un element deja într-atât de întipărit în receptarea externă a Poloniei (deși nu întotdeauna și peste tot acceptat de către partenerii din UE), încât nu putea reprezenta un plan pentru realizarea acestui țel.

Pe de o parte, imaginea Poloniei putea fi îmbunătățită, prin creșterea implicării Varșoviei în discuțiile din cadrul PESA în domenii care nu erau direct legate de NATO. Un lucru absolut necesar era introducerea problematicii referitoare la strategia de securitate europeană (European Security Strategy) în programul consultărilor și al contactelor bilaterale, atât cu țările UE cât și cu alți parteneri, în paralel cu promovarea strategiei, ca document elaborat cu participarea activă a Varșoviei și care reflecta deplin interesele poloneze. Pe de altă parte, acțiunile practice, printre care, cele mai convingătoare, cele de tipul măririi aportului la capacitățile militare și civile ale UE.

În domeniul militar, un lucru foarte rezonabil a fost implicarea țării în planificarea și realizarea misiunii din Bosnia-Herțegovina, după preluarea SFOR de la NATO, și întreprinderea acțiunilor în scopul obținerii de posturi suplimentare în cadrul

întăririi Statului Major Militar al UE. Având în vedere reacțiile negative ale Europei după alegerea de către Polonia a avionului american multirol F-16 (care, nota bene, rezultau, de asemenea, din lipsa de informații referitoare la programele existente sau planificate privitoare la colaborarea industriei poloneze cu producătorii europeni), un lucru important a fost coordonarea viziunii dezvoltării industriei poloneze de apărare cu inițiativele comunitare, direcționate spre construirea unei piețe comune de armament și comenzi. Aportul în ceea ce privește capacitățile civile l-a reprezentat pregătirea forțelor de poliție, a experților juridici și a funcționarilor administrației civile și implementarea procedurilor din domeniul gestionării situațiilor de criză (crisis management).

Cu toate acestea cea mai importantă schimbare de optică trebuia să aibă loc în sfera politicii externe și a retoricii cultivate în jurul ei. Trebuia să se înceteze folosirea UE și a NATO de către fracțiunile politice în jocurile politice interne. Cu atât mai mult cu cât temerile Varșoviei, referitoare la faptul că politica comunitară ar putea „dăuna” NATO, nu păreau să fie justificate.

În momentul în care cooperarea la nivel european și NATO a început să obțină rezultate palpabile, în mod paradoxal, americanii au început să o frâneze. Motivul l-a constituit Afganistanul. Întărirea rapidă a forțelor militare în acea regiune a devenit o prioritate absolută pentru americani și europeni. Statele Unite doreau foarte mult ca contingentele militare să provină din Europa și promiteau să lase deoparte planurile referitoare la implicarea NATO în Irak, lucru pentru care Polonia făcea demersuri puternice.

În schimbul acestui lucru, Franța și Germania erau gata să se implice în Afganistan. Atunci americanii și-au prezentat propria concepție referitoare la „Orientul Apropiat Extins” (această regiune reprezenta un element important al securității mondiale, nu numai din cauza resurselor naturale, așa încât stabilitatea ei era și în interesul partenerilor europeni), cu care au pus la încercare unitatea NATO. UE s-a concentrat asupra Bosniei, însă americanii, în ciuda înțelegerii anterioare, au târăganat prea mult cu cedarea misiunii către aceasta. UE urma să preia răspunderea la Sarajevo, menținând acolo structurile de conducere.

În practică, acest lucru însemna punerea forțelor militare comunitare sub curatelă americană. În acel moment, în mod neașteptat, la grupul scep-



ticilor față de politica americană, Franța și Germania, a aderat Marea Britanie, în mod tradițional proamericană. Țările europene ale „supertriunghiului” în politica de securitate au mers și mai departe: după ani lungi de dispute, au hotărât să întărească colaborarea în acest domeniu.

La Varșovia, „triumviratul” germano-francezo-britanic a produs sentimente confuze. În primul rând, pentru că acest lucru nu a plăcut Statelor Unite, care într-un exemplu practic al acestei „colaborări structurale” în cadrul PESA, vedeau o structură concurențială față de NATO. În al doilea rând, Polonia realiza, de asemenea, scopurile sale europene în dialogul regional (Triunghiul de la Weimar), iar crearea în interiorul UE a oricărui fel de „grupuri conducătoare” nega ideea de integrare europeană. În schimb, în ceea ce privește politica de apărare și securitate, Varșovia era pregătită să adere la „nucleul dur” care implementa această politică.

În divagațiile referitoare la ce unește calitatea de membru al Poloniei în UE și NATO am amintit faptul că, după încheierea Războiului Rece, NATO a devenit un centru care atrăgea noile democrații căutătoare de posibilități de aderare la structurile sale politice și militare, reprezintă un truism. Se credea că, prin extinderea NATO cu țările Europei Centrale și de Est, Alianța va deveni pentru acele țări lucrul pe care l-a reprezentat mulți ani pentru Europa de Vest — un garant al securității. În schimb, în ceea ce privește UE, în conștiința generală s-au întipărit cuvintele-cheie: ridicarea Cortinei de Fier, deschiderea granițelor pentru circulația fără vize și fără taxe vamale, politica comună monetară, economică și din domeniul educației sau controversata „Europă a patriilor”, cât și contrariul ei — „Statele Unite ale Europei”.

Reconstituind desfășurarea procesului de integrare a Poloniei în NATO, merită să reținem faptul că un rol-cheie pentru întregul proces l-a avut nu numai poziția SUA, ci și a Marii Britanii, Germaniei și Franței, așadar a „nucleului dur” al UE. Guvernele acestor țări, deși oficial susțineau aspirațiile poloneze către calitatea de membru al ambelor organizații, au tratat această problemă instrumental, luând în calcul, în primul rând, interesele proprii, particulare, și mai puțin rațiunea de stat poloneză, și cu atât mai puțin meritele istorice reale sau imaginare ale Poloniei. Acum, așteptau, în schimb, un aport palpabil concret și acțiuni hotărâte.

Deoarece simpla declarație de către Polonia — care le aplica deja, la aderarea la NATO și UE — a însușirii valorilor democratice, a regulilor economiei de piață și a altor lucruri nu reprezenta încă un motiv suficient pentru extinderea ambelor organizații. NATO nu este doar o organizație a cărei sarcină principală a fost întărirea transformărilor democratice, iar UE numai un minister supranațional al economiei.

Devenirea Poloniei ca membru deplin al UE a însemnat pentru ea necesitatea definirii locului și rolului său în instituțiile politice, de securitate și de apărare europene. Practicarea unei „duble” strategii proprii — din punct de vedere politic și al securității, o orientare deplină către SUA; din punct de vedere economic, așteptarea unui ajutor consistent din partea UE — nici nu a adus profiturile așteptate din partea SUA, nici nu a trezit încrederea partenerilor europeni. În consecință, a dus la slăbirea poziției Poloniei pe arena internațională.

Cu toate acestea — în ciuda lucrurilor controversate și a diferenței de păreri —, aderarea Poloniei la NATO și UE s-a dovedit (cel puțin din perspectiva acestor câțiva ani), per total, rentabilă, atât în ceea ce privește concepția obiectivă a rațiunii de stat poloneze, cât și din punctul de vedere al senzațiilor subiective ale cetățenilor. Amândouă aceste aspecte le-a formulat într-un mod foarte precis unul dintre cei mai remarcabili gânditori ai timpurilor noastre, Leszek Kołakowski. În cartea sa **Mini-conferințe despre maxi-probleme**, scria: *Printre nenumăratele războaie, mari și mici, care au avut loc în aproape toate colțurile lumii după încheierea Primului Război Mondial, nu a fost niciunul în care de ambele părți combatante să fie țări democratice - tirania naște război.*<sup>6</sup>

### NOTE:

<sup>1</sup> CIENSKI J., WAGSTYL S., *Poland proposes an EU army tied to NATO*, Financial Times, 5.11.2006. <http://www.ft.com/cms/s/603c955a-6d06-11db-9a4d-0000779e2340.html>. A se vedea CIENSKI J., WAGSTYL S., *Transcript of the FT's interview with President Kaczynski*, Financial Times, 6.11.2006, <http://www.ft.com/cms/s/aca4ec46-6ceb-11db-9a4d-0000779e2340.html>

<sup>2</sup> SCHÜLLER K., *Kaczynski gegen Kaczynski*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, 07.11.2006.

<sup>3</sup> *Deklaracja państw członkowskich UE w sprawie roli UE i jej stosunków z UE i NATO*. „Studia i Materiały PISM”, 1994, nr 76, t. 1, s. 52. Zob. teț:



*Deklaracja lizbońska Rady Ministrów UE, Lizbona, 15 maja 1995 r.*, PARZYMIĘS S., *UE a Europa Środkowa i Wschodnia. Dokumenty z lat 1994-1999*, Warszawa 2000.

<sup>4</sup> PRZYBOROWSKA-KLIMCZAK A., *Traktaty Wspólnot Europejskich, Jednolity Akt Europejski, Trak-*

*tat z Maastricht, Układ Europejski, Dokumenty europejskie t.1*, Lublin 1996.

<sup>5</sup> NATO Press Release (2002)/142.

<sup>6</sup> L. KOŁAKOWSKI, *Mini-wykłady o maxisprawach*, Znak, 2003.

***Dr. Janusz SOLAK (janusz.solak@orange.pl) lucrează în cadrul Academiei de Apărare Națională din Varșovia și Școlii de Înalte Studii Internaționale de la Lodz. Între 1999 și 2003 a fost detașat în misiune diplomatică în România și Republica Moldova. Este interesat de problema relațiilor internaționale, de politica de securitate, de doctrinele militare și strategiile statelor europene sub aspectul analizei și prognozelor de securitate. A publicat articole în periodice științifice și unele volume, dintre care menționăm: Niemcy w NATO (Germania în NATO - 1998), Siedemnaście kroków do NATO (Șaptesprezece pași spre NATO - 1999), Rumunia. Narodowe i ponadnarodowe aspekty integracji ze strukturami euroatlantyckimi (România. Aspecte naționale și extranaționale ale integrării în structurile euro-atlantice - 2004).***





# CONCEPTELE DE ASIGURARE A SECURITĂȚII - domeniu de coordonare, cooperare și competiție al instituțiilor de securitate europene

Pascu FURNICĂ

*Acest articol analizează conceptele de securitate ale NATO, OSCE și UE, pentru a identifica elementele comune și ceea ce le diferențiază, modul cum cele trei organizații internaționale abordează domeniul. Scopul demersului nostru este de a demonstra că există numeroși factori ce pot facilita cooperarea Alianței Nord-Atlantice, a UE și OSCE în întărirea securității europene. În acest sens, sunt prezentate documentele prin care organizațiile respective definesc acest concept și statuează modul de aplicare a lui în practică.*

## 1. Introducere

Studierea conceptelor de război și pace a jucat un rol important în definirea și evoluția științelor sociale de-a lungul istoriei. În ciuda faptului că studiul privind aceste concepte poate fi urmărit în timp până la filozofii Greciei antice, apariția relațiilor internaționale, ca disciplină distinctă, s-a petrecut la începutul secolului XX, ca urmare a încercărilor de a explica izbucnirea Primului Război Mondial și de a evita repetarea lui.

Fiind unul dintre cele mai importante concepte folosite în domeniul relațiilor internaționale, securitatea este unul dintre cele mai discutate și contestate. După cum scrie Adrian Hyde-Price în articolul său *Beware the Jabberwock*, „Încă înainte de terminarea Războiului Rece, abordările tradiționale, centrate pe stat, cel mai important actor în acest domeniu, și cele focalizate pe latura militară a securității naționale au început să fie discutate și contrazise”<sup>1</sup>. Autorul continuă, considerând că, în secolul XX, “the short twentieth century”<sup>2</sup>, mediul de securitate în Europa s-a schimbat dramatic, iar vechile abordări ale securității naționale ale cancelarului Bismarck (militarismul german) și președintelui american Woodrow Wilson (așa-numitul instituționalism liberal și abordarea sa practică, constituirea Ligii Națiunilor

după Primul Război Mondial), ca să enumerăm cele două abordări extreme, trebuie înlocuite, pentru a răspunde mai bine caracteristicilor multidimensionale ale mediului de securitate european actual. Helga Haftendorn evidențiază ambiguitatea conceptului de securitate, precizând că „termenul de securitate este ambiguu atât din punct de vedere al conținutului, cât și al formei: este un scop, un domeniu de interes, un concept, un program de cercetare sau o disciplină. Nu există un concept unic privind securitatea, ci mai multe concepte, cum ar fi securitatea națională, securitatea internațională sau securitatea globală, care se referă la domenii diferite și își au originea în contexte istorice și filozofice diferite.”<sup>3</sup>

Aceste dificultăți de a înțelege conceptul de securitate și cele conexe s-au accentuat în ultimii ani. Sfârșitul Războiului Rece, dispariția Uniunii Sovietice, destrămarea echilibrului bipolar de forțe în Europa și în lume și extinderea instituțiilor de securitate europene spre Est au accentuat disputele referitoare la acest concept.

Ca parte a acestui proces, instituțiile de securitate europene și-au adaptat propriile concepte la mediul în continuă schimbare. Aceste adaptări și reformulări fac comparația dintre conceptele de securitate ale respectivelor instituții, un lucru necesar pentru a înțelege modul de evoluție a acestor organizații și capacitatea lor de cooperare.

În acest articol, vom analiza conceptele de securitate ale celor trei instituții europene de securitate importante, și anume NATO, Uniunea Europeană și OSCE, cu scopul de a identifica elementele comune și cele distinctive. Prin acest articol, continuăm să susținem că cele trei organizații pot coopera pe scena europeană și nu numai.<sup>4</sup>

Pentru a le compara, vom analiza documentele care explică acest concept și modul de aplicare a conceptelor ce definesc securitatea în fiecare dintre aceste instituții.





### 2. Analiză comparativă a conceptelor de securitate

Pentru a înțelege conceptele de securitate ale celor trei organizații, este necesar studiul documentelor în care sunt prevăzute aceste concepte și modul lor de aplicare. Aceste documente sunt Strategia Europeană de Securitate (European Security Strategy), în cazul Uniunii Europene, Conceptul Strategic al NATO (the Alliance's Strategic Concept) și Manualul OSCE (OSCE Handbook).

#### 1. Defnirea conceptului de securitate în documentele fundamentale

Conceptul Strategic al NATO cuprinde un capitol numit *Partea III – Abordarea conceptului de securitate în secolul XX*, în care se face specificarea că „Alianța are o abordare largă a conceptului de securitate, recunoscând importanța factorilor economic, politic, social și de mediu, care se adaugă dimensiunii militare.”<sup>5</sup> NATO consideră dimensiunea militară a securității ca prioritară, dar recunoaște că factorii enumerați anterior largesc domeniul de aplicare a conceptului de securitate și că aplicarea conceptului în această formă sprijină îndeplinirea misiunii de bază a Alianței. De asemenea, NATO recunoaște necesitatea de a reforma arhitectura mediului de securitate și faptul că nu este unica instituție care acționează în acest sens în Europa.

Documentul programatic al Uniunii Europene, Strategia de Securitate Europeană, nu definește clar conceptul de securitate, însă din analiza *Capitolului II, Obiectivele Strategice*, acesta poate fi identificat. În primul paragraf, documentul precizează faptul că „Noi (UE) trebuie să gândim global și să acționăm local.”<sup>6</sup> Această aserțiune este explicată prin prisma analizei riscurilor și amenințărilor, specificându-se că „conceptul tradițional european de apărare, inclusiv pe timpul Războiului Rece, s-a bazat pe apărarea împotriva invaziei sovietice. Odată cu noile amenințări, prima linie de apărare este situată în afara granițelor Uniunii. Noile tipuri de amenințări au caracter dinamic. Proliferarea armelor de nimicire în masă devine din ce în ce mai periculoasă, odată cu trecerea timpului; fără a fi combătute, rețelele teroriste vor deveni din ce în ce mai periculoase. Crima organizată și statele eșuate se dezvoltă și se răspândesc, dacă sunt neglijate, așa cum se întâmplă în Africa de Vest. Aceste fapte

necesită implicare, încă înainte de transformarea lor în crize. Niciodată nu e prea devreme pentru a preveni conflictele și amenințările.”<sup>7</sup> Prin aceste prevederi din documentul său programatic privind asigurarea securității europene, Uniunea Europeană accentuează faptul că este gata să devină un actor important în domeniu și că acest proces a început odată cu semnarea tratatului de la Maastricht, în 1993, și a fost continuată prin tratatele de la Amsterdam (1997) și Nisa (2001). Prin adoptarea acestor documente, semnarea și aplicarea lor, UE poate juca un rol important în Europa și în vecinătatea ei politico-geografică.

Manualul OSCE prezintă cu claritate conceptul de securitate îmbrățișat de această organizație. „Încă de la debutul procesului Helsinki, în 1973, atât Conferința de Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), cât și ulterior, după schimbarea denumirii, Organizația de Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), au avut o abordare largă a conceptului de securitate. Protejarea și promovarea drepturilor omului, împreună cu cooperarea în domeniile economic și de protecție a mediului, au fost considerate a fi la fel de importante pentru menținerea unui climat de pace ca și problemele politico-militare, fiind, astfel, parte a inițiativelor OSCE.”<sup>8</sup> Această organizație prezintă conceptul de securitate ca fiind „interconectat și interdependent, indivizibil. Statele membre OSCE fac un efort continuu de a ridica gradul de complementaritate al diferitelor dimensiuni ale acestui concept, și anume cele politico-militară, economică și privind drepturile omului. Un alt exemplu care întărește acest mod de a înțelege conceptul de securitate este faptul că organizația este activă în toate fazele conflictelor, de la faza de prevenire până la cea de management al conflictului și reconstrucție.”<sup>9</sup>

Această abordare este întărită de paragrafele următoare, care menționează OSCE ca „singura instituție din Europa care este considerată un aranjament regional în conformitate cu Capitolul VIII al Cartei ONU, fiind un instrument important în avertizarea timpurie, prevenirea conflictelor, managementul crizelor și reconstrucția postconflict”<sup>10</sup>

Din această prezentare sumară a prevederilor documentelor celor trei instituții privind modul de abordare a conceptului de securitate se poate concluziona că acestea acordă o importanță deosebită definirii locului lor în mediul de securitate european.



### 2. Similarități și diferențe în definirea conceptelor de securitate

În timp ce NATO și OSCE definesc exact acest concept în documentele lor de bază, Uniunea Europeană nu o face direct, ci prin stabilirea unor obiective strategice. Aceasta se datorează faptului că Strategia de Securitate a UE a fost rezultatul unui proces lung de negociere, fiind primul document de acest gen asumat de Uniune, iar instituțiile responsabile de îndeplinirea acestei strategii au dorit menținerea unui anumit grad de flexibilitate.

Prin claritatea acestui document programatic, NATO demonstrează că întocmirea unui asemenea gen de documente reprezintă o sarcină devenită rutină pentru burocrația sa politico-militară, care este în măsură să folosească astfel de termeni cu ușurință. Statuarea cu claritate a obiectivului prioritar, apărarea, și a misiunii principale, apărarea libertății și asigurarea securității tuturor membrilor prin mijloace politice și militare<sup>11</sup>, la care se adaugă recunoașterea faptului că această prioritate este completată de alte misiuni, asigură capacitatea Alianței de a se adapta noului mediu de securitate, scăderii importanței metodelor tradiționale de asigurare a securității, așa numitele *hard security means*, și creșterii importanței celor *soft*, de răspuns la noile tipuri de riscuri și amenințări, prin adăugarea misiunilor de tip *management al crizelor*, respectiv *parteneriat*, ca misiuni de bază, alături de *securitate*, *consultare în domeniul apărării* și *amenințarea eventualilor adversari*.<sup>12</sup>

Manualul OSCE statuează cu precizie obiectivele și zonele de interes ale organizației în următorii ani. Sunt, de asemenea, subliniate abordarea colaborativă și nevoia de cooperare, arătând voința organizației de a se menține prezentă în mediu de securitate european. OSCE își accentuează caracteristicile și capacitățile unice în domeniu: contradicția dintre statutul legal, sub incidența legislației internaționale, anume faptul că hotărârile sale nu sunt obligatorii, că structura sa birocratică este permanentă, având elemente de luare a deciziei, elemente birocratice, resurse și birouri în teatrele de operații, și faptul că este unica instituție din afara ONU considerată a fi aranjament regional, în conformitate cu Capitolul VIII al Cartei Națiunilor Unite. OSCE consideră că, datorită acestor caracteristici unice, este instituția chemată să acționeze în probleme de securitate în zona sa de interes. Asumate de instituție, și nu neapărat

recunoscute de celelalte organizații, acestea arată voința OSCE de a juca un rol pozitiv în mediul de securitate european.

Analizând conceptele privind securitatea, definite și puse în practică de aceste trei instituții europene, se poate concluziona că ele prezintă un anumit grad de compatibilitate, se completează reciproc, deoarece fiecare dintre ele accentuează un anumit aspect al securității. În timp ce NATO apreciază metodele politico-militare de răspuns la crize, UE consideră mai importantă prevenirea decât reacția postcriză. OSCE a adoptat un concept mai larg, considerând că trebuie să fie activă pe timpul tuturor fazelor conflictelor, de la avertizarea timpurie la reconstrucția postconflict.

O altă diferență importantă între cele trei instituții este aria geografică de interes. NATO se limitează la zona euro-atlantică, dar menționează zonele înconjurătoare (Rusia, Ucraina, spațiul mediteranean, Orientul Mijlociu), când se referă la cooperare și parteneriat, nu la misiunea primordială, apărarea.

UE își extinde zona de interes la nivel global, vorbind despre misiunile în Republica Democratică Congo și Afganistan, dar folosind conceptul de „gândire globală, acțiune locală”<sup>13</sup>, limitează aria de acțiune la spațiul european și zona adiacentă. Totuși, prin menționarea conflictelor din jurul Europei și a necesității de a se deschide spre lumea arabă, aduce în atenția factorilor de decizie posibilitatea de a se angaja activ în rezolvarea acestor conflicte.

OSCE, ca o instituție de tip *inclusiv*, este concentrată pe rezolvarea problemelor din zona acoperită de membrii săi, care, oricum, este mult mai întinsă decât a celorlalte două instituții.

### 3. Concluzii

Ierarhizarea neoficială a instituțiilor de securitate europene este demonstrată de analiza conceptelor lor de securitate. Claritatea concepției NATO privind asigurarea securității membrilor prin mijloace politico-militare, la care se adaugă recunoașterea noilor valori ale instituției, însoțită de asumarea noilor sarcini privind parteneriatele și cooperarea, precum și interesul de a crește nivelul de securitate în zona de interes, face ca Alianța să se mențină „cel mai egal dintre egali”.

Uniunea Europeană, din cauza caracteristicilor proprii, și poate a faptului că cel mai important



obiectiv în domeniul apărării, crearea Grupurilor de Luptă, nu a fost atins în intervalul de timp propus, fiind amânat, nu poate concura NATO.

OSCE, având o clară defnirire a domeniului de securitate și folosind alte căi decât cele militare în rezolvarea conflictelor și crizelor, continuă să își îndeplinească obiectivele și încearcă să își definească locul în mediul de securitate european.

Analizând conceptele de securitate ale celor trei instituții europene, se poate concluziona că aceste organizații sunt interesate de a-și coordona eforturile și, deși competiția dintre ele continuă, din cauza faptului că, încă, misiunile lor se suprapun, există zone în care ele pot coopera, datorită complementarității conceptelor de securitate.

### BIBLIOGRAFIE:

- Council of the European Union. European Security Strategy (Brussels, 2003).
- North Atlantic Treaty Organization. The Alliance's Strategic Concept (Washington DC, 1999).
- Secretariat of the Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE Handbook. (Vienna, 2002).
- PETERS, Ingo, *The OSCE, NATO and the EU within the 'Network of Interlocking European Security Institutions': Hierachization, Flexibility, Marginalization*, OSCE Yearbook 2003, Baden-Baden: Nomos, 2004.
- HYDE-PRICE, Adrian. *Beware the Jabbewock: Security Studies in the Twenty-First Century*, în Heinz GAERTNER, Adrian HYDE-PRICE, Erich REITER (eds.), **Europe's New Security Challenges**, London, Lynne Rienner Publishers, 2001.
- Helga HAFTENDORN, *The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security*, International Studies Quarterly, 35:1 (1991).
- BORCHERT, Heiko, *Strengthening Europe's Security Architecture: Where Do We Stand? Where Should We Go?*, OSCE Yearbook 1999, Baden-Baden: Nomos, 2000.

· BORCHERT, Heiko, MAURER, Daniel, *Cooperation, Rivalry or Insignificance? Five Scenarios for the Future of Relations between the OSCE and the EU*, OSCE Yearbook 1999, Baden-Baden: Nomos, 2000.

· TUDYKA, Kurt P, *The Quartet of European Institutions and Its Prospects*, OSCE Yearbook 1998, Baden-Baden: Nomos, 1999.

· van HAM, Peter, *EU, NATO, OSCE – Interaction, Cooperation, and Confrontation*, în Gunther HAUSER, Franz KERNIG (eds.), *Handbook for European Security*, Bern, Peter Lang, 2005.

### NOTE:

<sup>1</sup> Adrian HYDE-PRICE, *Beware the Jabbewock: Security Studies in the Twenty-First Century*, 29.

<sup>2</sup> E. HOBSBAWN, *Age of Extremes: The Short Twenties Century 1914 – 1991*, ed. Michel JOSEPH (London 1994).

<sup>3</sup> Helga HAFTENDORN, *The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security*, în *International Studies Quarterly*, 35:1 (March 1991), 3.

<sup>4</sup> Acest articol se vrea un nou argument pentru capabilitatea acestor instituții de a coopera, argument susținut în articolul *Mediul european de securitate: coordonare, cooperare, competiție* publicat în numărul anterior al revistei *Impact Strategic*.

<sup>5</sup> North Atlantic Treaty Organization, *The Alliance's Strategic Concept*, Part III, para. 25.

<sup>6</sup> Council of the EU, *European Security Strategy*, 6.

<sup>7</sup> Council of the EU, *European Security Strategy*, 7.

<sup>8</sup> Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE Handbook, 1.

<sup>9</sup> Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE Handbook, 2.

<sup>10</sup> Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE Handbook, 3.

<sup>11</sup> North Atlantic Treaty Organization, *The Alliance's Strategic Concept*, Part I, para. 6.

<sup>12</sup> North Atlantic Treaty Organization, *The Alliance's Strategic Concept*, Part I, para. 10.

<sup>13</sup> Council of the EU, *European Security Strategy*, 6.

**Colonelul PASCU FURNICĂ (puiu125@gmail.com) este director al cursului Joint și Operații Multinaționale din cadrul Colegiului de Management al Crizelor și Operații Multinaționale din Universitatea Națională de Apărare „Carol I“.**

**A îndeplinit diferite funcții la nivel tactic și operativ, până în anul 1999, când a fost selecționat pentru a îndeplini funcții în Centrul Regional de Pregătire NATO/PfP.**

**Actualmente este student la Naval Postgraduate School, Monterey, în cadrul programului Relații Civili-Militari.**



# SECURITATEA UMANĂ ȘI CALITATEA VIEȚII ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE A ROMÂNIEI

Dr. Petre DUȚU

*Securitatea umană și calitatea vieții sunt două aspecte ale realității cotidiene. Ele sunt interdependente și dependente de mediul de securitate național, regional și global. O înaltă securitate umană cere o bună calitate a vieții. La rândul său, o bună calitate a vieții cere asigurarea securității umane. Toată lumea caută atât o bună calitate a vieții, cât și o înaltă securitate umană.*

## 1. Securitatea umană – bun public

### 1.1. Conceptul de securitate umană

La încheierea Războiului Rece, comunitatea internațională a început să discute despre necesitatea definirii conceptului de securitate în noul context mondial. Dacă noțiunea clasică de securitate se întemeia pe stat, de fapt, pe forța sa militară, în prezent se dă o nouă interpretare acestui concept, accentul punându-se pe individul uman. Altfel spus, securitatea nu mai este asociată cu protecția statului, ci are în vedere siguranța fizică și psihică a persoanelor, bunăstarea lor economică și socială, respectul demnității și al valorilor lor, prin protecția drepturilor și libertăților fundamentale. Prin urmare, conceptul de securitate umană se bazează pe principiile dreptății sociale și al emancipării individului, eliberându-l de frică și de nevoi.

Potrivit noii concepții privind „securitatea umană”, amenințările și provocările la adresa securității transcend apărarea națională, respectul legilor și al ordinii, pentru a include toate dimensiunile politice, economice și sociale ce permit oamenilor să trăiască feriți de pericole și frică. În acest context, atenția este trecută de la securitatea statului la securitatea persoanelor, fără ca aceste două preocupări să se excludă reciproc. Securitatea este, acum, văzută ca un „bun public”, ce răspunde unei nevoi strategice de a favoriza o dezvoltare umană durabilă, promovând pacea și stabilitatea naționale, regionale și mondiale.

În prezent, securitatea umană este definită atât în sens larg, cât și restrâns. Într-o accepție largă, ce inspiră cea mai mare parte a definițiilor conceptului de securitate umană, acesta se bazează pe trei elemente fundamentale: semnificația securității umane, importanța legăturilor de cauzalitate între diferitele componente ale acesteia și accentul pus pe ceea ce este vital pentru orice persoană.

De fapt, conceptul de securitate umană a fost definit prin Programul ONU pentru dezvoltare (PNUD) și de Comisia asupra securității umane. Astfel, potrivit Raportului mondial asupra dezvoltării umane 1994 al PNUD, intitulat „Noile dimensiuni ale securității umane”, care este considerat ca fiind prima inițiativă importantă ce vizează expunerea conceptului de securitate umană, acesta este descris ca având două aspecte principale: pe de o parte, protecția împotriva amenințărilor cronice, cum ar fi foametea, boala și represiunea și, pe de altă parte, protecția împotriva oricărui eveniment brutal, susceptibil să perturbe viața cotidiană. În această definiție a PNUD, securitatea umană este pusă în relație cu șapte dimensiuni, cărora le corespund tipuri specifice de amenințări. Aceste dimensiuni sunt: securitatea economică (acoperă accesul la muncă și la resurse), ce este amenințată de sărăcie; securitatea alimentară (semnifică accesul material și economic la hrană pentru toți și în orice moment), care este confruntată cu amenințarea foamei și a foametei; securitatea sanitară (accesul la îngrijirile medicale și la condiții sanitare mai bune), ce are de făcut față rănilor și bolilor; securitatea de mediu, care înfruntă amenințările poluării, degradării mediului înconjurător, punând în pericol supraviețuirea persoanelor și epuizarea resurselor; securitatea personală, care este afectată de amenințări ce pot lua numeroase forme: amenințări exercitate de stat, de state străine, de alte grupuri de persoane, amenințări împotriva femeilor și a copiilor, pe motiv de vulnerabilitate și de dependență; securitatea comunității, ce arată că cea mai mare parte a persoanelor își trag





securitatea proprie din apartenența la un grup social (familie, comunitate, organizație, grup politic, grup etnic), iar aceasta poate fi amenințată de tensiunile survenind adesea între grupuri, pe motiv de concurență pentru accesul limitat la oportunități și la resurse; securitatea politică, ce trebuie să garanteze respectul drepturilor și libertăților fundamentale, amenințată de arbitrar și represivitate<sup>1</sup>.

Interpretarea restrânsă a conceptului de securitate umană se focalizează asupra amenințărilor violente care afectează persoanele. Concepția securității umane în sens restrâns cunoaște trei variante. Prima vizează să asigure integritatea fizică a individului împotriva oricărei forme de violență, fie că aceasta din urmă rezultă sau nu dintr-un conflict. A doua variantă constă în legarea amenințărilor de situații conflictuale. Această viziune ia în seamă amenințările cu minele antipersonal și proliferarea armelor ușoare, precum și protecția civililor în situații de conflicte armate. Se știe că, uneori, sunt atrași în conflictele armate inclusiv copiii, iar segmente importante ale populației sunt obligate să se deplaseze în propria țară pentru a-și apăra viața. Totodată, această accepție dată securității umane are în vedere și următoarele aspecte: securitatea taberelor de refugiați, respectul dreptului umanitar de către actorii nonstatali și sancțiunile internaționale făcute cu scopul de a evita ca populația civilă să sufere. În fine, a treia variantă ia în considerație amenințările independente de un conflict, dar care sunt destabilizatoare pentru indivizi. Aici, securitatea umană se raportează la amenințări cum sunt: atingerile securității publice, terorismul, cibercriminalitatea, traficul de ființe umane, drogurile ilicite și spălarea banilor. Astfel de activități aduc atingere securității persoanelor, îndeosebi prin consecințele sociale, psihosociale, economice și politice pe care le produc.

În esență, noțiunea de securitate umană abordează salvagardarea libertăților civile esențiale, cum sunt: libertatea persoanei față de nevoile principale (fiziologice, psihologice și sociale, mai ales); eliberarea de frică; libertatea de a acționa în nume propriu. Altfel spus, este vorba despre protejarea oamenilor împotriva tuturor amenințărilor ce le afectează semnificativ, într-o manieră negativă, viața de zi cu zi. Totodată, securitatea umană înseamnă și punerea la dispoziția oamenilor a mijloacelor adecvate prin care aceștia să poată decide prezentul și viitorul lor.

### 1.2. Securitatea umană - temeiul dezvoltării umane

Securitatea umană nu este numai o stare, ci și un proces complex în care se dezvoltă condițiile demnității umane. Ca stare, securitatea umană se definește prin ansamblul condițiilor sociale, economice, psihosociale, politice, culturale, militare și de mediu care permit existența și dezvoltarea persoanelor, în sensul că nu pun în pericol integritatea corporală și psihică a acestora, precum și a bunurilor și proprietăților lor, permițând, totodată, afirmarea lor sub toate aspectele și pe toate planurile. De fapt, amenințările sunt cele care aduc atingere securității umane. Astfel, orice gamă de amenințări vechi sau noi, de la epidemii și catastrofe naturale până la schimbări climatice și la șocurile economice, apasă asupra securității umane. De aceea, se impune acțiunea concertată a tuturor actorilor statali și nonstatali cu responsabilități legale și/sau asumate în domeniul securității persoanelor pentru a asigura protecția ființelor umane împotriva oricărui tip de amenințare, dar mai ales a violenței.

Practic, este necesar să se producă „umanizarea” securității, adică luarea în considerare a indivizilor umani atunci când se vorbește de securitatea unui teritoriu național și nu numai. Insecuritatea are cauze multiple, de la epidemii la modificări de mediu. Prin urmare, umanizarea securității vizează protejarea persoanelor și a comunităților umane de violență. Ea pune accent prioritar pe absența primordialității dreptului, pe imposibilitatea de a controla conflictele intra și interstatele, pe lipsa transparenței și imputabilității capitolului de afaceri publice și pe prezența crimei organizate și a terorismului. Prin modul în care se implică activ, statul poate fi atât sursă, cât și factor de diminuare a insecurității umane.

Printre factorii de insecuritate pentru ființele umane se pot afla: supraviețuirea și câștigarea existenței; catastrofele naturale; crima și violența; conflictele civile și războaiele; șocurile și stresul provocate de factori macropolitici; vulnerabilitatea socială.

Diminuarea și/sau eliminarea factorilor de insecuritate impun ca, în orice societate umană, să se asigure: primordialitatea dreptului în orice situație, condiție și timp; promovarea drepturilor persoanei; restricționarea accesului privilegiat la resursele economice și financiare; asigurarea că





sunt puse în practică mecanismele de soluționare nonviolentă a conflictelor; stabilirea unui nivel de stabilitate politică suficient pentru a încuraja indivizii să investească într-o dezvoltare susceptibilă să ducă la diminuarea sărăciei.

Printre domeniile prioritare în care organizațiile internaționale și regionale, guvernele statelor lumii și organizații ale societății civile (internaționale, regionale și naționale) pot acționa concret pentru întărirea securității umane se află: buna guvernare (amplificarea imputabilității și a transparenței, îndeosebi întărirea capacităților umane, în sectorul public și în societatea civilă); transformarea sectorului de securitate (întărirea controlului democratic al autorităților civile alese democratic asupra forțelor de securitate, insistându-se în special pe ameliorarea calității aparatului de justiție penală); consolidarea păcii (integrarea unei perspective a securității umane în toate aspectele de consolidare a păcii, în așa fel încât oamenii să dorească să investească în reconstrucția societății lor); parteneriate (colaborarea cu parteneri-cheie, inclusiv cu societatea civilă și lumea de afaceri, nu doar cu instituții ale statului sau interguvernamentale internaționale și regionale); dezvoltarea capacităților la nivel local (întărirea capacității de intervenție locale de a participa la planul de acțiune pentru securitatea umană, mai ales specialiștii civili în materie de securitate umană și de securitate în general, de o manieră cât mai completă). În acest context, se impune sporirea rolului societății civile, atât pentru accentuarea responsabilității instituțiilor statale în soluționarea nonviolentă a conflictelor sociale, cât și pentru întărirea legăturii organizațiilor sale cu ceilalți actori neguvernamentali implicați, sub o formă sau alta, în conflict.

În concluzie, securitatea umană plasează omul în centrul preocupărilor sale. Ea cuprinde ansamblul următor: dimensiunea politică (violarea drepturilor omului și a principiilor democratice); dimensiunea individuală (conflicte, sărăcie, crime legate de droguri, violență asupra femeilor și copiilor, terorism); dimensiunea alimentară (în termeni de disponibilitate cantitativă și calitativă a hranei); dimensiunea sanitară (boli, epidemii, boli respiratorii rezultate din poluarea aerului); dimensiunea economică (șomaj, insecuritatea muncii, inegalitatea veniturilor și a resurselor, sărăcie și absența locuinței).

În prezent, concepția securității umane a cucerit teren și este avută în vedere la toate nivelurile -

internațional, regional, național și local - de către toți actorii statali, interguvernamentali și non-statali implicați activ și responsabil în domeniul securității.

Securitatea umană contribuie la securitatea statelor, dă o dimensiune suplimentară dezvoltării umane și întărește drepturile omului. Ea contribuie la securitatea statelor, pentru că se concentrează asupra persoanelor și ia în calcul riscurile ce nu sunt considerate ca atare de către state. Totodată, contribuie la dezvoltarea umană, prin creșterea echității sociale și a diminuării factorilor de insecuritate.

Securitatea umană are ca obiective eliberarea persoanei umane de teamă și de nevoi, precum și dezvoltarea ființei umane. Pentru promovarea acestor libertăți, securitatea umană propune o dublă protecție a persoanelor împotriva pericolelor: pe de o parte, cea stabilită de state, iar pe de altă parte, cea oferită de către agențiile internaționale cu susținerea societății civile. Aceasta cere un efort concertat și susținut pentru elaborarea de norme, proceduri, ca și constituirea instituțiilor (naționale, regionale și internaționale) ce le vor pune în practică. Măsurile de abilitare sunt menite să dezvolte capacitățile persoanelor de a rezista adversităților și de a-și realiza potențialul lor. Educația, informarea, dezbaterea publică, totul făcând parte dintr-un proces democratic, sunt esențiale pentru promovarea capacității individuale și colective. Protecția și abilitatea sunt complementare și se întăresc reciproc.

### 2. Calitatea vieții – noțiune complexă

Calitatea vieții este o noțiune complexă. Ea se caracterizează prin: pluridimensionalitate, (privește toate domeniile importante ale vieții); dependență nu numai de condițiile obiective de viață, ci și de percepția subiectivă pe care o au indivizii (bunăstare, satisfacție); este în legătură cu valori cum sunt egalitatea șanselor și coeziunea socială. Pentru evaluarea sa, se folosesc indicatori ce reprezintă aspectele cele mai importante ale vieții unei persoane (locuința, educația, activitatea și finanțele menajului). Indicatorii servesc la măsurarea fenomenelor complexe și furnizează doar o indicație relativă la calitatea vieții reale. Diverșii indicatori au fost grupați în: mediu social, mediu economic, mediu fizic. Practic, ei oferă informații despre: o bună sănătate fizică și psihică, drepturi democratice echitabile, o partici-



pare civică valabilă, niveluri de educație ridicate, condiții de mediu superioare, servicii sociale accesibile și un puternic sentiment de securitate<sup>2</sup>. În același timp, calitatea vieții este oglindită și prin: participare civică, toleranță la diversitate, învățare continuă și accesibilitate la serviciile sociale.

Din anii '90, noțiunea de calitate a vieții s-a demarcat ca fiind o nouă măsură esențială a sănătății și a reușitei fiecărei țări a lumii. Inspirându-se din Indicatorul dezvoltării umane (IDU) elaborat în anii '90 prin Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), indicatorii naționali ai calității vieții pun în evidență evaluarea producției, măsurând nu doar productivitatea economică, ci, de asemenea, sănătatea, ajutorul social, bunăstarea și capitalul social al cetățenilor. Scopul acestor măsuri de calitate a vieții este de a furniza o evaluare a succesului orașelor, care să fie mai detaliată și globală.

De fapt, în 1990, ONU publica primul său Raport mondial asupra dezvoltării umane, care, apoi, includea, în fiecare an, clasamentul comparativ al țărilor potrivit unui indice al dezvoltării umane (IDU). Acest indice descrie bunăstarea ființei umane și clasifică statele potrivit calității vieții cetățenilor lor, nelimitându-se strict la datele economice tradiționale ale fiecărei țări. Primul Index IDU măsoară calitatea vieții pe baza a trei componente principale: nivelul de viață (PIB pe locuitor și venitul sub pragul de sărăcie), nivelul școlarității (alfabetizarea adulților și anii de studii) și longevitatea sau speranța de viață.

De la pregătirea primului său raport, ONU a elaborat patru noi indicatori: indicatorul dezvoltării umane, indicatorul sexospecific al dezvoltării umane, indicatorul participării femeilor și indicatorul sărăciei umane. Indicatorii dezvoltării umane sunt profund constructivi. Ei oferă nu numai un mijloc aprofundat de a măsura bunăstarea unei țări, dar servesc și la incitarea populației spre a participa activ și responsabil la dialogul civic și la dezbateri.

Modelele naționale ale IDU oferă un instrument de măsură pentru a cere datele care, altfel, sunt rare și difuze - așa cum sunt statisticile conform repartiției geografice, grupurile etnice sau împărțirea între mediul rural și urban - ce ajută la a identifica distanțele cu titlu de dezvoltare, a măsura progresul și a identifica primele semne ale conflictelor potențiale. În materie de politică a strategiei dezvoltării.

În fiecare an, începând din 1992, au fost publicate peste 400 de rapoarte privind dezvoltarea umană regională, națională sau mondială, cele naționale referindu-se la 135 de țări. De regulă, rapoartele naționale sunt axate pe analiza factorilor-cheie, de actualitate la un moment dat, în dezvoltarea umană a fiecărui stat.

Practic, indicatorul dezvoltării umane sintetizează trei dimensiuni ale dezvoltării umane: șansele de a trăi o viață lungă în sănătate, valorificarea accesului la educație și atingerea unui standard decent de viață. Cu alte cuvinte, indicatorul se bazează pe măsurarea speranței de viață, a cuprinderii școlare și a alfabetizării, ca și a nivelului veniturilor. Ulterior, acestui indicator i-au fost adăugați o serie de indici complementari, care au rolul să permită o descriere adecvată a calității vieții, ca suport al dezvoltării umane.

### 3. Calitatea vieții și securitatea umană în România

Elementele definitorii privind calitatea vieții și securitatea umană prezentate mai sus rămân valabile și pentru România, cu amendamentul că se cer analizate și interpretate din perspectiva specificului național, a nivelului de dezvoltare economică a țării noastre, a consolidării statului de drept și a democrației.

Corelația dintre calitatea vieții și securitatea umană există și se poate pune în evidență prin menționarea interdependenței și interacțiunii ce se manifestă între componentele celor două entități. Pornind de la realitatea că bunăstarea generală a indivizilor, deci, calitatea vieții, acoperă atât partea materială (nivelul de viață), cât și elementele imateriale (calitatea mediului înconjurător, securitatea națională, securitatea individuală, libertățile economice și politice), se poate ajunge la concluzia că aceste componente, într-un anume fel, se regăsesc în structura securității umane. Aceasta din urmă comportă următoarele dimensiuni:

- securitatea economică (acoperă accesul la muncă și la resurse). În acest domeniu, România se confruntă cu o serie de dificultăți. Astfel, există șomaj, muncă la negru, venituri minime și doar un număr redus de firme private care își permit să plătească salarii asemănătoare celor din țările Uniunii Europene. De aici, tendința migrării unui număr însemnat de persoane în căutarea unui loc de muncă mai bine remunerat decât în țara noastră.



Dezavantajul este însemnat pentru România, întrucât, de regulă, migrează persoane din grupa de vârstă 26-40 de ani. Acestea, de cele mai multe ori, se stabilesc în străinătate, luându-și cu ei și copiii. O primă consecință a acestui fapt, cu efecte atât economice negative imediate, cât și de natură demografică, o constituie îmbătrânirea și diminuarea populației;

- securitatea alimentară (semnifică accesul material și economic la hrană pentru toți și în orice moment). Absența unor venituri constante și permanente la o parte însemnată a populației din țara noastră face ca acești oameni să trăiască sub pragul sărăciei;

- securitatea sanitară (accesul la îngrijirile medicale și la condiții sanitare mai bune). Datorită tranziției prin care a trecut România începând cu 1989, sistemul sanitar românesc s-a aflat într-o continuă reformă, reorganizare și transformare, de pe urma cărora au avut de suferit bolnavii, în primul rând, și întreaga populație, în al doilea rând;

- securitatea de mediu înfruntă amenințările poluării, ale degradării mediului înconjurător, punerea în pericol a supraviețuirii persoanelor și epuizarea resurselor. Datorită exploatării neraționale a pământului, în general, se asistă, astăzi, în România la fenomene ce afectează mediul înconjurător, cum ar fi: alunecări de teren, poluarea solului, a aerului și a apelor râurilor. Asemenea fenomene au efecte negative asupra populației din aproape toate județele țării (vezi inundațiile din 2005 și 2006, tornadele, ploile torențiale);

- securitate personală (este afectată de amenințări care pot lua numeroase forme: amenințări exercitate de stat - taxe, impozite, restricții diverse -, de alte grupuri de persoane, amenințări împotriva femeilor și copiilor, pe motiv de vulnerabilitate și de dependență). Practic, acest tip de securitate se asigură atât prin respectarea drepturilor omului, cât și prin asigurarea reală a unui loc de muncă stabil și remunerat corespunzător, prin șanse egale în evoluția socială și profesională, prin acces neîngrădit la educație și asistența medicală;

- securitatea comunității, ce semnifică faptul că cea mai mare parte a persoanelor își trage securitatea proprie din apartenența la un grup social (familie, comunitate, organizație, grup politic, grup etnic), poate fi amenințată de tensiunile survenind adesea între aceste grupuri, pe motiv de concurență pentru accesul limitat la oportunități și la resurse. În comunitățile urbane și rurale din România se

pot ivi situații care să reprezinte o amenințare reală pentru locuitorii acestora. De regulă, aceste amenințări provin din sfera criminalității organizate, din rivalitatea dintre diferite bande de răufăcători, care se „bat” pentru a-și menține sfera de influență și de dominație a diferitelor zone din orașe și municipii. De asemenea, în localitățile în care trăiesc, pe lângă români, și unele minorități etnice (țigani, maghiari etc.), în anumite condiții pot să apară tensiuni și conflicte care să aducă atingere securității individuale a membrilor comunității respective;

- securitatea politică (garantarea respectului drepturilor și libertăților fundamentale). În România există atât legislația adecvată, cât și climatul propice existenței și manifestării securității politice.

Prin urmare, prezența securității umane este o garanție a realizării calității vieții dorite. La rândul ei, calitatea vieții, ca un bun realizat, reprezintă un suport suficient pentru membrii societății de a acționa consecvent și concertat în realizarea unei securități umane adecvate, atât la nivel individual, cât și de grup (comunitate umană).

În prezent, pentru România sunt necesare eforturi susținute atât ale instituțiilor statului, cât și ale societății civile pentru implementarea valorilor, principiilor, normelor și cerințelor ce guvernează viața și activitatea statelor membre ale Uniunii Europene. Prin realizarea acestui obiectiv se va face un prim pas spre integrarea europeană și se vor deschide căi pentru asigurarea unei calități a vieții superioare tuturor cetățenilor români - de la 1 ianuarie 2007, și cetățeni europeni -, precum și pentru o securitate umană corespunzătoare noului statut al țării noastre.

#### 4. Securitatea umană - fundamentul calității vieții

Analiza comparată a componentelor calității vieții și ale securității umane conduce la concluzia existenței interdependenței și interacțiunii celor două entități. De fapt, calitatea vieții exprimă existența securității umane într-o comunitate. Este drept că, frecvent, în literatura de specialitate, se face legătura dintre calitatea vieții și securitatea umană numai din perspectiva conflictelor violente și a degradării economice și sociale ce se produc în comunitatea umană, fie în interiorul unui stat, fie între state diferite.



Realizarea calității vieții presupune, în mod obligatoriu, existența securității umane. Nu se poate vorbi de atingerea unui nivel înalt al valorii indicatorilor ce măsoară calitatea vieții fără a se face referiri ample și complete la starea de securitate sau de insecuritate ce domnește într-o comunitate, fie la nivel local, național, regional, fie mondial.

De aceea, organizațiile internaționale, regionale, statele lumii, organizații ale societății civile regionale și internaționale sunt preocupate și acționează în direcția ameliorării securității persoanelor<sup>3</sup>. Aceasta din urmă, în principal, se referă la: protecția persoanelor în situații de conflict; protecția și abilitarea persoanelor în mișcare; protecția și abilitarea persoanelor ieșite din conflicte; insecuritatea economică - puterea de a alege; servicii de sănătate de bază pentru toți; cunoștință, competență și valori pentru securitatea umană.

a) *Protecția persoanelor în situații de conflict.* Civili și necombatanții sunt principalele victime, iar câteodată țintele conflictelor violente. Cadrul juridic și mecanismele care sunt menite să protejeze civilii în timpul conflictelor trebuie să fie întărite. În același timp, e necesar a fi găsite mijloacele adecvate de a impune respectarea lor de către toți actorii statali și nonstatali implicați într-un conflict sau altul. Înainte de toate, aceasta cere punerea în operă a strategiilor integrate ce leagă aspectele politice, militare, umanitare și sociale în același cadru. În acest sens, Comisia pentru Securitate a ONU a propus plasarea în mod oficial a securității umane pe agenda problemelor de securitate la nivel internațional, regional și cu diverșii actori naționali. Respectul drepturilor fundamentale ale omului, mai ales accesul la cetățenie, și observarea strictă a dreptului umanitar în situațiile de conflict sunt două aspecte esențiale pentru securitatea persoanelor. De asemenea, este important să se ia măsuri adecvate împotriva autorilor violărilor masive ale drepturilor omului. Aceste eforturi, fondate pe dreptul internațional și instituțiile abilitate prin lege, trebuie să fie completate prin inițiative ce emană de la comunitățile vizate și își propun să promoveze coexistența și reconcilierea. În același timp, este urgent să se reglementeze cât mai temeinic modalitățile de acordare a ajutorului umanitar în situații de conflict armat, astfel încât să se răspundă eficace nevoilor persoanelor afectate. Totodată, sunt esențiale pentru securitatea umană: dezarmarea, lupta împotriva criminalității organizate, îndeosebi a traficului de persoane, a

drogurilor, în contextul globalizării și al integrării regionale.

b) *Protecția și abilitarea persoanelor în mișcare.* Pentru foarte multe persoane, a emigra reprezintă o șansă de a-și ameliora condițiile de viață. Pentru alții, a emigra este singurul mijloc de a-și asigura securitatea. Acesta este cazul persoanelor care sunt obligate să fugă întrucât viața și bunurile lor sunt amenințate de război, de conflictele sau violările masive ale drepturilor omului în țara de origine. De asemenea, există cei care sunt forțați să-și părăsească casa pentru a scăpa de sărăcia extremă, o sărăcire cronică sau o criză neașteptată. Astăzi, nu există un cadru juridic internațional acceptat de toate statele și de către ceilalți actori nonstatali interesați pentru a regla migrațiile și a proteja migranții. Anual, milioane de oameni migrează atât în interiorul propriei țări, cât și în afara acestora, fie în țările vecine, fie în state mai îndepărtate, dar dezvoltate economic<sup>4</sup>.

c) *Protecția și abilitarea persoanelor ieșite din conflicte.* Acordurile de pace și de încetare a focului pot însemna sfârșitul luptelor, dar nu implică în mod necesar pacea și securitatea umană. Responsabilitatea de a proteja persoanele în conflicte trebuie completată prin cea de reconstrucție. Pentru a asigura securitatea, trebuie demobilizate elementele înarmate și întărită poliția civilă, se cere avut grijă de nevoile esențiale ale persoanelor deplasate, conducerea procesului reconstrucției și dezvoltării, promovarea coexistenței și reconcilierii, crearea condițiilor specifice unei bune guvernări. Combinarea armonioasă a acestor elemente pretinde o structură unificată ce integrează politicul, militarul, dezvoltarea și umanitarismul, care este viabil și funcțional, în condițiile existente.

d) *Insecuritatea economică - puterea de a alege.* Extrema sărăcie continuă să facă ravagii. Reforma piețelor și întărirea instituțiilor sociale de ajutorare a persoanelor în nevoie sunt esențiale în eradicarea sa. Existența acordurilor comerciale echitabile și o creștere economică de care profită și cei mai săraci sunt esențiale. Securitatea umană nu se preocupă doar de mizeria extremă. De asemenea, ea se impune a fi văzută prin efectele crizei economice bruște și efectele dezastruoase ale catastrofelor naturale. Pierderea și riscurile la care se expun în crize oamenii, îndeosebi cei săraci, cheamă la stabilirea de măsuri sociale destinate să acopere nevoile esențiale, asigurând, astfel, un minimum social ce permite populației afectate de





criză sau de sărăcie cronică să-și apere integritatea și demnitatea. Trei pătrimi din populația mondială nu beneficiază de nicio securitate socială și nici de un loc de muncă stabil<sup>5</sup>. Eforturile ce vizează stabilirea unor condiții de viață rezonabile și accesul la o muncă remunerată trebuie să fie intensificate, la nivel național, regional și internațional. Accesul la pământ, la credit, la educație, la locuință este de cea mai mare importanță. La fel, o justă distribuție a resurselor este esențială pentru securitatea condițiilor de viață.

De asemenea, ea poate permite eliberarea capacităților persoanelor care devin actorii propriei lor dezvoltări. Măsuri de protecție socială adecvate pot permite dezvoltarea unui minimum economic și social. Statele, cu susținerea sistemului internațional, ar trebui să stabilească sisteme de alarmă și de prevenire pentru catastrofele naturale, crizele economice și financiare și să dezvolte planuri vizând asigurarea unui minimum economic și social.

e) *Servicii de sănătate de bază pentru toți.* În ciuda progreselor medicinei, 22 milioane de persoane, în 2001, au murit de boli incurabile<sup>6</sup>. SIDA va fi, în curând, cea mai mare catastrofă epidemiologică cunoscută. Impactul distrugerilor și conflictelor asupra sănătății este dramatic. Serviciile de sănătate constituie un bun public care trebuie susținut și întărit. Este esențial să se întreprindă o acțiune de mobilizare și de investiție la nivel social, pentru a permite accesul la informație, pentru a asigura îngrijirile de sănătate primară, pentru a dezvolta sisteme de alarmă și pentru a limita consecințele unei crize izbucnite. Accesul la medicamentele esențiale, care pot salva vieți, este crucial, mai ales în țările în dezvoltare. Trebuie să fie stabilit un sistem echitabil ce reglementează proprietatea intelectuală, ținând cont de imperativele economice și de nevoile urgente ale populațiilor vizate.

Comunitatea internațională trebuie, totodată, să încurajeze crearea unui parteneriat mondial pentru sănătate, care ar putea include mai ales un sistem global de observare și de control al bolilor transmisibile.

f) *Cunoștințe, competență și valori pentru securitatea umană.* Învățământul de bază, informația ce dă acces la cunoaștere, la competențe cu caracter vital și respectul diversității sunt noțiuni speciale importante în optica securității umane. ONU insistă asupra necesității de a asigura educația primară

pentru toți. Școlile nu trebuie să fie locuri de insecuritate, ci, dimpotrivă, să protejeze studenții de violență, inclusiv de violența sexuală, și să furnizeze hrană pentru cei care au nevoie de aceasta. Educația trebuie să încurajeze respectul pentru diversitate în amenajarea conținutului studiului și metodelor de învățare. De asemenea, educația trebuie să se extindă la cei care dețin forța publică pentru a le inculca respectul legii și al drepturilor omului. Mass-media au un rol esențial de jucat în difuzarea informației, ca și în facilitarea exercitării drepturilor și responsabilităților publicului, în general prin favorizarea dezbaterii publice.

Pentru ca tabloul prezentat mai sus să fie complet, trebuie avut în vedere că domeniul calității vieții cuprinde ansamblul elementelor care se referă la situația fizică, economică, socială, culturală, politică, de sănătate etc. în care trăiesc oamenii, conținutul și natura activităților pe care le desfășoară, caracteristicile relațiilor și proceselor sociale la care participă bunurile și serviciile la care au acces, modelele de consum adoptate, modul și stilul de viață, evaluarea împrejurărilor și rezultatelor activităților care corespund așteptărilor populației, precum și stările subiective de satisfacție/însatisfacție, fericire, frustrare.

De aceea, calitatea vieții poate deveni realitate atât pentru individul uman, cât și pentru comunitatea umană, oricare ar fi aceasta, dacă și numai dacă, în mediul lor de existență, securitatea umană este o prezență concretă și permanentă.

Practic, individul și grupul uman nu-și pot organiza viața și activitatea, în condiții normale, decât dacă mediul lor de viață este caracterizat prin securitate. Aceasta din urmă nu înseamnă absența riscurilor, pericolelor și amenințărilor, ci controlul lor de către cei abilitați prin lege (instituțiile statului) și prin asumarea voluntară de responsabilități de către actorii nonstatali (organizații internaționale, regionale și ale societății civile de la toate nivelurile de existență).

Pe de altă parte, nu se pot asigura elementele ce definesc securitatea umană, dacă indivizii și grupurile umane la care se face referire trăiesc în sărăcie, fără asigurarea decentă a satisfacerii nevoilor alimentare, de sănătate, de educație și cu teama că își pot pierde viețile și bunurile, datorită conflictelor sociale și armate în care sunt implicați, de cele mai multe ori, involuntar.





### 5. Concluzii

Firese ar fi ca oamenii să se simtă în siguranță în orice loc s-ar afla: în casele lor, la locul de muncă, pe stradă, în comunitățile de care aparțin și în mediul înconjurător. În realitate, lucrurile stau diferit. Printre cauzele acestei situații se află: creșterea demografică (populația lumii crește într-un ritm amețitor: dacă în 1800 pe glob erau un miliard de oameni, în 2005 erau peste șase miliarde); degradarea mediului ambiant (defrișări de păduri, sporirea suprafețelor agricole, poluarea aerului, solului și a apelor); traficul de droguri; terorismul internațional și intern; instabilitatea financiară; instabilitatea economică; inegalitățile din lume (între statele bogate și țările sărace, între bogați și săraci, în aceeași țară).

Construirea securității umane - căci aceasta a fost, este și va fi un produs al activității concertate a actorilor statali și nonstatali - presupune luarea în calcul a factorilor insecurității umane. PNUD a stabilit nouă aspecte ale securității umane, care sunt reflectate în planul de acțiune al dezvoltării umane și lista cauzelor insecurității umane: securitatea economică; securitatea financiară; securitatea alimentară; securitatea în materie de sănătate; securitatea de mediu; securitatea personală; securitatea sexuală; securitatea comunitară; securitatea politică. Luarea în seamă, în sensul întăririi acestor dimensiuni, conduce la asigurarea securității umane și, implicit, a calității vieții dorite pentru toți locuitorii Terrei.

### BIBLIOGRAFIE:

1. Petre DUȚU, **Populație mondială și securitate internațională**, București, Editura UNAp, 2005.

2. *Indicateur du développement humain et autres indicateurs sociaux*, [http://www.aic-inac.](http://www.aic-inac.gc.ca/pr/mwb.f.html)

[gc.ca/pr/mwb.f.html](http://www.aic-inac.gc.ca/pr/mwb.f.html)

3. *Rapport d'un colloque organisé par le Programme d'études stratégiques et de sécurité internationale de l'Institut de hautes études internationales de l'Université de Genève*, <http://www.humansecuritynetwork.org/htm>

4. *Rapport de la Commission sur la Sécurité Humaine. Un Aperçu*, <http://www.humansecurity-chs.org/activities/index.html>

5. *Sécurité humaine: Clarification du concept et approches par les organisations internationales. Quelques repères*, <http://www.francophonie.org/>

### NOTE:

<sup>1</sup> Cf. *Sécurité humaine: Clarification du concept et approches par les organisations internationales. Quelques repères*, <http://www.francophonie.org/> p.7.

<sup>2</sup> Vezi *Indicateur du développement humain et autres indicateurs sociaux*, <http://www.aic-inac.gc.ca/pr/mwb.f.html>

<sup>3</sup> Vezi *Rapport de la Commission sur la Sécurité Humaine. Un Aperçu*, <http://www.humansecurity-chs.org/activities/index.html>

<sup>4</sup> Vezi Petre DUȚU, **Populație mondială și securitate internațională**, București, Editura UNAp, 2005, pp. 95-117.

<sup>5</sup> Cf. *Rapport de la Commission sur la Sécurité Humaine. Un Aperçu*, <http://www.humansecurity-chs.org/activities/index.html>, p.5.

<sup>6</sup> Ibidem, p.6.

<sup>7</sup> Vezi Petre DUȚU, **op. cit.**, pp. 80-126.

<sup>8</sup> Vezi *Rapport d'un colloque organisé par le Programme d'études stratégiques et de sécurité internationale de l'Institut de hautes études internationales de l'Université de Genève*, <http://www.humansecuritynetwork.org/htm>

*Dr. Petre DUȚU (dutupetre@yahoo.com), cercetător științific gradul II în CSSAS, sociolog militar, este autor de lucrări și a numeroase articole pe teme de securitate națională și umană internațională.*



# SECURITATE, NOI PROVOCĂRI. “NEED TO KNOW” VERSUS “NEED TO SHARE”

Victor BOBOC

*Articolul încearcă să expună pe scurt o nouă problematică apărută în domeniul folosirii produselor de informații în teatrele de operații sau în sprijinul unor misiuni NATO la care participă și țări PfP sau chiar cu care nu există decât acorduri bilaterale de cooperare în îndeplinirea unor misiuni. Pe lângă aspectele legate de unele neajunsuri privind aplicarea unor principii noi de utilizare în comun a informațiilor în teatrele de operații, articolul încearcă să facă o scurtă descriere a situației din punct de vedere doctrinar, dar și a efectelor negative ce pot fi induse de inexistența unor precizări clare în domeniu.*

*Autorul încearcă, de asemenea, să propună și unele soluții pentru depășirea acestor neajunsuri, în special prin introducerea unor noi criterii de evaluare a capacităților unor structuri de asigurare informativă a eșaloanelor dislocate în diferite misiuni NATO. Concepția de utilizare în comun a unor resurse de informații este folosită de autor pentru a sublinia nu numai unele aspecte ale acestui proces insuficient adaptat la realitatea operativă a teatrelor de operații actuale, ci și unele implicații privind structurile de coordonare și conducere a operațiilor informative în diferite zone, precum și implicațiile asupra securității structurilor militare.*

Ultimele concluzii care rezultă din zonele în care NATO a fost implicată în ultimii cinci ani arată că mai este mult de făcut în ceea ce privește dezvoltarea și optimizarea intrărilor și ieșirilor pentru structurile CJ2. Dezvoltate fie pe o baza națională majoră, fie într-o modalitate compusă, aceste structuri sunt încă confruntate cu o mulțime de probleme care derivă din factori cum ar fi cei naționali sau rezultă din mediile militare și politice internaționale.

Așa cum este bine știut, anumite națiuni au devenit deja așa-numite, „națiuni conducătoare” în dezvoltarea și coordonarea a noi publicații joint,

schițate sau deja implementate, cu scopul de a face față realității operaționale cu care NATO se confruntă acum în diferite regiuni ale lumii. În legătură cu asta și, desigur, urmărind tendințele referitoare la eforturile privind suportul informativ, există o întrebare nerezolvată care de multe ori nu poate fi soluționată cu un răspuns 100% standardizat. Aceasta este: Care ar trebui să fie ponderea ce trebuie obținută pentru o campanie reușită între principiile “Need to know”<sup>1</sup> și “Need to share”?

Primul a fost dezvoltat ca rezultat al necesităților de securitate pentru orice mediu militar și, chiar mai mult, pentru orice mediu care are nevoie de un cadru de securitate real. Prin asta, mulți specialiști au declarat, cu șase, șapte ani în urmă că: „Toată lumea trebuie să cunoască numai ce are nevoie să cunoască pentru a lua o decizie”. Tuturor le-a fost permis să cunoască doar ceea ce se considera a fi necesar pentru fiecare, astfel încât să ia o decizie.

Acest principiu, bun cu 6-7 ani înainte, a fost considerat principalul principiu funcțional în dezvoltarea fluxului informațional în structurile militare. Dar, dincolo de valoarea sa incontestabilă, este mai bine să aruncăm o privire mai îndeaproape și să vedem mai multe detalii despre el.

Pornind de la nivelurile inferioare către cele superioare, este ușor de spus că, la nivelul tactic de decizie, există un mediu destul de bine controlat. Un comandant de batalion va avea întotdeauna un necesar de cunoaștere bine definit legat de o listă de activități bine definită. Începând cu nevoile legate de deciziile sale, el își va însărcina personalul cu solicitări de informații critice elementare.

Acestea vor fi legate de probleme precum:

- forțe oponente sau cursurile de acțiune ale entităților oponente, centre de gravitate;
- vulnerabilități ale oponentilor săi;
- vulnerabilitățile propriilor forțe;
- centrele sale de gravitate;
- situațiile și intențiile altor forțe detașate în aceeași zonă cu batalionul său.



Lista poate fi dezvoltată din ce în ce mai mult, dar nevoile clare de informație, chiar dezvoltate mai în detaliu, vor fi întotdeauna caracterizate printr-un singur cuvânt: omogenitatea cererilor de informații. Acestea se vor referi întotdeauna la o capacitate militară națională, dislocată într-o zonă anume, sub un memorandum clar. Cele referitoare la alte forțe amice dislocate în zonă sunt, de asemenea, omogene. Ele se referă la alte capacități militare naționale care sunt dislocate mai mult sau mai puțin în vecinătatea batalionului nostru.

Sarcinile pentru respectiva componentă S2 a batalionului vor fi, de asemenea, omogene. Aceste activități vor include, în principal, aspecte legate, în general, de Securitatea Operațiilor (OPSEC) și Protecția Forței, bazate pe un simplu Memorandum de Înțelegere. Necesarul de informații privind entitățile militare vecine va fi furnizat prin rețeaua specifică definită în teatru, în scopul schimbului cu astfel de produse. În afară de aceasta, cererile respective au un profil de sensibilitate scăzut și, de aceea, nu vor fi întâmpinate probleme majore.

Mai mult sau mai puțin pentru exemplul nostru, al unui batalion de infanterie dislocat într-o anumită zonă, este evident că acea componentă S2 din statul major al batalionului se va concentra numai pe câteva din funcțiile respectivei componente și acelea vor avea de a face mai mult cu securitatea operațiilor curente și scopurile de protecție a forței.

Dar nu este același lucru, dacă schimbăm, de exemplu, componentele batalionului sau, mai mult, schimbăm batalionul de infanterie cu unul de forțe speciale sau cu un batalion inclus într-o brigadă aeropurtată, de exemplu.

Schimbarea acestor factori nu e numai o problemă privind schimbarea activităților sau misiunii, ci este, de asemenea, o schimbare ce trebuie făcută în principiile noastre, astfel încât să îndeplinim sarcinile rezultate dintr-o astfel de situație.

Trebuie subliniat faptul că principiul "need to know" are, dacă nu o formă învechită, cel puțin una clasică. Acest principiu, ușor de folosit într-un mediu monocolor, pare a determina anumite omisiuni sau chiar lipsa unor produse de informații create la timp, pentru mediile militare dezvoltate într-o manieră joint sau multinațională.

Mai mult, este suficient să considerăm exemplul unei brigăzi de infanterie dislocate într-o arie

operațională sub un mandat care include sarcini legate de alte brigăzi dislocate în aceeași zonă sau care include sarcini joint multinaționale ce trebuie îndeplinite cu alte categorii de forțe din teatru.

Principiul "need to know" pare că împiedică uneori, din acest punct de vedere, un flux optim al produselor de informații, cel puțin pentru faptul că unele informații nu sunt transmise către toți comandanții, datorită unor limitări impuse fie de limitări naționale, fie de anumite proceduri.

Preocuparea principală privind aplicabilitatea principiului "need to know" și-ar putea avea originea în dorința tuturor națiunilor NATO de a optima și a obține maximum de eficiență din orice investiție în resursele militare naționale dislocate în sprijinul misiunilor NATO. Realitatea arată că finanțele, pe lângă unele scopuri politico-militare, sunt un criteriu important pentru orice investiție în structuri militare. Un exemplu în acest sens poate fi actuala misiune ISAF. După dezvoltarea noii structuri a Forței de Răspuns NATO, cu șase comandamente de corpuri de reacție rapidă și trei comandamente de corpuri de reacție, a existat o scurtă perioadă în care unele națiuni nu au agreat ideea de a trimite aceste comandamente în teatru pentru a contribui la ciclul normal de rotație a acestor comandamente în Afganistan. A fost necesar să se adopte noua structură compozită a ISAF, pentru a avea contribuții naționale reale. O altă problemă, aflată în derulare, legată de același aspect - de a avea o eficiență ridicată a fondurilor utilizate pentru capacități militare sau comandamente dislocate în sprijinul NATO -, este actualul proces privind inițiativa de a avea o nouă structură de comandă și control a NATO, din iunie-iulie 2007. Toate aceste aspecte sunt, desigur, legate de ideea de eficiență văzută ca un criteriu major impus de către toate națiunile, când vorbim despre capacități militare proiectate, generate și dislocate în sprijinul NATO.

Lucrurile sunt pe cale a fi rezolvate la cele mai înalte niveluri ale Alianței. Întrebarea care încă se pune este ce facem cu comandantul nostru și cu deciziile lui? Principiul "need to know" pare a nu fi la fel de folositor tot timpul și, mai mult, pare a genera anumite omisiuni datorate limitelor rezultate din cele naționale. Discutând acum despre alte misiuni în care NATO este implicată și în care pe lângă țările NATO sunt implicate și țări PfP, țări aparținând programului de parteneriat mediteranean și forțe din alte țări, care nu au nici o



legătură cu NATO, îndeplinirea misiunii forțelor respective trebuie făcută prin utilizarea unui ciclu de informații bazat nu numai pe principiul “need to know” ci, de asemenea, pe ceva mult mai potrivit pentru a satisface cererile respective și dezvoltat ca atare, în spiritul considerațiilor privind utilizarea eficientă a oricărei capacități militare. Un exemplu care arată cât de repede se dezvoltă și se schimbă mediul militar poate fi considerat sarcina din 2006 a NATO privind evaluarea finală a capacităților operaționale ale Forței de Reacție Rapidă a NATO. Una din lecțiile învățate a fost că disponibilitățile de personal ale unui comandament de corp nu sunt întotdeauna suficiente pentru a satisface toate cererile. Încadrarea simultană cu personal pregătit a unui comandament de corp de bază și a unui comandament de forțe terestre înaintat, într-un mediu militar joint cu restricțiile specifice impuse de status-ul NRF- 5 până la 30 de zile gata de dislocare, a fost nu numai o problemă reală, dar și o cauză pentru unele nereușite, depășite numai prin utilizarea unor soluții ad-hoc și nu a unor proceduri predefinite. O altă concluzie importantă a fost legată de capacitatea ce trebuie creată în faza de pregătire a dislocării NRF, astfel încât să existe un ciclu informativ adecvat și răspunsuri pregătite din timp pentru procesele decizionale.

Bineînțeles, aceasta conduce la concluzia pe care unii specialiști din Comandamentul Aliat pentru Transformare al NATO o spun: acum este nevoie să se folosească un nou principiu, cum ar fi “need to share”, bazat pe “need to know” sau doar “need to share”. Implicațiile sunt uriașe.

În primul rând, este o schimbare a principiilor folosite în definirea procedurilor și standardelor de securitate. Pentru a împărți, este obligatoriu controlul fluxului informațiilor într-o structură militară. Controlul, desigur, trebuie definit în conformitate cu principii ca necesitatea și suficiența, și prin aceasta ne referim la ceea ce a fost enunțat de către SHAPE în ultima conferință de securitate: „Este, evident, necesar să revedem nu numai publicațiile aliate, dar și modul nostru de a gândi despre securitate”.

Unele lecții identificate în ISAF, după ce NATO a preluat responsabilitatea întregii zone a Afganistanului, subliniază aceași idee. Aceste lecții învățate legate de probleme cum ar fi „în ce mod se pot utiliza în comun informațiile între NATO și țările non-NATO, respectând standardele NATO și, simultan, unele acorduri bilaterale”, sunt pietre de

încercare ce nu pot fi depășite decât printr-o reformulare și adaptare a procedurilor și standardelor de securitate NATO la noile realități ale mediului operațional.

În fața acestor concluzii o întrebare se ridică din ce în ce mai mult: „Care va fi viitorul definiției CJ2? Trebuie să fie o structură ale cărei funcții să fie exclusiv legate de mediul NATO sau trebuie dezvoltate noi instrumente de utilizare și, în același timp, integrate în procedurile și standardele CJ2?”

Ultimele evoluții arată că, din ce în ce mai mult, comandanții au nevoie de o imagine integrată a zonei aflate sub responsabilitatea lor. Pentru a realiza aceasta, este nevoie nu numai să se asimileze unele noi concepte, dar, de asemenea, să se revadă procedurile de securitate aflate sub responsabilitatea CJ2.

Luând în considerare o structură standard pentru un compartiment J2, așa cum este definită în ultima ediție a Publicației Joint Aliate 2.1 – din septembrie 2006 – Procedee de Informații în Comandamentul Aliat Operațional, putem ușor spune că aceasta a fost creată luând în considerare aspecte funcționale. Prin urmare au fost definite doar patru componente ale acestui compartiment: Plan, Operații, Administrare și J2X. Datorită mării sale contribuții în operațiile de sprijin al păcii și de răspuns la criză, J2X este definit ca element dedicat pentru coordonare și conducere, capabil să elimine orice conflict potențial sau existent dintre operațiile HUMINT și cele de CI. În această misiune generală, J2X va da și posibilitatea integrării misiunilor de securitate.

Deși această structură J2 este doar recomandată, ea are în sine unele considerații funcționale apreciate minimale pentru un compartiment J2 sau CJ2. Definițiile pentru respectivele elemente sunt:

- Plan – va trebui să se axeze și să sprijine operațiile curente și planificarea generală a comandamentului respectiv, fiind, prin aceasta, legătura cu J3, J5 și Centrul Operațional Joint.

- Operații – se va axa pe managementul producerii de informații, managementul eforturilor de colectare, precum și managementul misiunilor primite de către toate elementele ISTAR, dislocate în sprijin sau sub comanda comandamentului respectiv.

J2X va avea, în afară de ceea ce am menționat mai sus, unele capacități de analiză și sprijin care sunt legate în principal de necesitățile impuse de unele criterii operaționale, și nu de considerația că





J2X, datorită sensibilității operațiilor HUMINT și CI, ar trebui să fie o zonă închisă.

Deci, aceasta este structura recomandată pentru J2. Problema care persistă nu este legată de această structură revizuită, văzută ca una funcțională ci de faptul că, în afara acestei structuri, este recomandat să se creeze unele așa-numite grupuri de lucru pe criterii interfuncționale. Una dintre aceste recomandări este legată de crearea unei Celule a Tuturor Surselor (All Sources Cell) sau a unui Centru de Informații Joint (Joint Intelligence Center). În afara faptului că, în multe cazuri, realizarea unei astfel de structuri operaționale întâmpină anumite obstacole, procedurile, instrucțiunile și fișele posturilor pentru astfel de grupuri de lucru sunt legate de o anumită lipsă de consistență a mediului doctrinar, care ar trebui să stabilească clar cum să faci aceste grupuri să lucreze sau, mai mult, cum să le folosești în planificarea operațională pentru a avea un ciclu de informații bine definit.

De fapt, existența unor astfel de recomandări dovedește deja că, pe lângă clasicul principiu “need to know”, ar mai trebui să existe ceva ca “need to share”. Acesta ar putea fi urmat de o altă necesitate identificată în toate operațiunile NATO - “need to integrate”. Dacă acesta din urmă este doar definit ca un criteriu funcțional pentru un Intelligence Preparation of Battlespace (IPB) de succes, principiul “need to share” a fost deja identificat ca un principiu ce trebuie atins, cu scopul de a optimiza schimbul de informații în interiorul componentelor CJ2 și, de asemenea, în orice ciclu de coordonare a informațiilor inițiat între toate agențiile și furnizorii de informații din teatru.

Așadar, dacă principiul “need to know” a fost stabilit ca o cerință fundamentală pentru a avea un flux securizat de informații, “need to share” a fost deja identificat ca un principiu ce trebuie urmat cu scopul de a face ca CJ2 și celelalte comunități de informații existente în teatru să funcționeze corect, datorită schimbărilor majore din mediul operațional actual.

Un exemplu subsumat acestei idei poate fi considerat evoluția care a avut loc în zona de operații Afganistan, din punct de vedere al informațiilor. Expansiunea misiunii ISAF și stabilirea unor echipe de reconstrucție zonală (Provincial Reconstruction Teams - PRTs) au arătat că limitările naționale și alte constrângeri pot împiedica, încetini sau chiar interzice posibilitatea de a atinge anumite obiective care au fost planificate dinainte. În

timpul fazei de tranziție, când ISAF a preluat responsabilitatea întregii zone, dificultățile întâmpinate pentru exploatarea comună a unor produse de informații oportune și bine realizate au făcut destul de dificilă executarea tuturor misiunilor.

De asemenea, așa cum a fost deja recunoscut de către SHAPE, la ultima conferință de securitate din noiembrie 2006, sunt câteva goluri care trebuie umplute și neajunsuri care trebuie depășite pentru a putea îmbunătăți capacitățile ISAF în domeniul informațiilor. Mai sunt lipsuri legate de transport, de folosirea limbilor, de interoperabilitate între resursele naționale, cum ar fi PRTs și ISAF HQ, sau chiar unele lipsuri referitoare la procedurile de verificare de securitate ale personalului militar dislocat în cadrul ISAF. Aceste aspecte aflate într-o permanentă dezbatere sunt în strânsă legătură cu semnificația celor două principii, “need to know” și “need to share”.

Este adevărat că, în urmă cu șase-șapte ani, principiul “need to know” a fost o foarte bună soluție pentru a proteja informațiile NATO. După expansiunea Alianței și după ce au fost adoptate programe și concepte noi, pentru a îmbunătăți capacitățile politice și militare globale ale NATO, cum ar fi operațiile non-articol 5, Dialogul Mediteranean, Statutul Special acordat Rusiei și Ucrainei sau prin luarea în considerare a altor țări sau organizații, în scopul de a găsi o soluție pentru o parte din crizele de pe glob, acest principiu destul de bun a devenit insuficient pentru a asigura un flux de informații real, optim în interiorul Alianței sau între NATO sau țările NATO și alți parteneri.

Ca rezultat al îmbunătățirii ariei funcționale a Alianței, principiul “need to share” a fost identificat ca o soluție care, folosită într-un mod corect, depășește provocările la care sunt supuse conceptele de securitate NATO de către noul mediu strategic și operațional definit și reconturat în mod deosebit după evenimentele din 11 septembrie.

Unul din primele efecte asupra suportului de informații al tuturor operațiilor NATO a fost identificat ca fiind acela de a avea produse de informații bune înainte ca ceva să se întâmple sau, în particular, în momentele incipiente, înainte de declanșarea crizelor. Acest lucru nu poate fi obținut de NATO singur, deoarece NATO nu are aceste resurse, ci trebuie să le ceară de la națiuni. În concordanță cu toate doctrinele și politicile de informații emise de NATO, „Alianța se bazează pe contribuții naționale”. Din această cauză, o mare importanță





a fost dată, întotdeauna, stabilirii de legături încă din timp de pace, cu scopul de a crea, menține și optimiza un permanent flux de informații de la națiunile NATO sau cele partenere către NATO HQs, pentru a genera produse de informații la timp și bine documentate necesare în a lua decizii.

Dacă aceasta este cerința globală la nivelul strategic, același lucru s-a întâmplat și la nivel operațional. Ca rezultat, centrele de informații joint au căpătat o și mai mare importanță în procesul de luare a deciziilor, în toate zonele în care NATO a fost și este implicată. Marea provocare apare când acele grupuri mixte de lucru încearcă să aplice principiul “need to share” în conjuncție cu “need to know”. În astfel de grupuri, în teatru, li se cere tuturor să-și aducă propriile contribuții informaționale, cu scopul de a utiliza în comun, la nivelul multinațional joint, toate produsele de informații, spre a avea produse mai bune și pentru a îmbunătăți deciziile comandanților. Totul, cel puțin la nivel teoretic, arată că aceasta poate fi o soluție în scopul folosirii într-un mod optim a resurselor disponibile în teatru, evitând duplicările de eforturi sau folosirea forței dislocate în mod extensiv. Uneori funcționează, dar, datorită unor factori, ca barajele lingvistice între unele capacități de colectare și structurile NATO, lipsa interoperabilității, concretizată în incompatibilitatea unor rețele sau softuri folosite, acest proces poate fi o adevărată provocare. În CJ2, centrul joint de informații este, dintr-un punct de vedere intern, restricționat funcțional, datorită unor limitări naționale. Misiunile acceptate de o echipă HUMINT pot fi un exemplu pentru aceasta. Unele națiuni acceptă să execute întregul spectru de misiuni HUMINT așa cum este definit de documentele NATO. Alte națiuni nu le acceptă pe toate, datorită legilor lor naționale. Ținând cont de faptul că Alianța se bazează pe contribuțiile naționale, este evident că, uneori, când se generează un comandament NATO pentru o anumită misiune, limitările naționale pot fi considerate o adevărată piedică în îndeplinirea misiunii respective. Pe de altă parte, toate țările NATO sunt mai mult sau mai puțin preocupate să contribuie la orice operație NATO. De aceea, un răspuns negativ ferm nu poate fi dat niciunei națiuni contribuabile, în special astăzi, când orice contribuție în teatru este foarte importantă.

Ce s-a făcut până acum? Este evident că principiul “need to know”, utilizat pentru a genera proceduri și instrucțiuni de securitate pentru o

structură militară NATO, funcționează atât timp cât nu vorbim mai mult decât nivelul batalionului generat de către o singură națiune. Este foarte ușor pentru eșaloanele superioare să definească ce poate genera acel eșalon din punct de vedere al informațiilor și, chiar mai mult, până la ce nivel de “share”<sup>33</sup> pot merge în acord cu limitările lor specifice pe domeniu. Cu alte cuvinte, o capacitate militară specifică, generată național și dată în suportul unei structuri militare NATO, poate folosi principiul “need to know” pentru probleme interne și, bineînțeles, trebuie să definească, pentru a interacționa în probleme informative cu unele eșaloane mai mari sau mai mici, un nivel specific de “sharing” pentru produsele sale de informații.

Prin urmare, trebuie să se definească pe problemele de informații un anumit nivel al capacităților de “sharing”. Privind limitările pentru “sharing”, acestea pot fi rezolvate de către eșaloanele superioare ale respectivului batalion, prin sisteme precum „Cerere de Informații” adresată națiunii respective sau altor națiuni ori agenții NATO. Începând cu acest eșalon, până la nivelul joint multinațional, nivelul de “sharing” ar trebui să crească. O soluție bună pentru definirea acestui nivel ar fi aplicarea criteriului când astfel de structuri NATO sunt generate și, prin aceasta, să poată fi măsurat într-un anumit fel. Deși contribuțiile naționale sunt întotdeauna binevenite, ceva mai mult trebuie luat în considerare. De multe ori, o contribuție poate deranja mai mult decât se așteaptă, în special când nu este bine definită pe durata procesului de generare și, în special, în faza de evaluare. În această privință, ar trebui să fie mult mai important pentru toate structurile NATO ce se poate face cu o capacitate anume, când este dislocată pentru probleme informative în teatru.

Mai mult sau mai puțin discutând despre evoluțiile privitoare la aplicabilitatea principiului “need to share”, este evident că e mai bine să se aplice acest criteriu funcțional gradual.

Trebuie definite scări de evaluare pentru acest motiv. Acesta poate fi un criteriu de definire a capacității respectivului eșalon de a împărți sau nu produse informative. Așa cum interoperabilitatea este definită pentru orice capacitate militară, tot astfel și nivelul de “sharing” ar trebui definit înaintea oricărei dislocări a respectivei capacități în operații.

Aceasta aruncă o lumină specifică cu privire la structura CJ2, în conformitate cu ultimele doctrine



și politici NATO. Precizările respective încurajează principiul “need to know”. Este destul de bine, dar, luând în considerare finalul dorit pentru o misiune anume, nivelul de “sharing” care trebuie obținut ar necesita, de asemenea, să fie definit. Dacă nu se procedează în acest mod, atunci procesul de generare al forței ar trebui luat în considerare fie prin restructurarea forței, fie prin revederea principiilor pe care se bazează acest proces.

Implicațiile generale asupra structurilor informative de stat major, cum este CJ2, au un impact deosebit. Aceste considerații de definire a nivelului de “sharing” necesar au legătură cu funcționalitatea respectivei structuri CJ2 și cu capacitățile dislocate în coordonarea sa.

În această privință, o preocupare majoră ar trebui să fie proiectarea și implementarea unei bune balanțe între compartimentul operații al CJ2 și CJ2X. Aceasta incumbă necesitatea de a avea un mod specific de definire a procedurilor, capacităților și misiunilor fiecărui compartiment. Sarcina poate fi îndeplinită foarte ușor, luând în considerare rezultatele dorite de la respectivul CJ2. Nivelul de “sharing” al fiecărei capacități NATO poate fi considerat un criteriu dependent de timp. Orice schimbare în structura CJ2 datorită contribuțiilor naționale afectează, de asemenea, capacitatea de “sharing”, care poate fi mai mică sau mai mare, depinzând de noile componente primite. Mai mult, nivelul de “sharing” variază în funcție de evoluția situației operative. O scădere a nevoi de “share” va determina o scădere a nivelului de “sharing” necesar.

Acest nou principiu, aflat încă sub evaluarea specialiștilor din cadrul Comandamentului Aliat pentru Transformare, pentru a putea fi definit din punct de vedere doctrinar, trebuie considerat ca o soluție funcțională a viitoarelor capacități informative aparținând NATO sau capacităților militare dislocate în sprijinul Alianței. Principiul nu poate sta în picioare singur, fără o definire potrivită a modului în care principiul “need to know” va fi folosit. Dintr-un punct de vedere teoretic, dacă este să extindem definirea securității, se poate

considera că “need to share” este propulsorul unei structuri de securitate sănătoase în interiorul unei capacități militare. Dacă “need to know” a creat structura, “need to share” a umplut-o.

Aplicarea “need to share” este o problemă de definire a nevoilor de „sharing” și a nivelurilor de confidențialitate. Aceasta poate fi urmată de o analiză de detaliu a subiectelor ce pot fi exploatate în comun. Orice aspect identificat cu privire la scăderea nivelului de “sharing” trebuie considerat un factor potențial ce poate împiedica întregul ciclu informativ, în termeni de inducere a unei inconsistențe specifice pentru respectivele produse informative, și, prin aceasta, genera o folosire în mod extensiv a resurselor disponibile din teatru, stil care nu are de a face cu niciun criteriu, cum ar fi optimizare, îmbunătățire ci doar cu considerații de genul rezolvarea misiunilor prin orice mijloace, resurse sau proceduri.

Viitoare legături mai bune între aceste două principii, “need to know” și “need to share”, trebuie luate în considerare ca o potențială soluție a provocărilor actuale ce stau în fața NATO și a tuturor țărilor aparținând Alianței pe probleme informative.

Viitorul principiului “need to share”, aplicat deja dar nu îndeajuns definit și standardizat, trebuie apreciat ca o evoluție benefică pentru susținerea informativă, ce trebuie să fie nu numai securizată, ci și eficientă, capabilă să asigure susținerea necesară și suficientă oricăror operații NATO.

### NOTE:

<sup>1</sup>“Need to Know” – se referă la necesitatea de a cunoaște ceva pentru a putea reacționa potrivit.

<sup>2</sup>“Need to Share” – se referă la necesitatea de a cunoaște ceva care este cunoscut de altcineva; este un proces caracterizat printr-un permanent schimb de cunoștințe între unii parteneri, urmând anumite reguli prestabilite.

<sup>3</sup>“Share”, “Sharing” – referitor la utilizarea în comun a unor produse de informații.

*Locotenent-comandorul Victor BOBOC (boboc\_victor@yahoo.co.uk) a urmat, în prima parte a anului 2003, studii postuniversitare - Cursul Avansat de Operații Joint pentru Ofițeri de Stat Major – la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. Din 2005 este numit la post în cadrul unui comandament de corp dislocabil înființat la inițiativa statului elen.*



# POLITICA CEHĂ DE APĂRARE. CADRU INSTITUȚIONAL ȘI DOCUMENTE

Dr. Libor FRANK  
Dr. Josef PROCHÁZKA

*Acest articol reflectă concluziile discuțiilor purtate în cadrul unui workshop bilateral între membri ai Institutului de Studii Strategice din Universitatea de Apărare din Brno (Republica Cehă) și ai Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate al Universității Naționale de Apărare „Carol I” din București (România), desfășurat la București, la 9 noiembrie 2006. Subiectul principal s-a concentrat pe actuala definiție dată politicii de apărare, în cele două state, și modul în care aceasta se reflectă în documentele strategice și conceptuale.*

*Materialul de față își propune să explice atât cadrul documentar care stă la baza apărării cehe și a politicii de securitate, cât și rolurile, relațiile, drepturile și obligațiile organismelor constituționale de la cel mai înalt nivel în procesul creării și punerii în aplicare a acestor politici (în special pozițiile Președintelui, Parlamentului, Guvernului și altor instituții importante).*

## Introducere

Actuala arhitectură instituțională a Republicii Cehe (RC), responsabilă cu definirea și executarea politicii sale de apărare este rezultatul unei îndelungate evoluții istorice, ce a început imediat după Primul Război Mondial, când Republica Cehoslovacă și-a declarat independența, la 28 octombrie 1918, după ce, timp de trei secole, s-a aflat sub ocupație austriacă și apoi austro-ungară. Această evoluție a fost modelată de permanente schimbări ale sistemului politic, ale culturii, valorilor și priorităților acelei perioade. În ultimele două decenii ale acestei evoluții democratice, administrația cehă a trebuit să se confrunte, printre alte probleme, cu adaptarea politicii sale de apărare la noul mediu de securitate, care s-a schimbat semnificativ după încheierea Războiului Rece.

De atunci, apărarea RC a trebuit întotdeauna să concureze cu interesele politicienilor, preocupați, în special, de problemele economice, politice și

transformarea socială a societății, per ansamblu. Cu toate acestea, RC a făcut parte din primul grup de foste state comuniste care s-a alăturat Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO), în 1999, și Uniunii Europene (UE), în 2004.

Această perioadă a influențat în mod remarcabil și a accelerat procesul legislativ. Au fost adoptate așa-numita Lege a apărării și Legea managementului crizelor.

De asemenea, au fost adoptate noi documente strategice și conceptuale, au fost îndeplinite o serie de schimbări instituționale ale sistemului de securitate și a fost lansată, pe scară largă, reforma Forțelor Armate. Această abordare a permis optimizarea unui sistem complex de securitate și apărare a statului.

De asemenea, a stabilit ipoteze pentru conceperea și executarea unei politici de securitate și apărare pe termen lung, care să reflecte interesele vitale și strategice ale statului, modificând nevoile de securitate și apărare, noile obligații internaționale și resursele avute la dispoziție.

## Instituții constituționale

Sistemul de securitate și apărare al statului este conceput, din punct de vedere instituțional, în concordanță cu ordinea constituțională a RC. Elementele ale de bază sunt, în principal, instituțiile și funcționarii constituționali, de exemplu, Președintele, Parlamentul și Guvernul, mergând până la Consiliul Național de Securitate și organisme sale obișnuite. Totuși, acest sistem nu este limitat la elementele mai sus-menționate. Este format și din autorități regionale, districtuale și locale, care se folosesc de consiliile de securitate și de urgență, structuri nou formate. De asemenea, nu ar trebui neglijată nici partea de entități fizice și juridice.

Trăsătura de bază și intenția concepției complexe a securității RC este interconectarea și dependența mutuală de nivelurile politic, militar,



economic, social și intern, cu respectarea principiilor internaționale contractuale și politice, a legăturilor RC, Constituției, Cartei Drepturilor și Libertăților Fundamentale și a sistemului juridic al RC.

Cadrul instituțional fundamental și relațiile dintre instituțiile de stat cu atribuții în domeniul securității și politicii de apărare sunt stabilite de norma juridică cea mai importantă – Constituția RC. De asemenea, vorbim de Actul Constituțional Nr. 110/1998, referitor la securitate a RC, și Actul Constituțional Nr. 300/2000. Prin această lege, asigurarea suveranității și integrității RC, protejarea fundamentelor sale democratice și protejarea vieților, sănătății și valorilor materiale reprezintă obligații fundamentale ale țării.

Aceste reglementări sunt ulterior elaborate într-o serie de așa-numite „legi militare” (una dintre ele este Legea Nr. 222/1999, referitoare la Asigurarea Apărării RC, care stipulează obligațiile organelor de stat, ale corpurilor regionale de guvernare, ale entităților fizice și legale care asigură apărarea RC, alta este Legea Nr. 240/2000, referitoare la managementul crizelor).

### Președinte

Cel de-al doilea element al puterii executive în RC, pe lângă Guvern, este Președintele. Rolul Președintelui în sistemul constituțional al RC este relativ minor. Din punct de vedere al politicii de securitate și apărare, Președintele are o singură autoritate semnificativă – el este comandantul forțelor armate, iar competența sa acoperă comanda Military Office și Castle Guard. Military Office asigură îndeplinirea sarcinilor administrative ce au legătură cu executarea funcției de comandant, iar Castle Guard este o unitate autonomă, de fapt, independentă, a Armatei RC, ale cărei obligații sunt legate de apărarea președintelui și activitățile de ceremonial. Președintele trebuie să respecte deciziile Guvernului și ale Parlamentului din domeniul securității și apărării.

Cu toate acestea, rolul său, de reprezentant al țării, este de neînlocuit. De exemplu, popularitatea lui Václav Havel în străinătate a contribuit mult mai mult la înglobarea RC în NATO decât poziția sa oficială, de președinte al țării.

### Parlament

Rolul de control și de putere decisivă în chestiunile de importanță din domeniul securității i se atribuie Parlamentului bicameral al RC. Guvernul este obligat să informeze ambele Camere ale Parlamentului în legătură cu toate deciziile importante. Parlamentul poate respinge decizia Guvernului, în caz de dezacord.

Parlamentul decide dacă declară starea de război, în cazul în care RC este atacată sau dacă acest lucru este necesar pentru a-și îndeplini obligațiile internaționale legate de apărarea comună împotriva unei agresiuni. În plus, decide participarea RC la sistemele de apărare ale organizațiilor internaționale la care este membră și aprobă trimiterea forțelor armate ale RC în afara teritoriului național și dislocarea forțelor armate ale altor state pe teritoriul RC, numai dacă această decizie nu este exclusiv a Guvernului.

Ambele Camere ale Parlamentului au organe specializate, care se ocupă de securitate și politica de apărare, iar principala lor sarcină este asumarea punctelor de vedere vizavi de legislația discutată, bugetul pentru apărare, programe semnificative de apărare, documente strategice și conceptuale.

Din punctul de vedere al delimitării constituționale, Camera Deputaților are o mai mare importanță, mai mulți membri și poate respinge un posibil veto din partea Senatului. Membrii Senatului sunt aleși într-un mod diferit; Senatul are o structură diferită și o mai mică autoritate. Cu toate acestea, rolul său este de neînlocuit, în special în situații de urgență.

Datorită unei maniere diferite de vot în Senat (când sunt înlocuiți doar o treime din membri), Camera Superioară nu se dizolvă niciodată și, de aceea, joacă un rol de garant pentru astfel de ocazii, atunci când este necesar să se adopte decizii importante, iar Camera Inferioară este dizolvată sau defunctă.

### Guvern

Potrivit Constituției și amendamentelor sale, Guvernului, ca organ suprem executiv, îi revine principala responsabilitate în domeniul securității și apărării. Guvernul este responsabil cu pregătirea și asigurarea apărării țării.

Pentru a asigura apărarea țării în timp de pace, Guvernul:





a) evaluează riscul amenințării pentru țară, care ar putea fi cauza conflictului armat și ia măsurile necesare pentru a reduce și, posibil, a elimina astfel de riscuri;

b) adoptă conceptul strategic al apărării țării (sub formă de documente);

c) conduce procesul planificării defensive;

d) decide măsurile de bază pentru pregătirea apărării;

e) decide direcțiile de bază ale alcătuirii, pregătirii și utilizării forțelor armate și asigurării apărării țării;

f) adoptă concepția mobilizării forțelor armate;

g) adoptă concepția pregătirii cetățenilor pentru situații de apărare a țării;

h) atribuie sarcini miniștrilor și șefilor altor birouri administrative și municipalităților, pentru a-i pune în aplicare deciziile;

i) decide asupra altor sarcini imprevizibile, ce sunt necesare pentru a asigura apărarea țării.

Pentru a asigura apărarea țării în situații de urgență sau pe timp de război, Guvernul:

a) trage concluzii din evaluarea politico-militară a relațiilor internaționale și decide asupra realizării măsurilor necesare evitării unui conflict armat și crește pregătirea țării în caz de apărare;

b) decide asupra măsurilor de asigurare a funcționării eficiente a sistemului de apărare;

c) decide asupra priorităților în îndeplinirea sarcinilor legate de asigurarea apărării țării;

d) decide asupra măsurilor necesare angajării în război.

De asemenea, Guvernul decide asupra trimerii de forțe armate în afara teritoriului național al RC și asupra dislocării trupelor altor state pe teritoriul RC, pentru o perioadă de maximum 60 de zile, în următoarele situații:

a) îndeplinirea obligațiilor ce decurg din contracte internaționale referitoare la apărarea comună împotriva unei agresiuni;

b) participarea la operațiuni de pace, în concordanță cu decizia unei organizații internaționale din care face parte RC, cu acordul țării în care se va desfășura operațiunea;

c) participarea la operațiuni de salvare, pe timpul unor dezastre naturale și industriale sau pe timpul unor urgențe ce țin de mediul ecologic.

În mod similar, decide asupra transportului forțelor armate ale altor state pe teritoriul RC și asupra participării forțelor armate ale RC la pregătiri/exerciții militare în afara teritoriului RC și asupra participării forțelor armate ale altor țări la pregătiri/exerciții militare pe teritoriul RC.

### Consiliul Național de Securitate

O instituție importantă din punct de vedere al creării și realizării securității și politicii de apărare este Consiliul Național de Securitate (CNS). CNS a fost înființat prin Legea Nr. 110/1998, referitoare la securitatea RC, drept organism de reglementare al Guvernului pentru coordonarea activităților legate de asigurarea securității și apărării RC.

Președintele CNS este Primul-ministru, vicepreședinte este Primul Ministru Adjunct și Ministru de Externe, membri sunt Primul Ministru Adjunct și Ministrul Muncii și Problemelor Sociale, Primul Ministru Adjunct și Ministrul Finanțelor, Ministrul Apărării, Ministrul de Interne, Ministrul și Președintele Cabinetului Guvernului, Ministrul Industriei și Comerțului și Ministrul Transportului și Comunicațiilor. Agenda CNS trebuie să îi implice și pe Guvernatorul Băncii Naționale Cehe și pe Președintele Administrației Rezervelor Materiale de Stat. Șeful Statului Major General – Generalul Forțelor Armate și Președintele Poliției sunt invitați în mod regulat la întrunirile Consiliului. Președintele RC are și el dreptul de a participa la aceste întruniri. Consiliul se reunește cel puțin o dată la trei luni. În cadrul Consiliului funcționează patru comitete permanente:

- Comitetul pentru Coordonarea Politicii Externe de Securitate – pentru coordonarea internă a politicii externe de securitate a RC, în sfera de control a Primului Ministru Adjunct și Ministru de Externe;

- Comitetul pentru Planificarea Apărării – pentru coordonarea planificării măsurilor de garantare a apărării RC, în sfera de control a Ministrului Apărării;

Comitetul pentru Planificarea Urgențelor Civile – pentru coordonarea și planificarea măsurilor de garantare a securității interne a țării, populației și economiei și coordonarea cererilor de resurse civile, care sunt necesare pentru garantarea securității RC, în sfera de control a Ministrului de Interne;

- Comitetul pentru Activitatea de Informații – pentru coordonarea activităților serviciilor de





informații ale RC și planificarea măsurilor de asigurare a activităților de informații și cooperarea cu organele statului care culeg și evaluează informațiile necesare protejării securității RC, în sfera de control a Primului Ministru Adjunct și Ministru al Afacerilor Externe. Comitetul nu se ocupă singur de activitățile de informații.

Și, apoi, Grupul Central de Criză – un organism al CNS pentru furnizarea de soluții la situații de criză sau alte situații serioase care se referă la interesele securitare ale RC (în sfera de control a Ministrului Apărării – în eventualitatea unei amenințări militare externe la adresa RC, în îndeplinirea obligațiilor, în context aliat, din străinătate și în participarea forțelor armate cehe în operațiuni internaționale pentru restaurarea și menținerea păcii; în sfera de control a Ministrului de Interne – în eventualitatea altor tipuri de amenințări la adresa RC, în furnizarea de ajutor umanitar pe scară largă, în străinătate, și în angajarea RC în operațiuni internaționale de salvare, în eventualitatea unor accidente majore și a dezastrelor naturale).

Obligația fundamentală a CNS este de a participa la crearea unei securități categorice și a unui sistem de apărare, de a asigura coordonarea și controlul măsurilor de garantare a securității și apărării RC și a legăturilor internaționale. CNS coordonează și evaluează chestiunile ce țin de securitatea și apărarea RC și întocmește propuneri de măsuri pe care le înaintează Guvernului. De asemenea, CNS este un organism care propune Guvernului documentele de bază legate de securitate și politica de apărare.

### **Instrumentele securității și politicii de apărare**

Securitatea și apărarea RC sunt asigurate de forțele armate (de exemplu, Armata RC, Military Office al Președintelui și Castle Guard) și echipele de salvare (cel mai important serviciu este cel de Pompieri, ca bază a Sistemului Integrat de Salvare al RC). Armata RC, condusă de Ministrul Apărării, Military Office și Prague Castle Guard sunt subordonate Președintelui, iar echipajele de salvare se află sub autoritatea Ministrului de Interne. Utilizarea acestor instrumente este legată de declararea stării de urgență, stării de amenințare la adresa securității sau stării de război. Astfel de stări se declară în cazul în care suveranitatea, integritatea teritorială, fundamentele democratice ale RC sau, într-o măsură mai mare, ordinea internă și secu-

ritatea, viețile, sănătatea, valorile materiale sau mediul înconjurător sunt în pericol sau dacă este necesar să se îndeplinească obligații internaționale legate de apărarea comună.

Starea de urgență este declarată de către Guvernul RC în caz de dezastre naturale, urgențe ecologice sau industriale, accidente sau alte pericole la adresa vieților, sănătății sau valorilor materiale, a ordinii interne și securității. Se declară pentru o zonă limitată sau pentru întregul teritoriu al țării. Dacă există pericolul amânării, starea de urgență poate fi declarată de către Primul-Ministru.

Guvernul își confirmă sau respinge deciziile în 24 de ore de la emitere. Guvernul informează imediat Camera Deputaților, care poate retrage declarația. Dacă această Cameră se află în dizolvare, decizia posibilăi prelungiri sau ridicării stării de urgență este transmisă Senatului. Starea de urgență poate fi declarată doar pentru o anumită perioadă de timp (maxim 30 de zile) și pentru o zonă stabilită. Poate fi extinsă după ce se obține aprobarea Camerei Deputaților, respectiv, Senatului.

Starea de urgență se încheie după expirarea perioadei pentru care a fost declarată sau atunci când Guvernul sau Parlamentul decid să o ridice înainte de expirarea acestei perioade. Cel mai recent caz de declarare a stării de urgență s-a produs la jumătatea lunii august 2006, datorită faptului că unele regiuni au fost lovite de inundații catastrofale.

Parlamentul (ambele Camere) poate declara starea de amenințare la adresa securității statului, pe baza propunerii Guvernului, dacă suveranitatea sau integritatea teritorială sau fundamentele democratice ale țării sunt în pericol. Se declară pentru o anumită zonă sau pentru întregul teritoriu al țării.

Starea de război este decisă de Parlament, în caz de agresiune împotriva RC sau, dacă este necesar, pentru a îndeplini anumite legături contractuale internaționale legate de apărarea comună în caz de agresiune.

Pentru a adopta o rezoluție de declarare a stării de război sau o rezoluție ce consimte trimiterea de trupe armate în afara teritoriului național ori dislocarea forțelor armate ale altor țări pe teritoriul RC, precum și pentru adoptarea unei rezoluții de participare a RC la sistemele de apărare ale organizațiilor internaționale din care face parte RC, e nevoie de consimțământul unei majorități clare de deputați și senatori. Starea de război este declarată pentru întregul teritoriu al țării.



Pe perioada stării de amenințare la adresa securității sau stării de război, Guvernul poate cere Parlamentului să discute propunerile de lege în proceduri scurte. Rezoluția unei astfel de propuneri este adoptată de Camera Deputaților în termen de 72 de ore și de către Senat în 24 de ore de la adoptarea sa de către Camera Deputaților. Dacă Senatul nu adoptă rezoluția în această perioadă de timp, atunci se consideră că propunerea este adoptată. Pe perioada în care este declarată starea de amenințare la adresa securității sau starea de război, Președintele nu are voie să returneze legile adoptate în proceduri scurte (cu alte cuvinte, Președintele este în afara procesului legislativ, pentru a accelera adoptarea legilor) și nici să propună acte constituționale (de ex., să aducă amendamente Constituției).

Deciziile legate de starea de urgență, starea de amenințare la adresa securității sau starea de război sunt publicate în mass-media și sunt declarate în aceeași modalitate ca și legile. Declararea stării de urgență, a stării de amenințare la adresa securității sau stării de război permite limitarea temporară, parțială sau în întregime, a drepturilor și libertăților cetățenilor (de exemplu, restricționarea libertății de mișcare, evacuarea forțată, confiscarea temporară a echipamentului tehnic etc.).

### **Documente de bază referitoare la securitate și politica de apărare**

Guvernul RC a adoptat două documente fundamentale, care îi definesc intențiile în domeniul securității și politicii de apărare (Strategia de Securitate și Strategia Militară).

Strategia de Securitate a RC definește punctele fundamentale ale politicii de securitate și specifică interesele naționale, care includ asigurarea suveranității țării, caracterul său democratic, protejarea drepturilor omului și rezolvarea conflictelor internaționale într-un mod pașnic.

De asemenea, specifică mediul de securitate în care apare. Descrie amenințările importante din punct de vedere al securității țării. Acest lucru implică, mai presus de toate, amenințarea terorismului internațional, consecințele conflictelor din Balcani și situația instabilă din Orientul Mijlociu; sunt recunoscute ca fiind probleme migrația ilegală, crimele internaționale și traficul cu arme, inclusiv cu cele de distrugere în masă. Strategia de Securitate este un document conceptual gen-

eral și, de aceea, sugerează modul în care RC intenționează să acționeze. Asigurarea securității naționale este văzută, în special, în contextul ulterioarei intensificări a cooperării cu statele membre NATO și în activități ce se desfășoară în cadrul organizațiilor de securitate colectivă. De asemenea, presupune aderarea la Politica Comună de Securitate și Apărare, ca urmare a integrării la UE.

RC vrea să își atingă obiectivele printr-o participare activă atât în cadrul relațiilor bilaterale, cât și în cadrul organizațiilor internaționale și, de asemenea, vrea să își îmbunătățească securitatea și sistemul de apărare.

Datorită faptului că Strategia de Securitate este, în primul rând, un document ce ține de politica de securitate, spațiul nu ne permite să enumerăm toate domeniile de care se ocupă. Precizăm, totuși, că aceasta acordă o mare atenție și politicii interne, politicii economice, politicii externe, politicii de apărare și multor altor chestiuni.

Strategia de Securitate prezintă programul specific și clar al RC în domeniul securității și politicii de apărare și servește nu doar drept cadru conceptual pentru luarea deciziilor în organismele subordonate ale sistemului, ci, de asemenea, explică situația cetățenilor, aliaților și partenerilor din străinătate.

Strategia militară a RC se bazează pe Strategia de Securitate. Însurează principiile și politicile complexe care au legătură cu asigurarea apărării țării, evitând posibile amenințări militare sau agresiuni armate. Enunță sarcina fundamentală a forțelor armate cehe: a apăra țara în toate circumstanțele, dar și a asigura apărarea colectivă a Alianței, ca și securitatea internațională.

Strategia Militară definește principiile pregătirii forțelor armate pentru activități în situații de urgență. Pe baza analizei situației politico-militare, a riscurilor securitare existente, a experienței istorice, a priorităților din domeniul apărării, a evaluării obiectivelor și a orizontului de timp pentru o posibilă amenințare militară, a progreselor tehnologice din domeniul noilor mijloace combative și a posibilelor modalități de angajare în război, a reglementărilor stabilite prin contracte internaționale, a acordurilor și a resurselor economice ale țării, afirmă sarcinile fundamentale și modalitățile prin care se vor folosi forțele armate ale RC, prioritățile alcătuirii și pregătirii lor, pentru a acționa în cadru întrunit, alături de forțele armate ale aliaților din NATO.



Specifică riscurile de securitate pentru țară, concentrându-se pe anticiparea, monitorizarea și prevenirea amenințărilor la adresa securității statului și rolul forțelor armate în eliminarea acestora. Dezvoltă măsuri fundamentale pentru atingerea stării de pregătire a țării în fața unui atac armat. Punerea în aplicare a Strategiei Militare permite RC să participe la crearea unui nou mediu strategic în zona euro-atlantică, să reacționeze la noua sferă a situațiilor de urgență spre a se pregăti pentru viitoarele provocări.

Strategia Militară însumează principalele proceduri și principii care sunt necesare pentru a se îndeplini obligațiile de bază ale forțelor armate ale RC și este un punct de plecare pentru elaborarea documentelor de resort.

Ambele Strategii sunt, ulterior, utilizate în alte documente, precum: Reforma Forțelor Armate Cehe, Concepția Politicii Externe Cehe, Concepția pe Termen Mediu a Dezvoltării Sociale și Economice etc.

### Concluzii

Sistemul de securitate ceh a trecut prin schimbări semnificative după încheierea Războiului Rece, însoțit de căderea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est după 1989. De la începutul anilor '90 și până în 1997 s-a acordat o atenție redusă problemelor ce țin de securitate și apărare. Aceste probleme s-au aflat în umbra profundelor transformări politice, sociale și economice prin care a trecut RC. Noile provocări, viitorul statut de membru NATO și UE au atras după sine o rapidă redresare a stării teribile din acest domeniu.

Au fost create cadrul legislativ flexibil și sistemul operațional instituțional de securitate și apărare. Astăzi, acest sistem poate reacționa la multitudinea de pericole militare și nonmilitare, asigură securitatea și nevoile cetățenilor în situații de urgență și preveni posibilele impacturi negative ale riscurilor menționate.

Au fost clarificate relațiile mutuale dintre organismele constituționale, a fost amendată Constituția, a fost înființat un organ guvernamental special (Consiliul Național de Securitate), s-au atribuit responsabilități districtelor administrative inferioare, a fost interconectat Sistemul Integrat de Salvare, forțele armate au început un proces de transformare fundamentală pentru a deveni un instrument mai eficient al politicii de apărare.

O structură de comandă și o forță mai flexibile, profesionalizarea și modernizarea pe scară largă sunt cele mai semnificative măsuri întreprinse în acest proces.

De la sfârșitul ultimului deceniu, Strategia de Securitate a RC și Strategia Militară a RC au fost adoptate regulat. Aceste documente creează un cadru important pentru securitate și pentru formularea unei politici de apărare coerente, pentru implementarea lor eficientă, în concordanță cu noile provocări din mediul de securitate aflat în continuă schimbare.

### BIBLIOGRAFIE:

· Constitutional Act No. 110/1998 Coll., on Security of the Czech Republic, 22 aprilie 1998, Ministry of Defence, Prague, 2002.

· Constitutional Act No. 1/1993 Coll. (Constitution of the Czech Republic). Parliament of the Czech Republic. [Prague (Czech Republic), 1992, <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

· FRANK, Libor, Security Environment of the Czech Republic, Obrana a strategie. (Defence and Strategy Journal). 2003, vol. 3, no. 1, pp. 7-14. Dostupný z, [http://www.army.cz/mo/obrana\\_a\\_strategie/1-2003eng/frank.pdf](http://www.army.cz/mo/obrana_a_strategie/1-2003eng/frank.pdf).

· Act No. 219/1999 Coll., on the Armed Forces of the Czech Republic, 14 septembrie 1999, Ministry of Defence of the Czech Republic, Prague, 2002.

· Act No. 222/1999 Coll., on the Defence Safeguarding of the Czech Republic, 14 septembrie 1999, Ministry of Defence of the Czech Republic, Prague, 2002.

· Act No. 240/1999 Coll., on the Crises Management, dated June 28, 2000, Ministry of Interior of the Czech Republic, [Prague (Czech Republic)], Ministry of Interior of the Czech Republic, 2000, <http://www.mvcr.cz/sbirka>

· Military Strategy of the Czech Republic, The Czech Republic Government, [Prague (Czech Republic)], National Security Council, 1999, <http://www.vlada.cz/>

· Security Strategy of the Czech Republic, The Czech Republic Government, [Prague (Czech Republic)], National Security Council, 1999, <http://www.vlada.cz>

· STOJAR, Richard. Czech Security Strategy in a Light of the European Security Strategy, NEČEJ,



Elemír (ed.), The Security Strategies of the Austria, Czech Republic, Hungary and Slovakia in the Context of the European Security Strategy, 1st edition, Bratislava, Ministry of Defence of the Slovak Republic, 2005, pp. 10-25.

*Dr. Libor FRANK (libor.frank@unob.cz) este șeful Grupului de Studii Politice și Sociale de la Institutul de Studii Strategice, Universitatea de Apărare din Brno, Republica Cehă. Cercetările sale se axează pe evaluarea amenințării și a politicii de securitate a Republicii Cehe. Este implicat în analiza riscurilor la adresa securității și a dezvoltării mediului de securitate din Republica Cehă. Publică frecvent în reviste științifice și cotidiene din Cehia și din străinătate.*

*Locotenent-colonelul dr. Josef PROCHÁZKA (josef.prochazka@unob.cz) este Director Adjunct al Institutului de Studii Strategice de la Universitatea de Apărare din Brno, Republica Cehă. Cercetările sale se concentrează pe logistica militară, managementul achizițiilor și politica de Apărare a Republicii Cehe. Este implicat în analiza dezvoltării resurselor de apărare și a impactului lor strategic asupra formulării politicii de apărare cehe. Publică frecvent în reviste științifice și cotidiene din Cehia și din străinătate.*



# DEZVOLTAREA POLITICII DE SECURITATE ȘI APĂRARE A REPUBLICII SLOVACE

*Elemir NECEJ*

*Gândirea elitei slovace în domeniul militar, al apărării și, în special, al securității, a trecut prin diferite stagii de dezvoltare de-a lungul existenței Republicii Slovace. În primii ani, atitudinile față de NATO și Uniunea Europeană nu erau clarificate. După 1994, politica externă, respectiv, politica de securitate și apărare a Republicii Slovace (RS) a devenit, mai mult sau mai puțin, speculativă, și, în consecință, Slovacia s-a trezit într-un val de procese de integrare. Alegerile parlamentare din 1998 au produs o schimbare care a semnalat consolidarea situației politicii interne și schimbări în caracterul politicii externe și de securitate.*

*Conform unei evaluări realiste a poziției internaționale a Republicii Slovace, s-a formulat o strategie de integrare cu două scopuri principale. Primul scop a fost acela de a reconstrui încrederea și de a întări cooperarea cu statele membre NATO și ale Uniunii Europene, iar cel de-al doilea a fost reprezentat de obținerea statutului de membru al ambelor structuri. Primul țel a fost atins în 2002, când Slovacia a fost invitată să înceapă discuțiile de aderare la NATO și Uniunea Europeană, iar celălalt a fost atins la 29 martie 2004, când țara a devenit membră NATO, respectiv, 1 mai 2004, când a devenit membră UE.*

## **1. Dezvoltarea documentelor conceptuale ale Republicii Slovace referitoare la securitate – reflectare a unei modalități de gândire a securității**

### *1.1. Perioada de dinainte de aderarea la NATO și Uniunea Europeană*

Integrarea Slovaciei în NATO a reprezentat un proces care a necesitat o schimbare a gândirii în domeniul securității; în primul rând, cele mai importante documente conceptuale care au fost elaborate au reflectat această stare.

În prima perioadă (1994-1998) au fost aprobate Doctrina de apărare a Republicii Slovace - 1994 și Principalele scopuri și principii ale

securității naționale - 1996. Aceste documente au reprezentat un progres, pentru că au fost primele documente din domeniul securității, având o semnificație strategică, și, pentru prima dată de la constituirea Republicii Slovace, ele aruncau o privire mai complexă asupra problemelor din domeniul securității și apărării. În termenii actualei dezvoltări politice, nu au depășit cadrul contextual restrâns al securității și apărării. Putem afirma că aceste principale documente securitar-politice au înlocuit o strategie pentru tactică, cu un accent pus pe apărarea teritorială.

*Doctrina de apărare a Republicii Slovace - 1994* a fost, în concordanță cu actuala teorie, mai degrabă un document care aborda înțelegerea occidentală a strategiei de apărare. Relația cu procesele de integrare în UE și NATO era una în termeni generali. În ciuda statutului de membru cu drepturi depline în NATO, considerată a fi orientarea de bază a politicii de securitate, această doctrină a fost pregătită pentru perioada în care RS a participat la programul Parteneriat pentru Pace.

Din perspectiva utilizării armatei, nu era îndreptată decât către apărarea teritoriului național, iar participarea la misiuni de pace nu era menționată decât parțial, în Capitolul IV, drept activitate în cadrul misiunilor internaționale ale forțelor de pace (nu NATO).

*Principalele principii și scopuri ale securității naționale - 1996* au fost emise în aceeași perioadă în care se adânceau deficiturile democratice ale RS. În comparație cu Doctrina de Apărare, era mai puțin concretă în exprimarea relației Slovaciei cu NATO și Uniunea Europeană. Au dispărut măsurile concrete privitoare la procesele de accedere atât în NATO, cât și în Uniunea Europeană. Doar în privința scopurilor securității naționale, al treilea tip de sarcini vorbea despre „crearea condițiilor pentru o integrare graduală a Republicii Slovace în structurile și instituțiile transatlantice și europene politice, securitare, economice“, dar niciuna dintre instituții nu era menționată în mod explicit.





1998-2001 a reprezentat o perioadă cu un relativ progres calitativ în formarea politicii de securitate și apărare a Republicii Slovace. Ulterior, a apărut o cerere de precizare exactă a poziției Republicii Slovace în noul mediu de securitate și definirea intereselor țării. Era de așteptat ca, prin Planul de Acțiune al Membrilor NATO, adoptat la summit-ul de la Washington, pentru a răspunde unor întrebări din domeniul apărării militare, țările care aderau la această organizație să se identifice cu strategia Alianței în modalități exprimate în Concepția Strategică, iar în momentul accederii în NATO să accepte abordarea acesteia, astfel încât să poată furniza forțe și mijloace pentru apărarea colectivă și alte misiuni ale Alianței și pentru o participare adecvată la structurile sale.

Slovacia a fost criticată de către Alianță, datorită stării forțelor sale armate, pentru reforma lor lentă și prelungită, dar și pentru absența unei planificări în domeniul securității. Criticile au fost îndreptate spre absența unei planificări a apărării, dar, în special, în termenii reformei în apărare, absența unor documente strategice-cheie – strategia de securitate și strategia militară.

**Aprobarea a trei documente strategice (Strategia de Securitate a Republicii Slovace, Strategia de Apărare a Republicii Slovace și Strategia Militară a Republicii Slovace), în 2001, a reprezentat o îmbunătățire în modelarea politicii noastre de securitate și apărare.**

Pe baza acestora, a fost posibilă continuarea schimbărilor legislative și conceptuale. Potrivit strategiei militare, au fost elaborate „**Forțele armate ale Republicii Slovace - modelul 2010**” și, în consecință, „**Planul pe termen lung al structurii și dezvoltării forțelor armate ale Republicii Slovace**”. Acest plan pe termen lung a reprezentat un jalon important al schimbării radicale, al reformei forțelor armate.

**Strategia de Securitate a Republicii Slovace – 2001** a apărut ca primul document complex și a fost urmată de strategia de apărare și de strategia militară. Abordarea sa în evaluarea mediului de securitate se baza pe Conceptul Strategic al NATO, și, în comparație cu documentele anterioare, strategia a reprezentat un progres în definirea intereselor Republicii Slovace. Statutul de membru al NATO și al Uniunii Europene a devenit o parte a unui interes vital. Pentru prima dată, această strategie definea politica de securitate a Republicii Slovace și cerințele sistemului său de securitate.

**Strategia de apărare - 2001** specifica aspecte politico-militare ale strategiei de securitate. Scopul politicii de apărare era acela de a stabili o apărare eficientă a Republicii Slovace și, în consecință, tendința de a îndeplini criteriile stabilite de NATO pentru a deveni membră a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord. În cea mai mare parte, documentul se ocupa de definirea strategiei de apărare, a elementelor sale, a sistemului de planificare a apărării și de reforma forțelor armate. Definițiile individuale ale acestui sistem s-au bazat, într-un mod marcant, pe principiul integrării în NATO.

**Strategia militară - 2001** descria scopul forțelor armate, misiunile și sarcinile ce le reveleau. Scopul strategic era acela de a furniza forțe relativ mici, foarte bine echipate, capabile să se integreze în mecanismele de apărare ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord. Documentul a confirmat că reforma forțelor armate trebuia făcută în concordanță cu scopul integrării în NATO, și spre a elabora principalele subsisteme ale forțelor armate slovace.

Adoptarea documentelor de mai sus a făcut ca securitatea și politica de apărare a Slovaciei să fie cuprinzătoare și consistente. Au fost adoptate alte două legi și a fost inițiat procesul de planificare a forțelor armate pe termen lung. Între 2002 și 2004, acestea au fost transpuse în practică. Au contribuit la îmbunătățirea pregătirii Republicii Slovace, pentru a îndeplini standardele necesare statutului de membru NATO.

### *1.2. Perioada de după aderarea la NATO și Uniunea Europeană*

Între 2001 și 2005 s-a încheiat procesul de integrare în NATO al Republicii Slovace. A marcat necesitatea de a avea o nouă sferă strategică, conceptuală și legislativă. Cu toate acestea, sectorul de apărare s-a aflat permanent supus presiunii, datorită cerințelor NATO, în special după ce a primit noi sarcini – Force Goals 2004. În consecință, a apărut cerința revizuirii planului pe termen lung al structurii și dezvoltării Forțelor Armate ale Republicii Slovace 2010. Din nou, a fost nevoie de un alt pas înainte – a prelucra documentul strategic, astfel încât să răspundă schimbărilor menționate.

Un anumit start a fost reprezentat de pregătirea „Ghidului Politicii de Apărare”, aprobat de Guvern în iunie 2004. Ghidul trebuia să „lege” deficitul reprezentat de faptul că noile documente strate-



gice din domeniul securității și apărării Slovaciei nu era elaborate și nici aprobate pentru a face față mediului de securitate aflat în continuă modificare și noilor sarcini care decurgeau din statutul de membru al NATO și al UE.<sup>1</sup> Acest document presupunea o reevaluare a documentelor strategice din domeniul securității și apărării, o modalitate de a răspunde la schimbările din mediul de securitate, în concordanță cu documentele strategice ale NATO și UE, și trebuia să asigure îndeplinirea tuturor angajamentelor ce decurgeau din statutul de membru al Slovaciei.

Pregătirea noilor documente a fost inițiată în 2004, iar în 2005 a fost adoptată noua Strategie de Securitate și Apărare a Republicii Slovace. Spre deosebire de perioada anterioară, este posibil să se remarce atitudini specifice în ceea ce privește politica de securitate și apărare față de NATO și Uniunea Europeană, menținându-se orientarea pe termen lung cunoscută drept „Mai întâi NATO”. În termenii naturii în schimbare a apărării, a reprezentat o tranziție de la modelul apărării teritoriale la o apărare a intereselor, în care apărarea unui teritoriu ține cont de avantajul unei apărări întrunite, în concordanță cu Articolul 5 din Tratatul de la Washington. De asemenea, această filosofie a fost reflectată în documentele care se referă la reformele forțelor armate.

Strategia de securitate a Republicii Slovace - 2005<sup>2</sup> ține cont de schimbările esențiale din mediul de securitate și de noile angajamente ale Republicii Slovace după accesarea în NATO și UE. În comparație cu fosta Strategie de Securitate a RS - , această trecere este vizibilă în definirea intereselor RS. Sprijinul alianței transatlantice și sprijinul pentru extinderea NATO și UE rămâne chestiunea de bază.<sup>3</sup> Poziția din mediul de securitate este înțeleasă în legătură cu spațiul euro-atlantic, unde, ca parte a sistemului colectiv al NATO, siguranța și stabilitatea RS este garantată de angajamentele aliate. Prin aderarea la UE, RS se bucură de garanțiile unei stabilități politice și economice și posibilitatea unei politici comune europene de securitate și apărare.<sup>4</sup> Raportate la Strategia de Securitate a RS 2001, atitudinile active ale politicii de securitate față de NATO și UE sunt formulate în termeni mai concreți. Pentru RS, NATO rămâne principala platformă de dezvoltare a cooperării în spațiul euro-atlantic, iar Strategia subliniază nevoia de conservare a unității sale interne și nevoia

de transformare și adaptare la noile amenințări la adresa securității. În același timp, Strategia exprimă o abordare activă a viitoarei dezvoltări în cadrul NATO.<sup>5</sup> În relația cu UE, s-a exprimat o atitudine activă, pentru a crea și implementa PESC și pentru a construi capacități ale politicii europene de securitate și apărare, în timp ce se menține complementaritatea cu NATO.<sup>6</sup> În comparație cu documentele strategice anterioare, două elemente au devenit evidente, în orientarea strategică, ce nu fuseseră menționate anterior. Este vorba de poziția specială a relațiilor dintre RS și SUA, Statele Unite fiind caracterizate drept aliat strategic, și de formularea atitudinii față de așa-numitele „coaliții ad-hoc”. Deși Strategia de Securitate a RS 2001 „nu vorbea despre coalițiile ad-hoc”, Slovacia a trimis o unitate de ingineri pentru operațiunea Enduring Freedom din Afganistan și pentru Iraqi Freedom.

Cu toate acestea, Manifestul noului guvern (august 2006)<sup>7</sup> este mult mai minuțios în domeniu. Astfel, „Guvernul consideră că NATO este principalul garant al securității euro-atlantice și va respecta și îndeplini obligațiile ce decurg din statutul Slovaciei de membru NATO. Va continua să întărească legăturile transatlantice și parteneriatul cu statele membre ale Alianței și își va dezvolta relațiile cu SUA”.<sup>8</sup> Se crede că, până la sfârșitul lui 2010, RS va contribui adecvat la capacitățile de apărare ale NATO și la capacitățile militare ale UE, obiectivul fiind acela de a contribui pe deplin în perioada următoare. Nu sunt menționate coalițiile ad-hoc, punându-se un mai mare accent pe definirea mandatului forțelor<sup>9</sup>.

Strategia de apărare 2005<sup>10</sup> a înlocuit strategia de securitate și strategia militară din perioada de tranziție de la apărarea individuală la apărarea întrunită și s-a concentrat pe Slovacia ca membru al NATO și al Uniunii Europene.

Principalul scop al politicii de apărare a Republicii Slovace ar trebui să fie derivat din poziția euro-atlantică. Construirea capacității forțelor armate se bazează pe acest scop. Respectă un set de obligații față de NATO. Aceste priorități țin cont și de intenția utilizării forțelor armate:

- Pe scară largă, pentru operațiuni de mare intensitate, pentru apărarea Republicii Slovace, incluzând și mobilizarea;
- Într-o mare măsură, ad-hoc, pentru operațiuni aliate de mare intensitate, sub umbrela conceptu-



lui de apărare colectivă al NATO, prin furnizarea unei contribuții a forțelor terestre și a altor elemente necesare de sprijin în luptă, până la nivel de brigadă;

- Într-o mare măsură, ad-hoc, pentru operațiuni întrunite multinaționale conduse de NATO, nelimitate din punct de vedere geografic, prin furnizarea unei contribuții a forțelor terestre și a altor elemente necesare de sprijin în luptă, până la nivel de batalion;

- Într-o măsură moderată, în operațiuni multinaționale de sprijin al păcii conduse de NATO sau UE, prin furnizarea și susținerea unei contribuții a forțelor terestre sau echivalent, până la mărimea unui batalion mecanizat;

- Într-o mică măsură, pentru operațiuni de susținere a păcii și umanitare, sub conducerea ONU, UE sau a unor coaliții internaționale, prin trimiterea de trupe terestre sau echivalent, pentru o susținere pe termen lung, până la mărimea unei companii.

Ambiția politico-militară a Republicii Slovace, până la sfârșitul lui 2010, este aceea de a-și pregăti forțele armate pentru a participa, simultan, cel puțin la două operații, cu intenția de a fi pregătite să participe la operațiuni sub comanda NATO. Această ambiție este, ulterior, dezvoltată în modelul 2015 – Planul pe termen lung al dezvoltării Ministerului Apărării până în 2015.

Strategia se bazează pe schimbarea misiunilor forțelor armate. Forțele armate ale Republicii Slovace, destinate, în special, apărării teritoriale a țării, își vor extinde activitatea, astfel încât să contribuie la apărarea aliaților și, astfel, împreună, să poată preveni conflicte și să rezolve situații de criză din lume. Din această perspectivă, strategia definește sarcinile forțelor armate astfel:

- Sarcini strategice (apărarea națională, contribuția la apărarea comună, apărarea aeriană și participarea la NATINADS, acceptarea forțelor aliate pe propriul teritoriu);

- Alte sarcini care decurg din alte obligații internaționale (participarea la operațiuni ale NATO, Uniunii Europene, ONU și OSCE);

- Sarcini de asistență pentru sprijinirea autorității publice.

Forțele armate, potrivit strategiei de apărare, sunt împărțite în diferite categorii, în funcție de pregătirea lor operațională:

- Forțe cu un grad ridicat de operativitate –

disponibile a fi dislocate, în scurt timp, pentru o arie largă de operațiuni, fiind incluse și forțele de reacție imediată;

- Forțe cu un grad scăzut de operativitate – disponibile pentru a fi dislocate într-un timp relativ scurt, o parte din ele fiind capabilă să execute misiuni după reîntărire;

- Forțe pentru o dislocare pe termen lung – capabile să ofere un sprijin adecvat forțelor angajate după reîntărirea cu rezervești.

## 2. Politica de securitate și apărare și reforma forțelor armate

### 2.1. Încercări de reformare a forțelor armate până în 1998

După constituirea Republicii Slovace, armata slovacă rezultată din separarea unei foste armate federale trebuia să fie reformată. În 1994, s-a început elaborarea Concepției Constituirii Forțelor Armate ale Republicii Slovace până în 2000. A reprezentat un program pentru generarea unei armate relativ mici, bine pregătite și echipată adecvat, similară cu cele din țările democratice dezvoltate. Lipsa de coordonare dintre parametrii militari și cei politici a fost unul dintre motivele pentru care performanța procesului de reformă a armatei slovace a fost complicat și stopat după 1995. O problemă serioasă a fost reprezentată de efortul eșuat de armonizare a procesului de transformare a forțelor armate cu procesul de integrare în NATO. Astfel, după 1998 s-a trecut la o reevaluare a transformării forțelor armate.

### 2.2. Reforma forțelor armate după 1998

#### 2.2.1. Intensificarea reformei forțelor armate ale Republicii Slovace înainte de aderarea la NATO

În această perioadă, atât ansamblul politic, cât și cel militar s-au aflat în două procese complementare, inițiind reforma noii armate și pregătirea Republicii Slovace pentru statutul de membru al NATO. În octombrie 1999 a fost pregătit un nou document – Concepția reformei sectorului de apărare până în 2002 (în perspectivă, până în 2010). Scopul său era restaurarea unui echilibru între nevoile armatei și posibilitățile economice ale țării și, în același timp, inițierea unui proces de creare a compatibilității forțelor armate cu standardele NATO. Problema era că pregătirea și aplicarea reformei armatei nu se bazau pe documente conceptuale de securitate.



Concepția din 2002 a avut un caracter destul de general, în ciuda anumitor influențe pozitive. Nu se ocupa de reformă, cu exactitate, ci cu o oarecare „viziune” a reformei. De aceea, în martie 2001, a fost creată o comisie specială care să se ocupe de reforma forțelor armate. În consecință, au fost elaborate câteva materiale conceptuale, printre care și documentul intitulat „Forțele Armate ale Republicii Slovace – Model 2010”. Acesta a fost aprobat de Guvern în octombrie 2001, iar ulterior a fost trimis spre aprobare Parlamentului.

Diferă de documentele precedente în privința intențiilor anterioare ale armatei Slovaciei, iar acum vorbește de prioritățile pregătirilor pentru statutul de membru NATO. În concordanță cu Modelul 2010, în 2002, a fost pregătit și aprobat un Plan pe termen lung de structurare și dezvoltare a forțelor armate ale Republicii Slovace.

În 2002 și 2003 s-au întreprins primii pași de aplicare a scopurilor modelului 2010. Principalele misiuni ale acestei prime etape au fost:

- a reorganiza structurile de comandă din Statul Major General și pe cele ale Forțelor Terestre, Forțelor Aeriene, Forțelor de Antrenament și Sprijin;
- a reduce infrastructura și numărul de garnizoane;
- a reduce numărul ofițerilor de rang înalt și a face pași spre deplina profesionalizare (s-a renunțat la serviciul bazat pe conscripție la 1 ianuarie 2006).

### 3. Dezvoltarea după aderarea la NATO – amendamente la Modelul 2010

Datorită schimbărilor survenite în poziția de securitate a Republicii Slovace, în 2004 a fost inițiat un proces de reevaluare strategică a apărării țării. În 2005 au fost aprobate documente strategice importante. Aceste condiții au creat condițiile pentru modificarea ciclului planificării apărării pe termen lung.

Cu privire la noile condiții și la NATO Force Goals 2004, a fost necesar să se aducă amendamente Planului pe termen lung al dezvoltării forțelor armate – Model 2010. În decembrie 2005, guvernul a aprobat Planul pe termen lung al dezvoltării apărării în perspectiva anului 2015. Revizuirea Modelului 2010 are două aspecte:

#### EXTERNE:

##### TRANSFORMAREA NATO:

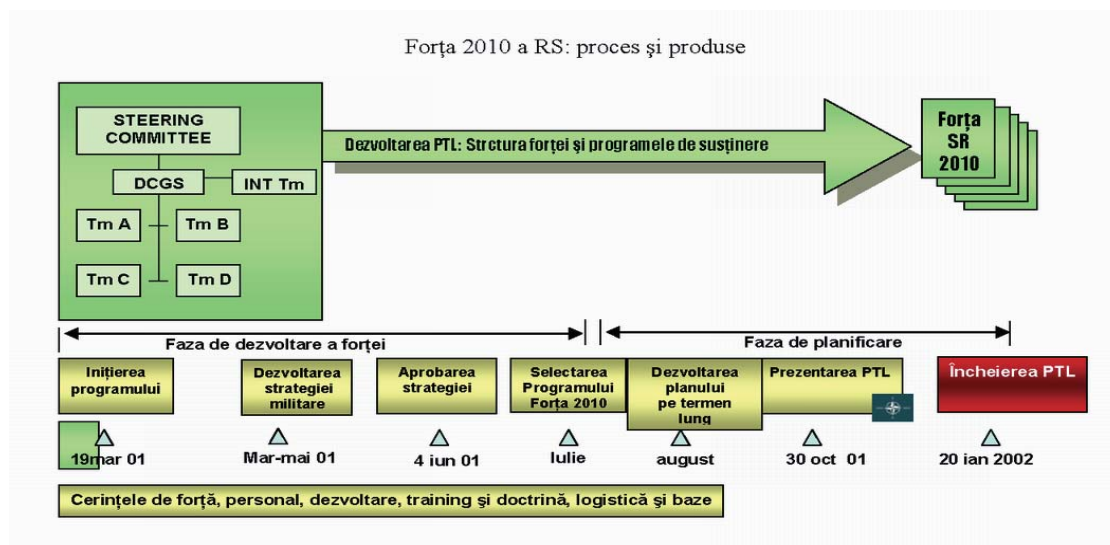
- schimbări în strategia politico-militară
- cereri referitoare la structura forței și la capacități

- accent pe unitățile dislocabile

- forțe expediționare

##### POLITICA MILITARĂ A UE:

- relațiile NATO-UE
- securitatea/politica militară a UE
- UE versus cerințe NATO







## SECURITATE ȘI STRATEGIE MILITARĂ

### INTERNE:

- Rezultate și experiențe din implementarea actualului Plan pe Termen Lung
- Sisteme de planificare a apărării
- Disponibilitatea resurselor
- Accedere în NATO/UE
- Implementarea Force Goals 2004

2006, astfel încât Slovacia să își poată îndeplini cu succes obligațiile ce decurg din Tratatul Nord-Atlantic până în 2015.

Ambițiile politico-militare menționate în legătură cu strategia de apărare sunt particularizate în modelul 2015, precum abilitatea de a menține 8% din trupe (forțe terestre) în operații (40%

Model 2010	Model 2015
Scop strategic: apărarea independentă a intereselor naționale strategice, asigurarea operativității accesului la NATO și modernizarea, într-un cadru pe termen lung	<b>Scop strategic: restructurarea Forțelor Armate pentru întregul spectru de operațiuni ale Alianței/în timp ce se asigură apărarea intereselor naționale strategice/în concordanță cu cerințele și angajamentele luate față de NATO, UE și alte organizații internaționale sau coaliții</b>
Forțe echilibrate pentru autoapărare	Contributor la apărarea colectivă
Mai puțin dislocabil: accent pe Articolul 5	Dislocare: fără restricții
Capabilitate redusă/Interoperabilitate	Capabilitate ridicată/Interoperabilitate
Predominant forțe combative	Forțe combative cu unități de sprijin cu un grad ridicat de dislocare
(Fără contribuții la NATO cu unități de sprijin la nivel de corp)	Contribuții la NATO cu unități de sprijin la nivel de corp

Modelul 2015 nu este un concept nou, ci doar un amendament al Modelului 2010. Modelul 2010 se baza pe apărarea individuală și, în același timp, oferea o bază pentru integrarea în NATO. În prezent, o apărare comună și statutul de membru al unui sistem de securitate ne oferă garanții de securitate, bazate pe principiul întrunit. Aceste motive au influențat progresul în privința cerințelor forțelor armate. Se produce o trecere, în privința forțelor, de la apărare individuală la apărarea comună, de la orientarea determinată de operațiunile de tip Articol 5 la o angajare mai amplă și la o interoperabilitate îmbunătățită. Cerințele de suplimentare a unităților de sprijin în luptă au reprezentat o modificare semnificativă. Cu alte cuvinte, s-a schimbat filosofia abordării. Schimbările definite în noul Plan pe termen lung ar trebui să garanteze că, pe termen mediu și lung, până în 2010, forțele Armate vor dispune de abilitățile specificate în Force Goals 2004. Ar trebui să își aducă o contribuție adecvată la apărarea din cadrul NATO și să participe la managementul crizelor internaționale. Următorul pas va fi reprezentat de implementarea Force Goals

din forțe trebuie să îndeplinească cererea de disponibilitate pentru dislocare. Este așteptată o rotație a unităților în operații, la nivel de batalion și grup de batalion). Planul nu vorbește despre abilitatea de a roti un grup la nivel de brigadă. De asemenea, potrivit strategiei de apărare, este planificată o selectare a aparatelor de zbor MIG-29 pentru sistemul NATINADS.

Se intenționează a se îndeplini celelalte cerințe de angajare de către NATO, în concordanță cu abilitatea menționată, de 40%, respectiv 8%.

În cea de a doua jumătate a anului 2006, Slovacia s-a angajat la NRF-7, finalizând și pregătirile pentru contribuția sa la NRF-8. Dar aceste contribuții sunt relativ mici. Pregătirea pentru NRF-10, de mărimea unui batalion mecanizat, având un element național de sprijin, este o misiune importantă pentru acest an. În domeniul securității și politicii europene de apărare, vom contribui, împreună cu Cehia, cu un grup de luptă, în cea de-a doua jumătate a anului 2009, iar în prima jumătate a lui 2010, la grupul de luptă alcătuit din Polonia, Germania, Lituania și Letonia.





### NOTE:

<sup>1</sup> Scopul Ghidului este ca „în legătură cu schimbările din mediul de securitate și creșterea numărului de misiuni, care decurg din statutul Republicii Slovace de membru NATO și UE, să se specifice cadrul politic și de apărare pentru o reevaluare strategică a stării apărării, incluzând definirea domeniilor-cheie și a cerințelor legate de politica de apărare, pentru a crea noi documente strategice, conceptuale și de planificare în domeniul apărării statului”, [http://www.mosr.sk/dokumenty/smernica\\_ob\\_pol.pdf](http://www.mosr.sk/dokumenty/smernica_ob_pol.pdf)

<sup>2</sup> <http://www.mosr.sk/dokumenty/eng/sk-security-strategy-2005.pdf>

<sup>3</sup> SS SR 2005, Cap. 1, punctul 6 menționează printre interese: „întărirea parteneriatului strategic transatlantic, a fi un garant al securității aliaților; a crește eficiența organizațiilor internaționale și a susține extinderea NATO și a UE”.

<sup>4</sup> Ibid. A 10 și 11.

<sup>5</sup> Ibid. A 68: „RS va susține transformarea și adaptarea NATO la noile tipuri de amenințări și provocări. Își va reforma și construi sistemul de securitate într-un mod care să permită RS să contribuie la dezvoltarea capacităților cerute de NATO, incluzând participarea la misiuni și operațiuni ale Alianței în afara teritoriului țărilor membre... extinderea NATO, ca modalitate de întărire a zonei de securitate și stabilitate în spațiul euro-atlantic... RS va susține atât întrunirile comune, la nivel înalt, dintre NATO și UE, dar și întâlnirile de lucru cotidiene, ca expresie a parteneriatelor lor stra-

tegice-cheie.”

<sup>6</sup> Ibid., articol 69: „RS va forma și implementa activ PESC. RS va contribui la realizarea scopurilor de integrare europeană și crearea unui spațiu de civilizație, civil, legal, intern și economic... întări îndeplinirea scopurilor precizate în Strategia Europeană de Securitate și va contribui la operațiunile și misiunile conduse de UE. Va susține construirea de capacități operaționale în cadrul PESA... complementare capacităților NATO. În concordanță cu clauza de solidaritate a UE, RS va ajuta țările atacate sau amenințate de atacuri teroriste și lovite de dezaastre naturale. RS va susține dezvoltarea activităților Agenției Europene de Apărare”.

<sup>7</sup> *Manifestul Guvernului Republicii Slovace*, <http://www8.vlada.gov.sk/index.php?ID=1672>

<sup>8</sup> Nu este menționat „parteneriatul strategic”. Manifestul afirmă că „o atenție extremă este acordată relațiilor sale cu țările vecine, în special V-4 și acordă o semnificație aparte parteneriatului strategic cu Republica Cehă și implementării sale sub forma unei cooperări specifice multifacetate”, *Manifest*, Cap. 9.

<sup>9</sup> „Guvernul va evalua implicarea forțelor armate în operațiuni de management al crizelor internaționale, incluzând aici și operațiunea *Iraqi Freedom*. În viitor, Guvernul se va asigura că orice decizie referitoare la dislocarea forțelor va include o definire clară a mandatului, care să conțină criteriile pentru continuare sau retragere”, Ibid., Cap. 8.

<sup>10</sup> <http://www.mosr.sk/dokumenty/eng/sk-defence-strategy-2005.pdf>

*Elemir NECEJ (necej@nao.sk) este cercetător în cadrul Institutului de Studii Strategice al Academiei Naționale de Apărare a Republicii Slovace din Liptovský Mikuláš. Cercetările sale se concentrează pe teme ce se referă la PESA, reforma din sectorul de securitate, operațiuni de menținere a păcii, CIMIC, Balcanii de Vest.*



# DE LA AGENȚIA JAPONEZĂ DE APĂRARE LA MINISTERUL NIPON AL APĂRĂRII - (RE)NAȘTEREA UNEI PUTERI MILITARE

Iulian PÎRVAN

*Sfârșitul Războiului Rece, destrămarea URSS, cronicizarea amenințărilor asimetrice, globalizarea sau ascensiunea irezistibilă a Chinei nu reprezintă singurele „surprize strategice” ale ultimilor ani. După 60 de ani de „penitență” și letargie, gigantul militar japonez începe să se trezească și să scruteze viitorul cu o atitudine mult schimbată, în pofda reticenței vecinilor săi.*

*Specialiștii apreciază că impactul unei asemenea reorientări, alături de revizuirea politicii externe a Japoniei și reconsiderarea statutului său internațional, va fi spectaculos și va schimba grila de analiză geopolitică a Asiei.*

La 15 decembrie 2006, Parlamentului nipon a încheiat procedurile de aprobare a schimbării denumirii Agenției japoneze de Apărare în Ministerul Apărării, astfel încât, de la 9 ianuarie 2007, acesta va începe să funcționeze în mod oficial.<sup>1</sup>

Există suficiente argumente în sprijinul aprecierii că, dincolo de aspectul formal, decizia amintită consfințește nu numai încheierea unei etape de peste o jumătate de secol din istoria Japoniei, dar, mai ales, abandonarea uneia dintre cele mai individualizate paradigme de raportare la sistemul internațional și transformarea unei mari puteri (exclusiv) economice într-o putere militară, cu relevanță cel puțin regională.

Este de așteptat ca redeşeptarea tradițiilor sale militare și translatarea, într-o măsură mai mare decât până în prezent, a „legendarului” potențial economico-financiar și managerial nipon în capacități defensive și în definirea cadrelor unor noi politici în domeniu să adauge un nou parametru, cu profil „hard”, tot mai complexei ecuații creionate de către actorii importanți ai mediului de securitate al Asiei. Ecuație în care triumphiul strategic definit de SUA, China, Federația Rusă circumscrie pentagonul regional conturat de Coreea de Nord, Coreea de Sud, Taiwan, India și Pakistan.

Aparent, schimbarea de viziune a conducerii de la Tokio este conjuncturală, fiind determinată în special de acutizarea constantă, continuă și directă a amenințării nucleare reprezentate de către regimul autarhic al Coreei de Nord.

Într-adevăr, în august 1998 și iulie 2006, Coreea de Nord a lansat rachete balistice deasupra Japoniei, demonstrând, în mod direct, capabilitățile și, probabil, chiar intențiile într-un anumit context, dar în special vulnerabilitățile Japoniei în materie de apărare antirachetă. Acest fapt a generat sensibilizarea opiniei publice la problemele din sfera securității naționale și a favorizat impulsivitatea programelor militare avute în vedere de către autoritățile nipone, inclusiv cele derulate în cooperare cu SUA, ca aliat „tradițional”, de jure și de facto, al Japoniei.

Schimbarea oficială a atitudinii față de pilonul defensiv a avut loc în contextul mutațiilor survenite pe scena politică niponă, marcată de avansul substanțial înregistrat de către curentele politice de nuanță conservatoare. Dacă dezbaterile inițiale pe marginea programului antibalistic japonez erau deosebit de viguroase, treptat, opoziția la acesta, exprimată vehement, s-a conturat ca un factor major al declinului stângii politice, iar în prezent intensitatea dezbaterii a scăzut drastic.

În octombrie 2005, a fost încheiat un acord comprehensiv nipono-american care marchează extinderea fără precedent a cooperării bilaterale pe linia apărării împotriva rachetelor balistice. Pe lângă instalarea pe teritoriul Japoniei a unui radar în bandă X, acordul mai prevede, printre altele, schimbul liber al datelor obținute prin senzorii celor două părți și dezvoltarea unei versiuni modernizate a rachetelor antibalistice de tipul SM-3.

Dar, până la obținerea acestei versiuni, autoritățile nipone intenționează ca, în cursul anului 2007, să instaleze pe mare rachete SM-3, iar pe uscat sisteme antibalistice PATRIOT PAC-3 și, totodată, să achiziționeze sisteme „Aegis” desti-



nate distrugătoarelor purtătoare de rachete dirijate, din clasa „Kongo” și sisteme antibalistice THAAD – „*Terminal High Altitude Area Defense*”.

În paralel, Japonia derulează un program propriu de dezvoltare a unei noi generații de radare FPS-XX, care va dispune de capacități antibalistice semnificative (detectarea lansării, urmărirea traiectoriei), și intenționează modernizarea altor radare aflate deja în dotare.

Suma totală alocată acestor programe, în următorii cinci ani, este de circa 9 miliarde de dolari, incluzând și costurile activităților de operare și mentenanță.<sup>2</sup> Deși în percepția publică amenințarea reprezentată de Coreea de Nord reprezintă factorul determinant al noii politici defensive nipone, la nivel oficial, se susține că aceasta nu este influențată de nicio amenințare specifică, fiind bazată pe capacitățile existente și pe evoluția previzionată a mediului de securitate.

Totuși, în mediul militar american se apreciază că, în fundamentarea noii strategii defensive și în selectarea programelor de înzestrare aferente acesteia, autoritățile politico-militare de la Tokio iau în considerare, în primul rând, amenințarea potențială a Chinei. Planurile operaționale relevă imposibilitatea contracarării adecvate a unui atac de amploare, cu rachete balistice, din partea Chinei, dar oficialii niponi subliniază importanța sistemelor antibalistice în apărarea infrastructurii critice a Japoniei, cel puțin pentru o perioadă limitată de timp, necesară pregătirii unei riposte complete din partea SUA.

Prin urmare, angajamentul SUA privind descurajarea extinsă a unui atac cu rachete balistice asupra Japoniei constituie încă elementul de bază care articulează strategia defensivă niponă, dar, în ultima perioadă, au apărut dubii în legătură cu disponibilitatea părții chineze de a crede că SUA își vor pune orașele în pericol pentru a riposta unui atac chinez sau al unui aliat al Chinei împotriva Japoniei. Îndoielile exprimate au generat incertitudini cu privire la relevanța practică a angajamentului SUA, și acesta se profilează a fi unul dintre adevăratele motive ale noii perspective japoneze în domeniul defensiv, în general, dar cu focalizare pe accesarea la capacități de autoapărare antibalistice.

Incertitudinile amintite capătă conturul unei provocări ale cărei argumente încep să se insinueze atât în mediile japoneze, cât și în cele americane.

Concret, se apreciază că Japonia are capacitatea tehnică și resursele financiare pentru a-și crea

capacități ofensive robuste de descurajare nucleară. Deși istoria Japoniei și politica actuală pledează împotriva unei astfel de evoluții, descurajarea nucleară ar putea fi considerată o abordare mult mai eficientă de avertizare asupra consecințelor unui atac masiv asupra Japoniei.

Argumentația celor care invocă o asemenea ipoteză, de neconceput în urmă cu doar câțiva ani, dar din ce în ce mai substanțială și mai vehiculată în ultima perioadă, se concentrează asupra a două raporturi:

1. Cel dintre sistemele balistice ofensive ale Chinei versus sistemele defensive nipone – net în favoarea Chinei;

2. Cel dintre costul creării unei forțe de descurajare nucleară și cel al edificării unui sistem defensiv comprehensibil – net în favoarea opțiunii nucleare.

Deocamdată, guvernul nipon consideră că un sistem antibalistic național ar fi mai „moral” decât alternativa capacității nucleare de ripostă și, în același timp, apreciază că, în fața opiniei publice, pot fi justificate mult mai ușor eforturile vizând achiziționarea de echipamente destinate autoapărării. Oricum, sondajele de opinie relevă că, în societatea japoneză, clivajele determinate de poziționarea față de problematica securității naționale se cristalizează aproape exclusiv în funcție de generație, astfel încât cei născuți după cel de-al Doilea Război Mondial se pronunță clar în favoarea dezvoltării potențialului militar al Japoniei.

Punctul la care s-a ajuns în prezent nu constituie decât reflexul formal al unui proces discret, jalonat de acumulări și reevaluări succesive care au conturat o adevărată „masă critică”, necesitând dezbateri, abordări instituționalizate și elaborarea de strategii și programe. Treptat, au început să fie eludate, într-o formă sau alta, prevederile constituționale care sugerau o forță de autoapărare timorată și lipsită de orizont printr-un sens al moralității care pare a nu mai fi acceptat de generațiile postbelice.

Încă din 1976, autoritățile de la Tokio au reinterpretat Constituția pacifistă adoptată în 1947, în special articolul 9 al acesteia, care stipulează că poporul japonez renunță pentru totdeauna la război ca drept suveran al națiunii și la amenințarea sau utilizarea forței ca mijloc de rezolvare a disputelor internaționale. Scopul a fost de a permite Forțelor japoneze de Autoapărare să participe la respingerea unui atac extern limitat.<sup>3</sup> Potrivit legii funda-



mentale amintite, „ancora” de securitate externă a Japoniei o reprezenta și o reprezintă încă, în exclusivitate, Statele Unite ale Americii, prin Tratatul de Cooperare Mutuală și Securitate, încheiat de cele două părți la 19 ianuarie 1960, odată cu abrogarea Tratatului de Securitate semnat la 8 septembrie 1951, la San Francisco.<sup>4</sup> De aceea, Japonia se prezenta ca „portavionul insubmersibil” al SUA<sup>5</sup>.

Apoi, în 1980, a urmat o reevaluare care a concluzionat că Japonia nu se mai poate baza, în mod absolut, pe sprijinul SUA, în eventualitatea unui conflict de amploare. Catalizatorul l-a constituit expansionismul sovietic, prin intervenția în Afganistan și instalarea de rachete SS 20 în Siberia, mutând atenția Japoniei asupra vulnerabilităților insulelor de la nord de Hokkaido, aflate în dispută. Acestea sunt încă revendicate de către conducerea niponă, dar SUA nu s-au arătat înclinate să uzeze de atuurile lor diplomatice și militare pentru a interveni în dispută de partea conducerii de la Tokio.

În acel moment, Japonia a început un amplu proces de modernizare a flotei sale militare, pe care a transformat-o în cea mai puternică forță navală din Pacific, după cea a SUA, dispunând, printre altele, de capacități antiaeriene și sisteme antisubmarin avansate.

Sfârșitul Războiului Rece a produs o schimbare de optică a opiniei publice, pe fondul resurecției terorismului domestic și al unui mai accentuat sens al vulnerabilității economiei nipone, determinând estomparea și mai spectaculoasă a pacifismului care a dominat politicile postbelice și propulsarea problemelor de securitate între prioritățile agendei naționale.

Japonia s-a înscris în proiectul scutului american antirachetă, urmărind, însă, și crearea unui sistem propriu de avertizare timpurie antibalistică, bazat pe sateliți, care să fie în măsură să furnizeze informații în timp real privind rachetele inamice, fără a mai aștepta primirea de informații din partea SUA, filtrate prin sistemul tratatului mutual. Deși nu constituie capacități ofensive, unele dintre aceste programe violează spiritul articolului 9 din Constituție.

De altfel, în *Carta Albă a Apărării Japoniei – 2006*<sup>6</sup>, se specifică în mod clar faptul că articolul 9 nu exclude dreptul inerent la autoapărare, în scopul menținerii Japoniei ca stat suveran. Guvernul interpretează aceasta în sensul că, pentru exercitarea dreptului amintit, Japonia poate să dețină

un minimum de forțe militare destinate a fi utilizate operațional, iar limita acestor forțe depinde de situația internațională la un moment dat.

De asemenea, documentul care conține liniile directoare ale cooperării nipono-americane în domeniul defensiv (*“The Guidelines for Japan-US Defense Cooperation”*), la subcapitolul “Concept of Operations”, menționează că Forțele nipone de Autoapărare vor avea responsabilitatea primară pentru desfășurarea de operații de apărare antiaeriană, în cazul unui atac aerian împotriva Japoniei<sup>7</sup>.

Mai mult, prin dislocarea, începând cu anul 2004, a 600 de militari în Irak, și susținerea logistică a operațiunii americane din Afganistan de către Forța Maritimă de Autoapărare, în paralel cu angajamentul de susținere logistică a trupelor SUA în caz de criză în regiunea asiatică, inclusiv în Taiwan, Japonia a trecut de la statutul de protejată la cel de partener activ al superputerii americane.<sup>8</sup>

Cu efective militare de aproximativ 240.000 de oameni și cu un buget anual de aproape 50 de miliarde de dolari, deși nu reprezintă decât 1% din PIB<sup>9</sup>, Japonia se situează între primele șase puteri militare ale lumii. Experții apreciază în special forțele sale navale, pentru gradul înalt de sofisticare a echipamentelor avute în dotare, în pofida unei relative lipse de experiență operațională a acestora. Este evaluat cu atenție și amplul program de creștere a potențialului naval nipon, care preconizează, printre altele, creșterea, până în 2010, a numărului de submarine de la 16 la 20 și a celui al distrugătoarelor de la 30 la 31.<sup>10</sup>

În concluzie, ponderea Japoniei în Asia, dar și ca actor global, este pe cale să crească semnificativ odată cu reconsiderarea dimensiunii militare a puterii sale. Deja încep să se facă simțite implicațiile noilor sale aspirații: de la mutațiile discrete ale parteneriatului tradițional nipono-american la îngrijorările unor state vecine față de resurecția naționalismului și militarismului nipon. Dar consecvența tipic japoneză cu care, de câteva decenii, sunt elaborate și promovate liniile strategice și tactice ale noului său statut, nu lasă loc de dubii. Procesul este ireversibil.

Rămâne de văzut măsura în care elitele politico-militare nipone vor reuși să armonizeze ambiția strategică a acestui proiect cu realismul diplomatic necesar în actualul context regional și internațional.



### NOTE:

<sup>1</sup> Pagina oficială a Agenției nipone de Apărare, [http://www.jda.go.jp/e/index\\_.htm](http://www.jda.go.jp/e/index_.htm)

<sup>2</sup> Jeremiah GERTLER, *The Paths Ahead: Missile Defense in Asia*, Center for Strategic and International Studies, martie 2006, Washington, D.C., p. 10.

<sup>3</sup> Alan BOYD, *Awakening Japan's sleeping defense giant*, *Asia Times on-line*, 28 mai 2003, <http://www.atimes.com/atimes/Japan/EE28Dh01.html>

<sup>4</sup> Documentul este disponibil la adresa <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/q&a/ref/1.html>

<sup>5</sup> Lumea văzută de la Tokio, în Atlasul Le Monde

Diplomatique, SC Societatea de Editură LMD SRL, București, 2006, p. 216.

<sup>6</sup> Documentul este disponibil la adresa [http://www.jda.go.jp/e/publications/wp2006/pdf/2\\_1\\_1.pdf](http://www.jda.go.jp/e/publications/wp2006/pdf/2_1_1.pdf)

<sup>7</sup> Documentul este disponibil la adresa <http://www.mofa.go.jp/region/n-america/us/security/guideline2.html>

<sup>8</sup> *Mutația parteneriatului nipono-american*, în Atlasul Le Monde Diplomatique, SC Societatea de Editură LMD SRL, București, 2006, p. 219.

<sup>9</sup> <http://www.globalsecurity.org/military/world/japan/budget.htm>

<sup>10</sup> <http://www.globalsecurity.org/military/world/japan/jasdf.htm>

***Locotenent-colonelul Iulian PÎRVAN (iulian964@yahoo.com) lucrează în Direcția Operații din Statul Major General.***





# MANAGEMENTUL SECURITĂȚII NAȚIONALE PRIN SECURITATE COLECTIVĂ

*Dr. Eugen SITEANU*

*Marian SANDU*

*Securitatea națională se asigură fie direct, prin securitate colectivă, fie indirect, prin intermediul managementului securității. În materialul de față, se explică modul în care managementul securității poate contribui substanțial la realizarea securității naționale prin securitate colectivă.*

Astăzi, în contextul globalizării, toate statele democratice se confruntă cu amenințări și acțiuni teroriste și de aceea ne-am îndreptat cercetările noastre în direcția optimizării managementului securității naționale prin securitate colectivă, pentru a ajuta guvernele să înțeleagă și să combată structurile schimbătoare ale organizațiilor teroriste, ceea ce în literatura de specialitate este exprimat sub forma: „Înțelegerea structurii în schimbare a organizațiilor teroriste și a modului în care guvernele și industria se pot adapta cel mai bine, pentru a face față acestor provocări”<sup>1</sup>. În plus, în demersul nostru ne-am propus să găsim o soluție pentru fuziunea managementului calității, managementului de risc și managementului oportunităților, în concordanță cu eforturile UE de integrare a resurselor de securitate: „Ei [europenii] lucrează constant și deliberat pentru a-și coordona și integra resursele și pentru a modela o Europă mai eficientă – o forță militară largă”<sup>2</sup>.

Dar, „Politica Europeană de Securitate și Apărare întâmpină multe obstacole, după cum o recunosc și analiști europeni”<sup>3</sup>. Considerăm că este în avantajul securității naționale faptul că „PESA rămâne în totalitate interguvernamentală, și nu supranațională”<sup>4</sup>. În consecință, vom începe prin a analiza riscurile atacurilor teroriste și riscurile în general, deoarece acestea sunt de o mare diversitate.

Abordări recente tratează riscul ca pe o funcție ce asociază fiecărui eveniment niște indicatori legați de amenințările și vulnerabilitățile specifice unui anumit interes/obiectiv. Astfel, riscul economic este legat de eficacitatea acțiunilor războiului informațiilor economice, de care depinde pertur-

barea fluxurilor de aprovizionare cu alimente, materii prime, medicamente, pierderea sau câștigarea de piețe de desfacere a mărfurilor etc.

Managementul securității are ca scop identificarea și folosirea oportunităților oferite de UE, NATO, OSCE și ONU pentru creșterea capacităților operaționale ale sistemului de securitate națională, simultan cu diminuarea la un nivel minim a riscurilor și pierderilor, pentru ca, în final, să se asigure creșterea calității vieții cetățenilor statului respectiv.

În anexa nr.1 se prezintă schematic integrarea securității naționale în securitatea colectivă.

Este ceva similar cu scopul fundamental al managementului de risc (creșterea capacităților operaționale și ameliorarea condițiilor de executare a misiunilor de securitate, concomitent cu menținerea pierderilor la un nivel minim acceptabil), dar mai are în plus managementul oportunităților și managementul calității. Detalii în anexa nr.1, figurile nr.1 și 2.

Procesul de management al securității are șase etape: 1) identificarea oportunităților; 2) identificarea factorilor generatori de risc; 3) analiza și evaluarea evenimentelor neprevăzute și a oportunităților și identificarea riscurilor; 4) luarea deciziei de folosire a oportunităților și de gestionare a riscurilor și elaborarea planului de monitorizare și control; 5) implementarea planului de folosire a oportunităților și monitorizare a riscurilor; 6) controlul și evaluarea aplicării măsurilor și a situației de ansamblu. Acestea sunt niște funcțiuni prin care fiecare oportunitate și fiecare risc trec continuu, concurent și iterativ, pentru a se relua ciclic, conform managementului calității.

Fiecare etapă a procesului de management al securității conține anumite activități absolut necesare, care asigură realizarea unei baze suficiente pentru procesul de evaluare și menținerea riscurilor și oportunităților în limite acceptabile. În scopul sprijinirii acestor procese trebuie realizate cinci baze de date esențiale: harta intereselor



naționale și colective și a obiectivelor urmărite; harta oportunităților; harta vulnerabilităților; harta riscurilor și matricea amenințărilor.

Elaborarea hărții intereselor și obiectivelor este un proces de stabilire a condițiilor și circumstanțelor care permit atingerea nivelului dorit în fiecare domeniu: economic, militar, social, politic, științific etc.

Construcția hărții vulnerabilităților se face pentru identificarea punctelor slabe existente în interiorul sistemelor, instituțiilor și proceselor care conduc la atingerea intereselor și obiectivelor stabilite. Harta oportunităților conține ansamblul sistemelor și proceselor ce susțin/sprijină interesele naționale, ponderea în care acestea intervin (își aduc contribuția), eficiența acestor sisteme și procese etc.

Elaborarea matricei amenințărilor reprezintă procesul de determinare a capacităților și abilităților amicilor și inamicilor (partenerilor și adversarilor), respectiv state și entități nonstatale, de a prejudicia anumite interese naționale și colective. În acest scop, trebuie obținute cât mai multe informații despre fiecare amic și adversar/inamic și despre capacitățile și motivele lor de a se opune intereselor și obiectivelor naționale. Aceste informații sunt vitale, astăzi, când fiecare stat poate fi victima unui război informațional de diverse forme: război psihologic, război al informațiilor economice, cyberrăzboi, război financiar, război cultural, război religios etc. Informația este o resursă strategică, pentru că cel care o controlează deține avantajul în lupta pentru asigurarea securității, prin luarea unor decizii eficiente de securitate în toate domeniile (financiar, economic, politic, militar, cultural etc.).

Harta de riscuri se construiește pe baza proceselor funcționale și conține atât indicatorii de caracterizare a riscului (probabilitatea, prioritatea, impactul etc.), cât și aspecte cu privire la zonele din matricea amenințărilor și harta vulnerabilităților ce au conexiuni cu riscul respectiv și cu interesul în cauză.

Construcția hărții oportunităților are în vedere toate dimensiunile securității naționale și trebuie să identifice cât mai exact toate oportunitățile interne și externe (cum ar fi, de exemplu, toate bogățiile solului și subsolului și, în primul rând, rezervele de petrol, gaze, metale rare, fondurile europene pe care le poate primi statul respectiv etc.). Puterea unui stat se poate exprima prin

violență, avuție și cunoaștere, cea din urmă fiind inepuizabilă; substanța acesteia este informația, care are nu numai caracter sistemic, ci și procesual, fiind organizată pe patru coordonate: metrică, semantică, structurată și, bineînțeles, pragmatică.

Componenta informațională are un rol principal în procesul de management al securității, care presupune: identificarea, evaluarea și stabilirea opțiunilor referitoare la tratarea oportunităților naționale și colective și a riscurilor (identificarea, monitorizarea, reducerea, eliminarea etc.). Un rol primordial îl ocupă planificarea și executarea operațiilor informaționale ca instrument de acțiune al managementului securității și al managementului de risc, deoarece omenirea este, azi, în plin război informațional. „Războiul informațional vizează structuri aparținând domeniilor politic, economic și social (domeniul militar fiind inclus în cel social), nu doar pentru a le distrage sau paraliza, ci, mai ales, pentru a influența procesele decizionale”<sup>45</sup>.

Pentru evaluarea avantajului informațional este necesară cunoașterea nu numai a poziției informaționale, ci și a situației informaționale. Poziția informațională a unui stat sau unei organizații reprezintă starea aceluia stat (acelei organizații) la un anumit moment (calitatea informației și gradul de acoperire a interacțiunilor). Situația informațională este aceea care ne dezvăluie, prin contrast, diferența existentă între poziția informațională și necesarul de informație la un moment dat. Superioritatea informațională reprezintă avantajul informațional relativ comparativ cu adversarul/inamicul. Ea provine din domeniul militar, în care a existat întotdeauna preocuparea de a obține un avantaj informațional decisiv în fața inamicului/adversarului.

Managementul securității înseamnă, în primul rând, identificarea, evaluarea și generarea de opțiuni/decizii privind tratarea/fructificarea oportunităților naționale și colective și reducerea, monitorizarea și eliminarea riscurilor, ceea ce ajută la îndeplinirea scopurilor/obiectivelor de securitate.

Operațiile informaționale reprezintă un instrument de gestionare a oportunităților și riscurilor din domeniul securității naționale, ca mod de acțiune practică a proceselor managementului de risc și oportunităților. Prin aceste operații se obține și menține superioritatea informațională în scopul protejării și realizării intereselor naționale. Prin



trecerea de la furnizarea de informații la furnizarea de cunoștințe se face saltul de la superioritatea informațională la superioritatea decizională<sup>6</sup>.

Operațiile informaționale se folosesc ca strategii pentru pace și ca operații de stabilitate și sprijin, ca element al puterii naționale<sup>7</sup>, pentru a-l împiedica pe adversar/inamic să știe, a-l face să dețină cunoștințe deformate, a-l dezinforma și manipula (influența).

Din perspectiva importanței managementului securității, a operațiilor informaționale, considerăm că ar fi utilă înființarea unui Centru Integrat de Decizie (CID), ca structură permanentă de management al securității naționale prin securitate colectivă, care să integreze instituțiile de securitate națională (prin reprezentanții acestora) și care să se bazeze pe un sistem de management al calității.

Pentru abordarea sistemică a proceselor, în cadrul CID se va implementa un sistem de management al calității proceselor securității naționale, prin parcurgerea următoarelor etape: 1) identificarea proceselor sistemului de management al calității și aplicarea eficace a acestui sistem; 2) determinarea etapelor proceselor de securitate și stabilirea interacțiunilor care se manifestă între ele; 3) alegerea celor mai potrivite criterii și metode pe baza cărora să se poată verifica funcționarea eficace a proceselor și controlul acestor procese; 4) asigurarea resurselor (de timp, financiare, tehnice, umane și materiale) și informațiilor/cunoștințelor necesare funcționării proceselor respective și monitorizării acestora; 5) măsurarea cât mai exactă, urmărirea continuă și analiza rapidă a acestor procese; 6) efectuarea/executarea acelor acțiuni/activități în vederea realizării obiectivelor planificate și îmbunătățirea continuă a proceselor elaborate de echipa CID (proceselor sistemului de management al calității).

În scopul unei juste coordonări privind transformarea variabilelor de intrare în date de ieșire pentru realizarea securității naționale, procesul trebuie permanent ținut sub control. Așa cum rezultă din Anexa nr.2, pentru controlul proceselor este nevoie de managementul securității (responsabilitatea managementului), de mijloace (resurse) și de măsurare exactă.

Ciclul PDCA (Plan-Do-Check-Act) al asigurării securității naționale prin securitate colectivă, care se reia periodic/continuu, este prezentat în Anexa nr.2. Centrul Integrat de Decizie (CID), propus de noi, integrează problematica procesului de man-

agement al oportunităților, a procesului de management de risc și a celui de management al calității, reprezentând o modalitate concretă de aplicare a acestora, asigurând, totodată, o nouă perspectivă de rezolvare a problemelor de securitate națională prin securitate colectivă, prin:

- realizarea unei imagini integronice privind capacitățile și puterea economică, politică și militară a statului, a Alianței și a UE;
- gestiunea continuă, de înaltă calitate, coerentă/unitară a riscurilor și oportunităților asociate intereselor și obiectivelor securității naționale prin securitate colectivă;
- planificarea rapidă a tuturor acțiunilor securității naționale, în deplin acord cu capacitățile naționale și colective;
- asigurarea unei interfețe eficace între structurile de informații ale securității și toți factorii de decizie din domeniul securității naționale și securității colective;
- generarea unui comportament decizional proactiv, prin abordarea bazată pe proces și abordarea sistemică a proceselor.

Dezvoltarea structurii informaționale asociate entităților de securitate națională din perspectiva managementului calității este o sursă importantă a puterii naționale.

CID este structura care configurează și propune decidenților alternative pentru cursuri optime de acțiune în domeniul securității naționale și este, totodată, un instrument strategic de planificare și conducere a acțiunilor de securitate la nivel național, bazat pe un sistem de management al calității și pe un sistem de comandă-control integrat într-un sistem de sisteme de tip C4ISR, care poate asigura monitorizarea și evaluarea continuă a oportunităților și riscurilor asociate intereselor naționale și colective.

CID este destinat să reducă distanțele dintre structurile securității naționale și securității colective, să dezvolte complexul de competențe, politici și proceduri pentru obținerea avantajului strategic și superiorității informaționale în politica de securitate națională prin securitate colectivă. De asemenea, CID reprezintă un instrument ce asigură integrarea acțiunilor/reacțiilor la nivel național, prin definirea și adaptarea de către toți actorii, interni și colectivi, cu responsabilități în securitatea națională și colectivă a proceselor, tehnicilor și procedurilor specifice managementului calității. În plus, CID oferă instrumente de elaborare a deci-

ziilor strategice, a scenariilor și alternativelor de acțiune în concordanță cu interesele naționale, ale NATO și UE. CID asigură rezolvarea următoarelor probleme de securitate:

- proiectarea intereselor și obiectivelor securității și apărării naționale în acord cu capacitățile naționale și cele colective;
- dezvoltarea de scenarii strategice pe anumite domenii de interes (economic, politic, militar, ecologic, energetic, cultural, științific etc.), pentru a modifica percepții, atitudini și comportamente umane, astfel încât acestea să sprijine îndeplinirea scopurilor (intereselor) noastre, prin acțiuni psihologice, dar și prin acțiuni informaționale subtile, inclusiv culturale;
- elaborarea sistemului de indici și indicatori asociați scenariilor, ca bază pentru activitățile de management al securității naționale prin securitate colectivă;
- protejarea eficace și eficientă a informației de securitate națională și a sistemelor informaționale (naționale și colective);
- identificarea și evaluarea oportunităților și riscurilor la adresa intereselor și obiectivelor securității și apărării naționale;
- monitorizarea continuă a situațiilor prin managementul integrat al riscurilor, oportunităților și calității proceselor;
- furnizarea integrată și operativă a datelor și informațiilor solicitate de NATO, UE, OSCE și ONU.

Concepția generală de structurare și utilizare a CID are ca fundament rolul managementului securității în rezolvarea problemelor de securitate națională și considerarea sistemului securității naționale ca un sistem adaptativ complex neliniar.

În acest context, CID implementează un model pe care îl considerăm o contribuție importantă la practica managementului securității naționale prin securitate colectivă. Există, astăzi, o serie de concepte și abordări legate de integrarea, în amplasamente (camere) speciale, a unor funcții de vizualizare și management informațional, comandă-control și sprijin decizional; se implementează, în prezent, sisteme de tip Situation Room, Show Room, Briefing Room, War Room, Command & Control Room și, de curând, V. Păun a propus și un Centru de Fuziune – War Room (CF – WR).

War Room este un sistem de comandă-control cu facilități electronice de suport decizional și simulare, net superior fostelor camere de consiliu (camere de conferințe), iar CF-WR are ca scop să captureze și să pună sub forma unui flux logic procesul de luare a deciziilor.<sup>8</sup>

Modelul de CF-WR amintit aici are la bază un sistem de gestionare a bazelor de date relaționale cu reguli stricte de interogare, partajare, replicare și recuperare a datelor.<sup>9</sup>

„CF-WR integrează efortul de colectare și analiză de informații multisursă, asigurând suportul de intelligence în executarea operațiilor informaționale și intelligence relevant, pentru evaluarea riscurilor și oportunităților”<sup>10</sup>.

În plus, sistemul de management al securității, propus de noi, integrează în CID și managementul calității și realizează fuziunea dintre managementul de risc, managementul oportunităților și managementul calității, prin intermediul War Room de tipul CF-WR, dând consistență procesului de asigurare a securității naționale prin securitate colectivă.

### Anexa nr.1

#### SECURITATEA NAȚIONALĂ ȘI MANAGEMENTUL SECURITĂȚII

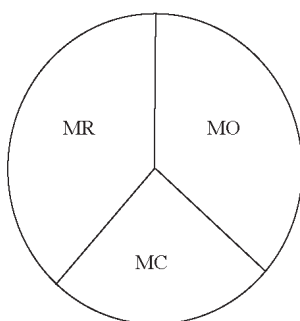


Figura 1. Schema managementului securității ca fuziune dintre managementul calității (MC), managementul de risc (MR) și managementul oportunităților (MO)

Figura 2. Schema managementului securității naționale prin securitate colectivă prezentat în viziunea conceptului de EXCELENȚĂ, care se bazează pe rezultatele pozitive („partea plină a paharului”) și, bineînțeles, pe managementul calității care stă la baza proceselor de securitate

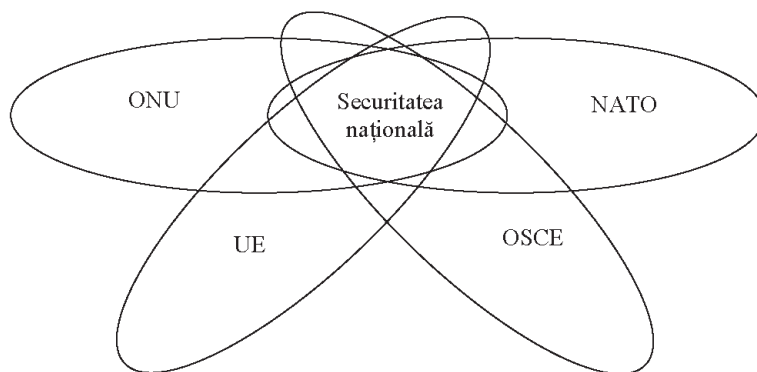
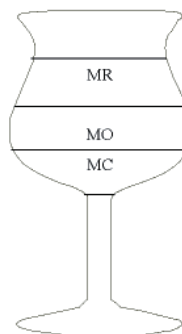
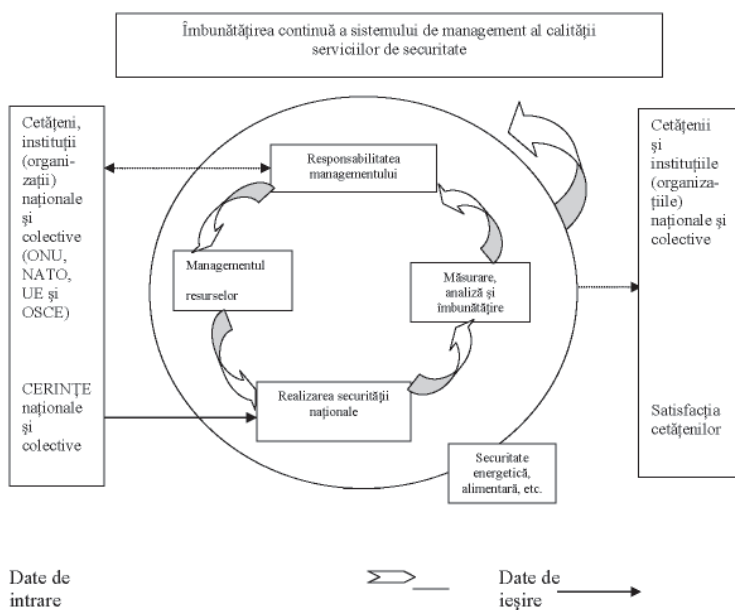


Figura 3. Prezentarea schematică a integrării securității naționale în securitatea colectivă (ONU, NATO, UE și OSCE)

Anexa nr.2

### MODELUL SISTEMULUI CALITĂȚII SECURITĂȚII BAZAT PE PROCES







**NOTE:**

<sup>1</sup> International Security, Winter 2005/2006, Vol. 30, No. 3, p. 197.

<sup>2</sup> Ibidem, p. 182.

<sup>3</sup> Ibidem, p. 187.

<sup>4</sup> Ibidem, p. 188.

<sup>5</sup> Sorin TOPOR, Terorism informațional, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006, p. 23.

<sup>6</sup> Vasile PĂUN, Aspecte metodologice și informaționale privind managementul riscurilor în structurile militare, Editura U.N.Ap. “Carol I”, București, 2005, p. 22.

<sup>7</sup> Ibidem, p. 24.

<sup>8</sup> Ibidem, p. 22.

<sup>9</sup> Ibidem, p. 22.

<sup>10</sup> Ibidem, p. 23.

*Colonelul (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU (esiteanu@yahoo.com) este absolvent al Colegiului Național de Apărare și al Academiei Tehnice Militare, profesor titular la Academia Comercială Satu Mare și profesor asociat în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. A publicat numeroase lucrări de specialitate în domeniile: management, logistică, fiabilitate, mentenanță, securitate națională, strategie militară, artă militară etc.*

*Comandorul Marian SANDU (myownstaff21@yahoo.com) este absolvent al Colegiului Național de Apărare și al Universității București – Facultatea de drept, doctorand în științe militare și lucrează în Statul Major General.*



# SISTEMUL SIGURANȚEI MILITARE – PREZENT ȘI PERSPECTIVĂ

Cornel CUCU

*În contextul geostrategic actual, când războiul a căpătat noi forme, necesitatea dezvoltării capacităților Sistemului Siguranței Militare este indisolubil legată de sensul transformărilor Armatei României și participării ei la misiuni internaționale alături de Alianță. În demersul nostru vom urmări dezvoltarea abilităților structurale pentru fundamentarea deciziilor factorilor de conducere politico-militari, comandanților etc. cu date și informații necesare cunoașterii permanente a situației, pentru obținerea succesului și contracararea noilor amenințări ce afectează mediul de securitate actual.*

Informația a devenit astăzi principalul mijloc de producție și principalul produs al unei societăți. Societatea modernă se bazează eminent pe cunoaștere, pe generarea și confruntarea ideilor. Informația, în dinamismul și complexitatea noii societăți, reprezintă resursa esențială în plan politic, diplomatic, economic, social și, nu în ultimul rând, în plan militar.

Apariția unor riscuri și amenințări de o nouă factură, evoluțiile complexe ale mediului de securitate intern și, mai ales, internațional impun o abordare integratoare, sistemică și comprehensivă a obiectivelor de siguranță militară.

Siguranța militară presupune muncă de prevenire a unor scurgeri de informații, a unor atentate la securitatea militară și națională. În fapt, siguranța militară presupune muncă specializată în activități de contrainformații pentru identificarea și contracararea amenințărilor generate de spionaj, sabotaj, subversiune, terorism și crimă organizată, precum și în activități de securitate militară, care vizează forțele militare naționale și NATO<sup>1</sup>.

Riscurile și amenințările la adresa organismelor militare determină creșterea importanței sistemului siguranței militare, componentă prin care se asigură securitatea națională în domeniul militar.

În urma transformării sistemului militar în ansamblul său, din toamna lui 2006, noua structură

de siguranță militară și-a schimbat denumirea în contrainformații și securitate militară, conform misiunilor sale de bază. Dar, cum nu este suficient să schimbăm denumirile ori organizarea structurilor de informații, contrainformații și securitate, considerăm că ar trebui să sporim eforturile pentru formarea unei adevărate culturi de securitate. Acest concept generic, introdus pe masa de lucru a Alianței de către fostul secretar general al NATO, lordul George Robertson, înglobează o nouă abordare a instituțiilor cu responsabilități de securitate, față de promovarea dialogului cu actori publici, precum și recunoașterea misiunii sociale a acestor instituții.

În etapa actuală, un obiectiv important îl constituie asigurarea capacității analitice și operaționale a serviciilor de contrainformații, astfel încât acestea să poată anticipa amenințările la adresa siguranței naționale și siguranței militare. Pentru cunoașterea noului mediu de securitate ar fi necesare promovarea unui program de contrainformații și securitate și implementarea unei culturi organizaționale și instituționale de securitate euro-atlantică<sup>2</sup>.

În prezent, România, ca membru al Organizației Tratatului Atlanticului de Nord, acționează în conformitate cu Doctrina integrată de informații, contrainformații și securitate a NATO. Această doctrină oferă baza conceptuală a colaborării sistematice cu serviciile de securitate națională ale statelor membre, de a conveni asupra informațiilor, valorilor și resurselor care necesită protecție, precum și a standardelor comune de apărare.

Doctrina integrată de informații, contrainformații și securitate a NATO constituie suportul teoretic al securității naționale, realizat prin culegerea și valorificarea informațiilor, respectiv informarea guvernelor asupra naturii amenințărilor și a mijloacelor de protecție împotriva acestora<sup>3</sup>.

În iulie 2004, prin Hotărârea C.S.A.Ț., a fost adoptată Doctrina națională a informațiilor pentru securitate. Doctrina națională menționată constituie baza teoretică a activității sistemului securității



naționale și al serviciilor de informații, contrainformații și de securitate.

În documentele NATO, în doctrina de contrainformații se arată că organele specializate trebuie să desfășoare activități pentru combaterea principalelor riscuri asimetrice, spionajului, sabotajului, subversiunii (dezinformare, propaganda albă, neagră, gri), terorismului și crimei organizate (corupție, trafic de influență). Cu toate că nu există rețele pure sau cazuri pure, toate aspectele legate de aceste riscuri se referă strict la domeniul militar<sup>4</sup>.

Statutul României de țară membră a NATO presupune, din partea Ministerului Apărării/Direcției Contrainformații și Securitate Militară, o serie de acțiuni prioritare privind protecția informațiilor NATO clasificate. Astfel, trebuie organizată și asigurată securitatea datelor și informațiilor, securitatea personalului, securitatea fizică a instituțiilor ce gestionează informații clasificate, securitatea documentelor, securitatea pentru informatică, comunicații și criptografie (INFOSEC), securitatea industrială<sup>5</sup>.

Contrainformațiile analizează amenințările posibile din partea serviciilor de informații ostile sau a altor structuri – crimă organizată, grupuri teroriste și traficanți de droguri. Analiza de contrainformații militare cuprinde toate sursele de informații, precum și rezultatele acțiunilor întreprinse<sup>6</sup>.

Până nu demult, acțiunile ofițerilor de contrainformații militare vizau numai activitatea pe teritoriul național. Dar, în urma integrării în Alianță și a misiunilor din ce în ce mai importante în diverse teatre de operații, ofițerii de contrainformații militare au devenit consilierii pe linie de contrainformații ai comandantului, ei sunt cei care asigură aplicarea reglementărilor în domeniul contrainformații militare în pregătirea militarilor. Totodată, asigură pregătirea diferitelor detașamente sau structuri/echipe care merg în misiuni în afara teritoriului național.

Obținerea informațiilor și analizarea vulnerabilităților sunt condiții prealabile în planificarea măsurilor preventive. Un program bine realizat, care să cuprindă toate informațiile riguros sistematizate, este esențial pentru cunoașterea naturii oricărei amenințări potențiale, indiferent de zona unde acționează. Sunt stabilite zone de responsabilitate și zone de interes pentru intelligence, raportate la zona de operații, pentru a permite comandantului și ofițerilor de contrainformații să-și concentreze efortul de intelligence.

Intelligence-ul și counterintelligence-ul sunt factori importanți în câștigarea războiului. În doctrina NATO, acestea reprezintă totalitatea datelor și informațiilor care sunt supuse unui proces analitic, precum și produsul rezultat în urma procesării care face referire la fapte, fenomene, acțiuni, inacțiuni, forțe ostile sau potențial ostile.

După colectarea, cuantificarea și analizarea informațiilor, serviciile de informații diseminează la nivel național avertismente privind potențialele pericole sau amenințări, anunțând „țintele” vizate.

Activitatea de contrainformații militare în operații de stabilitate presupune un set de probleme diferit de cel existent în mod obișnuit într-un scenariu de luptă sau în condiții de normalitate în țară. Sprijinul mare pe HUMINT, tipurile extrem de variate de cereri informative, precum și situația operativă neprevăzută și în continuă schimbare, cu dimensiunile sale geopolitice, sociale și economice, oferă un mediu în care trebuie dirijat procesul informativ. În astfel de operații, apare neprevăzutul și, întotdeauna, ofițerii de contrainformații militare trebuie să aibă capacitatea de a prognoza când acesta este iminent. Planificarea și conducerea activității de contrainformații în operații de stabilitate are importanță la fel de mare, și chiar mai mare, decât în războiul clasic.

Într-un asemenea cadru, la desfășurarea forțelor, Autoritatea de Securitate în Teatru desemnată va superviza toate aspectele de contrainformații și securitate militară și va fi principalul consilier al comandantului în probleme de counterintelligence. Odată ce trupele se desfășoară în teatre de operații, în timpul misiunilor de stabilitate, în afara conducerii misiunii în sine, accentul trebuie pus în special pe protecția personalului, bunurilor, echipamentelor și resurselor importante ale forței, precum și a susținătorilor națiunii-gază. Toate aceste acțiuni poartă denumirea generică de Protecția Forței (Force Protection).

Indiferent cum a fost, cum este și cum va fi denumită o structură de siguranță militară sau contrainformații militare, ea va avea ca obiectiv să cunoască, să descopere, să prevină și să contracareze amenințările interne și externe la adresa organismului militar și a securității naționale, acțiunile întreprinse de serviciile de informații sau alte grupări ostile forțelor armate, precum și faptele, stările de fapt ce se constituie în riscuri și amenințări la valorile umane și materiale ale forțelor noastre, pentru asigurarea stabilității și capacității de luptă

și acțiune a acestora.

Toate activitățile trebuie evaluate în relație cu situația informativă curentă, astfel încât să se poată identifica intențiile sau posibilitățile ostile.

Necesitatea și utilitatea structurilor contrainformative sunt legate de existența unor factori de risc ce provin atât din mediul internațional, cât și din cel intern. Acești factori de risc interni și externi sunt de natură politică, psihologică, ecologică și tehnologică, militară, economică, social-culturală, informațional-comunicațională sau de altă natură.

Toate aceste acțiuni counterintelligence vor fi prezente și vor acționa într-un nou tip de conflict, războiul informațional. Odată cu explozia tehnologică actuală, statele și alianțele politico-militare au început să acționeze pentru protejarea intereselor naționale sau regionale. Războiul informațional cuprinde operații informaționale care sunt executate pentru a-și apăra propria informație și sisteme informaționale, afectând informația adversarului și sistemele sale informaționale.<sup>7</sup> Atingerea superiorității informaționale va necesita atât război informațional defensiv, cât și război informațional ofensiv. Pe un asemenea fundal au apărut transformări și în sistemul integrat C4I (comandă, control, comunicații, calculatoare și informații) spre un sistem integrat robust C4I2SR (comandă, control, comunicații, calculatoare, informații, intelligence, supraveghere și cercetare) și spre un multisistem C4I2SRPGM (comandă, control, comunicații, calculatoare, informații, intelligence, supraveghere și cercetare, muniție ghidată cu precizie) cu un cumul de sisteme integrate care să asigure o capacitate militară superioară.

În conflictele din Golf, Afganistan, ca și în cele din fosta Iugoslavie, s-au întrebuițat toate componentele războiului informațional, un rol important jucându-l structurile de contrainformații militare. Structurile de contrainformații militare au abordat atât o atitudine ofensivă, cât și una defensivă, sunt dotate cu capacități pentru culegerea, prelucrarea, analiza și diseminarea informațiilor în cantități mari, deoarece conflictul viitorului este un mare consumator de informații.

Remarca făcută de Clausewitz în urmă cu mai bine de un secol și jumătate: „rareori este pace în toată Europa și niciodată războiul nu se stinge în întreaga lume. Un stat care a avut o pace îndelungată ar trebui să caute întotdeauna să-și procure ofițeri de pe aceste teatre de război, dar bineînțeles numai dintre acei cu bune state de servicii sau să

*trimită ofițeri ai săi acolo, să se inițieze în război*”<sup>8</sup> ar trebui să stimuleze dorința și necesitatea pregătirii personalului Sistemului Siguranței Militare în diverse misiuni internaționale, în urma cărora să se implementeze experiența „lecțiilor învățate”.

Războiul din Irak a utilizat în cel mai înalt grad războiul informațional, prin inducerea în eroare în domeniul informațiilor. Cantitatea de informații vehiculată pe căile purtătoare nu a lăsat membrilor coaliției niciun moment de răgaz. James Adams sublinia că „multe lecții au fost și vor fi desprinse din acest război. Unele nu sunt noi, altele da. Totuși, una anume e fundamentală: natura războiului s-a schimbat dramatic. Combatantul care câștigă campania informațiilor învinge, [...] informația e cheia războiului modern – din punct de vedere strategic, operativ, tactic și tehnic”<sup>9</sup>. Realizarea superiorității informaționale cuprinde două componente egale ca importanță – acumularea și protecția capacităților informaționale proprii și degradarea capacităților informaționale ale adversarului.

A dezvolta o structură de informații, contrainformații și securitate militară, care să poată fi competitivă, este o opțiune și o decizie politico-militară cu consecințe semnificative în planul dezvoltării durabile a securității militare și naționale. O astfel de acțiune antrenează un comportament proactiv, capacități de diferențiere a operațiilor informaționale (defensive și ofensive) și valorizarea potențialului militar, în scopul realizării superiorității informaționale.

Participarea României la misiuni internaționale se face pe baza prevederilor Constituției, a legilor ce vizează apărarea națională și a acordurilor, convențiilor și tratatelor internaționale la care România este semnatară. Această participare determină extinderea diplomației apărării în actualul mediu de securitate și oferă posibilitatea promovării mai active a securității și stabilității regionale și globale.

Contribuția Armatei României la misiuni internaționale a cuprins un spectru larg de forțe constituite în unități sau subunități de infanterie, geniu, poliție militară, transport aerian, spitale de campanie, ofițeri de stat major, observatori militari etc., asigurând realizarea interoperabilității forțelor armate. În cadrul acestora a fost necesară prezența structurilor de contrainformații, care au avut un rol important în îndeplinirea misiunilor și în protecția forței dislocate în teatrele de operații. Se poate aprecia că limitele apărării informative au fost nu



numai extinse, cu prilejul participării la misiunile internaționale, dar au fost chiar îmbunătățite sistemele de acțiune specifică.

Participarea structurilor de contrainformații militare la misiunile internaționale sporește eficiența procesului decizional, deoarece permite creșterea vitezei de circulație a informațiilor, bazată pe un grad ridicat de cunoaștere a riscurilor și amenințărilor forțelor aflate în operații multinaționale, permițând totodată accesul la noi zone de informații, caracterizate printr-un nivel înalt de complexitate. Eficacitatea sistemului militar de contrainformații centrat pe posibilitățile de procesare specializată a informațiilor și pe colaborarea cu structuri similare ale armatelor aliate are ca rezultat final creșterea abilității sistemului de a furniza decidenților informații și evaluări cu un grad ridicat de acuratețe și precizie, cât și de a genera cele mai potrivite și optime acțiuni în teatrul de operații.

Elementele de contrainformații participante la misiuni internaționale trebuie să cunoască dispunerea și activitatea tuturor forțelor din zona de responsabilitate, să înțeleagă în profunzime și să fie experte în cunoașterea posibilităților inamicului sau a unor terțe persoane în culegerea informațiilor despre forțele proprii, să identifice modalitățile de contracarare a eforturilor inamicului de colectare a informațiilor, să aibă acces la toate informațiile care să-i permită producerea unor analize de risc pertinente.

Complexitatea misiunilor la care forțele armate românești au participat în teatrele de operații, și nu numai, a solicitat din partea Sistemului Siguranței Militare schimbări, redimensionări și transformări în activitatea specifică, în plan intern și extern, în concordanță cu capacitățile imediat necesare. Participarea la misiuni internaționale cu unități constituite reclamă structurilor de contrainformații măsuri concrete de protecție a forței și operațiilor forței, care, în mod evident, pot fi realizate numai prin cooperarea cu structuri similare ale Alianței ce acționează în teatrele de operații.

Componenta informativă națională în teatrele de operații este constituită din celule de informații care ar trebui să cuprindă elemente de intelligence și counterintelligence, într-o proporție echilibrată, impusă de situațiile din fiecare teatru de operații. Aceste celule de informații au capacitatea să gestioneze eficient aspectele informative existente în zonele în care acționează trupele românești. Pe timpul operațiilor militare, elementele de contra-

informații vor stabili echipe, parte integrantă a celulelor de informații, care vor consilia comandantii trupelor din teatrele de operații pe probleme de contrainformații și securitate.

Elementele de contrainformații în teatru sunt responsabile pentru:

- Respectarea cu strictețe a restricțiilor, interdicțiilor și limitărilor generale legale și informative ale NATO, forțelor multinaționale și statelor membre NATO, pe timpul planificării și conducerii misiunilor desemnate de Contrainformații și de Securitate;

- Asigurarea coordonării totale cu Comandamentul Aliat desemnat, în probleme, activități și misiuni de contrainformații neplanificate, probleme informative generale și probleme legislative în care sunt implicate conducerea, unitățile și personalul;

- Să suporte în totalitate efortul de culegere propriu, colectiv, coordonat la nivelul teatrului, prin asigurarea unor abordări și ajustări singulare pentru fiecare subiect, după cerințe;

- Coordonarea, urmărirea și integrarea cerințelor informative de contrainformații și de securitate externe, în concordanță cu coordonarea culegerii și managementul cerințelor de informații al comandantului forțelor și efortul de conducere a culegerii HUMINT;

- Asigurarea legăturii cu personalul de informații din teatru, cu organizațiile și serviciile de informații, contrainformații, ordine publică și de securitate ale Națiunii-Gazdă (dacă există);

- Corelarea cerințelor tehnice, operaționale și procedurale de contrainformații, HUMINT, securitate și a lecțiilor învățate, pentru a le aplica în misiunile viitoare;

- Contribuția la Protecția Forței, Operații de Securitate (OPSEC), Război Electronic (EW), Operațiuni Psihologice (PSYOPS) și Operațiuni Informative (INFO OPS).

Funcțiile elementelor de contrainformații în teatrele de operații includ activități de: stabilire și menținere a legăturii cu serviciile naționale militare/civile de securitate, informații, contrainformații și securitate desemnate pentru a obține informații de interes de contrainformații; exploatare a surselor de contrainformații; observare de contrainformații a refugiaților, prizonierilor de război și a deținuților; verificare a angajaților localnici pentru a determina posibilitatea angajării; realizare a briefing-urilor de avertizare asupra pericolelor; rea-





lizare a briefing-urilor asupra deplasărilor; executare a inspecțiilor de asigurare a Contramăsurilor Tehnice de Supraveghere; asigurare a Expertizei de Specialitate pentru Protecția forței, inclusiv urmărirea Operațiunilor de Securitate; executare a operațiunilor de securitate împotriva amenințărilor și asigurare a securității operațiilor; executare de inspecții, vizite și supravegheri de pregătire, contramăsuri tehnice și asistență, destinate protejării și îmbunătățirii securității.

Funcțiile de contrainformații pot include operațiuni de contrainformații ofensive, defensive și activități de investigații non-rutină. Toate activitățile de investigații non-rutină, care implică personal sau informații ale comandamentului forțelor proprii, trebuie coordonate cu activitatea de contrainformații a Comandamentului Aliat. Funcțiile de contrainformații non-rutină executate pe timpul operațiilor non-Articol 5 trebuie aprobate de comandantul Teatrului de Operații sau reprezentantul său legal. Toate activitățile operaționale non-rutină trebuie coordonate cu activitățile de contrainformații ale Comandamentului Aliat.

Asigurarea stării de securitate militară, necesară îndeplinirii obiectivelor asumate pentru forțele românești în teatrele de operații, implică următoarele etape:

- Pregătirea contrainformativă a personalului militar;
- Asigurarea contrainformativă a personalului militar și a acțiunilor specifice în Teatrul de Operații, prin cooperare cu reprezentanții structurilor de contrainformații din statele partenere;
- Consilierea factorilor de comandă pe probleme de Protecția Forțelor și Operațiilor.

Pregătirea și asigurarea contrainformativă, consilierea comandanților contingentelor militare care participă la misiuni internaționale acționează pentru:

- Identificarea, cunoașterea, documentarea, prevenirea și contracararea oricăror amenințări la adresa personalului și acțiunilor sale;
- Consilierea autorității militare care stabilește și aplică măsurile concrete necesare pentru Protecția forței și Protecția operațiilor forței.

Managementul Sistemului Siguranței Militare în operațiile de menținere a păcii în teatrele de operații presupune managementul riscurilor pentru etapa premergătoare angajării forței, pe timpul deplasării forței, pe timpul angajării forței, în etapa dezangajării și pe timpul refacerii forței. Princi-

palul obiectiv al activității Sistemului Siguranței Militare este realizarea nivelului de securitate militară necesar.

Garanția succesului participării la misiuni internaționale poate fi asigurată de eficiența propriilor acțiuni informative și de nivelul integrării acestora în operațiile specifice ale partenerului de bază și/sau în cadrul Alianței. În acest sens, considerăm că este necesar ca toate structurile care execută misiuni internaționale să aibă în componență elemente sau structuri contrainformative, capabile să gestioneze eficient aspectele informative, care, în mod cert, vor exista în teatrele de operații.

Principala sarcină a statelor dintr-o coaliție militară într-o misiune de menținere a păcii este de a monitoriza situația militară din teatrul de operații. În acest climat elementele contrainformative trebuie să monitorizeze intens acțiunile populației locale și ale organizațiilor nonmilitare, organizațiilor nonguvernamentale, organizațiilor de voluntari și organizațiilor internaționale. Elementele contrainformative trebuie să dea o atenție deosebită breșelor informative apărute în zona de operații, să folosească echipe speciale de culegere de informații din mediu.

Exploatarea capacității informative în interiorul serviciilor și agențiilor de informații din teatrul de operații, îmbunătățirea schimbului de informații în cadrul eșaloanelor de comandă ale coaliției și participarea elementelor de contrainformații ale partenerilor de coaliție sunt, de asemenea, elemente esențiale pentru îndeplinirea misiunii.

Transformarea capacităților contrainformative în misiuni internaționale presupune trecerea de la activitatea de contrainformații bazată pe monitorizarea capacităților militare la activitatea de contrainformații care să furnizeze informații curente și cu caracter de prognoză despre amenințări și riscuri existente într-un teatru de operații.

Cerințele informative în misiuni internaționale pot fi diferite în funcție de fazele operațiunii. Pentru aceasta este necesar ca personalul participant la activitatea informativă în teatrele de operații să aibă experiență în aprecierea informațiilor din domeniul militar, politic, cultural, economic.

Analiza informațiilor în condițiile din teatrele de operații se va desfășura cu dificultate, întrucât va exista tendința de a reacționa pe loc și de a analiza mai degrabă ceea ce se întâmplă decât ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Pentru întreaga activitate în teatrul de operații este necesar să existe mai mul-



tă flexibilitate și efort constant de intelligence din partea structurilor informative ale statelor participante la coaliție.

O atenție deosebită este necesar să fie acordată cooperării dintre structurile de informații civile care acționează în teatrele de operații și structurilor de informații militare care participă la operații în zona de acțiune. Aceste servicii au acces mai ușor la infrastructura regiunii aflate în conflict și înțeleg mai bine influențele politice și economice ale momentului. Cooperarea poate satisface nevoile de informații ale activității informative comune, ca urmare a cunoașterii atât a punctelor tari, cât și a celor slabe ale elementelor ostile care acționează în zona de operații.

Dacă informațiile sunt precise și oportune, șansele ca decidenții să reacționeze prompt sunt mult mai crescute, iar unele amenințări să poată fi eliminate cu relativă ușurință.

Ultimele mutații în procesul de transformare a organismului militar au la bază noile provocări la adresa securității naționale și internaționale, depășind cadrul militar. *Transformarea* „presupune o reînnoire simultană a strategiei directe, în care forța armată joacă primul rol, și a strategiei indirecte, în care, fără a fi exclusă, forța armată se află într-un plan secund”<sup>10</sup>.

Ca urmare, pe lângă interrelaționarea cu celelalte componente ale Sistemului Securității Naționale și cu serviciile similare din Alianța Nord-Atlantică, este necesară și reevaluarea internă permanentă a Sistemului Siguranței Militare (informații, contrainformații și securitate militară). În acest sens, sunt vizate noi principii și norme specifice de lucru pentru controlul real și eficient al mediului actual de securitate din responsabilitatea Sistemului Siguranței Militare, în acord cu noile cerințe de securitate și cu standardele NATO.

În prezent, Sistemul Siguranței Militare și-a îmbunătățit cadrul conceptual, acționând după noile doctrine, regulamente și manuale de specialitate compatibile cu structuri similare din țări membre ale Alianței.

În procesul de transformare a Sistemului Siguranței Militare se remarcă o viziune nouă, deschisă, cu un caracter ofensiv, orientată omnidirecțional.<sup>11</sup> Acest ansamblu de măsuri va contribui la îmbunătățirea capacității de prognoză în domeniul *managementului integrat al riscurilor și amenințărilor* pentru evitarea surprinderii în domeniul informațional. Transformarea presupune

cu necesitate includerea Sistemului Siguranței Militare în Sistemul de Avertizare Timpurie. Concluziile unei analize de risc vor trebui să evidențieze modalitățile posibile de manifestare a evenimentelor nedorite (disfuncții, vulnerabilități, pericole), astfel încât deciziile să se bazeze pe evaluarea rațională a acestora. Recomandările ar trebui să conțină precizările legate de succesiunea logică de aplicare într-o anumită metodologie. Managementul de risc poate fi considerat un instrument de sprijin și fundamentare a deciziei, de optimizare a proceselor și gestionare a cunoștințelor, de implementare a unor strategii de reducere a efectelor vulnerabilităților și amenințărilor.

Analiza informațiilor are menirea de a descoperi adevărul, și nu de a produce dovezi în direcția susținerii unei ipoteze sau a unei opinii deja formulate. În acest mod, se va trece de la etapa prelucrării informațiilor culese, centrate pe evenimente petrecute, la o etapă impusă de cerințele actuale, centrată pe anticiparea evenimentelor.

Adaptarea în domeniul informațiilor vizează eficientizarea proceselor și capacităților specifice, în vederea contracarării noilor amenințări ce afectează mediul de securitate, sprijinirii procesului de elaborare a deciziei conform rolurilor asumate și cerințelor operaționale corespunzătoare.

În prezent, statele supraveghează și controlează „piața informativă” cu același interes cu care supraveghează piața financiară. În perspectivă, operațiile militare vor fi influențate tot mai mult de explozia tehnologică, deoarece vor depinde de fluxul informațional tot mai rapid și mai puternic.

Având în vedere că misiunile generale de apărare armată nu s-au schimbat, serviciile militare de informații, contrainformații și securitate vor continua să asigure decidenților politico-militari, comandanților, altor factori de decizie militară date și informații necesare cunoașterii permanente a situației, pentru obținerea succesului. Arta și puterea informației devin tot mai evidente de la un conflict la altul.

### BIBLIOGRAFIE:

- \*\*\* Legea privind siguranța națională a României, nr. 51/1991, Monitorul Oficial nr. 163/1991
- \*\*\* Legea privind protecția informațiilor clasificate, nr. 182/2002, Monitorul Oficial nr.248/2002
- \*\*\* Strategia de securitate națională a României, Monitorul Oficial nr. 822/2001



\*\*\* Doctrina națională a informațiilor pentru securitate, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, București, 2004

\*\*\* Doctrina pentru operații întrunite ale Forțelor Armate, S.M.G./P.F.-3, București, 2003

\*\*\* Doctrina pentru planificarea operațiilor întrunite, S.M.G./P.F.-5, București, 2003

\*\*\* FM 34-60, Counterintelligence, Headquarters, Department of the Army, Washington, D.C., 1995

\*\*\* FM 100-23, Peace Operations, Headquarters, Department of the Army, Washington, D.C., 1994

\*\*\* FM 7-100.3, Opposing force. Paramilitary and nonmilitary organizations and tactics, HEADQUARTERS, Department of the Army, Washington, D.C., 2002

\*\*\* F.M. 34-8, Combat commander's handbook on intelligence, Headquarters, Department of the Army Washington, DC, 1992

\*

\* \*

ADAMS, James, Următorul – ultimul război mondial. Arme inteligente și front pretutindeni, Editura Antet, Oradea, 1998

HERMAN, Michael, Intelligence Power in Peace and War, Cambridge University Press, Frank Cass Publishers, Cambridge, 1996

NICOLAESCU, Gheorghe, Gestionarea crizelor politico-militare, Editura Top Form, București, 2003

NICOLAESCU, Gheorghe, Intelligence Services and crises at the beginning of the millennium – monitoring and management, Glycon & Fortuna Publishing House, Bucharest, 2003

NICOLAESCU, Gheorghe dr., SIMILEANU, Vasile drd, Informație, management, putere. Războiul informațional, Editura TOP FORM, București, 2004

PETRESCU, Stan, Arta și puterea informațiilor, Editura Militară, București, 2003

PIVARIU, Corneliu, Lumea secretelor – o modalitate de a înțelege informațiile strategice, Editura Pastel, Brașov, 2005

PĂUN, Vasile, Puterea informațională, Editura Tritonic, București, 2005

RĂDOI, Mireille, Serviciile de informații și decizia politică, Editura Tritonic, București, 2003

VLĂDOIU, Nasty, Protecția Informațiilor, Editura Tritonic, București, 2005.

### NOTE:

<sup>1</sup> Gl. bg. dr. Gheorghe NICOLAESCU, O viziune modernă despre contrainformațiile militare, Observatorul Militar, nr. 5/2005, pp. 14-15.

<sup>2</sup> Gl.bg. dr. Gheorghe NICOLAESCU, „Implicații ale dinamicii surselor de insecuritate asupra siguranței militare”, Sesiunea de comunicări științifice a C.S.S.A.S. cu tema „Surse de instabilitate la nivel global și regional. Implicații pentru România”, Editura U.N.Ap., 2004, p. 77.

<sup>3</sup> [http://www.sri.ro/presa\\_com\\_040701.html](http://www.sri.ro/presa_com_040701.html)

<sup>4</sup> Gl. bg. dr. Gheorghe NICOLAESCU, „O viziune modernă despre contrainformațiile militare”, Observatorul Militar, nr. 5/2005, pp.14-15.

<sup>5</sup> Cdor. Aurel STANCIU, „Priorități post-Praga privind protecția informațiilor NATO clasificate în Ministerul Apărării Naționale”, Integrarea Euroatlantică. Priorități post-Praga, Editura A.Î.S.M., București, 2002, p. 185.

<sup>6</sup> \*\*\* Doctrina pentru sprijinul cu informații al operațiilor întrunite, București, 2003, p. 32.

<sup>7</sup> Dr. Gheorghe NICOLAESCU, drd.Vasile SIMILEANU, Informație, management, putere. Războiul informațional, Editura Top Form, București, 2004, pp. 11-12.

<sup>8</sup> Carl von CLAUSEWITZ, Despre război, Editura Militară, București, 1982, p. 108.

<sup>9</sup> James ADAMS, Următorul – Ultimul război mondial, Editura Antet, București, 1998, p. 109.

<sup>10</sup> Lt. col. ing. Vasile PĂUN, „Importanța operațiilor informaționale strategice în strategia de securitate națională”, revista Impact Strategic, nr 1/2004, p. 82.

<sup>11</sup> Gl.bg. dr. Gheorghe NICOLAESCU, „Implicații ale dinamicii surselor de insecuritate asupra siguranței militare”, Sesiunea de comunicări științifice a C.S.S.A.S. cu tema „Surse de instabilitate la nivel global și regional. Implicații pentru România”, Editura U.N.Ap., 2004, p. 80.

*Maior Cornel CUCU (cornel.bucur@email.ro) este ofițer în cadrul Ministerului Apărării, licențiat în științe militare, specializarea conducere interarme forțe terestre, absolvent al Cursului Postuniversitar de Relații Internaționale și doctorand în științe militare la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.*



# CONSIDERENTE PRIVIND RĂZBOIUL ÎN GÂNDIREA POLITICĂ ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ

Dr. Dorel BUȘE

*Așa cum afirmă celebrul teoretician politico-militar american, John Mearsheimer, în politica internațională „raporturile dintre state sunt raporturi de forță” iar „istoria relațiilor internaționale este istoria luptei pentru hegemonie”. Paradigma realistă privind teoria relațiilor internaționale este întărită de materialul brut oferit spre analiză de istoria omenirii. Acesta ne prezintă războiul ca fiind o constantă persistentă și importantă a istoriei.*

*Plecând de la acest crud adevăr, toți gânditorii politici reprezentanți, români sau străini, au încercat cuprinderea în cuvinte, explicarea logică și prevenirea în practică a acestui controversat fenomen social. În filosofiele proprii, aceștia au descris războiul într-o paletă vastă de la „o forță a rațiunii”, la Hegel, până la „o tragedie a vieții”, la Nicolae Iorga.*

*Odată cu evoluția științei și dezvoltării în ritm accelerat a tehnologiei de ultimă oră, a societății globale, formele de manifestare și ducere a războiului s-au modificat și diversificat dar acesta rămâne încă o realitate iar pacea universală un deziderat.*

Unul dintre cei mai importanți factori care au contribuit hotărâtor la devenirea și definirea societății internaționale, în ansamblul său, a statului ca actor unitar și chiar a omului ca „animal politic” l-a constituit războiul.

Războiul, „cea mai demnă și mai plăcută preocupare a suveranilor”, așa cum a fost considerat de-a lungul istoriei, „face parte dintr-o totalitate a experiențelor umane, ale cărei părți pot fi înțelese numai în relație una cu alta”<sup>1</sup>, după cum remarcă specialistul în istoria războaielor, Michael Howard. De altfel, așa cum aprecia R.A. Brown, „originile Europei au fost forjate pe nicova războiului”<sup>2</sup>, iar termenul „război” e mult prea blând pentru a descrie condiția continentului european după ce precara Pax Romana se dezintegră, și apoi, în timp, odată cu extinderea ariei geografice a europenilor, condiția întregii lumi, până în zilele noastre.

Efectul major pe care l-a avut războiul, ca un

immanent, nervos și implacabil motor în mișcarea biciuită impusă istoriei relațiilor internaționale, în spațiu și timp, a fost sesizat de toți marii gânditori ai omenirii, încă din cele mai vechi timpuri. Socrate, Platon, Aristotel, Cicero, Polibius, Sf. Augustin, Sf. Thomas Aquino, Hobbes, Hugo Grotius, Montesquieu, J.J. Rousseau, H. von Treitschke, Clausewitz, G. Trade, M. Scheler, Marx, Hegel, Kant, Nietzsche, Schopenhauer, Bodin, Proudhon, Morgenthau, Kennet Waltz – sunt doar o mică parte dintre teoreticienii care au încercat cuprinderea în cuvinte, explicarea logică și prevenirea în practică a acestui controversat fenomen social.

Criticat de figurile pitorești și romantice, din cauza tuturor ororilor, groazei și suferinței produse pe pământ, sau apreciat de pragmaticii voluntariști și insensibili, datorită aportului la dezvoltarea științei și tehnologiei (praful de pușcă, tancul, avionul, elicopterul, submarinul, navele spațiale, sateliții, rachetele și toată tehnologia nucleară sunt doar câteva exemple), războiul a jucat un rol incontestabil în evoluția societății omenești. Și totuși, este foarte greu de dat un răspuns fără echivoc la un întreg set de întrebări retorice de genul: Poate compensa importanța Imperiului Roman, prin unirea diverselor populații sub acvila imperială spre a fi apoi creștinizate unitar, tot ceea ce a însemnat pierderea irecuperabilă a multor civilizații unice distruse sub stindardul crucii? Sau poate fi considerat mai puțin regretabil decât distrugerea orașelor romane Pompei și Herculaneum de un dezastru natural provocat de vulcanul de pe muntele Vezuviu, distrugerea orașelor japoneze Hiroshima și Nagasaki de cataclismul provocat de om prin experimentarea bombeii atomice?

Concepțiile polemologice, din cele mai vechi timpuri până în contemporaneitate, remarcă Karl Popper, în lucrarea **Societatea deschisă și dușmanii săi**, nu sunt decât reactualizări, mai mult sau mai puțin nuanțate, ale unor idei heraclitiene. Dacă la dialecticianul Antichității „războiul era tatăl tuturor lucrurilor”, la cel modern, Hegel, fenomenul



devine „o formă a rațiunii... ..o lege a sufletului... ..o condiție a existenței noastre”<sup>73</sup>. Fenomenul nu trebuie înțeles, atrăsese atenția Rousseau, ca „relație de la om la om, ci de la stat la stat”<sup>74</sup>. Nu atacă existența statelor, cât mai ales independența lor – îl completa Hegel –, implică raporturi anti-nomice, conflictele dintre state neputând fi decise decât prin război.

Starea de război nu exprima altceva decât raporturi de forță, de putere între competitori. Fapt ce-l determina pe Treitschke să privească războiul ca pe o necesitate „practică” și „teoretică”. „Conceptul de stat – remarca istoricul prusac – îl implică pe cel de război”. Idee reiterată mai târziu, într-o formulare asemănătoare ca esență, de M. Scheler (1915): „războiul însemna statul în cea mai reală creștere și afirmarea sa însemna politică”. Instituția statului, îl completa Fryer (în 1935), „din primul moment al existenței sale, își are baza în sfera războiului... ..Războiul este nu numai forma cea mai perfectă a activității de stat, el este însuși elementul în care statul se întruchipează”.

Carl von Clausewitz, cel mai important teoretician al războiului, a fundamentat teza conform căreia războiul este o extindere externă, dar naturală, a politicii – ultimul instrument al diplomației. Prin afirmația „războiul nu este nimic altceva decât continuarea politicii prin alte mijloace”, a accentuat prioritatea politicii în determinarea scopului războiului și faptul că acesta are o natură duală, fiind posibil atât cu limite, cât și dual.

Războiul se manifestă, își revendică imanența și perenitatea doar în zona politicului, a realităților de putere între state. Ideea după care violența și războiul sunt părți intrinseci ale sistemului internațional este trăsătura distinctivă a realismului. Formele de violență se pot schimba sub influența tehnologiei, iar sfera de acțiune a acesteia poate diferi, pe măsură ce actorii din sistem se schimbă.

Realismul a recunoscut că războiul a fost și este o variabilă sistemică persistentă, ceea ce a dus la căutarea unei posibilități de ameliorare. Realistii au identificat aceste căutări în mecanismul echilibrului puterii, al balanței de putere, considerând că aceasta nu este un mijloc fundamental de prevenire a războiului, ci, mai degrabă, un mijloc de stabilitate structurală care în anumite împrejurări ar putea implica și folosirea întregii game de forțe. Apariția în funcțiile războiului a epocii armelor nucleare de nimicire în masă i-a obligat pe realiști să-și modifice modelele structurale în conformita-

te cu ideile referitoare la polarizare și la configurațiile bipolare sau chiar multipolare.

Războiul și violența sunt recunoscute de multă vreme drept circumstanțe frecvente ale sistemului mondial, iar în ultima perioadă, intensitatea lor a crescut; de exemplu, cele două războaie mondiale (1914-1918 și 1939-1945), în care au fost uciși peste șaiszeci de milioane de oameni din principalele țări beligerante.

Gânditorii români nu au făcut excepție de la regula privind abordarea războiului. Paradigmele veacului le-au marcat discursul. Influențele, accentuate franceze și germane, se relevă pregnant cititorului avizat. Războiul, ca fenomen social, politic și militar, nu putea fi negat sau ignorat. Frecvența și o anumită ciclicitate îl impuneau, fără putință de tăgadă, ca un „fapt real, natural, obiectiv, legic”<sup>75</sup> izvorât din „plămada vremii”<sup>76</sup>, „o formă înăscută a vieții”<sup>77</sup> și o permanentă amenințare, imposibil de eradicat sau de evitat.

Devenirea societății nu poate fi concepută în afara acestor stări de beligeranță, ele reprezentând – sublinia Emil Cioran – firescul din viață, respirația periodică a istoriei, catalizatorul ritmului de viață și de creație. „Războiul fiind legat de viața națiunilor în mod esențial, oamenii nu pot interveni decât pentru a-l amâna, în nici un caz a-l evita”<sup>78</sup>. Procesul ține nu numai de moralitate, ci chiar de o anumită fatalitate, extrapolată la structuri genetice de dimensiuni cosmice. „Cine nu poate accepta războiul ca pe o condiție fatală a umanității – conchidea tranșant filosoful – nu-i rămâne decât să se omoare”<sup>79</sup>. Conflictele în condițiile dispariției națiunilor și-ar extinde, probabil, aria preferențială la rase civilizații planetare sau, de ce nu, chiar la cele galactice.

Reprezentanții spiritualității românești din prima jumătate a secolului trecut – Petre Andrei, Dimitrie Gusti, P.P. Negulescu, V. Pârvan, C. Rădulescu-Motru, N. Ionescu, Emil Cioran, Camil Petrescu, E. Russu, D.D. Roșca, Tudor Vianu, Nicolae Iorga, Al. Claudiu etc. - s-au ambiționat să depășească nivelul formal al fenomenului și să accedă direct la esență și concept. Lucrările lor nu abundau în formulare, definiții elaborate, dar ofereau suficiente elemente teoretice care să precizeze conotațiile cognitive, axiologice și praxiologice.

Perspectivile de abordare sunt diverse: politice, psihologice, filosofice, juridice sau etice. Concepțiile lui Grotius, Hegel, H. von Treitschke, Clausewitz, G. Trade, M. Scheler, Wundt revin obsesiv





ca surse de referință și confruntare. Definiția trinitară a fenomenului, formulată de Clausewitz în a sa carte **Despre război**, prin relaționarea logică a războiului cu politica și mijloacele violente, a avut profunde ecouri în gândirea autohtonă. Astfel, pentru Petre Andrei, războiul constituia „forma extremă de manifestare a antagonismului politic”, un act de violență.

Între politică și război – în opinia lui Emil Cioran – nu există o relație de interdependență, ca la Clausewitz, ci una de incluziune, ca de la specie la gen. Starea conflictuală este imanentă structurii politicului, iar războiul „devine un simplu exercițiu paroxistic al valorificării și afirmării dorinței de mare putere a unei națiuni, o agresiune, un mijloc de rezolvare temporară a divergențelor dintre state”<sup>11</sup>. Dimitrie Gusti supralicitează factorii psihologici, războiul exprimând o „ciocnire între două voințe colective și suverane”, scopul său fiind impunerea voinței unei colectivități în detrimentul alteia, „pentru a o îngenunchea și distruge”<sup>12</sup>.

Temeiul causal a interesat în mod deosebit pe toți aceia care s-au aplecat asupra fenomenului războiului, atât din rațiuni explicative, cât mai cu seamă predictice. Astfel se puteau elabora aprecieri privind geneza, evoluția, deznodământul și posibilitățile de prevenire a conflagrațiilor în viața comunităților.

Transcendența și umanul par a fi răspunzătoare deopotrivă de apariția acestor tragedii. La antici, originea divină (N. Iorga) se completa cu cea biologică (pornirile antropofage ale omului primitiv – P.P. Negulescu). În Evul Mediu, războiul echivala cu duelul, disputa cavalerescă a puterii și virtuților (fizice, psihice și morale – N. Iorga, D. Gusti). Odată cu epoca modernă, apar în câmpul motivațional adevăratele pretexte: interesele economice, politice, fanatismul religios<sup>13</sup>, conflictele culturale, ideologice, „greșelile diplomatice”, „expansionismul irațional”, „psihoza războinică întreținută de o presă iresponsabilă” sau „presiunea unei mulțimi isterizate și belicoase”<sup>14</sup>, „obiectivele și finalitatea civilizațiilor”<sup>15</sup>. Reverberațiile malthusiene se resimt. Economicul (satisfacerea nevoilor populației în prezența tensiunii resurse-nevoi), consemna P.P. Negulescu în Destinul omenirii, tinde să joace rolul fundamental.

Într-o manieră vizionară, P.P. Negulescu, V. Pârvan și C. Petrescu considerau că viitorul va produce mutații valorice apte să propulseze în prim plan cauzele de ordin ideologic, cultural și

religios. Reluând teza hegeliană „războiul ca formă de susținere a orgoliilor naționale”, V. Pârvan semnală pericolul exacerbării naționalismului și al degenerescenței sale – șovinismul<sup>16</sup>. Mai mult, în concepția unora, tendințele imperialiste aveau determinații atât externe, imanente socialului, cât și interne, proprii sufletului, psihicului sau inteligenței umane. Ele se găseau originate în „criza omului social și a societății” (D. Gusti), „cerințele psihologice ale militarului modern” (C. Rădulescu-Motru), „ura și dorința de hegemonie” (Petre Andrei și Emil Cioran), „etosul agresiv” și „sentimentul de frustrare” (la Emil Cioran), „naivitatea politică și brutalitatea sufletească” ale unor popoare (Al. Claudian), sau în „erorile inteligenței și ideile greșite ale oamenilor” (la C. Petrescu).

O analiză comparativă pune în evidență faptul că, atât la Cioran, cât și la Er. Fromm, gena agresivității caracterizează numai colectivitatea, nu și individul. Asta explică de ce puterea generează întotdeauna violență, de ce „numărul și intensitatea războaielor ating punctul maxim la statele puternice și punctul minim la omul primitiv, fără căpetenie permanente”<sup>17</sup>.

Iraționalul, sancționabil la nivel individual, devine tolerabil când se pune în slujba națiunii. Concluzia lui Cioran nu lasă loc echivocului: fiecare popor sau națiune dorește cu toată ființa sa să fie o mare putere, care nu se poate valorifica altfel decât prin dominație și cuceriri. Obligație și drept – un imperativ comportamental. Idee apropiată, de altfel, de cea susținută și azi de o serie de politologi precum Fr. Chatelet și Ev. Pisier (în Concepțiile politice ale secolului XX) sau Raymond Aron (în **Penser la guerre**), și care explică acest imperialism natural prin cele trei pasiuni care domină indivizii și națiunile: interesul (dorința bogăției), frica (de a fi sărac, supus și distrus) și gustul gloriei. Coroborate, aceste pasiuni determină logica exprimării secvențiale a puterii: înarmare, pentru a rezista unui eventual adversar, dorința de a-ți proba forța și conștientizarea faptului că mijlocul cel mai bun de a nu fi umilit este de a învinge în război.

În aceeași ordine de idei, C. Petrescu și Al. Claudian, chiar dacă nu minimalizează importanța factorului economic, în manieră hegeliană, acreditează ideea existenței popoarelor predestinat războinice, cu referire directă la cel german, vinovat de declanșarea celor două conflagrații mondiale.

Dimitrie Gusti și Petre Andrei avansează, în același timp, o explicație teleologică. Cauzele și

scopurile se confundă. Deși fenomenul de beligeranță, ca manifestare, a rămas aceeași „scenă a violenței”, obiectivele urmărite, în funcție de interesele generale ale societății, s-au schimbat continuu, încorporând ideile dominante ale timpului, de la idealul național (în perioada modernă) până la cel imperialist (în perioada contemporană), caracteristic statelor mari și puternice. Războiul, departe de a fi un scop în sine, constituie un mijloc de realizare a unor țeluri apropiate (victoria) sau îndepărtate (eliberare, beneficii teritoriale, economice, geostrategice etc.).

În același timp, atitudinea antirăzboinică este exemplară. Numai reacțiile de apărare a independenței și suveranității propriilor țări sunt justificate. În rest – etichetat ca „scenă a absurdului” (V. Pârvan), „tâlhărie în stil mare” (P.P. Negulescu), „tragedie a vieții” (N. Iorga), sau „crimă istorică” (Emil Cioran) – fenomenul războiului întrunește o condamnare unanimă, atât pentru modalitățile de exprimare, cât și pentru finalitățile propuse.

Paradoxal, nu lipsesc nici încercările de a conferi fenomenului analizat unele valori pozitive. Pornind de la punctul de vedere sociologic, războiul nu este considerat în mod obligatoriu disfuncțional. Războiul din sistemul internațional nu poate fi sinonim cu ceea ce este o boală în sistemul biologic. Conflictul și teama de război au fost folosite adesea pentru integrarea unor state. Un exemplu elocvent este cel din secolul XIX, al unificării Germaniei, care s-a realizat prin înfrângerea unor state vecine, cum ar fi Danemarca, Austria și Franța.

Fără a exagera și absolutiza, precum predecesorii lor: Spencer (războiul – matrice formativă a tipurilor de societate), Hegel, Nietzsche, Proudhon (războiul – mijloc de selecție naturală și cultivare a unor calități morale autentice) sau Xenopol (războiul – factor de progres și civilizație), unii reprezentanți ai gândirii românești creditează războiul, într-o anumită măsură, cu valențe biologice, culturale, etice, educaționale, chiar întemeietoare.

Dincolo de răul social provocat, războaiele au și o valoare curativă (ducând la dispariția subculturilor sau a culturilor minore – C. Petrescu), educativă și de ameliorare morală a naturii umane (P.P. Negulescu), sau de regenerare morală a popoarelor învinse (C. Petrescu, N. Iorga). Uneori, admitea Dimitrie Gusti, războiul își afirmă efectele benefice, regeneratoare, cultivând virtuți alese, precum eroismul, patriotismul, solidaritatea socială etc. „Din cartea războiului – sublinia Vasile Pârvan –,

omenirea învață ... ce este jertfa, ce e idealul, ce e patria ... Până la înfrângere, noi nu știusem ce înseamnă a iubi patria! Și nici ei, luptătorii, nu știuseră”<sup>18</sup>. Iar Tudor Vianu nutrește credința că „valoarea vitejiei”<sup>19</sup> se formează în luptă. Metaforic, D. Gusti asemuia războiul cu „un examen pe care un stat sau o națiune îl susține în fața istoriei”<sup>20</sup>, iar Cioran, completându-l, îl aprecia ca „un semn de vitalitate” ce „statornicește structural o lume nouă”, „examen la care se supun națiunile în fața lumii”<sup>21</sup>, proiect imposibil de realizat pe timp de pace (N. Ionescu).

Dacă aserțiunile evocate sunt amendabile în parte, ocazie pe care nu au pierdut-o C. Petrescu (războiul face o selecție pe dos), V. Pârvan (războiul nu poate fi un „criteriu de valoare în istorie”), D.D. Roșca (războiul implică „risipă și distrugere de valori spirituale”) sau P.P. Negulescu (războiul este „păgubitor liberei dezvoltări”), la argumentul gustian – preluat de la Ratzehofer și Kautsky - cum că războiul este „demiurgul autonomiei națiunilor moderne”, nu putem decât să subscriem. Dreptul la existența liberă, independență și suveranitate s-a câștigat întotdeauna pe calea armelor.

Încă din Antichitate, la cererea filosofului grec Platon, oratorul roman Cicero a încercat o limitare a acțiunilor războinice, definind astfel un prim principiu, conform căruia un război trebuia declarat de un stat numai după ce o cerere oficială de satisfacere a fost înaintată sau un avertisment a fost făcut și o declarație adecvată a fost prezentată. Ulterior, teologii Sf. Augustin („un război drept este cel care poate fi descris ca unul care îndreaptă răul”) și Sf. Thomas Aquino (un război trebuie să aibă o cauză dreaptă, să fie declarat de o autoritate adecvată, să fie purtat cu intenții corecte, iar mijloacele utilizate să fie proporționale cu scopul urmărit) au adus noi amendamente legilor războiului.

Însă, cel care a creat cadrul modern al mentalității asupra relațiilor internaționale, asupra războiului și păcii este marele gânditor olandez Hugo Grotius (în *De jure belli ac pacis*, 1625), care a dat substanță conceptelor de „jus ad bellum” (justețea războiului) sau „jus in bello” (dreptatea în război), după cum scria el: „Am văzut că în întreaga lume creștină predomină o ușurință în a porni un război, de care și națiunile barbare s-ar rușina; se recurge la arme pentru niște motive mărunte sau fără niciun motiv; și, odată ce armatele sunt adunate, orice respect pentru legea divină și pentru cea omenescă este abandonat; ca și cum oamenii ar fi, în



consecință, autorizați să comită orice crimă, fără nici o reținere”<sup>22</sup>.

Grotius și continuatorii săi au păstrat vie tradiția medievală a războiului drept, inclusiv ideea că statele ar trebui să poată interveni pentru a împiedica opresiunile și maltrătarile desfășurate în alte state. Dar, pe măsură ce tradiția dreptului natural a fost înlocuită de concepția modernă a dreptului internațional pozitiv, gânditorii au devenit mai preocupați de elaborarea conceptului de justețe a luptei – jus in bello – în războiul dintre suveranii europeni, decât a celui de jus ad bellum – cerința ca războiul însuși să fie just<sup>23</sup>.

Valoarea scopurilor argumentează permanent analiza taxonomică a conflictelor. D. Gusti, P. Andrei și P.P. Negulescu, din perspectiva concepțiilor profesate de reprezentanții dreptului natural, îndeosebi a lui Hugo Grotius – face distincție între războaiele legitime (drepte), de apărare a ființei naționale și cele ilegitime (nedrepte), urmărind beneficii absconse. Heraclit postulase „războiul este drept”, iar Hegel l-a susținut întru-totul, contaminându-l și pe Clausewitz, care clama: „atacul este cea mai bună apărare”. În contextul prefigurată, atacatorul nu se poate deosebi de cel atacat.

Machiavelli susținea că doar statele singure își puteau judeca interesele; în formularea lui, „războiul este drept când este necesar” și nicio altă autoritate mai mare nu putea judeca această necesitate: “Salus principis suprema lex” (binele principilor săi fie legea supremă). Punctul acesta de vedere a fost, treptat, însușit de toți juriștii marcanti ai Europei – Bodin în Franța, Gentili în Italia, Victoria în Spania. Deși, după cum acceptau ei, existau și războaie drepte, și nedrepte, cauze suficiente sau insuficiente ale ostilităților, în cele din urmă, prințul (sau statul actor unitar) era singurul judecător; și, de obicei, fiecare din părțile beligerante credea că dreptatea e de partea ei<sup>24</sup>.

Criteriile de ordin moral devin neoperaționale; demne de luat în seamă rămân doar cele de natură utilitaristă: succesul și expansiunea. Imperialismul nu reprezintă altceva decât transpunerea pragmatismului în acțiunea politică. Împărtășind acest punct de vedere, Emil Cioran respinge clasificarea de mai sus, considerând-o nereală și neadecvată. Dincolo de cauze și scopuri, remarca filosoful român, există numai războaie pierdute și câștigate, învingători și învinși. Gloria surâde exclusiv primilor, estompează și justifică excesul de forță<sup>25</sup>.

Așadar, dacă pentru Grotius războiul echivala cu „falimentul dreptului”, la Cioran dreptul forței a prelevat întotdeauna, pragmatic și realist, în fața forței dreptului. Aceasta fiind starea de normalitate, el conchidea: „Nu există... decât război agresiv... atât timp cât un popor nu a purtat niciun fel de război de agresiune, el nu există ca factor activ al istoriei”<sup>26</sup>. Războaiele de apărare sunt lipsite de importanță tipologică, ele fiind doar apanajul popoarelor minore. Idealurile defensive golesc de orice conținut armata, instituție care dobândește adevăratul sens numai la statele cu vocație imperialistă. Motiv pentru care „un război pierdut, dar pornit din proprie inițiativă, este mai glorios decât unul câștigat prin apărare”. Aserțiune discutabilă, dar servită ca pretext pentru dojana poporului român, mândru de a nu fi purtat niciodată războaie de cucerire.

Camil Petrescu ne oferă o tipologie fundamentată îndeosebi pe factorii generatori de stări conflictuale. Ipostaza clasică, cea militară, s-a îmbogățit cu noi forme: politica diplomatică, culturală. În opinia autorului, parcă anticipându-l pe S. Huntington, războaiele dintre culturi sunt cele mai „grave și dezastruoase, pentru că au un caracter religios”<sup>27</sup> și incumbă fanatismul.

Abordarea conflictului dintre creștinism și islamism, astăzi mai mult ca oricând, pare preocupantă la unii gânditori occidentali. S. Huntington, după o analiză atentă a primelor războaie civilizatoare, cel dintre URSS și Afganistan și războiul din Golf, remarcă: „de când religia este principala caracteristică definitorie a civilizațiilor, războaiele liniilor de falie au loc între popoare și religii diferite”<sup>28</sup>. Pentru el, „ciocnirile dintre civilizații” constituie cele mai mari amenințări la adresa păcii mondiale. Evenimentele din Kosovo și cele din 11 septembrie 2001 au venit și ele să confirme previziunile gânditorilor evocați.

V. Pârvan avea în vedere și aspectele juridice. Astfel, agresiunile pot fi surprinzătoare (de năvălire) sau notificate (anunțate) conform uzanțelor diplomatice.

Un paradox ar fi că războaiele nu sunt declanșate întotdeauna de națiunile cele mai puternice, ci de multe ori în cursul istoriei, chiar de cei mai slabi. Exemplul Germaniei, în cel de-al Doilea Război Mondial, sau cel al Argentinei, în conflictul pentru insulele Falkland, sunt elocvente în acest sens.

Pacea mondială, era de părere D. Gusti, poate fi realizabilă pe două căi: monarhia universală (în-



făptuită de asirieni, macedoneni, greci și romani) și formarea unei societăți federale care să reunească toate statele. Niciuna cu reale șanse de reușită în acel moment istoric, datorită intereselor statelor mari de a-și menține privilegiul poziției de impunere a voinței lor în relațiile internaționale.

Dacă prima variantă era pe cale de a fi compromisă istoric, cealaltă putea deveni realitate numai prin transformarea ONU într-un parlament mondial, cu reprezentanți din toate statele suverane, independente și egale în drepturi, cu un obiectiv fundamental: apărarea păcii.

Procesul presupunea unele condiții pregătitoare: eliminarea decalajelor, apropierea dintre națiuni, afirmarea raționalismului în politică, respectarea principiilor de drept internațional, introducerea arbitrajului și a sancțiunilor, educarea popoarelor în spiritul conviețuirii în pace, afirmarea unui nou tip de naționalism.

Va veni timpul, susținea sociologul român, când statele vor înțelege, din motive de logică politică, că războaiele aduc mai multe pierderi decât câștiguri, și-și vor alege alte mijloace de confruntare colectivă, transferând competiția din planul militar în cel cultural și al raporturilor cu mediul natural și economic.

Reiterând o idee enunțată de Kant și Grotius, D. Gusti și P.P. Negulescu remarcau rolul accentuării interdependențelor politice, economice și culturale dintre state în epoca contemporană, proces ce pregătește terenul instituirii unei atmosfere de pace și detensionare în relațiile internaționale.

P.P. Negulescu invoca impactul produs în opinia publică internațională de „Declarația de condamnare a războiului”, adoptată de Societatea Națiunilor la 27 septembrie 1927, care, la punctul I, consemna: „Orice război de agresiune este și rămâne interzis”. Nu era naivitate, ci speranța înșelată de evoluția ulterioară a evenimentelor.

Nicolae Iorga și Al. Claudian considerau moralizarea omului, reeducarea omenirii din punct de vedere moral, adevărata șansă a păcii. Constrângerea, prin recurs la mijloacele militare, nu dă rezultate. Educația trebuie dublată de activitatea concentrată a comunității de ridicare a standardului de trai al indivizilor. „Să vedem – nota Al. Claudian – ce mai rămâne din răutatea agresivă a omului, când... își va putea asigura o viață mai civilizată”<sup>29</sup>.

Cei puternici amenință și recurg la violență ca procedeu de persuasiune, uneori ignorând fără re-

ținere normele și acordurile internaționale, cum a fost cazul războiului din Irak pornit de SUA fără acordul Consiliului de Securitate al ONU. În numele unor idealuri generoase, ca „drepturile omului”, „eliminarea focarelor de tensiune” sau „re-stabilirea păcii”, în practica militară s-a statuat un nou tip de război: „preventiv”, „de pedepsire”, de „apărare a ordinii mondiale”, „de apărare a drepturilor minorităților”, de „combatere a terorismului” ș.a.m.d.

Discursul președintelui american George W. Bush, „Războiul împotriva terorismului nu va fi câștigat dintr-o poziție defensivă”, reprezintă, de fapt, o declarație de acțiune americană, cu o schimbare de abordare care va avea consecințe pe termen lung.

Lucru demonstrat prin atacul de pe 19 martie 2003 orele 4:35 AM - ora Bucureștiului, în care nu s-a luat în considerare articolul 51 din Carta Organizației Națiunilor Unite – ce autorizează folosirea forței militare numai în cazuri de legitimă apărare. SUA trec la acțiuni militare în teatrele de operații irakiene, desconsiderând astfel puterea legitimă a Organizației Națiunilor Unite.

Intervențiile din Panama, Iugoslavia, Afganistan, Irak și posibil de oriunde, după „adaptarea la noile condiții” a doctrinei NATO, la Madrid, readuc în actualitate una din maximele lui La Rochefoucauld: „Puterile mari... găesc cele mai dezinteresate metode de justificare a acestor războaie, cum ar fi... apărarea națiunilor și statelor mici, eliberarea națiunilor oprimate, ba chiar apărarea dreptului asupra forței”.

Războiul rămâne o realitate, iar pacea universală un deziderat, un proiect aproape utopic. „Arta războiului este de importanță vitală pentru stat” arăta Sun-Tzu, cel dintâi teoretician militar din lume, în urmă cu 2 500 de ani, și tot el considera că, deși „cel mai bine este să învingi fără luptă”, totuși, războiul este „o chestiune de viață și de moarte, calea fie spre siguranță, fie spre ruină”<sup>30</sup>.

Polemologii au manifestat însă interes și pentru irenologie, pentru crearea unui climat de pace și securitate colectivă.

Cunoscutele proiecte de pace eternal elaborate de abatele Saint-Pierre și Kant, la sfârșitul secolului al XIII-lea, nu au convins, dar au stimulat fan-tezia și creativitatea gânditorilor.





### NOTE:

- <sup>1</sup> Michael HOWARD, **Războiul în istoria Europei**, Timișoara, Editura Sedona, 1997, p. 8.
- <sup>2</sup> R.A. BROWN, **The origins of Modern Europe**, London, 1972, p. 93.
- <sup>3</sup> G.W. HEGEL, **Filosofia dreptului**, București, Editura Academiei, 1969, p. 259.
- <sup>4</sup> J.J. ROUSEAU, **Contractul social**, vol. II, București, Editura All, 1993, p. 342.
- <sup>5</sup> Petre ANDREI, **Opere sociologice**, vol. III, București, Editura Academiei, 1978, p. 435.
- <sup>6</sup> N. IONESCU, **Roza vânturilor**, București, Editura Roza Vânturilor, 1990, p. 275.
- <sup>7</sup> E. RUSSU, **Note despre om**, București, Editura Cugetarea, 1950, p. 64.
- <sup>8</sup> E. CIORAN, **Schimbarea la față a României**, București, Editura Humanitas, 1990, p. 129.
- <sup>9</sup> Ibidem, p. 158.
- <sup>10</sup> C. CLAUSEWITZ, **Despre război**, București, Editura Militară, 1982, p. 613.
- <sup>11</sup> E. CIORAN, **op. cit.**, pp. 54-56.
- <sup>12</sup> D. GUSTI, Sociologia războiului în **Opere**, vol. IV, București, Editura Academiei, 1970, p. 143.
- <sup>13</sup> P. P. NEGULESCU, **Destinul omenirii**, vol. III, București, Editura Cugetarea, 1959, p. 90.
- <sup>14</sup> N. IORGA, **Chestiunea Dunării**, București, Editura „Societății Neamului Românesc”, 1943, p. 292.
- <sup>15</sup> D.D. ROȘCA, **Existența tragică**, București, Editura Științifică, 1968, pp. 123-138.
- <sup>16</sup> V. PÂRVAN, **Scrieri**, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 363.
- <sup>17</sup> Er. FROMM, Anatomia distructivității umane, în **Texte alese**, București, Editura Politică, 1983, p. 484.
- <sup>18</sup> V. PÂRVAN, **op. cit.**, p. 458.
- <sup>19</sup> T. VIANU, **Opere**, vol. VIII, Editura Minerva, București, 1979, p. 67.
- <sup>20</sup> D. GUSTI, **op. cit.**, p. 146.
- <sup>21</sup> E. CIORAN, **op. cit.**, pp. 68-72.
- <sup>22</sup> Hugo GROTIUS, De jure Belli ac Pacis, Editura William Whewel, Cambridge, 1853, vol. I, p. LIX.
- <sup>23</sup> James MAYALL, **Politica mondială: evoluția și limitele ei**, București, Editura Antet, 2000, pp. 91-92.
- <sup>24</sup> Ian BROWNLIE, **International Law and the Use of Force by States**, Oxford, 1963, pp. 8-12.
- <sup>25</sup> E. CIORAN, **op. cit.**, p. 132.
- <sup>26</sup> Ibidem, p. 131.
- <sup>27</sup> S. HUNTINGTON, **Ciocnirea civilizațiilor**, Oradea, Editura Antet, 1998, p. 68.
- <sup>28</sup> Ibidem, p. 378.
- <sup>29</sup> Al. CLAUDIAN, **Reflecții asupra războiului actual**, București, Editura Tinerimea, 1952, p. 5.
- <sup>30</sup> Sun-TZU, **Arta războiului**, f.e., f.a., p. 4.

---

*Căpitanul dr. Dorel BUȘE (dorel\_buse@yahoo.com) este ofițer în Biroul Cercetare Științifică și Doctorat din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” și lector universitar la Facultatea de Relații Internaționale și Studii Europene, Universitatea „Spiru Haret”.*





# IRAKUL DUPĂ APROAPE PATRU ANI DE RĂZBOI

*Dr. Constantin-Gheorghe BALABAN*

Deși dictatorul Saddam Hussein a fost înlăturat de la putere, presa internațională consemna, la mai bine de trei ani de la declanșarea intervenției militare în Irak, că situația nu este cu mult mai bună. Au fost investiți peste 700 de milioane de dolari, iar în teren, în zona capitalei irakiene, acționează aproape 36.000 de militari, polițiști, trupe speciale și agenți de securitate. Cu toate acestea, situația de securitate din Bagdad pare scăpată de sub control. Supus unor noi tensiuni, Irakul continuă să fie scena unor atentate sângeroase, în pofida măsurilor sporite de securitate adoptate în capitala irakiană. Tot mai multe persoane, dar și militari și polițiști irakieni, își pierd viața nu numai în Bagdad, ci și în diferite alte orașe ale țării. Atentatele, răpirile, asasinările și atacurile împotriva armatei americane s-au înmulțit semnificativ, iar violențele interconfesionale între comunitățile șiiită (majoritară) și sunniță (minoritară) s-au intensificat, după bombardarea, la 22 februarie 2006, a unui mausoleu șiiit din Famarra<sup>1</sup>.

Se spune că, în urma executării lui Saddam Hussein, Irakul se află deja în pragul unui război civil. De fapt, Irakul este deja afectat de un război civil, pe fondul escaladării violențelor interreligioase din această țară<sup>2</sup>, doar nuanțele sunt diferite.

Chiar dacă și o parte din presă<sup>3</sup> a adoptat sintagma „război civil”, atunci când se referă la Irak, Casa Albă nu o admite. Mai mult, șeful de la Casa Albă transmitea, de la Riga, unde participa la Summit-ul NATO din 28-29 noiembrie 2006, că nu va retrage trupele din Irak până nu obține victoria. The Washington Post făcea, însă, public, la 28 noiembrie 2006, un raport al marinei americane<sup>4</sup>, în care se recunoștea că trupele americane au pierdut controlul asupra zonei de vest a Irakului, o zonă copleșită de insurgenți și teroriști afiliați rețelei Al-Qaeda, dar, la acea dată, oficialii au minimalizat gravitatea evaluărilor armatei.

O declarație șocantă avea să vină și din partea viitorului șef al Pentagonului, Robert

Gates<sup>5</sup>, potrivit căruia Statele Unite nu câștigă războiul în Irak, iar următorii doi ani de prezență americană în regiune vor aduce fie o stabilizare a Orientului Mijlociu, fie un conflict de proporții internaționale.

Condamnat la moarte, fostul dictator irakian, Saddam Hussein, a fost spânzurat, la Bagdad, la 30 decembrie 2006. Legat de eveniment, televiziunea irakiană difuza un text scris cu roșu, conform căruia „Cu moartea lui Saddam Hussein a fost întoarsă o pagină neagră a istoriei Irakului”<sup>6</sup>.

La 10 ianuarie 2007, președintele George W. Bush a prezentat o nouă strategie pentru Irak, în fața unui Congres sceptic, dominat de democrați, dar și în fața unei populații care se opune trimiterii de trupe suplimentare în această țară<sup>7</sup>.

**1. Presa internațională la trei ani de la declanșarea intervenției militare.** După trei ani de la declanșarea intervenției militare, presa internațională sugera chiar ideea ca SUA să lase Irakul irakienilor și să se retragă cât mai curând din această țară. Numai că, în viziunea secretarului american al apărării, citat de ziarul spaniol El Pais, care, la împlinirea a trei ani de la ocuparea Irakului, publica pe prima sa pagină o fotografie de la demonstrația din Madrid, „retragerea trupelor americane din Irak ar echivala cu a fi lăsat Germania în mâna naziștilor”. Mai mult decât atât, pe fundalul crizei care se adâncește în Irak, The Guardian scria despre noi atacuri la adresa ministrului american al apărării, Donald Rumsfeld, în timp ce din SUA se anunța că mai mulți generali în rezervă au solicitat demisia secretarului american pentru apărare, pe care îl acuzau de erori comise în Irak, chiar dacă președintele Bush aprecia conduita energică și decisivă a secretarului Rumsfeld ca fiind „exact aceea de care avem nevoie în această perioadă”. Pentru că – așa cum sublinia în discursul său despre starea națiunii – America trebuie să-și păstreze politica dominantă în lume.

Desigur, în discursul său săptămânal, președintele american George W. Bush – citat de



ziarul britanic *The Independent* - a recunoscut că sunt necesare, în continuare, noi și multe alte sacrificii, dar scopul americanilor în Irak nu este altul decât „victoria”. Dar, deși Administrația de la Washington a respins afirmația pesimistă a fostului premier interimar irakian Iadar Al Ui, care a spus că țara s-ar afla în pragul războiului civil, opinia publică americană este din ce în ce mai sceptică în privința unei reușite în Irak.

Potrivit sondajelor de atunci, doar 13 la sută dintre americani mai cred în victorie și mai mult de 50 la sută sunt convinși că Irakul se îndreaptă inevitabil spre război civil. De asemenea, într-un sondaj realizat de televiziunea americană CBS, în colaborare cu Agenția de știri Reuters, popularitatea președintelui George W. Bush este în scădere, ajungând la 34%<sup>8</sup>. Drept urmare, Casa Albă cere liderilor irakieni să facă eforturi și mai mari pentru a se ajunge la un acord, iar Donald Rumsfeld, citat de *Washington Post*, susținea că „imaginea de ansamblu va fi determinată de istorie, nu de titlurile zilnice și de știrile de pe Internet, sau de către cel mai recent atac senzațional”<sup>9</sup>.

La 9 octombrie 2006, Reuters nota că zeci de persoane cad victime „escadroanelor morții” sunnite și šiite în fiecare zi în Irak, existând temeri că violențele ar putea bloca dialogul de reconciliere națională și ar degenera în război civil. Mai mult, potrivit afirmațiilor unui oficial ONU, aproximativ 1000 de irakieni își părăsesc zilnic locuințele din cauza violențelor.

La 3 noiembrie 2006, a fost asasinat, în apropiere de Hilla, la sud de Bagdad, șeicul Nahab Omran, liderul tribului šiit Bani Hassan.

**2. Prelungire de mandat sau retragerea trupelor?** Cu toate progresele realizate în ceea ce privește crearea guvernului de unitate națională, ministrul de externe irakian a anunțat, potrivit Reuters, că Bagdadul a cerut Națiunilor Unite să-și prelungească misiunea cu un an.

Totuși, Italia și-a retras trupele din Irak. Operațiunea militară *Antica Babilonia* trebuia să își încheie progresiv mandatul în cursul anului 2006, iar misiunea să fie considerată încheiată la sfârșitul anului<sup>10</sup>. Ultimii soldați italieni au părăsit Irakul la 8 decembrie 2006, după predarea controlului bazei de la Nassiriyah, în sudul țării, către forțele de securitate irakiene<sup>11</sup>.

La 25 iunie 2006, și Japonia anunța că începe retragerea din Irak a celor 550 de soldați niponi

care au participat la monitorizare și reconstrucție în sudul acestei țări, ceea ce îl determina pe premierul irakian, Nuri Al-Maliki, să dea publicității un plan de reconciliere națională ce prevede o amnistie pentru rebelii care nu au comis asasinat sau acte teroriste<sup>12</sup>.

La 7 septembrie, premierul irakian și generalul american George Casey semnează un acord<sup>13</sup> potrivit căruia Bagdadul va prelua în mod gradual comanda forțelor armate irakiene, care era asigurată anterior de Forța Multinațională. „De acum înainte – spunea generalul american, citat de AFP și AP – responsabilitățile militare irakiene vor fi tot mai mult concepute și conduse de irakieni”.

La 27 septembrie 2006, președintele Irakului considera că prezența militară americană în Irak împiedică eventualele atacuri străine asupra țării, pentru ca, ulterior, la 9 octombrie, Reuters să noteze că armata americană își planifică forțele pe baza ipotezei că efectivele militare din Irak vor fi menținute la același nivel până în 2010. Este surprinzător, însă, că și șeful armatei britanice, generalului Richard Dannatt, preconiza, la 13 octombrie, o retragere rapidă a trupelor britanice din Irak. Afirmația generalului Richard Dannatt: „guvernul de la Londra ar trebui să își retragă militarii din Irak” /.../ prezența militară britanică înrăutățește situația din teren” a uimit pe toată lumea<sup>14</sup>. Totuși, trupele britanice vor fi menținute în Irak pentru o perioadă cuprinsă între 10 și 16 luni, iar retragerea va fi condiționată, potrivit afirmațiilor ulterioare ale premierului Tony Blair, de nivelul de securitate.

Deocamdată, agențiile internaționale de presă anunță reducerea cu câteva mii a numărului militarilor britanici din Irak până la sfârșitul anului 2007, iar potrivit declarațiilor unui oficial britanic, un număr de 13 batalioane irakiene pot lupta independent cu insurgenții.

Nici danezii nu mai vor trupe în Irak. Un sondaj de opinie, realizat de Institutul Ramboell și dat publicității la Copenhaga, la 14 noiembrie 2006, atestă cel mai ridicat nivel de respingere a prezenței trupelor daneze în Irak din 2003 și până la data efectuării sondajului<sup>15</sup>. La fel, Coreea de Sud<sup>16</sup> și Polonia, care anunță retragerea din Irak a trupelor până la sfârșitul anului 2007.

Henry Kissinger, fost secretar de stat al SUA, consideră că victoria militară nu mai este posibilă în Irak, dar o retragere rapidă a trupelor Coaliției din Irak ar putea avea consecințe dezastruoase. El

propune o conferință internațională pentru Irak, susținută și de fostul secretar general al ONU, Kofi Annan, dar președintele Irakului a respins o astfel de idee.

Un punct de vedere similar avea să fie exprimat, mai târziu, și de președintele egiptean, Hosni Mubarak, care atenționa că o plecare imediată a forțelor americane din Irak va agrava situația din țară. Cu atât mai mult cu cât insurgența irakiană este capabilă să se autosustină financiar<sup>17</sup>.

Ideea retragerii trupelor din Irak este, însă, tot mai susținută, iar în cazul retragerii soldaților americani<sup>18</sup>, potrivit afirmațiilor unui consilier de la Riyad, dar și a publicației americane Washington Post, Arabia Saudită ar putea interveni în Irak și va acorda asistență sunniților, așa cum Iranul se ocupă de ani de zile de grupările šiite. Numai că Arabia Saudită anunță că nu va interveni în Irak.

Totuși, Bulgaria anunță că va continua să contribuie la stabilizarea și reconstrucția Irakului<sup>19</sup>. The Daily Mail spune că Marea Britanie nu va suplimenta numărul militarilor mobilizați în Irak.

La 10 ianuarie 2007, președintele George W. Bush a prezentat o nouă strategie pentru Irak, în fața unui Congres sceptic, dominat de democrați, dar și în fața unei populații care se opune trimerii de trupe suplimentare în această țară<sup>20</sup>. Liderul de la Casa Albă a anunțat trimiterea a 21.500 de militari în Irak și a cerut deblocarea a 6,8 miliarde de dolari pentru noua strategie în Irak.

**3. Secretarul de stat american Condoleezza Rice într-o vizită-surpriză în Irak.** După câte se pare, în Irak s-a instaurat o stare de pasivitate politică și se încearcă a determina guvernul irakian să depășească această „stare“ în care s-a cufundat în ultima perioadă<sup>21</sup>. Deși au fost investite peste 700 de milioane de dolari, iar în teren acționează aproape 36.000 de militari, polițiști, trupe speciale și agenți de securitate, situația de securitate din Bagdad pare scăpată de sub control<sup>22</sup>. La sfârșit de săptămână, se impun restricții de circulație în capitală pentru a diminua frecvența cu care mașinile-capcană sar în aer, iar un nou plan de securitate prevedea închiderea totală a câtorva zeci de drumuri de acces spre capitală, pentru a diminua numărul insurgenților care s-ar putea infiltra din exterior, ca și cum populația de aproximativ 7 milioane de oameni a Bagdadului nu ar putea susține insurgența și grupurile înarmate. Singura zonă sigură din Bagdad este zona verde, dar și ea

este atacată cu armament reactiv din ce în ce mai performant. Situația se află sub control, desigur, sub un control relativ, și în celelalte regiuni.

Dacă provincia vestică, Alambar, cu orașele Falujah și Raman, continuă să dea bătăi de cap armatei americane, în urmă cu câteva zile, armata irakiană a dejucat un plan de transformare a provinciei estice DIALA<sup>23</sup>, cu capitala la Bacuba, într-un emirat. Independența acestuia urma să fie proclamată la sfârșitul Ramadanului.

În timp ce DIALA dorea independența, discuția parlamentară privind federalizarea țării a fost amânată din nou. Statisticile spun că 100 de persoane mor în fiecare zi în Irak, în confruntări armate sau în explozii de bombe. Cu toate acestea, structurile de securitate irakiene preiau, treptat, controlul asupra provinciilor. Trei provincii sudice au fost predate de coaliția multinațională, între care și Dicar, acolo unde acționează militarii români. Și, ca tabloul să fie complet, judecătorul Înalțului Tribunal Penal irakian, care îl judeca pe fostul lider de la Bagdad, a fost schimbat. De ce? Pentru că i-a spus lui Saddam Hussein, în ședință publică „Nu ați fost un dictator, domnule președinte”. O afirmație care, acum, pare să nu mai aibă nici o valoare. Dar mâine?

**4. Tensiunile politice din Irak și poziția liderului de la Casa Albă.** Ultimele evenimente petrecute în Irak<sup>24</sup> puteau da peste cap planurile președintelui american George W. Bush, la summit-ul NATO de la Riga, unde spera să-i convingă pe europeni să se implice mai mult în combaterea violenței din Afganistan. Totuși, planurile au reușit.

Se pune însă o întrebare: Creșterea numărului de victime și tensiunile politice din Irak ar putea afecta poziția liderului american? Fostul secretar general al ONU, Kofi Annan, care, în trecut, a făcut valuri, după ce a declarat că invazia americană în Irak a fost ilegală și nu a fost aprobată de Consiliul de Securitate al ONU, susține că trebuie să se intervină serios și urgent pentru a împiedica deteriorarea situației din Irak, unde ne putem confrunta cu un război civil. De fapt, susținea înaltul oficial al ONU, deja s-a ajuns la acest lucru<sup>25</sup>, iar Națiunile Unite au jucat un rol minor în conflictul din Irak<sup>26</sup>.

Până acum, încleștările dintre insurgenții sunniți, milițiile šiite și infiltrările teroriștilor Al-Qa-eda au costat viețile a aproape 100.000 de civili irakieni și 3.000 de militari americani, războiul din

Irak fiind „una din cele mai grosolane greșeli comise de un lider american”<sup>27</sup>.

Deocamdată, nici democrații, care au preluat, în ianuarie 2007, controlul asupra Congresului american, nu au prezentat, încă, o strategie alternativă la politica președintelui George W. Bush, iar înlocuirea lui Donald Rumsfeld nu a adus, până acum, nicio schimbare semnificativă.

Totuși, *Grupul de studiu pentru Irak*, comisie coprezidată de fostul secretar de stat James Baker, a dat oficial publicității un raport, la 6 decembrie 2006. Potrivit AFP, Reuters și AP, raportul are în vedere retragerea celei mai mari părți a trupelor combatante din Irak până în primul trimestru al anului 2008<sup>28</sup>, în „funcție de situația de securitate din teren” și recomandă administrației să „majoreze cât mai rapid posibil numărul forțelor integrate în unitățile irakiene în calitate de formatori”<sup>29</sup>.

**5. Este nevoie de Siria și Iran pentru pace în Irak?** Potrivit unui sondaj, peste 2/3 dintre americani consideră că Irakul se află în război civil. Prezența, în zonele fierbinți ale Irakului, a celor peste 140.000 de soldați americani nu a reușit să pună capăt valului de violențe dintre sunniți și șiiți, care se luptă pentru supremație. Mai mult decât atât, Arabia Saudită, care are o populație majoritar sunnită, a avertizat cu privire la orice atingere la adresa echilibrului social din Irak, unde arabii sunniți, care se aflau la putere înaintea prăbușirii regimului lui Saddam Hussein, se plâng că sunt marginalizați și uitați de actualul guvern dominat de șiiți, pe fondul creșterii violențelor interconfesionale. Potrivit unui recent raport publicat de Oxford Research Group, războiul din Irak ar putea dura 30 de ani.

La drept vorbind, Irakul este deja afectat de un război civil, pe fondul escaladării violențelor interreligioase din această țară<sup>30</sup>, chiar dacă nuanțele interpretării realității sunt diferite. În timp ce democrații americani susțin că este nevoie de Siria și Iran pentru pace în Irak, vicepreședintele Statelor Unite, Dick Cheney, solicită<sup>31</sup> suveranului saudit, regele Abdallah, să facă uz de înțelegerea sa influență asupra liderilor sunniți din Irak spre a obține reconcilierea în țara vecină și să pună în aplicare promisiunile de a ajuta la reconstrucția Irakului.

De asemenea, unele propuneri privind inițierea de convorbiri cu Siria și Iran pentru rezolvarea situației din Irak și chiar mai mult: retragerea trupelor americane din Irak până la începutul lui 2008 vin și din partea GSI. Pe de altă parte, din Iran,

președintele Ahmadinejad spune că americanii ar trebui să se retragă din Irak pentru a-și salva reputația care le-a mai rămas, irakienii fiind capabili să gestioneze situația și să reinstaureze securitatea<sup>32</sup>, apreciere contrazisă însă de liderul șiiit Abdulah di al-Zakim și împărtășită de guvernul de la Bagdad, care se opun, în continuare, unei retrageri a trupelor americane din Irak.

**6. Procesul lui Saddam pentru crime împotriva umanității.** La 5 noiembrie 2006, Saddam Hussein a fost condamnat<sup>33</sup> la moarte prin spânzurare de Înalțul Tribunal Penal din Irak, care l-a găsit vinovat de executarea a 148 de locuitori șiiți din satul Doujail, în 1980, ca represalii la un atentat împotriva unui convoi prezidențial. El a fost deja spânzurat, la sfârșitul lunii decembrie.

Verdictul în procesul lui Saddam Hussein, fost președinte al Irakului în perioada 1979-2003<sup>34</sup>, venea cu două zile înaintea alegerilor pentru Congres<sup>35</sup> din Statele Unite, din 7 noiembrie 2006, alegeri percepute drept un referendum asupra politicii președintelui Bush în Irak, un verdict care putea însemna vești bune pentru Casa Albă și pentru republicani<sup>36</sup>. Irakienii au condus procesul<sup>37</sup> și, după cum adaugă Snow, purtătorul de cuvânt al Casei Albe, „judecătorii irakieni sunt cei care au examinat toate probele”.

Reacțiile internaționale la aflarea veștii condamnării fostului dictator irakian nu s-au lăsat așteptate. Pentru americani, condamnarea la moarte a lui Saddam – salutată de Casa Albă – este „*dovada perfectă că în Irak funcționează un sistem juridic independent*”<sup>38</sup>. La rândul lor, europenii se arătau și ei satisfăcuți de verdict, însă, exprimau rezerve în privința pedepsei cu moartea.

Încheierea procesului a fost salutată și de Președinția finlandeză a UE, însă aceasta a chemat la neaplicarea sentinței de pedeapsă cu moartea, emisă în aceeași zi de Înalțul Tribunal Penal irakian, împotriva fostului președinte Saddam Hussein și a doi dintre principalii săi colaboratori. „*Președinția reafirmă poziția UE împotriva pedepsei cu moartea. UE se opune pedepsei cu moartea în orice caz și în toate împrejurările și cheamă la neaplicarea acesteia în cazul de față*”<sup>39</sup>.

Mai mult, din capitala Franței, de la Paris, venea și un avertisment: „Să sperăm că verdictul nu va genera noi tensiuni în Irak”, în timp ce Moscova era chiar sigură că spânzurarea lui Saddam va avea „consecințe catastrofale” pentru Irak<sup>40</sup>.



Au fost și alte reacții. Unele contradictorii. De exemplu, chiar în lumea arabă, care este divizată în funcție de relațiile avute cu Saddam Hussein și de actuala politică de alianțe a țărilor în cauză, reacțiile au fost diferite. Dacă mișcarea islamistă Hamas regretă condamnarea la moarte a fostului lider irakian și afirmă că SUA combat pe toți cei care susțin poporul palestinian, Iranul, cu care Saddam Hussein s-a aflat în război, a salutat sentința printr-un oficial al ministerului de externe de la Teheran, iar în lipsa unei reacții oficiale, vestea a fost sărbătorită pe străzi în Kuwait.

Pe de altă parte, Amnesty International, organizație care se opune pedepsei capitale, a reacționat și ea rapid, punând la îndoială corectitudinea procesului, și a condamnat sentințele la moarte pronunțate de judecători, în timp ce directorul executiv al Asociației Internaționale a Barourilor, Mark Colis, credea că, deși judecătorii și procurorii au acționat corect, exista, totuși, un puternic caz pentru recurs.

Au fost și câteva greșeli, în special procedurale. Ele puteau face, fără îndoială, cazul unui apel. Mai mult, Organizația neguvernamentală de apărare a drepturilor omului Human Rights Watch (HRW), citată de AP, estima că „procedurile în procesul referitor la Dujail au fost fundamental inechitabile”<sup>41</sup>.

Mai mult, tribunalul ar fi ratat „ocazia importantă” de a face „dreptate credibilă” poporului irakian, iar condamnarea la moarte nu s-ar fi bazat pe argumente solide, fapt pentru care trebuia anulată.

Cu alte cuvinte, procesul lui Saddam a fost un proces marcat de numeroase nereguli.

Procesul în care Saddam Hussein era judecat pentru genocid împotriva kurzilor a fost reluat și amânat după numai trei săptămâni.

Potrivit unor surse guvernamentale irakiene, fostul lider irakian și doi dintre colaboratorii săi urmau să fie executați imediat<sup>42</sup> ce Curtea de Apel, formată din nouă judecători, va confirma condamnarea lor la moarte, dar, dacă apelul se va considera întemeiat, procesul urma să se rejudece. În caz contrar, sentința urma să fie aplicată în termen de o lună de la pronunțarea deciziei finale în cazul apelului.

La 26 decembrie 2006, Mowaffaq al-Rubaie, consilierul pentru securitate națională, citat de Reuters, declara: „Curtea de Apel din Irak confirmă verdictul și pedeapsa cu moartea pentru Saddam.”

Înaltul Tribunal Penal irakian a anunțat decizia definitivă de condamnare la moarte a fostului dictator. Oficialii americani au declarat că execuția este iminentă<sup>43</sup> și ar putea avea loc chiar până la sfârșitul lui decembrie 2006, dar nimeni nu știa cu exactitate când va avea loc execuția<sup>44</sup>. În realitate, Saddam a fost spânzurat la Bagdad, la 30 decembrie 2006. AFP, care făcea referire la unele măsuri importante de securitate la Bagdad pentru executarea fostului președinte, Saddam Hussein, relatează că fostul lider irakian a fost deja spânzurat. Acest anunț venea și din partea postului de televiziune național Iraquia.

**7. Concluzia unui raport întocmit de Senatul american:** Saddam Hussein nu a avut niciun fel de relații cu organizația teroristă Al-Qaeda și nici cu Abu al-Zarqawi, conducătorul acestei mișcări din Irak. Comisia pentru servicii secrete din Senatul american a confirmat, pentru prima oară, ceea ce știa toată lumea: Saddam Hussein nu a avut legături cu Abu al-Zarqawi și cu organizația Al-Qaeda.

Documentul citează un raport redactat de CIA și care datează din octombrie 2005. Bush afirmase, anterior, că prezența lui Zarqawi în Irak dovedește tocmai „colaborarea lui Saddam cu teroriștii iordanieni”. Republicanii le reproșau, însă, democraților că vor să se folosească de raportul comisiei în campania electorală pentru alegerile de la mijlocul mandatului, care urma să aibă loc în noiembrie 2006.

Toate aceste controverse, dezvăluiri și paradezvăluiri nu fac altceva decât să confirme dramatismul situației din Orientul Mijlociu, complexitatea problemelor din Irak, fragilitatea procesului de pace din Orientul Apropiat și pericolul declanșării unor acțiuni și reacții în lanț ce pot afecta grav securitatea întregii lumi.

Dar, mai ales, din toată această derulare mai mult sau mai puțin precipitată de evenimente, rezultă fluiditatea fără precedent a situației geopolitice, marea diversitate a pericolelor și chiar a amenințărilor la adresa securității internaționale. Debutul anului 2007 nu poate fi nici mai optimist, nici mai liniștitor ca finele anului 2006.





### NOTE:

<sup>1</sup> Oficialii militari americani cred că sunniții din regiune sunt responsabili de dinamitarea unei moschei šiite din Samarra, la 22 februarie 2006. Atentatul a declanșat un val de violențe interconfesionale soldate cu sute de morți și zeci de moschei devastate.

<sup>2</sup> Potrivit agențiilor internaționale de presă, de la începutul ostilităților din Irak, luna octombrie 2006 a fost cea mai sângeroasă. Peste 3700 de persoane au fost ucise în atentatele teroriste care fac zilnic multe victime.

<sup>3</sup> De exemplu, cotidianul Los Angeles Times, rețeaua de televiziune NBC News se referă la situația din Irak ca la un război civil.

<sup>4</sup> Potrivit corespondentului TVR la Washington D.C., Mihai Constantin, Raportul marinei americane, publicat de Washington Post la data de 28 noiembrie 2006, datează din luna august.

<sup>5</sup> Robert Gates a trecut cu brio de audierile din Senatul american, iar confirmarea sa în fruntea Pentagonului a fost făcută de către Senatul întrunit în ședința plenară din 13 decembrie 2006.

<sup>6</sup> TVR, Știri externe, 30 decembrie 2006.

<sup>7</sup> Potrivit unui sondaj Gallup publicat de USA Today, peste 60% dintre americani sunt ostili suplimentării trupelor (TVR, Știri externe, 10 ianuarie 2007).

<sup>8</sup> Detalii în Jurnalul național, Ben Laden este „toiagul” lui Bush, 1 martie 2006, p. 14.

<sup>9</sup> Sursa - Presa internațională a zilei, grupaj de știri realizat de Rodezia Costea.

<sup>10</sup> Afirmație a ministrului italian al apărării, Antonio Martino, în fața Comisiilor de specialitate ale Senatului și Camerei Deputaților italiene, din 19 ianuarie a.c., citată de AFP și confirmată de noul premier Romano Prodi. Potrivit agențiilor de presă, ultimii militari italieni aveau să fie retrași în luna decembrie 2006.

<sup>11</sup> Purtător de cuvânt britanic al coalitiei internaționale, citat de AFP.

<sup>12</sup> Este vorba de un document cu 24 puncte, cele mai importante prevăzând: respectarea drepturilor omului, pedepsirea teroriștilor, dar și acordarea unor indemnizații pentru victimele atentatelor. Potrivit consilierului irakian pentru securitatea națională, Mouaffak al-Roubaie, în cursul lunii iunie au fost puse în libertate aproape 2500 de persoane aflate în centre de detenție irakiene și americane.

<sup>13</sup> Acest acord prevede crearea unui stat major unicat irakian, ce va avea autoritate asupra diferitelor componente ale armatei terestre, ale marinei și armatei aerului irakiene, care reprezintă un total de 115.000 soldați.

<sup>14</sup> Declarațiile, potrivit Jurnalului TVR, au uimit pe toată lumea; este neobișnuit ca un șef al statului major să facă astfel de aprecieri, care intră în contradicție cu strategia guvernului.

<sup>15</sup> Potrivit AFP, proporția celor care s-au declarat potriviți prezenței militare daneze în Irak a crescut, de la 42%, în august 2003, la 48%, în august 2005, pentru ca în noiembrie 2006 să ajungă la 60%.

<sup>16</sup> Coreea de Sud este a treia forță militară străină din Irak, cu un efectiv de 2.300 de militari.

<sup>17</sup> N24, Știri, 26 noiembrie 2006.

<sup>18</sup> Potrivit afirmațiilor mai recente ale președintelui Bush, SUA își vor menține trupele în Irak atâta timp cât guvernul de la Bagdad va cere.

<sup>19</sup> Premierul bulgar, Serghei Stanișev.

<sup>20</sup> Potrivit unui sondaj Gallup publicat de USA Today, peste 60% dintre americani sunt ostili suplimentării trupelor (TVR, Știri externe, 10 ianuarie 2007).

<sup>21</sup> Vineri, 5 octombrie - Emisiunea 24 de ore.

<sup>22</sup> Mario Balint, corespondent în Nassiriyah, face o rememorare a ultimelor zile și a stării de tensiune care domnește în Irak, Emisiunea 24 de ore din 5 octombrie 2006.

<sup>23</sup> Diala este o provincie cu populație mixtă, šiită și sunnită, unde teoria războiului interconfesional nu se confirmă. Într-un anunț postat pe Internet și semnat de mai multe grupări armate, se spunea că populația provinciei este sătulă de „ocupația străină, exploatarea resurselor naturale în detrimentul poporului irakian, corupția și hoția guvernului de la Bagdad”, suficiente motive pentru proclamarea independenței și revenirea la „preceptele fundamentale ale islamului”.

<sup>24</sup> De exemplu, prăbușirea, în apropiere de Bagdad, a unui avion de luptă american de tipul F-16 implicat în luptă și al cărui pilot și-a pierdut viața. Două grupări islamiste irakiene susțin că au doborât un avion american de vânătoare F-16.

<sup>25</sup> După unii comentatori, în Irak s-a declanșat un conflict care ar putea dura zeci de ani.

<sup>26</sup> După ce, în 2003, un atentat a ucis 22 de oameni, între care și șeful misiunii ONU în Irak.

<sup>27</sup> Jimmy Carter, fost președinte al Statelor Unite.

<sup>28</sup> Înaintea publicării oficiale a raportului, se aștepta ca Grupul de studiu pentru Irak să recomande ca trupele americane să treacă de la rolul de forță combatantă la cel de susținere, iar soldații americani să fie menținuți în Irak, după cum anunța președintele George W. Bush, atâta timp cât guvernul de la Bagdad o cere.

<sup>29</sup> Rompres, TVR, Știri externe, 6 decembrie 2006.

<sup>30</sup> Potrivit agențiilor internaționale de presă, de la începutul ostilităților din Irak, luna octombrie 2006 a fost cea mai sângeroasă. Peste 3700 de persoane au fost ucise în atentatele teroriste care fac zilnic multe victime.

<sup>31</sup> În comunicatul dat de guvernul saudit, forțele americane au mai fost chemate să pună capăt amestecului extern în treburile Irakului, făcându-se aluzie la influența crescândă a Iranului šiit.

<sup>32</sup> Un oficial britanic a declarat că un număr de 13 batalioane irakiene pot lupta independent cu insurgenții.



<sup>33</sup> Înainte de pronunțarea verdictului, Saddam Hussein a mai spus – potrivit relatărilor avocaților săi, preluate de Rompres - că va muri fără teamă și că forțele americane vor fi constrânse să părăsească Irakul, așa cum s-a întâmplat în Vietnam.

<sup>34</sup> Și prim-ministru în perioada 1979-1991; 1994-2003.

<sup>35</sup> Toți 435 de membri ai Camerei Reprezentanților, 33 dintre cei 100 de senatori și 36 de guvernatori.

<sup>36</sup> Deși Congresul american este dominat în prezent de Partidul Republican, potrivit sondajelor de opinie, democrații au șanse de a obține controlul asupra Congresului. Or, acum, după pronunțarea și executarea sentinței în procesul fostului dictator irakian, republicanii pot ieși încă o dată pe scenă pentru a reaminti publicului că partidul lor, al republicanilor, este mai puternic în ce privește securitatea națională și că Partidul Republican îi poate apăra pe americani.

<sup>37</sup> Aprecieri ale oficialului Snow, citat de New York Times.

<sup>38</sup> Purtătorul de cuvânt al președintelui George W. Bush.

<sup>39</sup> Comunicat oficial difuzat la Helsinki.

<sup>40</sup> Jurnalul TVR, duminică, 5 noiembrie 2006.

<sup>41</sup> Nehal Bhuta, autor al unui raport de 97 de pagini pentru HEW despre acest proces. Sursa - TVR, Știri externe, 20 noiembrie 2006.

<sup>42</sup> Potrivit Statutului Tribunalului special care l-a judecat pe Saddam, nicio autoritate, nici chiar președintele nu poate invoca dreptul de grațiere și nu poate comuta pedepsele pronunțate.

<sup>43</sup> Execuția urma să fie filmată, dar nu se știa când va fi dată publicității înregistrarea. La execuție trebuiau să asiste un judecător, un procuror, un reprezentant din cadrul Ministerului de interne, directorul închisorii și un medic. Antena 3, Știri extreme, 29 decembrie 2006.

<sup>44</sup> Autoritățile irakiene au cerut respectarea perioadei legale de 30 de zile, după respingerea apelului la Curtea supremă.

---

***Generalul de brigadă (r.) prof. univ. dr. Constantin-Gheorghe BALABAN (cgbalaban@yahoo.com) este profesor consultant, conducător de doctorat în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” și un asiduu colaborator al publicației noastre.***



# NOUA POLITICĂ ENERGETICĂ A UE

*Vasile POPA*

Tot mai preocupată de asigurarea securității sale energetice, UE a procedat în ultima vreme la măsuri și acțiuni care ținesc o înlăturare a vulnerabilităților multiple, riscurilor și pericolelor la care este supusă, în acest început de secol și mileniu.

În accepțiunea Comisiei Europene, securitatea energetică reprezintă capacitatea de asigurare a cerințelor viitoare esențiale de energie, atât prin intermediul resurselor interne adecvate, obținute în condiții acceptabile economic sau menținute ca rezerve strategice, cât și prin recurgerea la surse externe accesibile și stabile, completate atunci când este cazul de rezerva strategică.

De la o asemenea înțelegere a problemei a pornit Comisia Europeană, când a elaborat noua politică energetică a organizației, prezentată la reuniunea din ianuarie curent, ce cuprinde propuneri de creștere a utilizării combustibililor alternativi și reducere a consumului energetic, pe fondul modificărilor climatice, precum și de încurajare a competiției dintre marii producători de energie.

Atingerea obiectivului propus poate limita expunerea organizației la o creștere a prețurilor petrolului și gazelor și, totodată, a vulnerabilității sale. De asemenea, poate duce la formarea unei piețe europene a energiei mai competitive și stimula dezvoltarea tehnologiei și a locurilor de muncă.

Reconsiderarea politicii energetice a UE a captat interesul statelor membre încă din anul 2005, când Consiliul European de la Hampton Court a consemnat o sporire a provocărilor din spațiul securității energetice și al schimbărilor climatice. Pe această linie, Consiliul European din 15-16 decembrie 2005 a relevat importanța unei abordări integrate a obiectivelor legate de triada schimbări climatice – energie – competitivitate.

Ca etape pregătitoare a procesului pot fi considerate: propunerile din Memorandumul francez prezentat la reuniunea Consiliului Ecofin din ianuarie 2006, documentul prezentat de

președinția austriacă la Consiliul European din 13 februarie 2006, „A New Energy Policy for Europe“, și poziția comună formulată prin: publicarea la 8 martie 2006 a Cărții Verzi a Comisiei Europene „O politică energetică europeană sustenabilă, competitivă și sigură“, ce include liniile directoare generale ale unei politici energetice comune, desfășurarea Consiliului Extraordinar al miniștrilor energiei din statele membre și în curs de aderare, din 14 martie 2006, ca și desfășurarea Consiliului European din 23-24 martie 2006.

Planul energetic propus de Comisia Europeană la reuniunea sa din ianuarie 2007 prevede ca organizația să se angajeze să-și reducă până în 2020 emisiile de gaze cu efect de seră cu cel puțin 20 la sută față de nivelul din 1990, nivel considerat prea mic de către organizațiile ecologiste (Greenpeace susține o reducere cu 30 la sută a emisiilor de gaze, pentru aceeași perioadă).

Potrivit aprecierilor Comisiei, țările dezvoltate ar trebui să-și reducă emisiile cu 30 la sută până în 2020, în cadrul unui nou acord internațional ce ar urma să înlocuiască Protocolul de la Kyoto, care expiră în 2012. În cadrul acestui acord, țările dezvoltate se vor obliga să-și reducă, până în 2012, emisiile de gaze poluante cu 5 la sută față de nivelul din 1990, în timp ce UE își asumă un procent de 8 la sută. Țările în curs de dezvoltare, precum China și India, ar urma să fie vizate de un eventual acord post-Kyoto, care să intre în vigoare după 2012.

Foarte importantă este și propunerea de a crește ponderea energiei obținute din surse regenerabile (hidrocentrale, pe bază de biocarburanți, solară, eoliană, mareică etc.) până la 20 la sută în 2020, față de 7 la sută cât este în prezent și față de 12 la sută cât se prevede pentru 2010. Biocarburanții vor trebui să constituie 10 la sută din consumul vehiculelor rutiere. Se prevede introducerea rapidă a vehiculelor cu consum redus de combustibil și îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor și aparatelor casnice, precum și a generării, transmisiei și distribuției agentului termic și electricității.

Documentul prezentat vizează, de asemenea, liberalizarea sectorului energetic. Pentru a stimula concurența și a reduce prețurile, îndeosebi în domeniul gazelor naturale, se prevede o separare a activităților de producție de cele de distribuție. La acest punct, apreciază *New York Times*<sup>1</sup>, se întâmpină o rezistență netă din partea Franței și Germaniei, care nu pot fi de acord cu destrămarea grupurilor ce dețin, în același timp, centrale electrice și rețele de distribuție (cazul EDF sau al companiilor E.ON și RWE, societăți care produc și desfac, dictând prețurile de pe piață).

Sunt de așteptat negocieri strânse în domeniu ale statelor membre, dar și ale UE cu Rusia, pentru noul acord de colaborare și parteneriat, document care, din unghiul celor două crize, ale întreruperii gazelor și petrolului de către Rusia pentru Ucraina, respectiv Belarus, care au fost un semnal prelung de alarmă pentru Europa, ar trebui să cuprindă garanții ferme vizând livrările de resurse energetice spre UE.

De altfel, actuala abordare energetică a Comisiei Europene conduce inevitabil la unele negocieri strânse cu Rusia și obligarea acesteia să semneze Carta Energetică Europeană. Realizarea de către UE a consensului intern privind energia premerge, astfel, negocierile cu Moscova, care vor avea loc la summit-ul G8 al principalelor state industrializate, din acest an.

În context, România, în calitate de țară membră a UE, sugerează o reducere a dependenței de rezervele de petrol și gaze rusești, prin diminuarea consumului de energie și exploatarea unor resurse alternative.

Crearea unei competiții în domeniu înseamnă și crearea unei libertăți de decizie în domeniu. De aici, importanța dezvoltării proiectului Nabucco, vizând aducerea gazelor naturale caspice în Europa Centrală, dar și a unei politici energetice comune, destinate evitării unor blocaje viitoare.

Toate statele Uniunii au înțeles că dependența de un singur furnizor energetic extern este și păguboasă, și periculoasă. De aceea, prin noua politică energetică, europenii facilitează tranzacțiile energetice transfrontaliere. În acest sens, Comisia Europeană apreciază că este nevoie de un organism la nivel european și de implicarea sa într-o rețea europeană a autorităților de reglementare independente naționale.

Faptul că experții UE au inventariat ștrangulările existente în rețelele de transport internaționale

de gaze naturale și de energie electrică este benefic, deoarece semnaleză pericolele care planează în prezent asupra aprovizionării cu energie a Uniunii. Conexiunile lipsă din rețelele de energie electrică dintre Germania, Polonia și Lituania, dar și dintre Spania și Franța, ca și cele marine sau de energie eoliană, din nordul continentului, precum și cele de gaze naturale ce vin dinspre zona Caspică spre Europa Centrală arată cât de importantă este pentru europeni revitalizarea proiectului Nabucco și construirea oleoductului Constanța – Trieste.

În altă ordine de idei, dacă Planul de eficiență energetică european prevede ca, în 2020, creșterea economică în UE să se realizeze consumând cu 13 la sută mai puțină energie decât în prezent, economisind 100 de miliarde de euro și cu emisii poluante anuale mai mici cu 780 de milioane de tone echivalent CO<sub>2</sub>, evident că va trebui creat un mediu incitant pentru actorii economici în vederea realizării obiectivelor reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră și a unei ample inovații tehnologice. În următorii 10 – 20 de ani, printre tehnologiile care vor permite limitarea emisiilor de gaze cu efect de seră se numără: pentru industriile cu mare intensitate energetică, captarea și stocarea carbonului; pentru transporturi, motoarele hibride, scontându-se pe punerea la punct a motorului cu hidrogen, iar pentru mediu, energia solară, care, cuplată la nanotehnologii, va putea, pe termen lung, să devină energia viitorului.

Staff-ul european apreciază că, pe baza noii politici energetice, UE ar putea deține, la nivel global, rolul principal în declanșarea unei noi revoluții industriale, ce ar aduce beneficii, deopotrivă, țărilor dezvoltate și celor în curs de dezvoltare și ar face ca UE să devină, până în 2050, „o economie cu o mare eficiență energetică și cu emisii scăzute de dioxid de carbon”.

Prin aceasta, s-ar realiza nu doar reorientarea spre o creștere economică bazată pe un nivel scăzut de emisii poluante, ci și sporirea, în mod semnificativ, a cantității de energie locală, puțin poluantă, produsă și utilizată. Atingerea acestui obiectiv este posibilă, având în vedere măsurile în domeniu asupra cărora Comisia a decis să se orienteze: îmbunătățirea eficienței energetice; sporirea ponderii deținute de energiile regenerabile în cadrul surselor de energie, precum și noi măsuri de garantare a faptului că avantajele pieței interne a energiei sunt resimțite la nivel global; consolidarea solidarității între statele membre, prin abordarea





unei viziuni pe termen mai lung pentru dezvoltarea tehnologiilor energetice.

Printre măsurile preconizate găsim și susținerea dezvoltării unei politici energetice externe comune, pentru a „vorbi cu o singură voce“ cu țările terțe și pentru a putea dezvolta cu furnizorii relații bazate pe transparență și reciprocitate.

Opțiunea de folosire a electricității nucleare, care reprezintă în prezent 14% din consumul energetic al UE și 30% din producția de energie electrică a acesteia, a fost lăsată la latitudinea statelor membre. Acolo unde nivelul de energie nucleară este redus, Comisia recomandă ca acest lucru să fie compensat de introducerea altor surse energetice cu emisii reduse de dioxid de carbon. În caz contrar, obiectivul reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră va deveni și mai dificil de atins.

Prudența Comisiei în privința formulării unei opțiuni tranșante asupra utilizării energiei nucleare este justificată de faptul că aceasta oferă avantaje din punct de vedere al costurilor, emisiilor de dioxid de carbon și al independenței. Din acest motiv, energia nucleară este prezentă în 15 din cele 27 state membre ale UE.

Comisia accentuează că, în cazul în care nivelul producției nucleare ar scădea în Europa, ar fi esențial ca această reducere să fie compensată prin introducerea altor surse de energie ce degajă un nivel scăzut de gaz carbonic.

Structurarea noii politici energetice a implicat elaborarea unui plan de acțiune privind energia și a unei planificări a măsurilor necesare orientării UE spre atingerea noului obiectiv strategic. Împreună cu planul de acțiune a fost elaborat un prim pachet de măsuri, ce se referă la: un raport privitor la punerea în aplicare de către statele membre a pieței interne a gazelor și a energiei electrice, precum și rezultatele unei anchete privind starea concurenței existente în aceste două sectoare; un plan pentru interconectări prioritare în cadrul rețelelor de energie electrică și gaze ale statelor membre, în vederea creării unei rețele europene; propuneri de dezvoltare a producerii de energie durabilă din combustibili fosili; o foaie de parcurs și alte inițiative de promovare a surselor regenerabile, în special a biocombustibililor destinați transporturilor; o analiză a situației energiei nucleare din Europa; un document de lucru pentru un viitor plan tehnologic strategic privind energia europeană.

Discutat în cadrul Consiliului European, la summit-ul din martie a.c., planul de acțiune va

fi aprobat, cu modificările impuse de șefii de stat și de guvern ai țărilor membre, și transformat, ulterior, de către Comisia Europeană, în propuneri legislative concrete pentru domeniul energiei.

Dacă ne referim succint la politica energetică a României - membră a UE - pentru perioada următoare, trebuie să arătăm că aceasta are în vedere prevederile planurilor și programelor naționale de dezvoltare, angajamentele asumate în negocierile de aderare la UE, dar și elementele relevante pe plan intern cuprinse în Strategia Lisabona, în Cartea Verde „O politică energetică europeană sustenabilă, competitivă și sigură“ și în noua strategie politică în domeniu prezentată recent de Comisia Europeană.

Obligatoriu, politica energetică a României va fi corelată cu viitoarele evoluții strategice europene, fiind capabilă să ofere soluții eficiente în condițiile creșterii dependenței de importuri și întăririi tendințelor de consolidare a piețelor.

De asemenea, aceasta se va raporta la noile fațete ale ecuației energetice și dificultățile aprovizionării cu energie, care afectează securitatea aprovizionării: instabilitatea din țările furnizoare, revirimentul naționalismului, rivalitățile geopolitice și amenințarea reprezentată de terorism.

Aceste elemente impun: o diversificare a mixului energetic, prin creșterea ponderii energiei competitive, indigene și regenerabile și diversificarea surselor și rutelor de aprovizionare cu energie din import; crearea cadrului necesar pentru stimularea investițiilor, spre a acoperi cererea; creșterea capacității de a răspunde la situații de criză; asigurarea accesului cetățenilor și mediului de afaceri la energie etc.

Documentul privind politica energetică a României în perioada 2006-2009, elaborat de Ministerul Economiei și Comerțului, relevă faptul că țara noastră dispune de rezerve importante de cărbune, de un important potențial hidroenergetic economic amenajabil și de potențial tehnic amenajabil de resurse regenerabile.

În condițiile creșterii prognozate în următorii ani a prețului la hidrocarburi și în condițiile actualei dependențe de o sursă unică de aprovizionare cu gaze naturale din import, producția de energie pe bază de cărbune și energie nucleară reprezintă – cum accentua și șeful statului, la conferința „Energia – Dezvoltarea cooperării“, organizată în



---

## EVENIMENT STRATEGIC

---

luna octombrie anul trecut, de Asociația George C. Marshall, Ambasada SUA și Ambasada Germaniei la București - principalele opțiuni de viitor ale României.

### NOTE:

<sup>1</sup>James KANTER, European Union Proposes Cleaner, More Competitive Energy Market, *New York Times*, 11 ianuarie 2007, Secțiunea A, p. 5.

*Colonelul (r) Vasile POPA (vspopa9@yahoo.fr) este cercetător științific la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.*

# UMBRE ȘI UMBRELE ASIMETRICE

*Dr. Gheorghe VĂDUVA*

*Într-o împrejurare în care se discuta, între altele, și despre războiul asimetric, cineva a avut o intervenție foarte categorică: „Ce război asimetric? Ce e acela? Câte tipuri de războaie o să mai găsiți voi pe lumea asta? Asimetric în raport cu ce?” Desigur, pe lumea aceasta orice poate fi negat și orice poate fi afirmat. Dar astfel de întrebări care, în esență, neagă războiul asimetric, sugerând că războiul nu poate fi altceva decât o confruntare violentă, armată, care pune în operă o decizie politică, nu pot primi un răspuns tot atât de tranșant precum sunt ele. Mai întâi, pentru că, într-o formă sau alta, aproape toate războaiele din lume au fost asimetrice sau au avut etape profund asimetrice. Asimetria a fost, din toate timpurile, căutată și chiar cultivată. Întreaga lucrare „Arta războiului” a lui Sun Tzî, ca și „Arthashastra” indianului Kautilya, nu este altceva decât un sistem coerent și convingător de aplicare a unei filosofii a principiilor sau, mai exact, a realităților asimetrice în confruntările dintre diferite entități. Aceste lucrări, care sunt valabile și chiar aplicabile și azi, dezvoltă un inteligent și complex mod de a gândi și de a face războiul, de a trage maximum de avantaje de pe urma lui, cu pierderi cât mai puține și costuri cât mai mici, de a folosi războiul ca instrument și nu ca scop și cu atât mai puțin ca scop în sine. Este mult mai avantajos să găsești metoda cea mai potrivită pentru a-l determina pe adversar să cedeze fără luptă, să accepte un fapt împlinit, să fie pus în situația de a nu putea reacționa sau, mai mult, să fie convins că războiul (chiar și cel de apărare) ar fi o greșeală și că diferendul poate avea și alte căi de rezolvare, decât să declanșezi niște ostilități care se vor solda cu pierderi uriașe de vieți omenești și de valori și, în afară de aceasta, vor intra în memoria colectivă ca un fapt care va trebui, odată și odată, răzbunat. Chiar și astăzi, spre exemplu, în doctrina chineză, soluția politică este preferabilă celei militare, înțelepciunea fiind considerată mai prețioasă și mai eficientă decât forța, tratativele mai importante decât confrun-*

*rea violentă. Dialogul costă mai puțin decât lupta armată și oferă mai mult. Până la urmă, și războiul se încheie tot printr-un tratat sau printr-un dialog.*

## **Subtilități și priorități**

Toată lumea – adică toate statele și toate organizațiile internaționale – preferă tratativele în locul ostilităților, descurajarea în locul confruntării sau, ca modalitate de confruntare, negocierile în locul războiului. Unii dintre teoreticienii susțin, cu argumente foarte serioase, că războiul ar fi un sfârșit al politicii, și nu o continuare a ei. De aici nu rezultă însă în mod automat că s-a renunțat sau că ar fi preferabil să se renunțe la conceptul clausewitzian al războiului, în favoarea unuia mai puțin belicos. Indiferent cum ar fi definit și înțeles – ca o continuare a politicii, în sensul folosirii mijloacelor violente, sau ca un sfârșit al politicii, în sensul trecerii de la dialog și negociere, specifice politicii, la folosirea forței, care, chipurile, n-ar mai ține de politică, ci de altceva, de un domeniu care s-ar situa undeva în zona non-politicii –, războiul rezultă în urma unei decizii politice. El este gândit temeinic, planificat riguros, susținut multilateral (politic, economic, tehnologic, informațional, spiritual, psihologic și chiar cultural).

Nolens, volens, războiul face parte din viața oamenilor. Trebuie să-l acceptăm, dar nu pentru a ne distruge între noi – deși, se pare că nu putem scăpa cu desăvârșire de această crudă realitate –, ci, mai ales, pentru a-l pune între paranteze, pentru a-l transforma într-o rezervă strategică, încercând, astfel, să-i găsim o utilitate mai bună, adică să-l folosim (pe el sau potențialurile lui) împotriva răului din noi sau pentru contracararea altor numeroase amenințări care se profilează sau se vor profila la viitoarele orizonturi.

Dacă lucrurile stau așa – și, de vreme ce toate războaiele sunt efecte ale politicii, înseamnă că așa stau –, înseamnă că, de fiecare dată, este căutată



și cultivată, de către fiecare dintre beligeranți, o asimetrie favorabilă pentru el și defavorabilă celuilalt.

Indiferent din ce perspectivă l-am privi și ce gânduri am avea pentru el sau împotriva lui, războiul rămâne și va rămâne, probabil, mereu, o situație-limită a comportamentului omenesc, un paradoxal *modus vivendi*. Înainte de a fi un *modus vivendi*, războiul trebuie să fie supus unui *modus cognoscendi*, întrucât nu putem apela la el, atâta vreme cât nu-i cunoaștem foarte bine cauzele, filosofia și fizionomia, implicațiile și, mai ales, efectele.

Războiul este doar un mijloc. Și nu unul dintre cele mai eficiente, deși este și va fi mereu unul dintre cele mai teribile. Și aceasta nu pentru că, așa cum spunem noi, „frica păzește via”, ci pentru că violența – violența care produce moarte, durere și teamă – pare calea cea mai simplă, cea mai directă și cea mai eficientă de a obține rapid ceea ce dorești. Cu condiția să fii mai puternic decât cel pe care-l ataci, să coalizezi în jurul tău pe toți cei care sunt sau pot fi prietenii tăi și dușmanii sau neprietenii celui pe care vrei să-l ataci. Iar pentru ca respectivul atac să fie sau să pară cât mai legitim, adversarul trebuie satanizat, transformat, cu ajutorul mediei și cu multe alte „ajutoare” posibile, în inamicul public numărul unu al întregii omenirii, în pericolul cel mai grav care amenință întreaga lume etc. În acest sens, trebuie să cheltuiești bani, foarte mulți bani, să elaborezi politici și strategii credibile, să devii campionul salvării și fericirii omenirii, să operezi cu noțiuni clare, indubitabile, pe care lumea să le înțeleagă așa și numai așa cum vrei tu și, mai mult, să fii sau să pari foarte sincer în acest demers foarte responsabil de a curma răul și a cultiva binele. Bineînțeles că adversarul se va folosi și el de toate mijloacele pentru a dovedi contrariul. Lumea va înțelege rapid jocul, dar nu îi va păsa prea mult. Își va spune că astea-s vremurile, așa a fost și pe timpul Imperiului Mongol, și pe timpul Imperiului Roman, și pe timpul Imperiului Austro-Ungar, și pe timpul Imperiului Otoman, și pe timpul bipolarității... Politica și strategia de îndiguire americane din perioada unei confruntări complexe Est-Vest, denumită Război Rece, consolidată de efectele directe sau indirecte pe care această îndiguire le-a produs în spațiul țărilor socialiste, de ineficiența economică a sistemului și de efectul de non-libertate, definită, în mod caricatural, ca necesitate înțeleasă, a reușit pe deplin. În Europa, sistemul

socialist s-a prăbușit rapid și intempestiv. Totdeauna mijloacele vor fi diferite, iar rezultatele vor rămâne și ele în coadă de pește. Asimetria începe de aici, războiul asimetric se declanșează prin această denigrare reciprocă, fiecare cu mijloacele de care dispune, și, din păcate, se transferă în spațiul luptei armate, desfășurată și ea cu mijloacele de care dispun beligeranții. Ele sunt, de cele mai multe ori, disproporționate. Iar disproporția înseamnă non-simetrie sau, cu un termen mai la modă, disimetrie. Forțele și mijloacele care se folosesc în timpul confruntării n-au aproape nimic comun – unele sunt ultraperfecționate, stăpânesc și supraveghează întregul spațiu de confruntare, altele sunt doar niște adunături neinstruite, ce dispun de arme primitive sau de ce au putut aduna de pe la alții – și, de aceea, în spațiul luptei, aceștia din urmă nici nu știu când mor. Așa s-a întâmplat cu armata lui Saddam Hussein în timpul războiului din 1991 și în cel din 2003. Copleșită complet din punct de vedere tehnologic și informațional, ea nu a putut reacționa decât prin mici ambuscade și prin clasicele acțiuni de hărțuire, deși, ca efect al unui război psihologic de 12 ani, al unui embargo teribil asupra armelor, precum al unei conduceri dictatoriale, nici voința de a lupta nu mai putea fi în parametri normali. Este vorba de o disproporție imensă, nu doar de diferențe mai mari sau mai mici. Spre exemplu, în timp ce tancurile din dotarea armatei lui Saddam Hussein nu dispuneau nici de termolocator, nici de radiolocator, iar distanța loviturii directe era de o mie de metri, bătrânul Abrams american dispunea de radiolocator și termolocator, de capacitatea de a se conecta la o rețea de informații în timp real, iar distanța loviturii directe, asigurată de proiectilul-săgeată, era de patru mii de metri. Tancul irakian nu putea să acționeze decât din adăpost, prin foc-pumnal, deci de la mică distanță, dar nici acest lucru nu era posibil, întrucât adăpostul nu mai putea fi adăpost, de vreme ce mii de senzori erau cu ochii pe el și îl căutau și în gaură de șarpe. Dacă în timpul războiului din 1991, Divizia Tawakalna, una dintre marile unități de elită din Garda Republicană, a putut să producă unele mici pierderi Corpului american care a atacat pe direcția ei (e drept, cu prețul nimicirii ei complete pe câmpul de luptă de către forțele americane), de data aceasta, nu a mai fost posibil nimic. Această disproporție imensă nu este doar tactică, ci și politică, militară, strategică și mediatică. Saddam Hussein, dictatorul de la Bagdad, încurajat cândva



în timpul războiului împotriva Iranului și chiar pentru atacarea Kuweitului, devenise persona non grata în Orientul Mijlociu, un fel de pericol uriaș pentru democrație, drepturile omului, pentru cer și pentru pământ. Ulterior, după ce a fost prins, cum bine se știe, a fost judecat, condamnat la moarte și spânzurat nu pentru că a pierdut un război disproportionat, ci pentru că a gazat un sat...

Timpul trece. Saddam nu mai este, acuzațiile împotriva lui s-au redus la folosirea armei chimice împotriva populației irakiene, nu s-au găsit, pe teritoriul irakian, dovezi ale prezenței armei nucleare, gherilele irakiene dau mult de furcă ordinii de drept din această țară și forțelor coaliției, Congresul american este ostil prezenței militare în Irak, Marea Britanie își va retrage în curând 1.500 de militari, în timp ce Iranul dezvoltă un program nuclear care pune iarăși pe jar o anumită parte a lumii, mai ales după ce a refuzat să aplice rezoluția 1737 din 23 decembrie 2006 a Consiliului de Securitate prin care i se cerea ca, până la 21 februarie 2007, să suspende activitatea de îmbogățire a uraniului. Această dată de 21 februarie a trecut, iar președintele Iranului a anunțat că țara sa nu renunță la dreptul ei de a-și realiza energie nucleară în scopuri pașnice. Numai că nimeni nu-l crede și unii chiar îl bănuiesc că, de fapt, nu face altceva decât să pregătească terenul pentru realizarea armei nucleare, întrucât cele mai multe dintre statele din zonă – Rusia, India, Pakistanul, China și Israelul – dispun de astfel de arme...

Israelul și-a pornit, probabil, avioanele sale F-16, fiind gata să bombardeze, chiar și unilateral, instalațiile nucleare iraniene, așa cum a făcut-o și la 7 iunie 1981, împotriva instalațiilor de la Osirak, din Irak, cu 8 F-16, 6 F-15 și 16 bombe de o tonă, printr-o operație denumită Operația „Opera”. Pentru aceasta, avioanele israeliene au parcurs, la mică înălțime, o mie de kilometri. Cele două reactoare de la Osirak, din apropiere de Bagdad, erau de proveniență franceză, iar decizia de a-i ajuta pe irakieni să accedă la tehnologia nucleară o luase primul ministru de atunci, președintele de azi al Franței, Jacques Chirac. În urma aceluia raid și-a pierdut viața și un francez. Irakul era, cum bine se știe, în plin război cu Iranul.

Problema atacării sau neatacării Iranului se discută aprins și în Statele Unite. O parte dintre kongresmenii consideră că un atac asupra acestei țări ar fi un dezastru, atât pentru Orientul Mijlociu

și pentru întreaga lume, cât și pentru credibilitatea Statelor Unite. Dar războiul cuvintelor, al imaginilor, al discursurilor de tot felul continuă. Președintele Iranului se joacă cu focul, iar comunitatea internațională, îndeosebi Consiliul de Securitate al ONU, nu prea știe ce să facă. Unii vor noi rezoluții, alții cer sancțiuni, iar Israelul este gata să treacă la atac, întrucât, susține conducerea acestei țări, Teheranul sprijină Hezbollahul și, din acest motiv, precum și din cel al posibilei dotări a Iranului cu arma nucleară (deși acest lucru pare destul de greu, chiar imposibil de realizat în timp scurt), securitatea statului evreu este grav amenințată.

Nu suntem foarte siguri dacă lucrurile stau sau nu stau așa, sau chiar așa, știm însă precis că tsunami-ul nuclear, ca să-i spunem astfel, folosind un... eufemism (mai ales după ce, în slujba producerii armelor sofisticate și extrem de eficiente, a fost pusă și nanotehnologia), nu va putea fi oprit, ci, poate, doar încetinit. Ar fi trebuit să se știe și să se înțeleagă bine că, odată cu apariția și folosirea primei arme nucleare, mai devreme sau mai târziu, cvasitotalitatea țărilor sau entităților, care doresc să aibă acces la putere și să conteze în bătălia pentru putere, influență, piețe și resurse, se vor dota cu astfel de arme și chiar cu unele mult mai eficiente și mai sofisticate. Acest lucru îl știe, probabil, și Israelul. De vreme ce statul Israel dispune de arme nucleare, de aceste arme vor dispune, mai devreme sau mai târziu, și unele dintre statele arabe care se opun existenței sau, în orice caz, hegemoniei israeliene. Nu se știe pentru câtă vreme va putea fi stopat acest proces.

Până atunci, foaia de parcurs își lungește mereu parcursul, iar populația palestiniană continuă să fie tot așa, fără drepturi și fără țară, acțiunile palestinienilor și arabe de tip terorist îndoliază populația evreiască ce a reușit să facă dintr-un deșert o grădină, iar riposta sau acțiunea preemptivă și preventivă a Tsahal-ului mărește pericolul de mult numărul morților din rândul populației palestinienilor care acționează sau reacționează prin mijloace teroriste.

Ce-i asta? Simetrie? Asimetrie? Disproporționalitate?

La urma urmei, prea puțin contează ce este. Important este ce produce, cu ce costuri și cu ce efecte. Pentru că, indiferent ce ar fi și cum ar fi conceput, dus, explicat și justificat, războiul tot război rămâne.



**Război al umbrelor, umbriri ale războiului...**

Se discută foarte mult și foarte multe, astăzi, despre războiul asimetric. Care pare a fi un război al umbrelor. Există numeroase studii pe această temă, au fost scrise câteva cărți, iar revistele adăpostesc articole, opinii și tot felul de aserțiuni cu privire la acest tip de război.

Filosoful brazilian Olavo de Carvalho, spre exemplu, afirmă, într-un articol<sup>1</sup> publicat în limba engleză pe FrontPageMag, că, după războiul din Algeria (1954-1962), „războiul asimetric” a devenit principiul de bază al strategiei anti-Occident. Acest tip de război este inspirat din „războiul indirect” conținut în lucrarea fundamentală a lui Sun Tzî, *Arta războiului*, care, începând cu anii 1950, a fost difuzată în spațiul sovietic și în multe alte țări. Filosoful brazilian definește acest concept ca fiind cel al unei confruntări armate în care protagoniștii nu acceptă și nu respectă nicio regulă și nicio formă de restricție privind acțiunile lor. Fiecare face ce-i place și ce-i convine, folosindu-se la maximum de constrângerile, morala, legile și obiceiurile care-l leagă pe celălalt de mâini și de picioare. Este citat, în acest sens, Callot d'Herbois<sup>2</sup>, delegat al Convenției franceze, care afirma, cu două secole și jumătate în urmă, că „totul este permis celor care acționează în favoarea revoluției”.

În timpul războiului algerian, remarcă un analist din Canada, Hugues Letourneau, ofițer din Forțele Navale, Frontul de Eliberare din Algeria a recurs la „greve, ambuscade, terorism împotriva populației proprii și altor organizații algeriene de eliberare, la asasinare, tortură, mutilare, extorsiunea unor sume mari de bani de la populația civilă, sabotaje industriale și agricole, distrugerii de bunuri publice, intimidare și executarea unor presupuși colaboratori, campanii de dezinformare etc.”

În acest timp – scrie Olavo de Carvalho – cel mai mic act ilegal din partea forțelor de ocupație franceze era exploatat de militanții intelectuali de la Paris, care exercitau un șantaj moral ce condamnă guvernul la inactivitate de teama unui scandal.

Cam acesta ar fi, în opinia multor analiști, războiul asimetric. Oare, chiar așa să fie?!

Unii autori arată că, de fapt, războiul asimetric nu este altceva decât un război primitiv (de cele mai multe ori, nejustificat) al celui slab împotriva celui puternic, în care, datorită faptului că, totdeauna, cel puternic respectă regulile și principiile războiului, normele de drept și întreaga

legislație internațională, fiind legat astfel de mâini și de picioare, el, cel slab, are, deopotrivă, și inițiativa strategică și toate mijloacele pentru a-l pune pe cel puternic cu botul pe labe, întrucât el nu respectă nimic. Cu alte cuvinte, victimele războiului asimetric sunt marile puteri tehnologice și informaționale, marile armate (care nu se pot coborî la furtișaguri tactice, la ambuscade, atacuri teroriste etc.), lumea civilizată și democrația.

Războiul asimetric este, astfel, asemuit cu gherila, terorismul, revoluția armată, precum și cu alte forme prin care o parte a populației sau o parte dintre țările lumii luptă pentru ceea ce consideră ele că li se cuvine. Până aici, totul pare a fi în regulă. Tot omul are dreptul să lupte, prin toate mijloacele, pentru drepturile sale, cu condiția ca mijloacele și acțiunile respective să fie legale. Numai că termenul „legal” este înțeles în mod diferit și de unii și de alții. Unii consideră că legal este tot ce se supune legilor elaborate de ei și acordurilor internaționale sau naționale impuse de ei – legile fiind elaborate de parlamente, iar acordurile constituindu-se în norme de drept internațional –, în timp ce alții sunt de părere că legile exprimă doar interesele unora și le reprimă pe ale altora și, de aceea, ele nu pot fi valabile pentru toată lumea.

În aceste condiții, mai poate fi războiul o continuare a politicii sau o expresie a ei? Unii autori sunt de părere că, astăzi, războiul devine o continuare a neoliberalismului prin alte mijloace, adică prin mijloace și acțiuni disuasive violente. Numai că nu toată lumea este de acord cu ideile neoliberalismului și, de aceea, luptă, prin toate mijloacele împotriva lor. Cu alte cuvinte, războiul nu este altceva decât o afacere ca oricare alta. Neoliberalii îl folosesc pentru a-și impune doctrina lor, ceilalți, adică cei ce sunt împotriva acestei doctrine, îl folosesc pentru a-i opri pe neoliberali. Războiul rămâne, deci, o afacere, așa cum a fost el mereu. Desigur, o afacere prin mijloace... violente.

Se pare, totuși, că războiul din zilele noastre nu mai este chiar o simplă continuare a politicii prin mijloace violente, ci devine el însuși politică. O politică de impunere, prin amenințare, descurajare, constituire de grupări de forțe, a anumitor interese, în bătaia continuă pentru putere, influență, piețe, resurse și... stabilitate. În aceste condiții, războiul devine, în mod paradoxal, un instrument al păcii. Un război mai mic ce trebuie să prevină un război



mai mare, un război catastrofal. Omenirea și-a pus deasupra capului arma nucleară, sistemele de arme de mare precizie, poate și arma climatică sau geofizică și încă vreo câteva sute de arsenale care, scăpate de sub control, ar putea produce marele dezastru.

Războiul terorist și, respectiv, războiul împotriva terorismului sunt tipurile perfecte de războaie asimetrice. Și unul, și celălalt – dacă acceptăm că sunt cu adevărat războaie, și nu altceva, de pildă, confruntări în spațiul criminalității, al răzbunării, bătălii acerbe pentru putere și influență etc. – sunt războaie continue, cu desfășurări imprevizibile, de la acțiuni de mare amploare, cum a fost, spre exemplu, bombardarea Afganistanului, considerat a fi o bază teroristă, până la gherila irakiană sau la acțiunile sinucigașe ale palestinienilor și fundamentalistilor islamici.

Războiul terorist și războiul împotriva terorismului vor cere, cu siguranță, din ce în ce mai mult și mai presant, noi forțe, noi mijloace și noi tipuri de acțiuni. Unele vor duce, inevitabil, la fragmentarea marilor entități și a marilor acțiuni strategice, altele, dimpotrivă, le vor amplifica și, poate, le vor unifica. De aici, o întrebare tulburătoare: Se va coaliza, oare, lumea împotriva fenomenului terorist sau va continua să lupte, prin mijloacele de care dispune, împotriva terorismului și, în același timp, să producă terorism? Atâta vreme cât faliile strategice dintre lumea bogată și lumea săracă se adâncesc în proporții înspăimântătoare (potrivit Strategiei Europene de Securitate, anual mor de foame sau de malnutriție 45 de milioane de oameni), cât resursele și piețele constituie un motiv suficient de puternic pentru a crea adversități și bătălii ce nu pot fi soluționate doar prin parteneriate, ci și prin regrupări de forțe, prin alianțe și coaliții, lumea va continua să fie un butoi de pulbere (atomică, nanotehnologică, a undelor și psiho-undelor etc., dar și a oamenilor-pulbere), cu doage strânse de cercurile din ce în ce mai ruginite de efectele deloc neglijabile ale eforturilor fluide ale globalizării. Unul dintre obiectivele atacurilor teroriste, spre exemplu, este discreditarea și erodarea puterii statului democratic și instituțiilor sale, în sensul că el rămâne neputincios în fața unor astfel de atacuri și nu-și poate proteja populația, infrastructurile și valorile. Pe termen lung, o astfel de discreditare poate avea efecte greu de imaginat.

Acțiunile asimetrice sunt riposte complexe, cu efecte pe termen lung – unele, calculate, planifi-

cate, altele, aparent, doar improvizate, dar cu siguranță induse –, ce pot eroda grav instituțiile și valorile societății moderne. Sunt vizate îndeosebi infrastructuri critice, de transport și comunicații și cele ale serviciilor publice legate de sistemele de securitate și de forțele respective, pentru realizarea unor scopuri directe, în spațiul de confruntare, de descurajare și de inducere a fricii, sau indirecte, în sensul creării condițiilor necesare proliferării economiei subterane și realizării unor interese financiare ilegale. Or, astfel de obiective nu pot fi realizate decât prin erodarea autorității statului și instituțiilor de protecție și securitate a cetățeanului, proprietății și legii și realizarea unui control direct sau indirect, prin toate mijloacele posibile – de la terorism la corupție –, a unor zone-cheie, ce sunt sabotate, prăduite și folosite în scopuri ilegale și periculoase.<sup>3</sup>

Războiul asimetric nu este însă asimetric numai pentru unii și disproporționat sau normal pentru alții. El este asimetric pentru toată lumea. De o parte a axei, se află înalta tehnologie, tehnologia informației, politicile, doctrinele și strategiile care fundamentează războiul bazat pe rețea, războiul preemptiv\*, războiul preventiv (care este ilegal), lovirea centrelor vitale ale inamicului, realizarea de alianțe și coaliții, controlul piețelor și resurselor, dar nu oricum, ci creând un mediu propice pentru aceasta, iar de cealaltă parte, se află politicile, doctrinele și strategiile de ripostă adecvată, stratagemică, cu mijloacele la dispoziție sau care pot fi procurate, folosind la maximum vulnerabilitățile societății înalt tehnologizate și pe cele care pot fi create sau induse.

Acest tip de confruntare asimetrică accentuată este dramatic. El induce, în toate mediile, nesiguranță, neliniște, revoltă, precum și agresivitate, violență, chiar terorism.

Un astfel de război asimetric – în forma sa cea mai concretă, război terorist-război împotriva terorismului, dar nu numai – devine foarte periculos, datorită mijloacelor extrem de diversificate, de sofisticate și răspândirii acestora în toate mediile, începând cu cele terestre și continuând cu cele cosmice și cibernetice.

Aparițiile televizate ale lui Osama ben Laden, surâsul plin de siguranță al lui George W. Bush, zâmbetul ușor ironic al lui Tony Blair, siguranța sugestivă a lui Putin, cuvintele cu sens complex ale lui Jacques Chirac, aroganța lui Mahmud



Ahmadinejad, aparițiile sobre sau stânjenitoare ale diferiților purtători de cuvânt nu sunt de natură să liniștească pe nimeni. Starea de haos și de insecuritate, în pofida extinderii NATO și a UE, se adâncește și se amplifică. Partidele din aproape toate țările democratice se războiesc pentru putere, atât în campaniile electorale, cât și în afara acestora, țările islamice reacționează virulent ori de câte ori se simt ofensate, fundamentalismele se accentuează, violența pătrunde masiv în viața de zi cu zi și chiar în cultură, îndeosebi în cultura de piață, planeta se încălzește, iar unii parcă au înnebunit...

Optimismul oamenilor nu mai este chiar atât de viguros, restricțiile cresc, țările civilizației occidentale se confruntă cu probleme demografice grave, iar emigrația Estului le produce umbre, umbriri și, mai ales, dureri de cap. Criminalitatea, traficul de droguri, de arme, de carne vie și de influență, corupția și forțarea unui proces de globalizare care nu este prea clar definit induc o stare de haos în toate țările, dar mai ales în cele încă sfâșiate sau răscolite, bulversate, umilite și... uitate. Umbra războiului pare a fi pus stăpânire pe toată lumea, sub toate formele posibile și imposibile, de la cele informaționale și cosmice – deja se pune în operă vânătoarea de sateliți sau,

pur și simplu, „orbirea” acestora – până la cele psihologice, mediatice și... culturale.

Și, pe bună dreptate, te întrebi, fără nicio umbră de retorism: Trăim într-o superbă pace războinică sau într-un incomensurabil război al păcii, complet asimetric, într-un război total și curat murdar, cum ar fi spus Caragiale, care iese din ce în ce mai mult cu fața și mai pătată de pacea noastră cea de toate nopțile albe și de toate zilele negre?

### NOTE:

<sup>1</sup> Olavo de CARVALHO, L'arme de la 'guerre assymétrique, Folha de S. Paulo, 6 octombrie 2004, <http://www.olavodecarvalho.org/traducoes/assymetrique.htm>.

<sup>2</sup> Om politic francez (născut la Paris, la 19 iunie 1750 – mort la Sinnamary, Guyana, la 8 iunie 1796). A reprimat cu violență insurecția regalistă de la Lyon (1793) și s-a opus lui Robespierre. Organizator al Terorii. A fost deportat în Guyana, unde și-a găsit și sfârșitul.

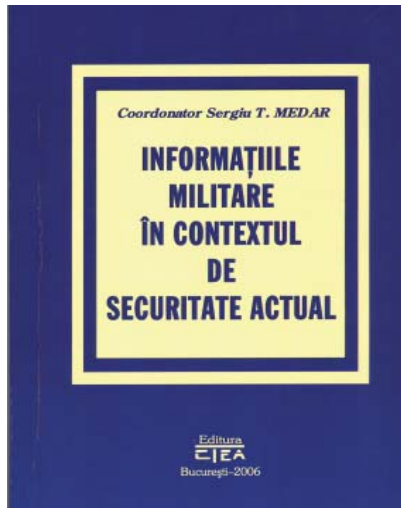
<sup>3</sup> <http://www.revuemilitairesuisse.ch/node/45>

\* Războiul preemptiv este admis de Carta ONU, întrucât, vizând contracararea unei lovituri iminente, face parte din războiul de apărare; războiul preventiv este considerat război de agresiune, întrucât nu vizează contracararea unei lovituri iminente, ci efectuarea unor lovituri preventive.

---

*Generalul de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA (vaduvageorge@yahoo.fr) este cercetător științific gr. I la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”. A scris numeroase lucrări de strategie, între care „Strategia acțiunilor rapide”, Editura AISM, 2003, „Strategie militară pentru viitor”, Editura Paideia, 2003, „Arta militară de-a lungul mileniilor”, Editura CTEA, 2004, coautor, „Războiul viitorului, viitorul războiului”, Editura UNAp, 2004, coautor, „Eseu despre arta strategică”, Editura Militară, 2005, coautor, „Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic”, Editura UNAp, 2006, coautor, precum și studii, articole, eseuri despre arta militară și cultura strategică, publicate la Editura UNAp „Carol I” și în reviste de specialitate.*

# INFORMAȚIILE MILITARE ÎN CONTEXTUL DE SECURITATE ACTUAL



Recent, la Editura Centrului Tehnic Editorial al Armatei, a apărut lucrarea **Informațiile militare în contextul de securitate actual**, sub coordonarea generalului (r) dr. ing. Sergiu T. MEDAR, personalitate cu activitate recunoscută în domeniu.

Cititorii interesați de tematica volumului vor găsi, în paginile sale, reflecții, judecăți explicative și apreciative și predicții asupra interdependențelor privind prezentul și viitorul informațiilor militare, ca un sistem de proiecție, pe coordonate noi, în contextul de securitate internațional, o actualizare a raportului strategie-informație și a celorlalte interdependențe care se creează la nivel politico-militar și strategic.

Lucrarea este, de fapt, o grupare de studii și cercetări ale specialiștilor cu experiență îndelungată în domeniul informațiilor militare. Este o carte de actualitate, de largă cuprindere, structurată pe 16 studii, de-a lungul a 238 de pagini.

Pentru cititorul de rând, dar mai ales pentru specialistul din domeniu, este de mare importanță să i se ofere, cum se reușește prin această lucrare, facilitarea înțelegerii rigorilor analizei de intelligence. Printre titlurile supuse atenției cititorului putem menționa: serviciile de informații într-o so-

cietate democratică; rolul și misiunile serviciilor de informații militare; revoluția informațiilor militare; geoinformația între geopolitică și geostrategie; remodelarea serviciilor de informații militare ca răspuns la noile provocări ale mediului internațional de securitate; competența profesională a atașărilor apărării în Armata Română; controlul civil asupra serviciilor de informații militare; transformarea NATO – intelligence; arhitectura de informații la nivelul Uniunii Europene; adaptarea psihologică a militarilor din structurile de informații militare la cerințele misiunilor din teatrele de operații; telemedicina – utilitatea în teatrele de operații etc.

După cum se știe deja, sunt puternici cei care procură eficient informațiile, iar cei care procesează informațiile au capacitatea de adaptabilitate și flexibilitate la realitățile în continuă schimbare. Informația este un multiplicator de forță în plan acțional, fundamentând decizia comandanților, șefilor, iar nevoia de informații este motivată de prevenirea surprinderii și protejarea organismului militar.

Corectitudinea, respectul, încrederea, sinceritatea și loialitatea sunt valori universale în relațiile dintre militari, precum și dintre comunitățile de informații implicate în foarte multe sisteme de parteneriate.

Parteneriatele strategice de azi vizează, în primul rând, crearea unui mediu propice pentru cooperarea economică, politică, socială, culturală, militară și informațională, pentru combaterea terorismului și gestionarea corespunzătoare a crizelor și conflictelor. Există parteneriate strategice în cadrul alianțelor, în domeniul informațiilor, în cadrul comunităților de informații, între nucleele generatoare de strategii și contracararea amenințărilor asimetrice.

Informația, la fel ca și economia, sub presiunea unor nuclee în expansiune, se globalizează, în timp ce entitățile umane se bat în continuare pentru a-și moderniza, actualiza sau păstra identitatea. Suportul genezei și circulației acesteia este constituit



---

## NOTE DE LECTURĂ

---

dintr-o rețea foarte complexă, ce servește acțiunilor duse în spațiul informației, pentru informație, vizând dominanța informațională.

O funcționare eficientă a serviciilor de informații are nevoie de un echilibru între activitățile pe care le desfășoară și reflectarea lor în conștiința politică. Serviciile de informații lucrează în interesul cetățeanului și pentru interesul național.

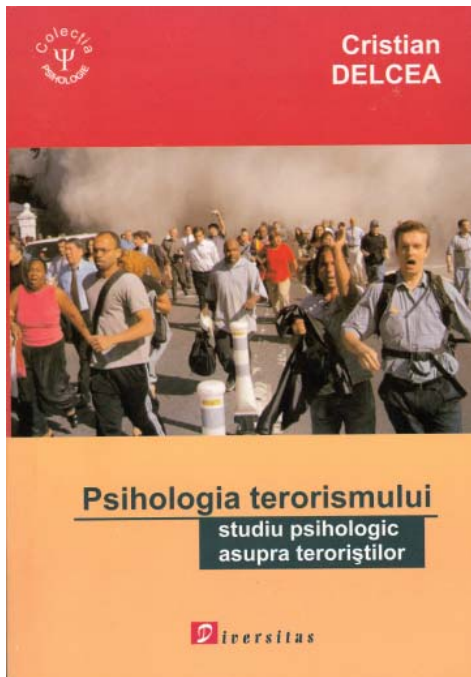
Lucrarea de față își propune și reușește pe deplin să realizeze o prezentare sintetică a structurilor de informații militare în mediul actual de

securitate internațională. Autorii oferă cititorilor elemente care să le permită descoperirea avantajelor existenței și funcționării eficiente a serviciilor de informații militare.

Practic, se argumentează necesitatea cunoașterii activității serviciilor de informații militare pentru a se putea crea cultura de intelligence, recunoscându-se, astfel, rolul legitim al serviciilor de informații într-o democrație și în securitatea secolului XXI, definită ca securitatea societății riscului. (C.C.)



# **PSIHOLOGIA TERORISMULUI. STUDIU PSIHOLOGIC ASUPRA TERORIȘTILOR**



Cine devine terorist și de ce? Cum poate el reuși să-și atingă ținta propusă? Cum reușesc teroriștii să persevereze în sarcinile date timp îndelungat? De ce pot ei să aibă toleranță maximă la stres și ce mecanisme defensive utilizează pentru a depăși distresul pentru o faptă antisocială? Ce algoritmi folosesc aceștia ei pentru a face față unei ambiguități și flexibilități cognitive, unui stimul psihofiziologic „neutru”? De ce, în cazul lor, schemele cognitive sunt adaptative în momente de maximă solicitare psihofiziologică și în momente neprevăzute, mai ales la stimulii ambigui și lipsiți de reprezentare și calcul? Ce există la baza procesului decizional, atunci când ei își propun să atingă ținta cu propria lor viață?

În sprijinul acestui fapt, președintele Institutului de Studii și Cercetări ale Terorismului, Cristian Delcea, aduce rigoarea științifică și reflecția inteligentă asupra psihologiei teroriștilor, în lucrarea **Psihologia terorismului: studiu psihologic asupra teroriștilor** ediție revăzută și adăugită (Editura Diversitas, Brașov, 2006, 393 pagini), bine documentată, având peste 200 de note bibliografice.

Structurată în nouă capitole, cartea, care reprezintă o contribuție însemnată a autorului la cercetarea domeniului, dezvoltă o gamă largă de teorii și modele psihosociale, dar analizează și profilul psihologic al teroristului, pentru a evidenția portretul psiho-socio-cultural al acestuia.

Volumul cuprinde numeroase studii de caz, aprofundând profilurile psihosociale ale grupărilor teroriste și trecând în revistă cele mai periculoase grupări teroriste.

Cu rigoare, metodă și cu urmări aplicative domeniului de securitate, autorul reușește să prezinte, în această lucrare, cititorilor din domeniile de specialitate (securitate națională, armată, poliție, servicii de informații și cercetători), într-un mod concis și științific, factorii care stau la baza folosirii violenței de către subiecții umani, în vederea unor scopuri antisociale, pe de o parte, iar, pe de alta, identificarea acestora și prevenirea formelor lor de manifestare. (I.C.)



# ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

IANUARIE-MARTIE 2007

În revista Institutului Elen de Studii Strategice "Military Guide 2007" a fost publicată o pagină de prezentare a CSSAS/UNAp „Carol I”. Institutul elen este un vechi colaborator al Centrului, între acesta și instituția noastră existând un permanent schimb de publicații și cercetători.

La 22 ianuarie a.c., cercetători din CSSAS au avut o întâlnire cu o delegație de la Centrul Internațional de Tehnologie al Forțelor Terestre ale SUA, cu această ocazie s-au purtat discuții asupra posibilităților de colaborare în viitor. Oaspeții s-au oferit să medieze legături între CSSAS și instituții similare din SUA.

La 10 februarie, generalul de brigadă (r.) dr. Gheorghe Văduva a participat ca invitat la emisiunea Terorismul azi a postului de televiziune Axa Tv din Baia Mare, unde au fost dezbătute probleme de actualitate privind terorismul internațional.

La invitația Președintelui Consiliului Economic al Fundației Institutului pentru Studii Estice din Polonia, în perioada 22-24 februarie, directorul științific al Centrului a participat la "Forumul 2007 Europa - Ucraina". Forumul, beneficiind de o largă participare – parlamentari, cercetători, oameni de afaceri, oficiali – din țări europene, SUA și Canada, a dezbătut timp de două zile viitorul relațiilor dintre UE și Ucraina.

În această perioadă au fost publicate volumul „Raporturile dintre armată și societate în contextul integrării României în NATO și aderării la Uniunea Europeană” și studiile “Anul 2006: evaluare strategică”, „Perspective în evoluția armatelor” și „Operații militare expediționare”.

În acest an vor fi organizate și alte activități științifice. Sesiunea anuală de comunicări științifice a Universității Naționale de Apărare „Carol I”, **STRATEGII XXI**, cu tema „Spațiul Sud-Est European în contextul globalizării”, se va desfășura în perioada 12-13 aprilie, iar în cadrul acesteia Centrul se va ocupa de secțiunea Securitate și apărare. Vor mai fi organizate Seminarul CSSAS „Exigențe ale PESA asupra securității și apărării naționale”, la data de 24 mai, și Sesiunea internațională anuală de comunicări științifice cu tema „Dinamica mediului european de securitate”, în perioada 22-23 noiembrie.

Irina CUCU



## ÎN ATENȚIA AUTORILOR

*La selecția articolelor se au în vedere: circumscrierea în aria tematică a revistei, actualitatea subiectului, noutatea și originalitatea, conținutul științific al materialului, ca și adecvarea la normele editoriale adoptate de revistă.*

*Textul trimis spre publicare nu trebuie să fi apărut anterior în altă revistă. Articolul nu trebuie să conțină conotații politice de partid.*

*Evaluarea științifică a textelor se va face de către doi referenți științifici cu grad profesional de profesor universitar sau cercetător științific gradul I. Conținutul textului trimis spre publicare nu trebuie să fi apărut anterior în alte reviste, în format tipărit sau online.*

*Articolul, elaborat în limba română și o limbă de circulație internațională (engleză, franceză), poate conține maximum 10-12 pagini (6.000 – 7.000 cuvinte) și trebuie să fie redactat în format electronic și pe hârtie A4, cu font Times New Roman, corp 12, cu spațierea la un rând, iar tabelele și schemele transpuse pe pagini separate.*

*Textul trebuie să fie precedat de un rezumat de maximum 250 cuvinte în limbile română și engleză. Materialele să fie semnate cu gradul științific, numele și prenumele autorului și să se încheie cu un curriculum vitae de maximum 60 cuvinte (specificând calificarea profesională a autorului, instituția de care aparține și alte informații considerate necesare, inclusiv adresa de e-mail a acestuia).*

*Trimiterile bibliografice se fac în josul paginii și trebuie să respecte regulile internaționale. Autorii pot publica doar un articol pe număr.*

*Textul trebuie să prezinte o structură ușor identificabilă, cu titluri (eventual subtitluri) reflectând această structură. Abrevierile vor fi indicate în text la prima apariție. În continuare, denumirea întreagă nu va mai fi repetată. Este de dorit ca articolele să se încheie cu câteva concluzii mai importante, privind avansul realizat în cunoaștere prin cercetarea respectivă.*

*Articolele nu vor conține informații clasificate.*

*Revista neavând scop lucrativ, articolele nu vor fi remunerate.*

*Adresa noastră este: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate (revista „Impact Strategic”), București, Șoseaua Pandurilor nr. 68-72, Sectorul 5, Telefon: (021)319.56.49; Fax: (021)319.55.93, E-mail: [cssas@unap.ro](mailto:cssas@unap.ro); Adresă web: <http://cssas.unap.ro>; <http://impactstrategic.unap.ro>.*



*La șase ani de la apariție, revista IMPACT STRATEGIC a Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate, din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, se prezintă ca o publicație științifică trimestrială, recunoscută pe plan național și cunoscută pe plan internațional pentru aria tematică complexă abordată – actualitate politico-militară, strategii de securitate, strategie militară, acțiuni NATO și UE, societate informațională, problematica păcii și a războiului viitorului. Cititorii găsesc în paginile ei analize, sinteze și evaluări de nivel strategic, puncte de vedere, precum și o rubrică specială, intitulată „Eveniment strategic”, în care se studiază impactul strategic al dinamicii acțiunilor pe plan național, regional și global.*

*IMPACT STRATEGIC numără între colaboratorii săi personalități de marcă din domeniul cercetării științifice și învățământului superior militar și civil, național și internațional, din structurile Ministerului român al Apărării Naționale, Statul Major General, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Afacerilor Externe, unități militare și alte instituții ale statului, organizații neguvernamentale, firme etc.*

*Recunoașterea internațională a calității revistei este confirmată de difuzarea ei pe site-urile unor prestigioase instituții de peste hotare (Rețeaua de relații internaționale și securitate a Institutului Federal Elvețian pentru Tehnologie din Zürich; Defence Guide, în colaborare cu Institutul Elen de Studii Strategice; Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale Viitorul din Republica Moldova - Biblioteca virtuală „Politics – security” etc.).*

*Publicația este apreciată, pentru standardul de calitate, de către Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior din România, prin clasificarea la categoria B+, ca revistă ce deține potențialul necesar obținerii recunoașterii internaționale.*

*Oglindă fidelă a gândirii militare românești și străine actuale, IMPACT STRATEGIC este un forum reprezentativ de reflecție și dezbateră aprofundată a problematicii strategiei și securității în comunitatea științifică și academică națională și internațională.*

*În prezent, IMPACT STRATEGIC se tipărește concomitent în două ediții: una în limba română și alta în limba engleză, și se difuzează în mediul științific și academic din țară și străinătate, ca și în principalele instituții din sfera securității și apărării.*

---

Responsabil de număr: Vasile POPA  
Tehnoredactare computerizată: Corina VLADU  
Corectură: Corina VLADU  
Tipografia Universității Naționale de Apărare “Carol I”

---